

Ung i Tromsø

*Om problematferd, fritid, framtid og
samfunnsengasjement*

MIRA AABOEN SLETTEN

Norsk institutt for forskning om
oppvekst, velferd og aldring
NOVA Rapport 12/01

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) ble opprettet i 1996 og er et statlig forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Instituttet er administrativt underlagt Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (KUF).

Instituttet har som formål å drive forskning og utviklingsarbeid som kan bidra til økt kunnskap om sosiale forhold og endringsprosesser. Instituttet skal fokusere på problemstillinger om livsløp, levekår og livskvalitet, samt velferdssamfunnets tiltak og tjenester.

Instituttet har et særlig ansvar for å

- utføre forskning om sosiale problemer, offentlige tjenester og overføringsordninger
- ivareta og videreutvikle forskning om familie, barn og unge og deres oppvekstvilkår
- ivareta og videreutvikle forskning, forsøks- og utviklingsarbeid med særlig vekt på utsatte grupper og barnevernets temaer, målgrupper og organisering
- ivareta og videreutvikle gerontologisk forskning og forsøksvirksomhet, herunder også gerontologien som tverrfaglig vitenskap

Instituttet skal sammenholde innsikt fra ulike fagområder for å belyse problemene i et helhetlig og tverrfaglig perspektiv.

© Norsk institutt for forskning om oppvekst,
velferd og aldring (NOVA) 2001
NOVA – Norwegian Social Research

ISBN 82-7894-120-3
ISSN 0808-5013

Forsidefoto: *Christian Hylde*
Desktop: *Hussein Monfared / Torhild Sager*
Trykk: *GCS*

Henvendelser vedrørende publikasjoner kan rettes til:

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
Munthesgt. 29 · Postboks 3223 Elisenberg · 0208 Oslo

Telefon: 22 54 12 00
Telefaks: 22 54 12 01
Nettadresse: <http://www.isaf.no/nova>

Forord

Hensikten med denne rapporten har vært å gi en framstilling av hvordan det er å være ung i Tromsø kommune. For kommunen har det vært viktig at ungdommene selv får fortelle hvordan de opplever sin hverdag. Målet er videre at resultatene fra undersøkelsen skal legge føringer for kommunens arbeid med tiltak rettet mot ungdom. Hovedtemaene i rapporten er ungdoms deltagelse og medvirkning i lokalsamfunnet samt problematferd, fritidsbruk og framtidsorientering. Til slutt er det lagt ved et tabellhefte der de fleste av spørsmålene som inngikk i undersøkelsen er med.

Datamaterialet rapporten bygger på ble samlet inn ved årsskiftet 2000/2001. Kommunen hadde selv ansvaret for det praktiske i forbindelse med forberedelser og selve datainnsamlingen. Analyser og rapportskrivning er foretatt av NOVA.

En spesiell takk rettes til min kontaktperson i kommunen, Magne Amundsen, til brødrene Rundberg og til ungdommene i Tromsø som tok seg tid til å fylle ut et langt spørreskjema. På NOVA takkes prosjekt-koordinator Guro Ødegård samt Willy Pedersen og Svein Mossige som har lest og kommentert manus.

Oslo, august 2001

Mira Aaboen Sletten

Innhold

Sammendrag	7
1 Innledning	13
1.1 Undersøkelsen	14
Datainnsamling og deltagelse	15
Presentasjonsform	16
1.2 Lokale forskjeller	18
1.3 Rapportens tema.....	22
Ungdom som problem og ressurs	22
Ungdom og medvirkning	23
2 Ungdom som problem	26
2.1 Rusmiddelbruk	26
Alkohol	27
Illegale rusmidler	30
Tre rusmiddelkategorier	38
2.2 Kriminalitet og vold	39
Hærverk, innbrudd og trusler.....	40
Slåssing og vold	42
Tre kategorier problematferd.....	47
3 Ungdom som ressurs	48
3.1 Fritid	48
Organisert fritid.....	50
Kulturaktiviteter.....	55
3.2 Framtidsplaner	60
Utdanningsambisjoner.....	61
Bosettingspreferanser	63
4 Ungdoms medvirkning på tre arenaer	72
4.1 Skolen	72
Elevrådene – har de innflytelse?	75
4.2 Fritiden	77
Ungdomsorganisasjonene – en arena for demokratisk skoloring?	78
Ungdomsstyrte aktiviteter – bør voksne blande seg inn?.....	83
4.3 Politikken.....	85
Er ungdom interessert i politikk?	86
Holdninger til politikk og politikere	94
Tradisjonell deltagelse eller aksjonsorientert meningsytring?	99

4.4 Hvem er de politisk aktive?.....	107
Sivil ulydighet – et virkemiddel for de ressurssterke eller de marginaliserte?	110
5 Lokale forskjeller – en oppsummering.....	118
Summary.....	121
Referanseliste.....	123
Vedlegg 1: Tabeller.....	129
Grunnmodul.....	129
Lokalmodul.....	145
Vedlegg 2: Spørreskjema.....	163
Vedlegg 3: Metodeforklaring - Logistisk regresjon.....	171

Sammendrag

Ungdomsundersøkelsen i Tromsø er gjennomført på oppdrag fra Tromsø kommune i regi av NOVAs UNGdata-opplegg. Utvalget omfatter elever i 9. og 10. klasse i grunnskolen samt grunnkurselever i videregående skole. Til sammen deltok 1456 ungdommer der de fleste var i alderen 14–16 år. Dette ga en oppslutning på 74 prosent.

Datamaterialet dekker et vidt spekter av temaer knyttet til ungdoms hverdagsliv. I rapporten har vi prioritert spørsmål om ungdoms deltagelse og medvirkning i skole, fritid og politikk. Samtidig er spørsmål angående problematferd, fritidsbruk og framtidsorientering viet spesiell oppmerksomhet. Ungdommenes svar på spørsmål som ikke behandles spesielt presenteres i et tabellhefte bak i rapporten.

Rusmiddelbruk, kriminalitet og vold

Rapportens første del tar for seg rusmiddelbruk og problematferd i Tromsø. Seks av ti oppgir at de drikker alkohol minst én gang i måneden, mens 15 prosent drikker ukentlig. Ikke uventet øker hyppigheten i alkoholinntaket etterhvert som ungdommene blir eldre. Videre har én av ti røykt hasj siste år, mens henholdsvis 4 og 3 prosent har prøvd ecstasy og amfetamin minst én gang. Undersøkelsen tyder imidlertid på at det er få *vanebrukere* av hasj, ecstasy eller amfetamin blant Tromsøungdommene. De fleste har bare prøvd illegale rusmidler et par ganger. Samlet har om lag 40 prosent av 14–16-åringene ikke brukt noen rusmidler, 37 prosent er moderate alkoholbrukere, mens én av fem enten drikker ukentlig og/eller har brukt ett eller flere illegale rusmidler siste år. Det er lite som tyder på et spesielt hardt rusmiljø i Tromsø. En sammenligning med andre norske bykommuner viser at ungdom i Tromsø ligner på ungdom andre steder både når det gjelder bruk av alkohol, hasj, amfetamin og ecstasy. Undersøkelsene vi sammenligner med er foretatt på ulike tidspunkt. Generelt har ungdoms bruk av illegale rusmidler økt de siste årene. At Tromsøungdom i 2001 er på nivå med ungdom i andre norske byer 4–6 år tidligere, tyder på en relativt lav bruk av illegale rusmidler i Tromsø.

Når det gjelder kriminalitet, viser undersøkelsen at rundt 20 prosent har vært med på hærverk, innbrudd eller trusler. Det er først og fremst de unge guttene som utviser denne typen problematferd. 30 prosent gutter mot bare 10 prosent jenter har utført én eller flere kriminelle handlinger i året

som gikk. Videre oppgir hele 38 prosent av ungdommene i Tromsø at de har deltatt i en slåsskamp uten våpen, mens om lag én av ti har vært i kamper med våpen. Nær 70 prosent av ungdommene i Tromsø har vært vitne til vold mot andre, mens 44 prosent selv har vært offer for vold det siste året. Bare 8 prosent fikk imidlertid så alvorlige skader at de hadde behov for legebehandling. Sammenlignet med kommunene Fredrikstad, Oslo og Kristiansand ligger Tromsø i det øvre sjiktet både når det gjelder voldsopplevelser og de fleste lovbruddene vi har spurt om i undersøkelsen. Selv om forskjellene jevnt over er små, er tallene overraskende. Vi kunne særlig forvente at voldsfrekvensen var lavere i Tromsø enn i Oslo.

Ungdom som ressurs

Rapportens andre del omhandler fritid og framtid. Som nordmenn flest bruker ungdom store deler av fritiden til å slappe av og la seg underholde. Videre er det sosiale utelivet viktig for unge Tromsøværing. 76 prosent oppgir at de har dratt inn til nærmeste by eller sentrum minst to ganger siste uke, mens 42 prosent har vært på café eller snackbar like ofte. Sammenlignet med Fredrikstad bruker Tromsøungdom sentrum, café og snackbarer oftere. Videre er 64 prosent med i én eller flere organiserte fritidsaktiviteter. Ikke uventet er flest med i et idrettslag. Dernest er det fritidsklubbene og ulike sang eller musikkforeninger som engasjerer flest. Ungdoms organisasjonsdeltagelse i Tromsø ligger i det nedre sjiktet når vi sammenligner med kommunene Fredrikstad, Oslo, Bodø, Stavanger og Trondheim. At undersøkelsene er foretatt på ulike tidspunkt kan være noe av forklaringen på at Tromsø ikke kommer bedre ut i sammenligningen. Generelt ser vi en nedgang i ungdoms deltagelse i tradisjonelle barne- og ungdomsorganisasjoner.

Ungdom i Tromsø skiller seg lite fra ungdom i andre byer når det gjelder deltagelse i ulike kulturaktiviteter. Bare når det gjelder andelen som har spilt teater den siste måneden er Tromsøungdom mer aktive enn ungdom i Fredrikstad, Notodden og Oslo. Ellers er relativt flere Tromsøungdommer med i en rockeklubb eller et band framfor et musikkorps, kor eller orkester. Det kan slik se ut som musikkinteressert ungdom i Tromsø orienterer seg mot rock- eller popsjangeren i noe større grad enn ungdom andre steder.

Nær halvparten av 14–16-åringene i Tromsø er usikre på hvor høy utdanning de ønsker å ta. Blant de som har gjort seg opp en mening, er aspirasjonsnivået imidlertid høyt. Bort i mot 40 prosent har bestemt seg for

å ta utdanning på universitet eller høyskole, mens bare 14 prosent har krysset av for at de vil slutte etter videregående. Sammenligner vi med kommunene Fredrikstad, Bodø og Stavanger, finner vi små forskjeller samt et jevnt høyt aspirasjonsnivå.

Når det gjelder framtidige bosettingsplaner har bare én av fire krysset av for at de ønsker å bosette seg et annet sted enn hjemstedet etter endt utdanning. Blant de som vil flytte, sikter mange mot et urbant liv. Hele 50 prosent vil bosette seg i en storby, mens få ønsker seg til bygda. Samlet ser ungdoms utferdstrang ut til å være et mangetydig fenomen. Flest distriktsungdommer ønsker seg ut. Et slikt mønster kan ha sammenheng med manglende jobb- og utdanningsmuligheter på hjemstedet. Samtidig kjenntegnes de ungdommene som ønsker seg vekk av en svak eller problematisk integrering i det lokale miljøet. De deltar sjeldnere i organiserte fritidsaktiviteter, har et høyere rusmiddelforbruk og/eller deltar oftere i kriminelle handlinger enn ungdom flest.

Innflytelse og deltagelse på tre arenaer

Et tredje tema i rapporten er ungdoms medvirkning i skole, fritid og politikk. Undersøkelsen tyder på at Tromsøelever flest vil være med og bestemme i skolen. De ønsker innflytelse på innholdet i undervisningen, samt å kunne vurdere kvaliteten på det tilbudet som gis. Hele 86 prosent er helt eller litt enig i at elevene bør være i flertall der viktige avgjørelser blir tatt i skolen. Samtidig opplever mange at de faktisk har innflytelse både over innholdet i undervisningen, ordensregler og gruppesammensetninger. De fleste tror dessuten at elevrådet har reell innflytelse, og mener dette organet er en naturlig vei å gå hvis de ønsker å endre noe i skolen. Samlet ser det dermed ut som elever flest opplever at de har en viss innflytelse, men at de ønsker mer å si i skolen.

Organisasjonslivet oppleves av mange som en voksenstyrt arena. Hele 60 prosent har krysset av for at de voksne bestemmer alt og tar avgjørelsene i den organisasjonen de er mest aktive i. Idrettslagene er de foreningene der ungdom bestemmer minst, mens vi finner størst grad av ungdomsstyring i politiske foreninger. Litt over halvparten av ungdommene i Tromsø deltar jevnlig i en fritidsaktivitet som ungdom selv har tatt initiativet til og der ungdom bestemmer alt. De fleste gir uttrykk for at prosjektene blir best når ungdom tar initiativ og bestemmer selv. Dette forhindrer imidlertid ikke at ungdom også setter pris på voksnes

innblanding. Mange mener det er nødvendig med hjelp fra voksne eller fra kommunen når ungdom skal starte opp noe på egen hånd.

Når det gjelder politisk interesse, oppgir i overkant av 70 prosent at de følger med på ulike samfunnsspørsmål i TV, aviser eller på nettet minst ukentlig. Dette til tross, svarer om lag halvparten negativt når vi spør om de interesserer seg for politikk. Sammenlignet med ungdom i Fredrikstad, snakker Tromsøungdom oftere om de fleste samfunnspolitiske tema. Rangeringen av hvilke saker de snakker mye og lite om, er imidlertid tilnærmet lik. I begge kommunene snakker ungdommene oftest om jobb- og utdanningsmuligheter, kriminalitet og rasisme. Miljøvern er derimot et lite debattert tema. Det kan se ut som de unge har sluttet å bekymre seg for miljøet ved årtusenskiftet. Få frykter en framtidig miljøkatastrofe. Bare 28 prosent tror en slik krise vil ramme deres generasjon. Mer generelt har unge i dag et mer optimistisk syn på framtida enn tidligere ungdomsgrupper. Få forventer at negative hendelser som arbeidsledighet eller en skilsmisse vil ramme dem personlig. Samtidig mener bort i mot 40 prosent at de sannsynligvis vil få det økonomisk bedre enn foreldrene.

Få 14–16-åringer i Tromsø ønsker større innflytelse ved kommune- og stortingsvalg. Bare en tredjedel mener stemmerettsalderen bør senkes til 16 år. Et ønske om å senke stemmerettsalderen henger sammen med lav tillit til politikerne og stor politisk interesse. Videre har ungdom i Tromsø relativt lav kjennskap til det lokale ungdomsrådet. Riktignok svarer 60 prosent bekreftende på at det finnes et slik tiltak i kommunen, men bare 6 prosent vet at tiltaket heter ungdomsrådet. Samlet sett har 44 ungdommer både oppgitt riktig navn og krysset av for at de selv deltar eller har deltatt i ungdomsrådet.

Også når det gjelder aktiv deltagelse i politiske handlinger er engasjementet større i Tromsø enn i Fredrikstad. Vi har delt politisk aktivitet inn i tre kategorier; organisert meningsytring, lovlig ad-hoc-meningsytring og sivil ulydighet. Samlet sett har én av fire i Tromsø deltatt via organisasjonskanalen, 44 prosent har deltatt i én eller flere lovlige ad-hoc aktiviteter og 15 prosent har begått ulovligheter for å si sin mening om samfunnet. Grappa som deltar politisk gjennom de tradisjonelle organisasjonene er omtrent lik i Tromsø og Fredrikstad. Det er først og fremst når det gjelder alternative og aksjonsorienterte former for deltagelse at Tromsøungdommene er mer aktive. Engasjementet i Tromsø ser dermed ut til både å være kraftigere og mindre «strømlinjeformet» enn i Fredrikstad. Dette til tross har bort i mot halvparten (44 prosent) av ungdommene i Tromsø ikke deltatt i noen politiske handlinger.

Organisert meningsytring brukes først og fremst av de modne og «skoleflinke» elevene. Ungdom som deltar i sivil ulydighet er en mindre ensartet gruppe. På den ene siden er dette organiserte og ressurssterke ungdommer med gode skoleprestasjoner og høye utdanningsambisjoner. En betydelig andel har imidlertid også svake karakterer og lave aspirasjoner. Videre henger både et høyt forbruk av rusmidler og deltagelse i vinningskriminalitet sammen med sivil ulydighet. Det kan dermed se ut som de sivilt ulydige både består av ungdom som generelt har et problematisk atferdsmønster, og av ungdommer som er veltilpassede.

1 Innledning

Januar 1964 ble Tromsø by slått sammen med Tromsøysund, Ullsfjord og Hillesøys del av Kvaløya til bykommunen Tromsø. Med et areal på 2650 km², bestående av øyer, sund, fjorder og høye fjell, er Tromsø Norges største bykommune. Rundt 60.000 er hjemmehørende i kommunen, i tillegg har 5–6000 studenter registrert bostedsadresse i Tromsø. Tradisjonelt har næringslivet i området vært preget av fiske og jordbruk. I dag utgjør tjenesteytende næringer bort imot åtti prosent av all sysselsettingen i kommunen. At en så stor del av befolkningen jobber i tjenesteytende yrker har sammenheng med at Tromsø er et service- og kunnskapssenter i nord. Kommunen huser både den fylkeskommunale administrasjonen og region-sykehuset. Videre fungerer Tromsø som kommunikasjonsknutepunkt og skolesentrum i nord. Her finner vi regionens eneste universitet samt vitenskapelige institusjoner som værvarslinga i Nord-Norge, Norlysobservatoriet på Tromsøya og Tromsø Museum (Aschehoug og Gyldendals store norske leksikon 1994).

Alt i forrige århundre fikk Tromsø kallenavnet «Nordens Paris» på grunn av sitt kulturelle mangfold og eksotiske byliv. De siste femten årene har en rekke nye festivaler vært med på å forsterke inntrykket av Tromsø som en sentral kulturby. Arctic Film Festival/Tromsø internasjonale filmfestival, Nordlysfestivalen, Polar Music Festival, Tromsø kammermusikkfestival, Midnattssol internasjonale korfestival og Verden i Tromsø er eksempler på slike. Kommunen har dessuten en historie av sterke ungdomsgrupperinger. På sytti- og åttitallet var det tilløp til ungdomsopprør i byen. Urolighetene hadde sammenheng med kravet om et «Ungdommenes hus» (Øia 1990). Mange av «opprørerne» sympatiserte med anarkistiske ideer. I tråd med dette var kravet ikke bare et hus for ungdom, men et *selvstyrt* ungdomshus. Oktober 1982 fikk Tromsøungdommen lønn for strevet. Bangsundbrygga skulle fungere som ungdomshus og fikk navne «Brygga». Egeninnsats, flat struktur og samhold var viktige stikkord for den tidlige aktiviteten på huset. Miljøet var preget av motvilje mot politikere, fritidspedagoger og kulturarbeidere, noe som gjorde samarbeidet med kommunen vanskelig. I 1994 ble Ungdommens hus nedlagt for godt.

Fra 1994 fram til 2000 har ungdom i Tromsø vært uten felles møteplass i sentrum. De siste to årene har Ungdomsrådet i kommunen imidlertid jobbet aktivt med planene om et nytt ungdomshus. 8. juni 2000 ble ungdomshuset TVIBIT offisielt åpnet. Målsettingen er at TVIBIT skal være

et kulturhus som gir ungdom mulighet til å utvikle seg, uttrykke seg og eksponere seg i bybildet. Husets filosofi gjenspeiler dagens trend i kommunens ungdomspolitik. «*Å gi ungdom rom for kulturell utfoldelse og en plass i byens kulturliv, er en av satsingene kommunen må delta i*», heter det i kommuneplanen for Tromsø fra 1999 (Tromsø kommune 1999). Også gjennom arbeidet med Ungdomsundersøkelsen i Tromsø, som denne rapporten bygger på, har kommunen ønsket at ungdoms medvirkning og deres rolle som ressurspersoner i nærmiljøet vektlegges spesielt.

1.1 Undersøkelsen

Utgangspunktet for ungdomsundersøkelsen i Tromsø var det såkalte *Ungdomstjenesteprojektet* som ble startet opp i 1996. Dette prosjektet hadde fire hovedmål: å etablere et Unginfo-kontor, gi ungdom mulighet for medvirkning i lokalpolitikken, samordne ungdomspolitiske saker fra ulike kommunale etater og å lage en handlingsplan for ungdomspolitik i kommunen. Langt på vei har kommunen nådd disse målsettingene. Unginfo holder i dag til i det nye ungdomshuset TVIBIT og i 1997 fikk ungdommen en kanal inn i lokalpolitikken ved opprettelsen av et ungdomsråd. Sist men ikke minst er man i gang med å lage en plan for ungdomspolitikken i kommunen. For å lage en målrettet handlingsplan har det vært nødvendig å skaffe til veie fakta om de unges situasjon. Ungdomsundersøkelsen er et ledd i dette arbeidet.

Datainnsamlingen er gjennomført innenfor NOVAs UNGdata-opplegg. UNGdata er betegnelsen på et sett av spørreskjemaer hvor spørsmål knyttet til ungdoms hverdagsliv er samlet tematisk i ni moduler: «*Organisert fritid*», «*Skole, utdanning, framtidsplaner*», «*Ungdomsmiljøer – aktiviteter i lokalmiljøet*», «*Rus og kriminalitet*», «*Selvbilde, kropp og seksualitet*», «*Politikk, verdisyn og religion*», «*Media*», «*Ungdomsmiljøer og vennegrupper – holdninger og meninger*» og «*Vold i bildemediene*». Alle UNGdata-undersøkelser har med en grunnmodul der det finnes bakgrunnsspørsmål om kjønn, alder, bosted og familie samt spørsmål om fritidsaktiviteter, rusmiddelbruk og skolegang. For øvrig står den enkelte kommune fritt til å velge hvilke moduler eller delspørsmål de ønsker å ha med. Spørreskjemaet som ble gitt til ungdommene i Tromsø bestod av to deler: en grunnmodul og en lokalmodul. Begge modulene inneholdt åtte sider med spørsmål. Første del av lokalmodulen omhandlet elevens innflytelse i skolen samt politisk engasjement og deltagelse. Videre har vi stilt spørsmål om ungdoms mulighet til medbestemmelse i fritiden, om fritidsklubbene og om TVIBIT.

Til slutt inngikk spørsmål om hvordan de unge ønsker at kommunen skal prioritere når de lager tiltak for ungdom¹.

Datamaterialet fra Ungdomsundersøkelsen i Tromsø kommune dekker et vidt spekter av temaer og mulige problemstillinger knyttet til ungdoms hverdagsliv. Det er ikke mulig å behandle alle disse temaene grundig i en kortfattet rapport. I rapporten har vi derfor prioritert spørsmål som gjelder ungdoms deltagelse og medvirkning i skole, fritid og politikk. Samtidig vies spørsmål angående problematferd, fritidsbruk og framtidsorientering spesiell oppmerksomhet. Ungdommenes svar på spørsmål som ikke behandles spesielt i rapporten presenteres i et tabellhefte oppgitt i vedlegg 1.

Datainnsamling og deltagelse

Ungdomsundersøkelsen i Tromsø omfatter 9. og 10. klassetrinn samt grunnkurselever i videregående skole. Samlet antall elever på de aktuelle klassetrinnene i kommunen utgjør om lag 2000 ungdommer. Ambisjonen var at flest mulig av disse skulle få tilbud om å delta. Et slikt mål er langt på vei nådd. Fra grunntrinnet deltok ungdom fra følgende skoler: Tromstun, Grønnåsen, Sommerlyst, Kvaløysletta, Kroken, Ramfjord, Lakselvbukt, Sjursnes, Straumbukta, Tromvik, Trondjord, Steinerskolen og elever ved prosjektet Læring gjennom arbeid (LGA). Fra videregående trinn gjennomførte Kongsbakken, Tromsø maritime skole, Tromsø kokk- og stuertskole, Breivang videregående skole, Breivika videregående skole og Kvaløya videregående skole undersøkelsen på ordinær måte.

Tabell 1.1. Antall elever i populasjonen, utvalget og svarprosent for ungdomsskolen og videregående.

Skoletype	Ca. antall elever	Fikk tilbud	Besvart	Svarprosent (blant de som fikk tilbud)
Ungdomsskolen	1300	1296	912	70 %
Videregående	850	691	553	80 %
Totalt	2150	1987	1465	74 %

Størsteparten av respondentene besvarte spørreskjemaet i desember 2000. I tillegg ble det foretatt en oppsamlingsrunde i februar 2001. Alle Tromsø-skoler med elever på de aktuelle klassetrinnene var invitert til å delta. En liten andel gjennomførte ikke undersøkelsen. Fra grunntrinnet gjaldt dette

¹ Spørreskjema er oppgitt i vedlegg 3.

skolene Brensholmen, Skogvik og Vengsøy. Disse er alle utkantskoler med få elever. Ellers er kun én klasse fra Tromsdalen videregående med. Samlet besvarte 1456 ungdommer spørreskjemaet. Deltagelse var frivillig, men undersøkelsen ble gjennomført i skoletiden. En slik framgangsmåte gir vanligvis en høy svarprosent. I grunnskolen har 70 prosent besvart undersøkelsen, mens det samme gjelder for 80 prosent av elevene i videregående utdanning. Blant grunnkurselevne som ikke fikk tilbud om å delta, gikk de fleste på Tromsdalen videregående. At disse er utelatt vil sannsynligvis ikke virke særlig inn på resultatene. Det er liten grunn til å anta at elever ved Tromsdalen videregående skiller seg spesielt fra Tromsøungdom flest. Samtidig er en del ungdom i denne aldersgruppen ikke lenger i utdanning. Det er ikke utenkelig at Tromsøungdom som hopper av etter ti års skolegang har andre kjennetegn og interesser enn ungdom som fortsetter i videre utdanning. Disse vil imidlertid mest sannsynlig kun utgjøre en liten andel av Tromsøungdom i videregående skole alder.

I etterkant av spørreskjemaundersøkelsen ble det fortatt intervjuer med sju ungdommer og to kommuneansatte i Tromsø. Informasjon fra disse intervjuene brukes for å illustrere eller utdype enkeltresultater underveis i rapporten. For å få en bedre forståelse av hva det betyr når ungdom svarer på en gitt måte i spørreskjemaet, har vi blant annet spurt noen av ungdommene om hvordan de oppfatter ulike spørsmål. Ungdommene vi har snakket med i denne sammenheng er rekruttert på ungdomshuset Tvibit eller via kontakter i Tromsø.

Presentasjonsform

De fleste tabellene og figurene i rapporten bygger på såkalte krysstabeller. Disse brukes til å sammenligne prosentandelen som har gitt ulike svar på spørsmål i undersøkelsen. Eksempelvis kan dette være prosentandelen blant jenter og gutter i Tromsø som har bedrevet sivil ulydighet for å si sin mening om samfunnet. Utgangspunktet for prosentberegningen i tabellene er da antallet blant gutter og jenter som har svart på spørsmålet om deltagelse i politiske handlinger. I tabellene betegnes antallet som har svart på et gitt spørsmål som N. Fordi noen av ungdommene som er med i undersøkelsen ikke har svart på alle spørsmålene, vil totaltallet (N) variere fra tabell til tabell.

Både kjønn og politisk deltagelse kan betegnes som variabler, og krysstabellen viser sammenhengen mellom de to variablene. Betegnelsene *avhengig* og *uavhengig* variabel brukes for å indikere retningen på den sammenhengen vi undersøker. Vi antar for eksempel at en persons kjønn er

uavhengig av om personen har bedrevet sivil ulydighet eller ikke, mens sivil ulydighet eller ikke kan være avhengig av personens kjønn. En vanlig måte å si dette på er at vi undersøker *andelen som har deltatt i sivil ulydighet etter kjønn*. I mange tilfeller har vi også behov for å introdusere flere variabler. Kanskje ønsker vi å vite om forskjellen mellom andelen som har begått ulovligheter blant gutter og jenter varierer for ungdom som går i ulike klasstrinn. Når klasstrinn tas med i analysen, er det ungdommenes sivile ulydighet etter kjønn og klasstrinn som undersøkes.

Noen steder sammenlignes også gjennomsnittsmål for å vise forskjeller i svaratferd mellom ulike grupper. Bruk av gjennomsnittsmål kan innebærer en systematisering og en forenkling av ungdommenes svar på enkeltspørsmål. Videre kan gjennomsnittsmål brukes for å beskrive fenomener som vanskelig lar seg gripe med ett spørsmål alene.

En siste metode vi benytter oss av er logistisk regresjon. Hensikten med å bruke en slik analyseform er ofte den samme som for bruk av krysstabeller; å undersøke hvorvidt én eller flere variabler (f.eks. kjønn og klasstrinn) påvirker eller henger sammen med ungdommenes kjennetegn på en annen variabel (f.eks. politisk deltagelse) (Skog 1998). Fordelen med å bruke en regresjonsmodell framfor krysstabeller er blant annet at vi kan få et oversiktlig bilde av sammenhengen mellom flere enn tre variabler. En nærmere beskrivelse av tankegangen bak den logistiske regresjonsmodellen er oppgitt i vedlegg 3.

I de fleste tabeller eller figurer presenteres også signifikansnivå. Signifikansnivået viser risikoen for at de forskjellene vi finner mellom én eller to grupper i datamaterialet er et resultat av tilfeldig variasjon. Denne risikoen øker når antallet personer som har besvart et spørsmål på en gitt måte er lite. Hvis vi som i eksempelet ovenfor finner at flere gutter enn jenter oppgir at de har deltatt i sivil ulydighet, er det alltid en mulighet for at dette resultatet skyldes tilfeldigheter i utvalget. Når vi kun spør fem jenter og fem gutter, kan det i verste fall være slik at alle jentene ikke interesserer seg for politikk, mens alle guttene er med i en ytterliggående politisk forening. I dette tilfellet er risikoen stor for at de kjønnforskjellene vi finner skyldes at vi har valgt å spørre akkurat dette spesielle utvalget ungdommer. Hvis vi derimot spør hundre ungdommer om deres deltagelse i ulike politiske handlinger, reduseres risikoen for at resultatet vi finner har sammenheng med akkurat de ungdommene vi har valgt ut. I samfunnsforskning godtas vanligvis en risiko på 5 prosent for at sammenhengene mellom variablene skyldes tilfeldigheter. Vi sier da at resultatet er signifikant på et 5 prosentnivå.

Signifikanstester brukes ofte i de tilfeller der man undersøker et utvalg som representerer en større gruppe. I ungdomsundersøkelsen i Tromsø er det ikke trukket noe utvalg. Denne undersøkelsen omfatter langt på vei alle Tromsøungdommer i de aldersgruppene som undersøkes. Signifikanstesting kan likevel være et hjelpemiddel i tolkningen av resultatene. Teststatistikken angir hvorvidt de forskjellene eller sammenhengene mellom ulike grupper som beskrives bygger på små eller store tall. Når vi har få ungdommer i hver enkeltgruppe, må forskjellen mellom gruppene være større for at sammenhengen skal være statistisk signifikant. Hva som er sosialt viktige forskjeller mellom grupper i datamaterialet kan likevel være vanskelig å avgjøre. I rapporten vil det derfor i enkelte tilfeller også legges vekt på sammenhenger som ikke er statistisk signifikante.

Til slutt synes det nyttig å nevne at ungdomsundersøkelsen i Tromsø er en tverrsnittsstudie. En slik studie gir ikke grunnlag for å trekke konklusjoner om årsaks- og virkningsforhold. Hvis vi for eksempel skulle finne at ungdom som er aktive i organisasjonslivet oftere ønsker å bosette seg på hjemstedet etter endt utdanning enn ungdom som ikke er med i organiserte fritidsaktiviteter, betyr dette ikke nødvendigvis at det er en *kausal* sammenheng mellom organisasjonsdeltagelse og bosettingspreferanser. Det vi derimot kan si noe om er hvordan fordelingen på en variabel (bosettingspreferanser) har *sammenheng* med bestemte andre karakteristika (organisasjonsdeltagelse) ved de som er med i undersøkelsen.

1.2 Lokale forskjeller

Tromsø er en kommune med store lokale forskjeller. Ungdoms oppvekstvilkår og behov vil være ulike avhengig av hvilken del av kommunen de unge er bosatt i. Sett under ett opplever kommunen befolkningsvekst. Det er imidlertid først og fremst mer sentrale strøk som bidrar til denne veksten. Tall fra 1990 og 1995 tyder på en tilbakegang i *distrikts-Tromsø*. Tilbakegangen er særlig merkbar blant ungdom (Ungdomsmeldinga 1997). Flere flytter fra enn til distriktsområdene. Felles for distriktsområdene er at de befinner seg i utkanten av kommunen og at folketallet, og naturlig nok også antallet ungdommer, er relativt lavt. Sannsynligvis er det størst forskjell på det å bo i sentrumsnære strøk og det å bo i distriktene. Av og til vil problemstillinger som rammer byungdom spesielt være mindre relevante for ungdom bosatt i distriktene og omvent. Ut over i rapporten legges det derfor spesiell vekt på lokale forskjeller i kommunen. Innledningsvis gis nå først et bilde av ungdom i de ulike kommunedelene når

det gjelder bakgrunnsvariabler som klasstrinn, fars yrke, antall bøker i hjemmet og familiesammensetning.

Et kart over kommunen ble lagt ved spørreskjemaet for å hjelpe ungdommene å plassere hvor de selv bodde. På dette kartet ble *Tromsøya nord*, *Tromsøya syd*, *Kroken*, *Tromsdalen* og *Kvaløysletta* foreslått som alternativer. I tillegg ble følgende stedsnavn utenfor kartet oppgitt: Brensholmen, Lakselvbukt, Ramfjord, Sjursnes, Straumbukta, Tromvik og Trondfjord. Selv om disse siste områdene utgjør ganske ulike deler av kommunen har vi slått dem sammen til en gruppe kalt *distriktene*. Dette skyldes at antallet ungdom som var med i undersøkelsen fra hvert enkelt sted er så få at det blir meningsløst å behandle dem for seg. Når det gjelder de andre områdene i kommunen, har vi brukt den opprinnelige inndelingen med unntak av *Tromsøya syd* og *Tromsøya nord* som er slått sammen til felleskategorien *Tromsøya*. Til sammen bor 544 av de som var med i undersøkelsen i sistnevnte kommunedel, 144 tilhører området *Kroken*, 166 *Tromsdalen* og 327 *Kvaløysletta*. 96 stykker har krysset av for et av distriktområdene.

Tabell 1.2. *Andelen i ulike klasstrinn etter boområde. Prosent.*

	Tromsøya	Kroken	Tromsdalen	Kvaløysletta	Distriktene	Andre	Alle
9.klasse	27	35	29	35	27	15	29
10.klasse	31	34	39	33	39	22	33
Grunnkurs	42	31	33	32	34	63	38
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	544	144	166	327	96	67	1344

Forskjellen mellom boområdene er signifikant på et 5-prosentnivå.

Tabell 1.2 viser andelen som går i ulike klasstrinn etter bosted i kommunen. Ungdomsgruppa fra *Tromsøya* er den eldste. Her går hele 42 prosent i grunnkurs mot 38 prosent totalt. I *Kroken* og på *Kvaløysletta* er det forholdsvis flere 9.klassinger. Fordi ungdommenes svar på en rekke andre spørsmål, som for eksempel rusmiddelbruk og organisasjonsdeltagelse sannsynligvis har sammenheng med alder kan dette påvirke sammenligningen områdene imellom. Videre i rapporten har vi forsøkt å gjøre oppmerksom på slike skjevheter der disse tenkes å påvirke analysene.

Folk som kjenner *Tromsø* hevder at det ikke er store sosiale forskjeller i byen. Likevel har både unge og eldre en oppfatning av at noen områder i kommunen er bedre å bo i enn andre. De fleste vil beskrive *Tromsøya syd* som det «fineste» byområdet, mens den nordlige delen av øya tradisjonelt sett var arbeiderklassestrøket. *Tromsdalen* som ligger rett over sundet for

Tromsøya domineres av gamle eneboliger fra 50 tallet. Området regnes ikke til bykjernen, men er kjent for sitt rike kulturliv. Drabantbyområdet Kroken som ble etablert på 70-tallet ligger litt bortenfor Tromsdalen. Bydelen er den som først fikk negativ omtale i avisene med hensyn til ungdomsproblemer. Kvaløysletta framstår som en lang utstrakt bydel av eneboliger. Området ble etablert på 80-tallet, er et av de mest barnerike og har høyest ungdomstetthet. Opprinnelig var dette et landbruksområde, men i dag jobber mange av de som bor der i byen.

I samtaler med Tromsø ungdom har vi bedt dem fortelle litt om de ulike boområdene. Det er tydelig at også de mener at det er forskjell på ungdom fra ulike deler av kommunen. Eksempelvis beskrev en av guttene miljøet i Kroken slik; «*Der er det liksom en del sæggere og fetninger, litt hardt miljø*» (Gutt 16). Ellers fikk vi vite at de freakete og engasjerte elevene går på Sommerlyst (ungdomsskole, Tromsøya syd), Tromsdalen var «... *litt sånn idrett, mye fotball og snus, stor i kjeften og hardt alkoholmiljø*» (Gutt 16), mens distriktsungdommen ofte kalles «boner» av de som bor i byen.

Vi skal se nærmere på hvordan ungdom fra de ulike områdene i kommunen fordeler seg når det gjelder sosiale indikatorer. I spørreskjemaet ble ungdommene blant annet bedt om å oppgi fars yrke. Disse opplysningen har vi delt inn i tre yrkesgrupper; mellomlagsyrker, lavere funksjonæryrker og manuelle yrker.

Tabell 1.3. Fars yrke etter boområde. Prosentner.

Fars yrke	Tromsøya	Kroken	Tromsdalen	Kvaløysletta	Distriktene	Andre	Alle
Mellomlag	44	15	37	33	18	18	34
Lavere funksjonærer	27	27	24	32	19	33	28
Manuelt arbeidende	29	58	39	36	63	49	38
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	448	113	131	283	84	55	1114

Signifikant boområdeforskjell på et 5-prosentnivå.

Det øverste sjiktet, mellomlaget, omfatter ledende stillinger i offentlig eller privat sektor ned til stillinger som vanligvis krever minst tre års utdanning på universitets- eller høyskolenivå. På neste trinn finner vi lavere funksjonærer. Her inngår fedre ansatt i tjenesteytende virksomhet både i offentlig og i privat sektor. Dernest kommer gruppa av manuelt arbeidende. Dette gjelder både faglærte og ufaglærte i manuelle yrker. Her sorterer også fedre som har sitt virke i primærnæringene. Blant ungdommene i undersøkelsen

er andelen fedre som har bakgrunn i mellomlaget størst på Tromsøya og minst i Kroken og i distriktene. Tilsvarende finner vi flest fedre i kategorien manuelt arbeidene i sistnevnte områder. Når det gjelder den høye andelen manuelt arbeidene i distriktene, har dette sannsynligvis sammenheng med at mange har sitt virke i primærnæringene. Totalt har 8 prosent oppgitt at far står utenfor arbeidsmarkedet². Dette gjelder hele 13 prosent i distriktene, 9 prosent i Kroken, 7 prosent på Tromsøya og Kvaløysletta og 6 prosent av fedrene i Tromsdalen.

Å bruke fars yrke som indikator på sosioøkonomisk bakgrunn er ikke uproblematisk. På den ene siden kan det hevdes at foreldrenes yrke forteller en del både om utdanning og lønn. Materialet i Tromsøundersøkelsen gir imidlertid ingen direkte opplysninger om foreldrenes utdanningsnivå. Som et tilleggsmål på sosioøkonomisk bakgrunn brukes derfor opplysninger om antall bøker i hjemmet. Tidligere forskning har vist en klar sammenheng mellom bøker i hjemmet og foreldrenes utdanningsnivå (NSD 1997). Vi skiller her mellom de som oppgir færre enn 100 bøker, fra 100 til 500 bøker, og de som har mer enn 500 bøker.

Tabell 1.4. Antall bøker i hjemmet etter boområde. Prosent.

Antall bøker	Tromsøya	Kroken	Tromsdalen	Kvaløysletta	Distriktene	Andre	Alle
100 eller færre	27	39	38	28	39	33	31
100 til 500	37	39	38	43	38	39	39
Mer enn 500	36	22	24	29	23	28	30
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	538	142	167	323	97	64	1331

Signifikant boområdeforskjell på et 5-prosentnivå.

Når det gjelder antall bøker i hjemmet oppgir ungdom fra Kroken, Tromsdalen og distriktsområdene færrest. Flest ungdom bosatt på Tromsøya oppgir at familien har mer enn 500 bøker i hjemmet. Ut fra det vi vet om sammenhengen mellom antall bøker i hjemmet og utdanning kan vi grovt anta at foreldrenes utdanningsnivå er høyest på Tromsøya og lavest i Kroken, Tromsdalen og i distriktene.

Nesten alle norske ungdommer bor hjemme til de har fullført grunnskolen og de fleste fortsetter å bo i foreldrehjemmet en god stund etter at de har gått ut av 10. klasse. De siste 30 årene har familiemønsteret, i Norge og

² Arbeidsledig, trygdet, hjemmeværende eller går på skole, kurs e.l.

andre vestlige land, endret seg drastisk. Andelen som bor sammen uten å være gift har økt, samtidig ender flere ekteskap i skilsmisser enn tidligere (SSB 1999). I Tromsø bor 62 prosent av ungdommene som er med i undersøkelsen sammen med begge foreldrene. Litt over en fjerdedel lever sammen med én av foreldrene eller flytter jevnlig mellom mor og far, mens 7 prosent bor på hybel eller internat.

Tabell 1.5. Familiesammensetning/bosituasjon etter boområde. Prosent.

Bosituasjon:	Tromsøya	Kroken	Tromsdalen	Kvaløysletta	Distriktene	Andre	Alle
Mor og far	60	52	57	73	69	41	62
Én forelder/ flytter mellom	31	43	31	19	13	11	27
På hybel, internat e.l.	6	3	9	2	12	35	7
Annet	4	1	3	6	6	14	4
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	542	143	167	326	93	66	1337

Signifikant boområdeforskjell på et 5-prosentnivå.

Andelen som bor sammen med begge foreldrene er størst på Kvaløysletta og i distriktene, mens vi finner den største andelen som bare bor med én eller flytter mellom foreldrene, i boområdet Kroken. Hele 43 prosent oppgir en slik bosituasjon her mot bare 13 prosent av distriktsungdommene. Blant ungdom i distriktene finner vi derimot den største andelen internat- eller hybelboere.

1.3 Rapportens tema

Ungdom som problem og ressurs

Hva kjennetegner en positiv ungdomstid? Svaret vil være avhengig av hvem man spør. Noen vil vektlegge trygghet, flittighet i skolen, liten omgang med alkohol, positive relasjoner til foreldre eller en aktiv fritid. Andre igjen beskriver utprøving og løsrivelse som en forutsetningen. Selv om det kan være uenighet om hva som beskriver en vellykket ungdomstid, vil de fleste si seg enig i at handlinger som skaper vedvarende problemer for ungdommen selv eller som er destruktive og til skade for andre, faller utenfor denne definisjonen. Slik atferd kan for eksempel omhandle narkotikamisbruk eller ungdomskriminalitet. Hvis vi ønsker å si noe om hvordan det er å være ung i Tromsø, må vi derfor ta slike forhold med i

betraktningen. I første del av denne rapporten er temaet ulike typer problematferd. Et mål er å få bedre kjennskap til ungdoms bruk av rusmidler i kommunen. Først og fremst skal omfanget kartlegges. I denne sammenheng undersøkes både bruk av legale og illegale rusmidler. Videre ser vi på Tromsøungdoms erfaringer med kriminalitet og vold.

Mye av forskningen om ungdom har nettopp vært knyttet til problemer – såkalte ungdomsproblemer. De siste årene har det imidlertid vært fokusert mer på positive sider ved det å være ung. En forlenget ungdomstid gir blant annet anledning til selvtutfoldelse; til å ta utdanning, dyrke interesser, reise, delta i kulturlivet osv. Slike muligheter fantes ikke på samme måte tidligere. Elendighetsbeskrivelser av ungdom er byttet ut med en oppfatning av de unge som en ressurs, særlig i kulturlivet. I rapportens andre kapittel er temaet Tromsøungdom som ressurs. Vi undersøker ungdoms bruk av fritiden og spør blant annet hvilken rolle organiserte fritidsaktiviteter og deltagelse i kulturlivet spesielt spiller i de unges hverdagsliv. Til slutt ser vi på planer for framtida. Ønsker ungdom i Tromsø og bosette seg på hjemstedet etter endt utdanning?

Underveis er vi opptatt av hvordan ungdom i Tromsø skiller seg fra eller ligner på ungdom i andre større norske byer. Fordi UNG-data er et standardisert sett av spørreskjemaer hvor de ulike spørsmålene er benyttet i flere kommunale undersøkelser, har vi mulighet til å jamføre Tromsøungdommens svar med resultater fra andre kommuner. Er ungdomsmiljøet i Tromsø spesielt belastet når det gjelder rusmiddelbruk og kriminalitet? Tromsø er kjent for sitt rike kulturliv. Når det gjelder ungdoms kulturuttrykk spesielt, har kommunen blant annet fostret talenter som Espen Lind og Lene Marlin. Er Tromsøungdom mer aktive i det lokale kulturlivet enn ungdom flest? Hovedsakelig brukes undersøkelser fra Fredrikstad, Bodø, Oslo, Stavanger, Trondheim og Kristiansand som sammenligningsgrunnlag. Fordi de ulike undersøkelsene er foretatt på forskjellige tidspunkt, vil det i noen tilfeller være vanskelig å overføre resultatene direkte til dagens situasjonen i Tromsø. Der slike forhold tenkes å svekke sammenligningen nevnes dette spesielt.

Ungdom og medvirkning

I løpet av 90-tallet har vi opplevd et økende fokus på barns og unges mulighet til medvirkning i samfunnet. Barn og unge oppfattes i større grad enn tidligere som selvstendige individer med rett til å uttale seg i saker som angår dem selv. Internasjonalt kommer en slik utvikling til uttrykk gjennom

FNs barnekonvensjon. Et av konvensjonens fire hovedprinsipper omhandler nettopp barns rett til deltagelse og innflytelse. For ungdom og i Norge spesielt, har Barne- og familiedepartementet opprettet et *Ungdommens Demokratiforum*. Forumet skal arbeide for å styrke ungdoms deltagelse og innflytelse i samfunnsutviklingen. Formålet er å sikre at ungdom blir tatt med på råd og hørt når offentlig politikk skal utformes.

I tråd med utviklingen generelt har også Tromsø kommune vært særlig opptatt av medvirkning når en større ungdomsundersøkelse skulle gjennomføres. Et tredje og mer overordnet tema i rapporten har derfor blitt *deltagelse og innflytelse blant ungdom i Tromsø*. Skolen representerer én viktig arena der ungdom bør ha innflytelse i oppveksten. Her tilbringer de unge mye tid og tilegner seg ferdigheter som blir viktige senere i livet. I læreplanverket for grunnskolen fra 1996 heter det blant annet at «*oppseding til demokrati er ei viktig oppgave for grunnskolen*» (Læreplanverket for den tiårige grunnskolen 1996:326). Elevene bør ha reell medråderett og mulighet til å ta ansvar i skolen. Hvordan opplever Tromsøungdom flest sin mulighet til å være med å bestemme over eget læringsmiljø? Tror de at elevrådet har reell innflytelse i skolen?

Videre undersøkes ungdoms mulighet til innflytelse og medbestemmelse i fritiden. For ungdom kan deltagelse i kulturaktiviteter være en nærliggende måte å uttrykke seg på. Det frivillige organisasjonslivet utgjør én viktig del av kulturlivet i Norge. Hvor mange er med i en eller flere organiserte fritidsaktiviteter? I hvilken grad føler ungdom at de selv er med å bestemmer når de deltar i organisasjoner, lag og foreninger? Hva synes de unge om voksnes innblanding i deres fritid?

Til slutt ser vi på ungdoms deltagelse i det politiske liv. Både i forskning og i media opplever vi en bekymring for ungdoms politiske deltagelse og for utsikten til et framtidig demokratiunderskudd. Er det slik at ungdom ikke interesserer seg for politikk? I nyere forskning omkring politisk deltagelse hevdes det ofte at folks politiske engasjement har endret karakter. Det har skjedd en dreining vekk fra den tradisjonelle partipolitikken og det frivillige organisasjonslivet. Vi uttrykker oss i dag på måter som ligger tettere opp til vårt hverdagsliv (Beck 1999, Giddens 1999). Norske undersøkelser støtter denne antagelsen. Aksjonsformene har blitt mer individuelle og går i mindre grad enn tidligere gjennom kjente kanaler, som de politiske partiene. Vi er sjeldnere medlemmer i et politisk parti, men engasjerer oss oftere ad-hoc fra sak til sak (Selle, Wollebæk og Lorentzen 2000). Det er ikke bare valgdeltagelse, verv og medlemskap i politiske ungdomsorganisasjoner som måler samfunnsengasjement. Demonstra-

sjoner, underskriftskampanjer, det å skrive slagord på vegger eller – til og med – det å kaste bløtkaker på politikere kan være måter å synliggjøre sin mening på. Tradisjonelt forbindes slik utenomparlamentarisk aktivitet med unge mennesker. Hva med ungdom i Tromsø? På hvilken måte velger de å uttrykke sitt politiske engasjement?

2 Ungdom som problem

Ungdomstiden betegnes ofte som en *overgangsfase*. I denne perioden beveger de unge seg ut av barndom og over i voksenlivet. Biologisk endrer kroppen seg og i løpet av puberteten utvikler ungdommene voksne kjennetegn. Begrepet ungdom handler imidlertid om langt mer enn menstruasjon og pupper eller skjeggvekst og stemmeskifte. I kjølevannet av fysiologisk endring vokser de unge ut av roller og sosiale bånd som hører barndommen til og tildeles/erhverver gradvis roller og forpliktelser knyttet til voksenlivet. Det handler om å utvikle selvstendighet, gjøre egne valg og skape seg et liv adskilt fra foreldrene. I løpet av tenårene skal de unge «finne seg sjæl» på godt og vondt. Det viktige er å utfordre autoriteter, prøve ut grenser og ta selvstendige valg. Både rusmiddelbruk og mindre lovbrudd kan være del av en normal ungdomstid. Ikke alle som prøver hasj ender opp som sprøytenarkomane, og ikke alle som nasker i butikken utvikler en kriminell løpebane senere. Det å debutere tidlig enten med rus eller kriminalitet danner imidlertid ofte opptakten til alvorlige problemer senere (Pedersen 1998). Dette kapittelet omhandler bruk av rusmidler, kriminalitet og vold blant unge i Tromsø. Vi ser blant annet på forekomsten av problematferd blant ungdom fra ulike deler av kommunen. Skiller noen boområder seg ut som spesielt belastede når det gjelder rus, kriminalitet og vold? I tillegg sammenlignes Tromsøungdom med ungdom andre steder i landet. «Når det gjelder rus og atferdsproblemer tror jeg ikke ungdom i Tromsø skiller seg ut i negativ forstand». Slik beskrev en kommuneansatt i Tromsø sine antagelser i forkant av undersøkelsen. Stemmer dette med våre opplysninger fra Tromsøungdommen selv?

2.1 Rusmiddelbruk

Bruk av rusmidler forekommer i de fleste samfunn verden over. På den ene siden er rusmiddelbruk knyttet til noe positivt. I mange norske hjem er alkohol en naturlig del av sosiale sammenkomster, fest og høytid. Vi drikker sammen med andre. Skåling, spandering og praten under og i etterkant av festen er forhold som knytter grupper av mennesker tettere sammen (Ødegård 2001). Slik bidrar alkoholen til å forsterke og fornye sosiale fellesskap. Ikke desto mindre har rusmiddelbruken også en skyggeside. Eksemplene på skadelige virkninger ved et langvarig og overdrevent alkoholkonsum er mange. Blant ungdom er de største problemene knyttet til akutte rusepisoder. I denne sammenheng viser forskning at risikoen for

skader eller dødsfall ved ulykker øker betydelig ved alkoholberuselse (Skog 2001). Samtidig er sannsynligheten for å utøve og utsettes for vold, relatert til eget alkoholinntak (bl.a. Rossow 1996).

Det er vanskelig å si hva som er en uheldig omgang med alkohol. For noen er all bruk av rusmidler blant mindreårige problematisk. Forskning viser imidlertid at normalomgang med legale rusmidler i ungdomstiden er en svak prediktor for et misbruk senere. Det er særlig ungdom som har et avvikende forbruk av legale rusmidler eller bruker illegale rusmidler som er i faresonen. Blant annet er det å debutere med alkohol i ung alder eller det å utvikle et tidlig høyforbruk, sterke prediktorer for et senere misbruk (Pape og Hammer 1996, Pedersen og Aas 1995). Ulike illegale stoffer kommer i tillegg til de legale rusmidlene. Cannabis har lenge vært det vanligste illegale rusmidlet blant ungdom. De siste årene har vi i tillegg sett en økning i bruk av amfetamin og ecstasy i denne aldersgruppen. I mange tilfeller er skadevirkningene og farene for å utvikle avhengighet like for legale og illegale rusmidler. Det er likevel slik at hasj, amfetamin eller ecstasy ofte får større konsekvenser for brukeren. Til dels kan dette forklares med at bruken som regel forutsetter kontakt med illegale miljøer.

Alkohol

Mens en «kontinental drikkekultur» kjennetegnes ved et jevnt lavt konsum, sier vi ofte at nordmenn har et «eksplosivt drikkemønster». De drikker sjelden, men konsumerer store mengder alkohol når de først drikker. Mange nordmenn praktiserer i dag et kontinentalt drikkemønster ved siden av den gamle «helgefylla». Vi kan imidlertid være enig om at alkohol i liten grad er et nytelsesmiddel for ungdom. Selv om det naturlig nok vil være store forskjeller også i deres alkoholkonsum, drikker de fleste for å bli beruset. I Norge er den lovbestemte aldersgrensen for kjøp av alkohol 18 år. Ikke desto mindre opplever de fleste norske ungdommer sin første beruselse lenge før de har tilgang til alkohol på lovlig vis (Pape 1996). Beregninger viser at den gjennomsnittlige debutalderen³ for norsk ungdom ligger rundt 15 år (Skretting 2000). Dette kan blant annet henge sammen med at de grensene foreldre og andre voksne setter for ungdoms alkoholbruk er noe mer liberale enn lovverket. Eksempelvis svarte 30 prosent fra et nasjonalt utvalg av 15–16 åringene at foreldrene tillot at de drakk alkohol ved spesielle anledninger (Skretting 1996).

³ Gjelder første gangs konsum av minst 1 flaske øl, 1 desiliter vin eller 2,5 centiliter brennevin.

I Tromsø oppgir majoriteten av de som er med i undersøkelsen at de har drukket alkohol én eller flere ganger. Nesten seks av ti drikker minst én gang i måneden, mens 15 prosent oppgir at de drikker alkohol ukentlig. En nærmere analyse viser ikke uventet at hyppigheten i alkoholinntaket øker etter hvert som ungdommene blir eldre. Mens kun 3 prosent drikker ukentlig blant 9. klassingene, gjelder dette hele 23 prosent av grunnkurselevne.

Tabell 2.1. Drikkemønster etter bosted. Prosent.

Drikkemønster	Tromsøya	Kroken	Tromsdalen	Kvaløysletta	Distriktene	Andre	Alle
Aldri/nesten aldri	45	40	34	48	41	32	43
Drikker månedlig	39	43	46	43	44	45	42
Drikker ukentlig	15	17	20	8	14	23	15
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	533	140	163	322	97	66	1321

Signifikant boområdeforskjell på et 5-prosentnivå.

Tabellen ovenfor viser andelen som aldri drikker, som drikker månedlig og som drikker ukentlig i ulike deler av Tromsø kommune. Vi ser at ungdom bosatt i Tromsdalen drikker oftere enn de resterende. Her oppgir hele 20 prosent av ungdommene at de drikker alkohol minst én gang i uka, mot henholdsvis 17, 15 og 14 prosent på Tromsøya, Kroken og i distriktene. Ungdom fra Kvaløysletta drikker minst. Her finner vi den største andelen avholdende og den laveste andelen som drikker ukentlig (8 prosent). Når andelen som drikker er såpass lav på Kvaløysletta, kan dette henge sammen med at vi finner forholdsvis mange av de yngste i materialet her. 35 prosent av ungdommene fra Kvaløysletta gikk i 9. klasse på undersøkelsestidspunktet, mot 27 og 29 prosent på Tromsøya, i distriktene og i Tromsdalen. Krokenungdommen er derimot representert ved en tilnærmet lik aldersfordeling som ungdommene fra Kvaløysletta. Likevel finner vi den nest høyeste andelen som oppgir at de drikker ukentlig her.

Tabell 2.2. Andelen som drikker minst én gang månedlig etter boområde og klassetrinn. Prosent.

Klassetrinn	Tromsøya	Kroken	Tromsdalen	Kvaløysletta	Distriktene	Andre	Alle
9.klasse	34	40	53	30	38	40	36
10.klasse	48	53	59	54	53	71	53
Grunnkurs*	72	91	85	73	79	74	76
Alle	54	60	66	52	58	68	58
N (totalt)	539	140	161	322	95	66	1314

Signifikant forskjell mellom boområdene på et 10-prosentnivå.

Med det formål å justere for aldersforskjellen mellom kommunedelene har vi delt ungdommene inn etter klassetrinn. Tabellen ovenfor viser andelen som drikker månedlig i 9. klasse, 10. klasse og på grunnkurs for ulike boområder. Blant ungdomsskoleelevene er det flest i Tromsdalen som drikker. Går vi til elever i grunnkurs ligger Krokenungdommen på topp. Her oppgir hele 91 prosent at de drikker minst én gang månedlig. Fordi de fleste serverings- og utesteder ligger i Tromsø sentrum, kunne vi kanskje forvente at ungdom bosatt på Tromsøya hadde størst tilgang på alkohol. Overraskende nok er det likevel slik at andelen avholdende er størst blant de som bor i denne kommunedelen, både i 10. klasse og i grunnkurs.

Menn har tradisjonelt hatt et større alkoholkonsum enn kvinner. I dag har kvinners roller og deltagelse i samfunnslivet nærmet seg mannens på flere områder. Også når det gjelder alkoholkonsum er kjønnsforskjellene redusert de siste tre tiårene (Pedersen 1998). Resultatene fra Tromsø tyder, i tråd med en slik utvikling, på små forskjeller mellom gutter og jenter når det gjelder alkoholbruk (se vedlegg 1). Vi ser likevel en tendens til at litt flere gutter drikker ofte (ukentlig). Andelen som *ikke* drikker er imidlertid også størst blant guttene. Samlet kan vi dermed si at færre jenter er avholdende. De som drikker holder seg imidlertid oftere til et moderat alkoholkonsum enn guttene.

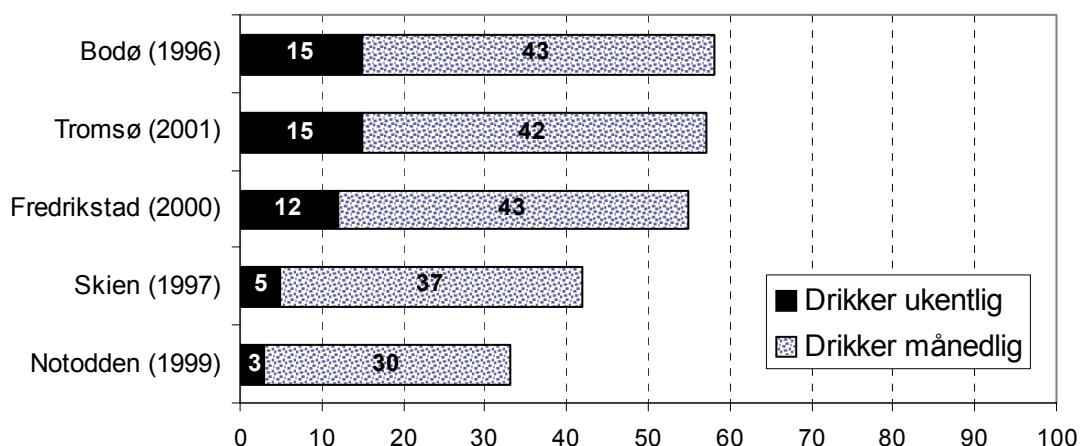
Er alkoholbruken blant ungdom i Tromsø høy?

Tromsø by er kjent for sitt pulserende uteliv. I en restaurantguide for byen presenteres følgende reklame for Tromsø og tromsøværingene:

I Tromsø svinger det mer enn noen gang, en av tre tromsøværing kan gå ut samtidig. ... Fredagspilsen varer gjerne helt til klokken fire på natta. På lørdagsnatta er Storgata en myldrende maurtue, og temperaturen på dansegulvet tropisk. Bleike tar vi oss inn på søndags ettermiddag over et glass caffè latte (Destinasjon Tromsø 2000).

«Byen Tromsø er i seg selv et symbol på den liberale alkoholtrenden» heter det i Tromsø kommunes ungdomsmelding fra 1997. Hva med ungdommen? Drikker de oftere alkohol enn ungdom flest? Vi skal forsøke å besvare dette spørsmålet ved å se på tall fra fire andre kommuner: Bodø, Fredrikstad, Skien og Notodden.

Figur 2.1. *Drikkemønster i Tromsø, Bodø, Fredrikstad, Skien og Notodden. Andelen som drikker ukentlig og månedlig. 9. klasse – grunnkurs⁴. Prosent.*

Figur 2.1 ovenfor viser andelen som drikker ukentlig og månedlig blant ungdom i 9. til og med grunnkurs. Tallene for Fredrikstad stammer fra våren 2000, Notodden ungdom deltok i en større spørreskjemaundersøkelse i 1999, mens undersøkelsene i Bodø og Skien ble gjennomført 1996–1997. Vi har ikke mulighet til å sammenligne med andre og større UNGdata-kommuner. Dette skyldes at spørsmålet om alkoholbruk er stilt på en noe annen måte i de andre undersøkelsene. I figur 2.1 ligger Tromsø og nordlandskommunen Bodø på topp, mens ungdom i telemarkskommunene Notodden og Skien har det laveste alkoholinntaket. I sistnevnte kommuner oppgir henholdsvis 67 og 58 prosent at de aldri eller nesten aldri drikker, mot 43 prosent av Tromsøungdommen. Sammenligner vi med tallene fra Fredrikstad skiller Tromsøungdom seg imidlertid ikke særlig negativt ut.

Illegale rusmidler

Forbruket av illegale rusmidler blant ungdom øker (SIFA 1999). Det syntetiske rusmiddelet ecstasy dukket opp på misbrukerarenaen på begynnelsen av 1990-tallet og har fått rollen som det nye «partydopet» blant ungdom. Vi leser stadig i avisene om beslag av ecstasy i forbindelse med house-parties eller såkalte «morgenklubber». Når det gjelder amfetamin, oppga 4 prosent av norske 15–20 åringer i 1999 å ha brukt stoffet, mot 1 prosent i 1990. Andelen som har brukt cannabisstoffer har også steget betraktelig. På landsbasis har andelen som oppgir å ha brukt hasj eller marihuana økt fra 8 prosent i 1990 til 18 prosent i 1999.

⁴ Fredrikstadundersøkelsen har ikke med 10.-klassingene.

Ungdoms rusmiddelbruk kan måles på ulike måter. Av og til er vi interessert i å undersøke hvor stor del av ungdomsbefolkningen som har erfaringer med ulike rusmidler (livstidsprevalens). Andre ganger vil vi finne ut hvor mange som har brukt et gitt rusmiddel i løpet av en mer begrenset periode. I denne undersøkelsen har vi benyttet sistnevnte framgangsmåte. Ungdommene i Tromsø ble spurt om de i løpet av de siste 12 månedene hadde brukt hasj, amfetamin og ecstasy. Vi kan derfor ikke sammenligne direkte med undersøkelser som viser til bruk av illegale rusmidler *noen gang*. Fordi de samme spørsmålene er brukt i flere UNGdata-undersøkelser, har vi likevel mulighet til å sammenligne på tvers av kommunegrensene. Først gis et bilde av illegal rusbruk i Tromsø.

Tabell 2.3. Prosentandelen som har brukt ulike illegale rusmidler minst én gang siste 12 måneder etter boområde. I parenteser vises det absolutte antallet som har brukt ulike rusmidler.

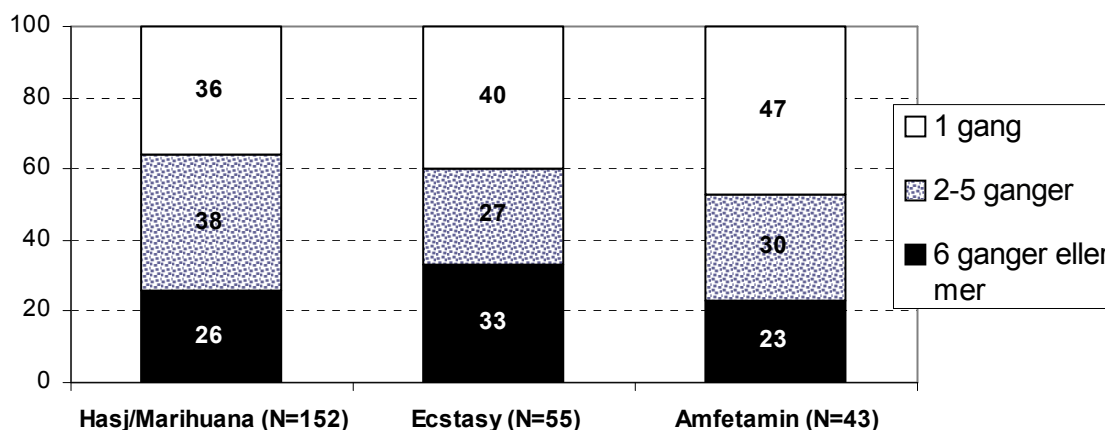
	Tromsøya	Kroken	Tromsdalen	Kvaløysletta	Distriktene	Andre	Alle
Hasj	13 (68)	11 (15)	9 (15)	8 (25)	9 (9)	15 (10)	11 (142)
Ecstasy	5 (27)	4 (5)	4 (7)	2 (6)	3 (3)	2 (1)	4 (49)
Amfetamin	4 (19)	3 (4)	2 (4)	3 (8)	3 (3)	0 (0)	3 (38)

Ingen signifikante boområdeforskjeller.

Én av ti oppgir at de har brukt hasj⁵, mens henholdsvis 4 og 3 prosent har prøvd ecstasy og amfetamin minst én gang det siste året. Andelen som har hatt kontakt både med lettere og tyngre narkotiske stoffer er størst blant ungdom bosatt på Tromsøya. Bruken blant ungdom i Kroken er den samme som gjennomsnittet for hele kommunen, mens Tromsdalen, Kvaløysletta og distriktene ligger noe lavere. Nærmere analyser viser ikke uventet at andelen som har prøvd ulike illegale stoffer øker etterhvert som ungdommene blir eldre. Eksempelvis oppgir hele 14 prosent av grunnkurs-elevne å ha røykt hasj eller marihuana minst én gang de siste tolv månedene, mot 5 prosent i 9. klasse.

⁵ Hasj er det vanligste cannabisstoffet i Norge. For enkelhets skyld brukes derfor betegnelsen *hasj* når vi omtaler cannabisstoffer videre i rapporten

Figur 2.2. Andelen blant de som har prøvd illegale rusmidler, som har brukt disse 1 gang, 2–5 ganger og 6 ganger eller mer siste år. Prosent.

Ungdom som har prøvd hasj, ecstasy eller amfetamin én gang fortsetter ikke nødvendigvis å bruke disse stoffene. For langt de fleste handler bruk av illegale rusmidler om eksperimentering. Figur 2.2. viser forholdet mellom andelen som har brukt hasj, ecstasy og amfetamin én gang og andelen som har brukt slike stoffer flere ganger siste år. Bruk av ecstasy og amfetamin er i utgangspunktet et svært lavfrekvent fenomen. Blant de som har brukt slike stoffer siste år har henholdsvis 40 og 47 prosent kun prøvd én gang. I absolutte tall oppgir 30 ungdommer at de enten har brukt ecstasy, amfetamin eller begge deler så ofte som seks ganger eller mer siste år. Blant hasjrøykerne finner vi at flest har prøvd stoffet to til fem ganger, mens en fjerdedel har brukt hasj mer enn fem ganger siste år. Majoriteten av de som har røykt hasj har prøvd mer enn en gang. Dette til tross er det få vanebrukere i vårt utvalg også av dette rusmiddelet.

Hasj er uten sammenligning det illegale stoffet som brukes oftest av Tromsøungdommen. SIFAs undersøkelser tyder på at ungdom har utviklet et mer liberalt syn på bruk av hasj i løpet av 1990-tallet. Eksempelvis er andelen som kunne tenke seg å prøve stoffet, hvis dette ikke var forbundet med en fare for å bli arrestert, mer enn fordoblet i perioden 1990–99 (Skretting 2000). Dette til tross vil nok ungdom flest føle at det å bruke illegale rusmidler, deriblant hasj, er å trå over en grense.

Blant oss 'vanlige' er det mest alkohol.... Har hørt om en del som røyker hasj i grunnen. Hasj er liksom ikke så farlig. De (hasjrøykerne) prøver liksom å holde det hemmelig. Jentene liker det ikke, det er liksom litt 'turn off'. De som driver med hasj er liksom ikke helt med på skolen (Gutt 16).

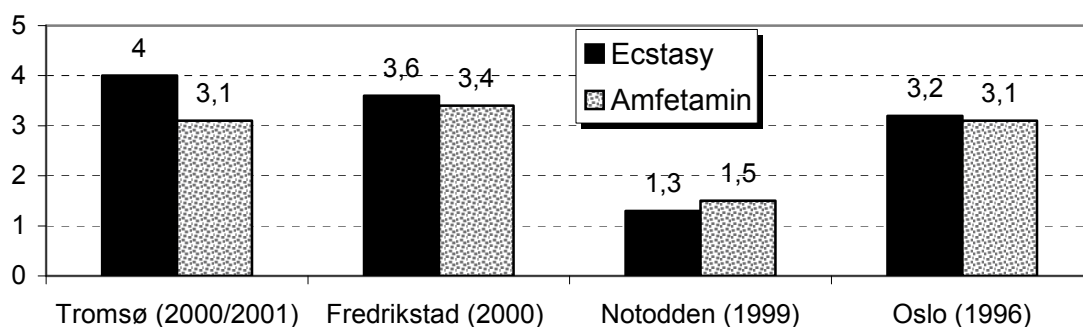
Slik svarte en Tromsøgutt på spørsmålet om bruk av illegale rusmidler i Tromsø. Utsagnet tyder på at han oppfatter hasj som et ufarlig rusmiddel.

Likevel identifiserer han seg ikke med hasjrøkerne og tror ikke bruken gir særlig positiv avkastning i ungdomsmiljøet.

Illegale rusmidler i Tromsø sammenlignet med andre norske kommuner

Tromsø by har vært kjent for et relativt omfattende illegalt rusmiljø. I 1980 konstaterte politimesteren i Tromsø, Terje Hals, at Tromsø var blitt narko-by nr. 2 etter Oslo. I ettertid kan det se ut som om den raske utviklingen på narkotikafronten i løpet av 80-tallet skapte noe overdrevne forestillinger av narkotikabruken blant unge Tromsøværinger. Hva med ungdom som vokser opp i dag? Bruker de oftere illegale rusmidler enn ungdom andre steder?

Figur 2.3. Prosentandelen som har brukt ecstasy og amfetamin (siste 12 måneder) i Tromsø, Fredrikstad⁶, Notodden og Oslo. Prosent. Ungdom i 9. klasse – grunnkurs.

Ungdom i Fredrikstad, Notodden og Oslo har svart på de samme spørsmålene om bruk av amfetamin og ecstasy som ungdom i Tromsø. Figur 2.3 viser andelen som krysset av for at de har prøvd de to narkotiske stoffene minst én gang siste år. Tromsøungdom ligner i stor grad på ungdom i Fredrikstad og i Oslo når det gjelder bruk av tyngre narkotiske stoffer. I utgangspunktet kunne vi forvente en noe høyere forekomst i hovedstaden. Osloundersøkelsen stammer imidlertid fra 1996, og det siste tiåret har vi, som nevnt, sett en økning i forbruket av illegale rusmidler.

Når det gjelder bruk av hasj, viser SIFAs undersøkelser at 17 prosent av norske 15–20 åringer hadde prøvd hasj minst én gang i 1999 (Skretting 2000). Samme år var tallet for Osloungdom om lag 25 prosent, mens Tromsø⁷ lå omtrent på landsgjennomsnittet. Sammenligner vi SIFAs tall for større bykommuner som Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand,

⁶ 10.-klassingene var ikke med i Fredrikstadundersøkelsen.

⁷ Andelen (16 prosent) som har prøvd hasj i Tromsø representerer gjennomsnittet for årene 1995-99 samlet.

Drammen og Tromsø, er det bare i Kristiansand vi finner en lavere andel som har røykt hasj enn i Tromsø. I denne undersøkelsen har vi kun opplysninger om hasjbruk siste 12 måneder. Tabellen nedenfor viser hasjbruk siste år i fire større bykommuner; Tromsø, Fredrikstad, Bodø, Stavanger og Trondheim samt tall fra hovedstaden.

Tabell 2.4. Andelen som har brukt hasj eller marihuana én eller flere ganger siste år etter klassetrinn i Tromsø, Fredrikstad, Bodø, Oslo, Stavanger og Trondheim. Prosent.

	Tromsø (2000/2001)	Fredrikstad (2000)	Bodø (1996)	Oslo (1996)	Stavanger (1994)	Trondheim (1994)
9. klasse	5	7	6	7	6	1
10. klasse	11	-	12	12	9	5
Grunnkurs	14	18	20	20	20	14
N (totalt)	1391	1083	1530	10973	3169	2071

Andelen hasjrøykere i Tromsø er lav sammenlignet med kommunene Oslo, Bodø og Stavanger. Særlig gjelder dette grunnkurselevne. Mens 14 prosent har røykt hasj siste år i Tromsø, gjaldt dette 20 prosent av Oslo- og Bodøungdom i 1996 og like mange i Stavanger to år tidligere. Dette er overraskende fordi hasjbruken totalt har økt de siste årene. Mest sannsynlig er tallene både for Oslo, Bodø og Stavanger, høyere i dag. Heller ikke sammenlignet med Fredrikstad, som gjennomførte sin ungdomsundersøkelse i 2000, er tallene for Tromsø spesielt høye. Litt flere både i 9. klasse og i grunnskurs har brukt hasj siste år i Fredrikstad.

I våre analyser er det lite som tyder på et spesielt hardt narkomiljø blant unge i Tromsø. Her er det verdt å merke seg at ungdommene er relativt unge og at alle fremdeles befinner seg i skolesystemet. Vi har dessuten kun spurt etter bruk av hasj, amfetamin og ecstasy. Det er fullt mulig at flere har eksperimentert med andre narkotiske stoffer. Videre er andelen som har prøvd hasj og tyngre narkotiske stoffer sannsynligvis større i Tromsø enn i kommuner med en lavere innbyggertetthet. I en ungdomsundersøkelse fra tromskommunen Målselv oppga en betraktelig lavere andel (6 prosent) å ha brukt hasj siste år (Stefansen 1998). SIFAs årlige rusmiddelundersøkelser tyder på at ungdom i spredtbygde strøk drikker minst like ofte som ungdom i

byene, men at de sjeldnere bruker hasj og tyngre narkotiske stoffer⁸ (Skretting 2000). En forklaring på et slikt mønster kan være tilgjengelighet. Byungdommen får mest sannsynlig lettere tak i narkotiske stoffer. Sammenlignet med større bykommuner som Oslo, Bergen eller Trondheim har Tromsø kommune et relativt lavt innbyggertall. På den annen side er Tromsø en slags regionshovedstad i nord og fungerer sannsynligvis som knutepunkt for mye av narkotikaomsetningen i omlandet.

Hvor lett er det å skaffe hasj?

I og med at hasj er et illegalt rusmiddel skulle man tro at dette var vanskelig å få tak i, særlig for de yngste. For å undersøke tilgjengeligheten ble ungdommene i Tromsø spurt om de selv trodde at de kunne få tak hasj i løpet av to til tre dager. 48 prosent oppga at de kunne skaffe hasj. 22 prosent trodde ikke dette var mulig, mens 30 prosent var usikre.

Tabell 2.4. Prosentandelen som tror de kan skaffe hasj blant ungdom fra ulike deler av kommunen.

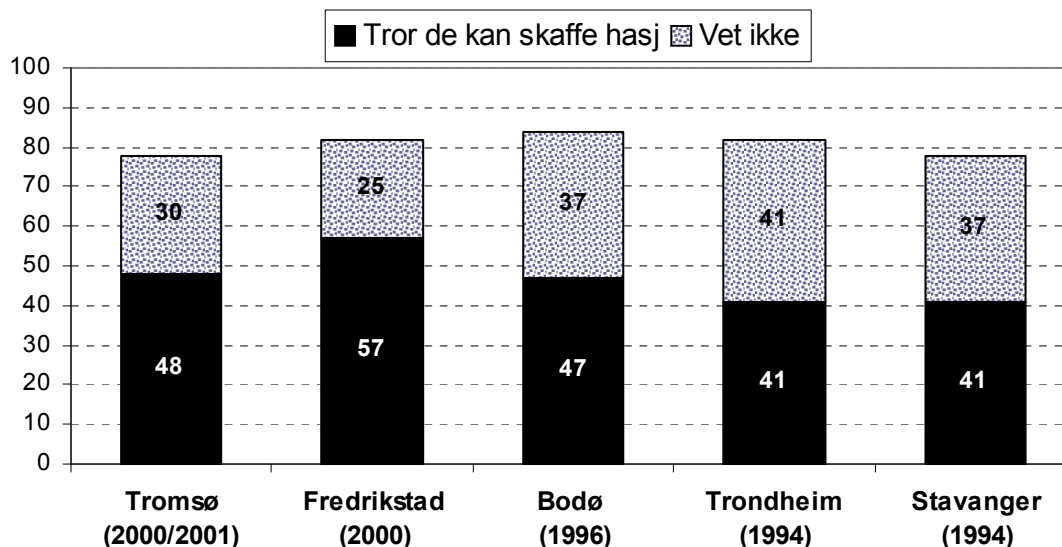
Kunne du skaffet deg hasj i løpet av to til tre dager?	Tromsøya	Kroken	Tromsdalen	Kvaløysletta	Distriktene	Andre	Alle
Ja	52	47	41	49	38	52	48
Nei	20	22	25	23	27	24	22
Vet ikke	29	31	34	28	36	24	30
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	532	141	165	324	98	66	1326

Ikke signifikant boområdeforskjell.

Tabellen ovenfor viser ungdommenes svar på spørsmålet om tilgjengelighet etter hvor de er bosatt i kommunen. Litt flere blant ungdom i sentrumsnære strøk enn i distriktene tror at hasj er tilgjengelig for dem. 52 prosent fra Tromsøya, mot 38 prosent i distriktene har svart *ja* på spørsmålet om de kan skaffe hasj innen to til tre dager hvis de ønsket det. Blant ungdom i Tromsdalen og distriktene finner vi den største andelen som enten ikke tror de kan eller som ikke vet om de kan få tak i hasj.

⁸ Det er ikke særlige forskjeller i alkoholbruk blant ungdom i Oslo og andre større norske byer sammenlignet med landet for øvrig. Derimot er bruk av hasj og tyngre narkotiske stoffer klart vanligst i de store byene (Skretting 2000). Selv om andelen som har prøvd ulike stoffer er større i byene, har økningen den senere tid imidlertid vært størst i mer spredtbygde strøk.

Figur 2.4. Prosentandelen som tror de kan skaffe hasj i Tromsø, Fredrikstad, Bodø, Trondheim og Stavanger. Ungdom i 9.klasse – grunnkurs⁹.

Figur 2.4 ovenfor viser andelen som tror de kan og andelen som ikke vet om de kan skaffe hasj i Tromsø sammenlignet med andelen i en del andre UNGdata-kommuner. Unge i Tromsø opplever at hasj er omtrent like tilgjengelig som ungdom andre steder. I 2000/2001 oppgir 48 prosent av ungdommene i Tromsø at de kan skaffe hasj innen to til tre dager, mot 41 prosent i Trondheim og Stavanger seks år tidligere. Også i dette tilfellet er det vanskelig å sammenligne direkte på grunn av den tidsperioden som ligger mellom undersøkelsene. At så mange som 57 prosent i Fredrikstad også tror de kan skaffe hasj i 2000 tyder imidlertid på at ungdom i Tromsø ligner på byungdom flest når det gjelder spørsmålet om hasjtilgjengelighet. Når nesten halvparten av Tromsøungdommene tror de kan skaffe hasj på to–tre dager, betyr det ikke nødvendigvis at de er blitt tilbudt hasj. Ungdommenes antagelser om tilgjengelighet vil sannsynligvis være farget av hvordan denne omtales både i lokale og nasjonale medier. Det faktum at bort imot halvparten mener de kan skaffe hasj i løpet av kort tid, forteller likevel at mange unge i Tromsø oppfatter hasj som et lett tilgjengelig rusmiddel.

Kan vi stole på ungdommenes svar?

Før vi går videre er det nyttig å problematisere resultatene noe. Er det virkelig slik at «bare» 11 prosent har røykt hasj siste år, mens henholdsvis 4 og 3 prosent har prøvd ecstasy og amfetamin? En rusundersøkelse gjennomført i Tromsø sentrum mai 1999 gir et betydelig mer dramatisk bilde av

⁹ Fredrikstadundersøkelsen har ikke med 10.-klassingene.

rusmiddelbruken i Tromsø (Utekontakten i Tromsø 2000). Her oppga hele 47 prosent at de hadde prøvd hasj. Dette tallet representerer imidlertid ikke alle ungdommene i kommunen. I Utekontaktens undersøkelse deltok kun 168 ungdommer og de fleste var mellom 15 og 19 år på undersøkelsestidspunktet. Formålet var å få oversikt over bruken av rusmidler blant ungdom som ferdes i Tromsø sentrum. Respondentene ble derfor rekruttert i gågatedelen av Storgata og på kafeene i dette området. Det er grunn til å anta at ungdom som oppholder seg jevnlig i disse områdene skiller seg fra annen Tromsøungdom hva gjelder rusmiddelbruk. Materialet kan dermed ikke brukes til å trekke konklusjoner om ungdoms rusvaner generelt.

Datamaterialet som ligger til grunn for denne rapporten stammer fra 1465 ungdommers egenrapportering i et spørreskjema. Slike spørreskjemaundersøkelser foretrekkes ofte framfor kvalitative studier, fordi vi har mulighet til å skaffe opplysningen fra et stort antall ungdommer på en gang. Fordelene til tross er det alltid heftet en viss usikkerhet ved selvrapportering. Studier av rusmiddelbruk og annen problematferd vil være særlig utsatt i så måte. For det første kan vi anta at Tromsøungdom med et omfattende rusmiddelbruk er noe underrepresentert i utvalget. Spørreskjemaet ble besvart i skoletiden, og ungdom som har droppet ut av skolen eller som skulket dagen undersøkelsen ble gjennomført, er derfor ikke med. Det er grunn til å anta at disse ungdommene både har flere erfaringer med rusmidler og oftere er involvert i problematferd enn Tromsøungdom flest. På et slikt grunnlag må vi regne med at tallene for bruk av både legale og illegale rusmidler ville være noe høyere hvis også disse ungdommene var med.

Et høyt alkoholforbruk eller bruk av illegale rusmidler er handlinger vi ofte ønsker å skjule ovenfor omverdenen. Det er derfor mulig at enkelte velger å underrapporterer sin bruk av rusmidler. Erfaringer fra studier av rusmiddelbruk tyder på at voksne jevnt over oppgir å drikke mindre alkohol enn de faktisk gjør (Skretting 1996). Det er imidlertid ikke sikkert at slike svakheter ved metoden virker på samme måte for ungdom. For det første vil det å drikke alkohol eller bruke andre typer rusmidler oppfattes som tøft i enkelte ungdomsmiljøer. Ungdom vil dermed være mindre motivert til å underslå sitt forbruk. Dessuten kan vi tenke oss at ungdom opplever det å bruke rusmidler som en mer sentral begivenhet enn voksne og at de derfor vil føre nøyere regnskap over sin omgang både med legale og illegale rusmidler. Mer generelt tyder tidligere studier på at ungdom stort sett svarer oppriktig i slike surveyundersøkelser (Rutter m.fl. 1998)

Tre rusmiddelkategorier

På landsbasis er det flere ungdommer som oppgir at de har prøvd hasj i dag enn for ti år siden. I tråd med en økt utbredelse har debatten om legalisering av dette rusmiddelet blitt mer markant i media. Det vanligste argumentet *mot* legalisering er at stoffet virker som en introduksjon til tyngre narkotiske stoffer. De fleste som utvikler et alvorlig narkotikamisbruk røyker hasj før de går over til tyngre stoffer. I tillegg til at hasj fungerer som introduksjon til tyngre narkotiske stoffer, påpeker blant andre Pedersen (1998) at hasjbruk i stor grad henger sammen med bruk av legale rusmidler som sigaretter og alkohol. Legale rusmidler prøves før de illegale. Det blir altså for enkelt å koble lettere og tyngre narkotiske stoffer uten også å vise til en sammenheng mellom legale og illegale rusmidler.

Som regel er ikke omgang med legale rusmidler eller lettere narkotiske stoffer den eneste årsaken til at ungdom bruker tyngre narkotiske stoffer senere. Et bredt forbruk av rusmidler henger sannsynligvis sammen med en rekke bakenforliggende faktorer. Den enkeltes tilbøyelighet til å søke spenning (*sensation seeking*) kan være en slik forklaring (Pedersen 1998). I tillegg kan særlig vanskelige oppvekstforhold eller kontakt med spesielt belastede miljøer virke inn. Når dette er sagt, er det heller ikke utenkelig at selve det at man har debutert med en type rusmiddel gjør terskelen lavere for å gå videre med et annet. Veien til et omfattende rusmiddelbruk kan sannsynligvis beskrives som en rekke av grenser som ungdommene trår over. Hva som gir spenning eller virker grense-sprengende vil både være avhengig av ungdommenes alder og tidligere erfaringer. Det er særlig når bruken av rusmidler får et visst omfang eller inkluderer illegale rusmidler at den kan bli problematisk.

Ut fra en tanke om at ulike stoffer markerer grader eller nivåer i ungdoms «ruskarriere» har vi laget tre kategorier for Tromsøungdoms bruk av rusmidler; *avholdende*, *moderate alkoholbrukere* og *høykonsumenter av rus*. Ungdom som verken drikker alkohol eller har prøvd illegale rusmidler sorterer i den første gruppa. *Moderate alkoholbrukere* omfatter de som drikker alkohol 1–3 ganger månedlig, mens *høykonsumenter av rus* betegner de som drikker oftere og/eller har brukt enten hasj, amfetamin eller ecstasy minst én gang siste år. Tabellen 2.5 viser andelen som sorterer i de tre rusmiddelkategoriene på ulike klassetrinn i Tromsø.

Tabell 2.5. Rusmiddelkategorier etter klassetrinn. Prosent.

Rusmiddelkategorier	9. klasse	10. klasse	Grunnkurs	Alle
Avholdende	63	46	23	42
Moderate alkoholbrukere	28	33	46	37
Høykonsumenter av rus	9	21	30	21
Totalt	100	100	100	100
N	413	461	534	1408

Forskjellen mellom ungdom i ulike klassetrinn er signifikant på et 5-prosentnivå.

Litt over 40 prosent av ungdommene i Tromsø befinner seg blant de avholdende. 37 prosent er moderate brukere av alkohol, mens én av fem enten drikker ukentlig og/eller har brukt ett eller flere illegale rusmidler siste år. Ikke uventet finner vi flest avholdende blant de yngste ungdommene og flest høykonsumenter blant de eldste. Når vi senere i rapporten bruker dette samlemålet for rusmiddelbruk, er det viktig å være klar over at det er stor variasjon innen hver enkelt rusgruppe. Det å ikke drikke alkohol kan for eksempel bety noe annet i 9. klasse enn i grunnskurs. Mange av 9.-klassingene blant de *avholdende* har ikke startet sin «rusmiddelkarriere», men vil komme til å drikke alkohol senere. Blant grunnskurselevne i samme gruppe må vi regne med at en større andel vil være lavkonsumenter også i framtiden. I kategorien *høykonsumenter av rus* finner vi både ungdom som har et jevnt høyt forbruk av legale og illegale rusmidler og ungdom som for eksempel bare har prøvd hasj én gang. For en del i denne siste gruppa begrenser hasjbruken seg sannsynligvis til eksperimentering, og de kan meget mulig ha et moderat forbruk av rusmidler for øvrig.

2.2 Kriminalitet og vold

At ungdom eksperimenterer med alkohol kan betraktes som *ett* forsøk på å kopiere voksenatferd. Skulking, slåssing eller straffbare aktiviteter som innbrudd, våpenbruk, tyveri og hæververk kan være andre måter å uttrykke selvstendighet på. I forskningslitteraturen omtales slike handlinger ofte som problematferd eller antisosial atferd. Antisosial atferd kan kort defineres som uønsket opptreden i form av brudd på samfunnets lover, normer og regler (Kaufmann 1992). Verdisyn, moralske oppfatninger og standarder er avhengig av tid, sted og hvilke grupper av en befolkning vi refererer til. Hva vi karakteriserer som uønsket opptreden vil derfor variere. Samlet kan vi likevel si at en handling er problematisk hvis den er til skade for eller fører til langvarige problemer for utøveren selv eller andre mennesker. Ofte

vil atferd som innebærer brudd på norske lover falle innenfor denne definisjonen.

Under dette avsnittet ser vi nærmere på Tromsøungdoms deltagelse i tre typer kriminelle handlinger; hærverk, innbrudd og det å true til seg penger eller ting. Både norsk og utenlandsk forskning tyder på at kriminalitet er et utpreget storbyfenomen (Pape 1997). Når det gjelder Norge spesielt, viste den landsomfattende Ung i Norge-undersøkelsen fra 1992 en høyere forekomst av selvrapportert kriminalitet og andre atferdsproblemer blant ungdom i Oslo sammenlignet med ungdom i andre norske storbyer (dvs. Bergen og Trondheim) (Wichstrøm 1994). I norsk målestokk kan Tromsø regnes som en storby. Et av spørsmålene vi stiller er derfor om Tromsøungdom ligner på ungdom i andre større norske byer når det gjelder kriminell atferd. Siden undersøkes deltagelse i slåsskamper med og uten våpen. Det at ungdom deltar i en slåsskamp må regnes som relativt normalt og skaper sjelden problemer for utøverne. Her er det selvfølgelig ulike grader. Når det er våpen involvert, blir konsekvensene ofte mer alvorlige. I den senere tid har voldelige ungdomsgjenger i hovedstaden fått stor oppmerksomhet i mediene. Hvordan opplever ungdom i Tromsø situasjonen i sin egen kommune? Hvor mange har selv erfaringer med vold?

Hærverk, innbrudd og trusler

Spørsmålene om deltagelse i kriminelle handlinger som ble stilt til ungdommene i Tromsø var formulert på følgende måte: «Her er det beskrevet en del handlinger som er ulovlige eller på grensen til det lovlige, men som mange likevel gjør. Har du vært med på/gjort noe av dette det siste året – de siste 12 månedene». Tabell 2.6 viser ungdommenes svaratferd på dette spørsmålet når det gjelder hærverk, innbrudd og forsøk på å true til seg penger eller ting.

Tabell 2.6. Selvrapportert kriminell atferd i løpet av siste 12 måneder. Prosent.

Har du vært med på/gjort noe av dette de siste 12 månedene?	0 ganger	1 gang	2–5 ganger	6–10 ganger	10–50 ganger	Totalt	N
Gjort hærverk/skade for mer enn 1000 kroner	83	8	4	1	3	100	1393
Brutt deg inn for å stjele noe	93	3	2	1	2	100	1397
Truet til deg penger eller ting	94	2	2	1	2	100	1395

Om lag 20 prosent oppgir å ha utført eller deltatt i en av aktivitetene ovenfor de siste 12 månedene. De fleste av disse har gjort hærverk eller skade for mer enn 1000 kroner. 17 prosent har krysset av for dette. Minst vanlig er det at ungdommene har truet til seg penger eller brutt seg inn for å stjele noe. Til sammen har 10 prosent deltatt i slike handlinger én eller flere ganger siste år. Tradisjonelt er gutter oftere enn jenter involvert i denne typen eksternaliserende problematferd (Pape 1997). Dette er tilfelle også i Tromsø. En nærmere analyse viser at hele 30 prosent av guttene har gjort hærverk, truet til seg penger/ting eller brutt seg inn for å stjele noe, mot bare 10 prosent blant jentene. Ellers er det ingen signifikant forskjell mellom Tromsøungdom i ulike klassetrinn. Dette er i tråd med resultater fra lignende undersøkelser i andre kommuner (f.eks. Stefansen 1998, Bakken 1998). Jevnt over er det først og fremst de unge guttene som deltar i kriminelle handlinger. Når det gjelder mildere atferdsavvik, er kjønnsforskjellene mindre.

Tabell 2.7. Selvrapportert kriminell atferd i løpet av siste 12 måneder etter bosted. Prosent.

Andelen som minst én gang siste år har...	Tromsøya	Kroken	Tromsdalen	Kvaløysletta	Distriktene	Andre
Gjort hærverk/skade for mer enn 1000 kroner	18	15	15	15	15	17
Truet til deg penger eller ting	7	7	5	5	8	5
Brutt deg inn for å stjele noe	7	9	7	8	6	2
Kriminalitet totalt:	20	19	18	18	22	17
N	532	138	165	313	97	63

Ikke signifikant boområdeforskjell.

Tabellen ovenfor viser involvering i kriminelle handlinger etter bosted i kommunen. Hovedinntrykket er at det er få forskjeller mellom de ulike kommunedelene. Leter vi etter nyanser forteller tabellen at Tromsøya ligger på topp når det gjelder hærverk og skade, flest i distriktene oppgir at de har truet til seg penger eller ting, mens ungdom fra Kroken oftest har deltatt i innbrudd. Samlet har flest i distriktene vært involvert i én av tre typer kriminell atferd. Forskjellen mellom boområdene i kommunene er imidlertid liten og ikke signifikant på et 5-prosentnivå.

Slåssing og vold

Når vi leser aviser eller følger de ulike TV-kanalenes nyhetssendinger, kan vi lett få inntrykk av at volden i samfunnet har økt. Vold er stadig oftere et tema i nyhetene. Beskrivende for denne situasjonen er et søk i Aftenpostens arkiv fra januar til juni i år. Søket resulterte i hele 375 treff på stikkordet «vold». Heller ikke i lokalpressen er det vanskelig å finne overskrifter om vold og slåssing. «*Mer vold – mindre grove tyverier*» var overskriften til en av artiklene i avisa Nordlys 9. januar 2001¹⁰. Noen uker senere samme måned sto følgende oppslag å lese:

En 13 år gammel gutt fra Kvaløysletta ble lørdag kveld slått ned av en annen gutt som går på samme skole. Helga i Tromsø var generelt preget av mye vold og slåssing (Nordlys 21.01.01).

I undersøkelsen ble ungdommene bedt om å oppgi om de selv hadde vært med i en slåsskamp. Tabell 2.8 viser andelen i ulike deler av Tromsø som krysset av for at de har slåss uten våpen og andelen som har vært med i en slåsskamp der det ble brukt våpen siste år.

Tabell 2.8. Deltagelse i slåsskamp med og uten våpen i løpet av siste 12 måneder etter bosted. Prosent.

Andelen som minst én gang siste år har...	Tromsøya	Kroken	Tromsdalen	Kvaløysletta	Distriktene	Andre	Alle
Vært i slåsskamp med våpen (f.eks. kniv)	8	14	13	5	8	9	9
Vært i slåsskamp (u. våpen)*	35	45	36	39	31	44	38

*Signifikant boområdeforskjell på et 5-prosentnivå.

Samlet har hele 38 prosent deltatt i en slåsskamp uten våpen, mens om lag én av ti har vært med i en slåsskamp hvor det var våpen involvert. Flest bosatt i Kroken har vært med i slåsskamper både med og uten våpen. Færrest blant ungdommene fra Kvaløysletta har opplevd kamper med våpen, selv om mange også i dette området oppgir at de har vært med i en slåsskamp uten våpen. Et slikt mønster kan ha sammenheng med aldersfordelingen i de ulike boområdene. Som nevnt er relativt mange av 9.-klassingene i undersøkelsen fra Kvaløysletta. Dette forklarer imidlertid

¹⁰ Artikkelen referer tall fra årstistikken for 2000 til Troms politidistrikt, som viser at antallet saker som gjelder voldskriminalitet, ran og trusler har økt sammenlignet med året før.

ikke at såpass mange fra Kroken har vært involvert i kamper både med eller uten våpen. Aldersfordelingen i Kroken og på Kvaløysletta er som kjent omtrent lik.

Det er uklart hva ungdom legger i spørsmålet om deltagelse i en slåsskamp. Bort i mot 40 prosent har vært i et slikt sammenstøt siste år. Er det å delta i en slåsskamp uten våpen alltid det samme som å utøve vold? Sannsynligvis ikke. Riktignok kan alvorlige trefninger resulterer i varige skader for de involverte, men kanskje tenker de unge også på mer uskyldig knuffing i skolegården eller på fritiden når de svarer *ja* på dette spørsmålet. Slike handlinger er som regel ikke ulovlige og må regnes som del av en normal oppvekstsituasjon. Nedenfor har vi forsøkt å kartlegge de unges opplevelser av vold i nærmiljøet fra en annen vinkel. Vi har spurt Tromsø-ungdommen om de noen gang har vært vitne til voldelige handlinger mot andre. Tabell 2.9 viser svaratferd på dette spørsmålet etter hvor de unge er bosatt i kommunen.

Tabell 2.9. Andelen som har vært vitne til voldelige handlinger etter bosted. Prosent.

Vitne til vold?	Tromsøya	Kroken	Tromsdalen	Kvaløysletta	Distriktene	Andre	Alle
Ja, flere ganger	42	44	35	33	40	46	39
Ja, én gang	25	32	32	31	21	30	28
Nei, aldri	33	24	33	36	39	24	33
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	534	139	165	320	97	63	1318

Signifikant boområdeforskjell på et 5-prosentnivå.

Flest bosatt i Kroken har opplevd eller vært vitne til voldelige handlinger. Dette stemmer godt med de opplysningene vi har om deltagelse i slåsskamper med og uten våpen i de ulike boområdene. Færrest blant ungdom bosatt i distriktene har vært vitne til vold, men en relativt stor andel (40 prosent) også av distriktsungdommen har opplevd vold mot andre mer enn én gang.

Samlet har nær 70 prosent i Tromsø sett at andre har blitt utsatt for vold. Vi må regne med at betraktelig færre har vært utsatt for slike handlinger selv. I spørreskjemaet fikk ungdommene følgende spørsmål: *Har du i løpet av de siste 12 månedene vært offer for noen av handlingene eller truslene nevnt nedenfor?*

Tabell 2.10. Prosentandelen som har vært utsatt for trusler om vold og vold etter bosted.

Voldsoffer siste 12 mnd?	Tromsøya	Kroken	Tromsdalen	Kvaløysletta	Distriktene	Andre	Alle
Trusler om vold	25	27	23	26	29	28	26
Vold uten synlige merker	38	43	36	38	41	44	39
Vold m/sår uten behov for lege	21	25	20	20	19	22	21
Vold m/ behov for legebehandling	7	9	7	7	10	3	8
Samlemål vold:	49	53	51	49	50	54	50
N	535	139	164	318	96	65	1317

Tabell 2.10 viser andelen som har opplevd vold eller trusler om vold for de ulike boområdene i kommunen. Ganske nøyaktig halvparten av ungdommene i Tromsø har selv erfaringer med vold eller trusler om vold. Tar vi bort de som kun har opplevd trusler, har 44 prosent selv vært offer for vold minst én gang siste år. Flest (39 prosent) har vært utsatt for vold uten å få synlige merker, mens bare 8 prosent fikk så alvorlige skader at de hadde behov for legebehandling.

Også i dette tilfellet finner vi en noe høyere andel i Kroken. Samlet har 53 prosent av ungdommene som bor her vært utsatt for vold eller trusler om vold i løpet av de siste 12 månedene, mot 49 prosent på Tromsøya og Kvaløysletta. Forskjellene mellom de ulike boområdene er imidlertid små og ikke signifikante på et 5-prosentnivå.

Kriminalitet og vold i Tromsø sammenlignet med andre kommuner

Er forekomsten av vold og ulike lovbrudd høyere blant ungdom i Tromsø enn blant ungdom bosatt i andre kommuner? Vi spurte tre Tromsøgutter hvordan de trodde det var å vokse opp i Tromsø i forhold til det å vokse opp andre steder i landet? En av dem svarte slik:

Det er nok tøffere sørpå enn i Tromsø... Det er flere 'fetinger'. Alle skal banke hverandre. Sånn er det litt i Tromsø også, men ikke så stort som det er sørpå. Ikke det samme som du hører om der (Gutt 16 år).

Disse guttene har altså inntrykk av at Tromsø er en tryggere kommune å vokse opp i enn byene sørpå. Sannsynligvis tenker de først og fremst på hovedstaden når de svarer slik.

Tabell 2.11. Prosentandelen som har vært utsatt for trusler og vold i Tromsø, Fredrikstad, Oslo og Kristiansand. 9. klasse – grunnkurs¹¹.

Har du i løpet av de siste 12 mnd. vært offer for noen av handlingene nedenfor?	Tromsø (2000/2001)	Fredrikstad (2000)	Oslo (1996)	Kristiansand (1994)
Trusler om vold	26	22	32	22
Utsatt for vold uten synlige merker	39	31	35	36
Vold m/sår uten behov for lege	21	14	18	21
Vold m/ behov for legebehandling	8	4	7	6

Tabell 2.11 viser andelen som har opplevd ulike former for vold eller trusler i Tromsø sammenlignet med fire andre kommuner. Sammenlignet med kommunene Fredrikstad, Oslo og Kristiansand ligger Tromsø i det øvre sjiktet når det gjelder andelen voldsopplevelser. Bare når det gjelder trusler om vold er andelen høyere i Oslo enn i Tromsø. Med tanke på medias hyppige oppslag om voldsepisoder i hovedstaden er dette noe overraskende. Vi kunne i utgangspunktet forventet en høyere forekomst av voldelige episoder i Oslo enn i Tromsø. Også i dette tilfellet er forskjellene imidlertid små. Vi kan dermed ikke uten videre konkludere med at ungdomsmiljøet i Tromsø er spesielt voldelig.

Tabell 2.12. Forekomst av problematferd siste 12 måneder blant unge i Tromsø, Fredrikstad, Oslo, Bodø, Kristiansand og Trondheim. Prosent. 9.klasse – grunnkurs⁹.

Har du siste 12 mnd. vært med på følgende?	Tromsø (2000/2001)	Fredrikstad (2000)	Oslo (1996)	Bodø (1996)	Kristiansand (1994)	Trondheim (1994)
Vært i slåsskamp med våpen (f.eks. kniv)	8	6	5	3	5	3
Vært i slåsskamp (u. våpen)	38	32	-	35	31	29
Gjort hærverk/skade for mer enn 1000 kroner	17	12	-	-	10	5
Truet til deg penger eller ting	6	4	-	-	4	4
Brutt deg inn for å stjele noe	7	5	5	5	5	4

Tabell 2.12 viser andelen som har deltatt i forskjellige typer problematferd i Tromsø sammenlignet med en del andre norske kommuner. Overraskende nok ligger Tromsøungdom på topp når det gjelder alle typer lovbrudd. Hele

¹¹ Fredrikstadundersøkelsen har ikke med 10.-klassingene og ingen grunnkurselever er med fra Kristiansand.

8 prosent i Tromsø har deltatt i kamper med våpen mot bare 3 prosent i Bodø og Trondheim og 5–6 prosent i Fredrikstad, Oslo og Kristiansand. Også slåsskamper uten våpen er mest vanlig i Tromsø.

Hva kan være årsaken til at Tromsøungdom skårer såpass høyt når det gjelder kriminalitet og vold? At ungdom i større byer oftere er involvert i kriminelle handlinger har vært forklart ved å vise til en overhyppighet av ugunstige livsbetingelser i byene (Pape 1996). Dette kan for eksempel gjelde fattigdom, arbeidsledighet, svake sosiale nettverk, ansvarspulverisering og sviktende uformell sosial kontroll samt ustabile familieforhold og høye skilsmissetall. Som nevnt tidligere, må vi regne Tromsø som en større by i norsk sammenheng. Dette til tross har kommunen knappe 60 000 innbyggere. Selv om andelen (85 prosent) som bor i tettbygde strøk riktignok er noe høyere enn andelen i landet for øvrig (74 prosent), kan vi ikke regne med at oppvekstsituasjonen i kommunen preges av typiske storbytrekk som sviktende uformell kontroll eller ansvarspulverisering. Tromsø kommune skiller seg heller ikke ut i negativ forstand sammenlignet med landet for øvrig verken når det gjelder utdanningsnivå, andelen som går arbeidsledig eller andelen som får sosialhjelp (www.ssb.no/kommuner).

Andre norske studier har vist at en overhyppighet av atferdsproblemer henger sammen med en høy forekomst av illegal rusbruk (Wichstrøm m.fl. 1996). Verken hasj, amfetamin eller ecstasy har særlig høyere utbredelse blant ungdom i Tromsø enn i andre større norske bykommuner, snarere tvert i mot. Ser vi på Fredrikstad som foretok sin ungdomsundersøkelse omtrent samtidig som Tromsø, er resultatene i store trekk ganske like. Litt flere i Fredrikstad har brukt hasj og omtrent like mange i begge kommuner har prøvd amfetamin eller ecstasy. Tromsøungdom har imidlertid jevnt over flere erfaringer med vold eller kriminalitet.

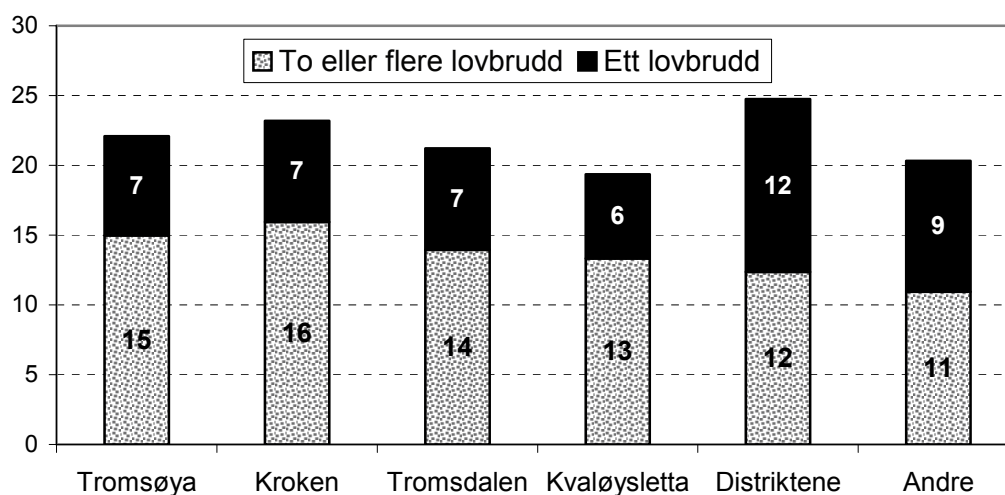
Denne undersøkelsen tyder på at utagerende eller voldelige handlinger i noe større grad er tilstede i ungdomsmiljøet i Tromsø, enn i en del andre norske byer. Dette til tross ser ikke unge i Tromsø ut til å oppfatte voldelige ungdomsgjenger som noe stort problem i kommunen. Vi spurte tre gutter på 16 år om det fantes voldelige ungdomsgjenger i Tromsø. Slik svarte en av dem;

Blant de (gjengene) som henger i byen, så vet man hvem det er. Jeg tror vi har større oversikt. Det er liksom mer mental mobbing og ikke så mye vold Det har liksom vært noen fjortiskamper, når det har vært konflikter i byen og man har skullet gjøre opp i ting. Noen dager etter er det over. Det er ikke noe organisert aktivitet (Gutt 16).

Tre kategorier problematferd

Til bruk senere i rapporten har vi konstruert et samlemål som tar hensyn til hvor mange lovbrudd, av ulike slag, ungdom har foretatt i løpet av året som gikk. Fordi vi ikke uten videre kan si at det å delta i en slåsskamp uten våpen er et lovbrudd, er ungdommenes svar på dette spørsmålet utelatt.

Figur 2.5 Selvrapportert kriminalitet (antall lovbrudd) etter boområde. Prosent.

Vi skiller mellom de som verken har deltatt i en slåsskamp med våpen, bedrevet hærverk, truet til seg penger/ting eller begått innbrudd, de som har gjort ett lovbrudd og de som har gjort to eller flere lovbrudd. Figur 2.5 viser andelen som har deltatt i kriminelle handlinger én gang og andelen som har gjort dette to eller flere ganger for de ulike boområdene i kommunen. Samlet rapporterer ungdom fra Kvaløysletta om færrest lovbrudd. Hvis vi ser bort fra de som har vært med i en slåsskamp uten våpen, har 19 prosent av ungdommene i denne kommunedelen utført én eller flere av lovbruddene ovenfor siste år, mot 22 prosent på Tromsøya, 23 prosent i Kroken, 21 prosent i Tromsdalen og 24 prosent i distriktene. Distriktsungdommen ligger på topp samlet sett. Samtidig er det færrest fra disse områdene som oppgir to eller flere lovbrudd. Jevnt over er det små forskjeller mellom ungdom bosatt i de ulike delene av kommunen.

3 Ungdom som ressurs

Som nevnt innledningsvis har mye av den tidlige ungdomsforskningen vært negativt vinklet. Man har vært opptatt av at noen trekk ved det å være ung gjør denne fasen vanskelig og problematisk. Rusmiddelbruk, kriminalitet, mobbing og spiseforstyrrelser er eksempler på tema som har vært mye behandlet i denne sammenheng. At tyngdepunktet har ligget her er kanskje ikke så rart. Å være ung er ikke uproblematisk. Ungdom er imidlertid mye mer. Blant annet er de unge aktive og nyskapende kulturprodusenter. For mindre steder er en tilvekst av barn og unge dessuten en forutsetning for at samfunnet skal leve videre;

De (ungdommene) utgjør byens største ubrukte ressurs, som i neste omgang vil komme landsdelen til gode. Ungdom er en kulturell drivkraft i forhold til nyskaping, ofte med et flerkulturelt og internasjonalt preg (Kommuneplan for Tromsø 1999).

I dette kapittelet ser vi nærmere på ungdom som aktive kulturprodusenter og som ressurspersoner i nærmiljøet. Vi begynner kapittelet med å gi en oversikt over den daglige fritiden i Tromsø. Videre spør vi hvor mange i Tromsø som er med i én eller flere organiserte aktiviteter på fritiden? Skiller Tromsø seg fra andre kommuner når det gjelder ungdoms deltagelse i ulike kulturaktiviteter på fritida? Til slutt i kapittelet presenteres ungdommenes planer for framtida – nærmere bestemt planer om utdanning og framtidig bosetting. Hvor mange ønsker å ta høyere utdanning, og hvor vil de bo når de er ferdig med utdanningen?

3.1 Fritid

For å få et bilde av dagligdagse gjøremål presenteres først en oversikt over de mest vanlige fritidsaktivitetene. Tabell 3.1 på neste side viser andelen som oppgir at de har drevet med ulike aktiviteter minst to ganger siste uke. Aktivitetene er ordnet etter fallende hyppighet. Til sammenligning har vi tatt med resultatene fra ungdomsundersøkelsen i Fredrikstad kommune. Tallene for Fredrikstad stammer fra april 2000. Som kjent ble Tromsøundersøkelsen gjennomført ved årsskiftet 2000 og 2001. Det er mulig at årstiden har betydning for hvilke aktiviteter ungdom driver med på fritiden. Av den grunn må vi ta forbehold om at eventuelle forskjeller i tid brukt på ulike fritidsaktiviteter kan skyldes undersøkelsestidspunktet.

Tabell 3.1. Andelen som har drevet med ulike aktiviteter to ganger eller oftere siste uke (siste 7 dager). Prosent.

	Tromsø 2000/2001	Fredrikstad 2000	Prosentpoeng differanse
Sett på TV	91	94	-3
Hørt på musikk	90	90	0
Dratt til nærmeste by eller inn til sentrum	76	59	17
Vært sammen med venner hjemme hos deg/hos dem	72	70	2
Brukt størstedelen av kvelden ute sammen med venner	69	68	1
Gjort lekser	60	73	-13
Hjulpet til hjemme (vasket, ryddet osv)	55	48	7
Vært på Internett	55	48	7
Brukt datamaskin til annet enn spill	51	53	-2
Vært hjemme alene, evt. med far, mor, søsken hele kvelden	47	41	6
Sett på video	43	42	1
Gått på kafé eller snackbar	42	26	16
Besøkt familie	41	37	4
Spilt dataspill	41	36	5
Vært helt alene hjemme mesteparten av kvelden	32	29	3
Drevet med trening i et idrettslag	30	41	-11
Trimmet på egenhånd (løpt en tur, gått i svømmehall etc.)	29	28	1
Besøkt nabo	28	18	10
Kjørt/sittet på med bil/motorsykel/moped for moro skyld	27	33	-6
Gjort noe sammen med mor og far (hobby, trening e.l.)	25	21	4
Spilt andre spill (kortspill, spørrespill etc.)	19	17	2
Hatt jobb etter skolen	18	17	1
Tegnet, malt eller skrevet dikt hjemme på egen hånd	18	15	3
Stått og hengt ved gatehjørne/kiosk/bensinstasjon e.l.	17	16	1
Passet søsken	15	10	5
Vært i fritidsklubb	13	12	1
Vært på øving eller spilt instrument sammen med andre	13	8	5
Spilt rollespill	11	6	5
Skrudd på bil, moped eller motorsykel	9	8	1
Drevet med dans, jazzballett, aerobic, folkedans o.l.	9	7	2
Vært på treningsstudio/helsestudio	9	6	3
Vært på møte i et lag eller forening	8	7	1
Vært på kampsport- eller selvforsvarstrening	7	5	2
Drevet med hester, riding	6	6	0

De aller fleste har sett på TV eller hørt på musikk minst to dager siste uke, mens litt under halvparten har sett på video like ofte. Som nordmenn flest bruker Tromsøungdom deler av fritiden til å slappe av og la seg underholde. Videre er samværet med venner viktig, både i og utenfor hjemmet. At slike

gjøremål sorterer høyest på listen har sammenheng med aktivitetenes noe ulike karakter. Det er ikke uventet at relativt få har drevet med ridning, vært på møte i en forening eller på selvforsvarstrening så ofte som to ganger siste uke. Slike aktiviteter foregår som regel faste dager og er ikke tilgjengelig for ungdom til enhver tid. Aktiviteter som TV-titting eller samvær med venner kan derimot kiles inn mellom andre gjøremål i løpet av en dag.

Ungdom i Tromsø og Fredrikstad driver i stor grad med de samme aktivitetene i løpet av en uke. I begge kommuner er TV-titting, det å lytte til musikk eller være sammen med venner viktige aktiviteter i hverdagen. Selv om mye er likt finner vi enkelte forskjeller. Flere i Fredrikstad oppga at de hadde lest lekser minst to ganger den siste uka. Hele 73 prosent har krysset av for dette mot 60 prosent i Tromsø. Ellers har Fredrikstad-ungdommen oftere vært på trening i et idrettslag og flere har kjørt rundt med moped, motorsykkel eller bil for moro skyld.

Tromsøungdommen ser derimot ut til å bruke sentrum oftere enn ungdom i Fredrikstad. Hele 76 prosent i Tromsø mot 59 prosent i Fredrikstad har dratt inn til nærmeste by eller sentrum to ganger eller oftere siste uke. Samtidig oppgir betraktelig flere i Tromsø at de har vært på café eller snackbar i uka som gikk. «*Tromsø er kjent som utelivsby der nordboerne går på byen for å treffe kjente, spise godt, høre musikk og nyte livet*» heter det i kommuneplanen for Tromsø fra 1999. Sammenligner vi med Fredrikstadungdommen, tyder tallene fra Tromsø på at en slik tradisjon føres videre. Det sosiale utelivet er viktig også for unge Tromsøværing.

En separat analyse av Tromsøungdommen viser ikke uventet at ungdom i sentrumsnære strøk bruker byen mer enn ungdom i distriktene. Ungdom bosatt i distrikts-Tromsø har derimot oftere vært på nabobesøk. Hvordan de unge organiserer sitt sosiale liv ser dermed ut til å henge sammen med mulighetene i nærmiljøet. Til slutt er det interessant å se at flere i Tromsø enn i Fredrikstad har vært på øving eller spilt instrument sammen med andre. Dette stemmer godt med inntrykket av Tromsø som en levende kulturby. Senere i dette kapittelet ser vi nærmere på Tromsøungdoms deltagelse i ulike kulturaktiviteter.

Organisert fritid

I løpet av tenårene er majoriteten av norske ungdommer med i én eller flere fritidsorganisasjoner. På individuelt plan får medlemmene realisert sine interesser og kan utvikle ferdigheter som ofte kommer til nytte senere i livet. De unge integreres i et fellesskap og får trening i å jobbe sammen andre. Videre tillegges barne- og ungdomsorganisasjonene viktige samfunns-

oppgaver. Det hevdes blant annet at organisasjonene, på sitt beste, bidrar både til selvstendigjøring og demokratisk skolering av sine medlemmer (Rørmark 1998). Samtidig har organisasjonsdeltagelse vært forbundet direkte med forebygging av ungdomsproblemer. Når det gjelder rusmiddelbruk, viser forskning at dette stemmer for noen organisasjonstyper, men ikke nødvendigvis for organisert ungdom generelt (Pedersen 1993). Hvordan organisasjonene fungerer i så måte vil til dels være avhengig av hvilke organisasjoner det er snakk om. Enkelte organisasjoner tar nettopp sikte på å fange opp den delen av ungdommene som har en risikopreget atferd. Det er dermed naturlig at vi finner flere med et høyt forbruk av rusmidler her. En slik målsetting lå blant annet til grunn for opprettelsen av de første kommunale fritidsklubbene (Pedersen 1993). Fordi ungdom som i utgangspunktet har ulike holdninger, for eksempel til bruk av rusmidler, selekteres til forskjellige foreninger, er det vanskelig å få et klart inntrykk av organisasjonslivets forebyggende effekt. I de fleste sammenhenger må vi likevel regne med at deltagelse i organisasjonslivet gir positiv avkastning både for den enkelte ungdom og lokalsamfunnet generelt.

I spørreskjemaet ble ungdommene bedt om å krysse av for om de var medlem eller hadde vært medlem i 19 navngitte organisasjoner, lag, foreninger eller klubber¹². I tillegg fikk de mulighet til å notere om de deltok i organisasjonstyper som ikke var listet opp i spørreskjemaet. Tabell 3.2 viser andelen som oppgir at de er med i én eller flere av de foreslåtte organisasjonene blant ungdom fra ulike boområder i Tromsø kommune.

Tabell 3.2. Andelen organisasjonsmedlemskap etter bosted. Prosent.

	Tromsøya	Kroken	Troms- dalen	Kvaløy- sletta	Distriktene	Andre	Alle
ingen medlemskap	36	31	37	37	28	48	36
1–2 organisasjoner	53	53	54	52	52	34	52
3 eller flere	11	16	10	12	20	18	12
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	547	144	168	328	98	67	1352

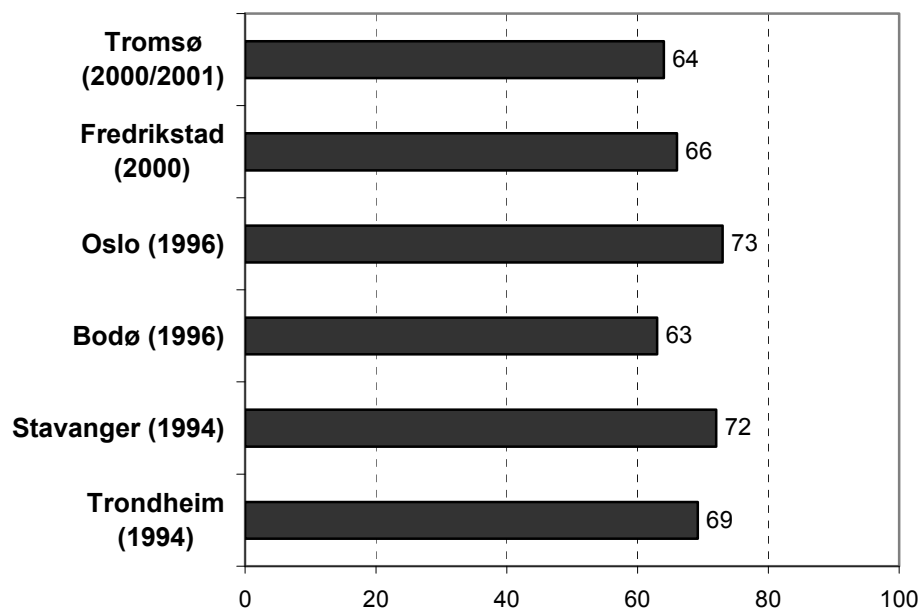
Signifikant boområdeforskjell på et 5-prosentnivå.

Til sammen er 64 prosent med i en eller flere organiserte fritidsaktiviteter. Vi ser av tabellen at andelen organiserte er lavest blant ungdom bosatt på Tromsøya, i Tromsdalen og på Kvaløysletta, mens vi finner flest orga-

¹² En fullstendig oversikt over hvilke organisasjoner som inngikk i spørreskjemaet er oppgitt i tabell 3.3.

niserte blant distriktsungdommen. Her er hele 20 prosent med i tre eller flere organisasjoner mot 12 prosent totalt.

Figur 3.1. Prosentandelen organiserte i Tromsø, Fredrikstad, Bodø, Oslo, Stavanger og Trondheim. 9. klasse – grunnkurs.

Er organisasjonsdeltagelsen lavere i Tromsø enn i andre norske byer? Figur 3.1 viser andelen organiserte i kommunene Fredrikstad, Bodø, Oslo, Stavanger, Trondheim og Tromsø. I denne sammenligningen ligger Tromsø i det nedre skiktet. 64 prosent i Tromsø oppgir medlemskap i én eller flere organisasjoner mot om lag tre av fire i Oslo, som ligger på topp i sammenligningen. Samlet er forskjellene i organisasjonsdeltagelse imidlertid ikke store.

En nærliggende forklaring på at Tromsø kommer noe dårligere ut enn kommuner som Trondheim, Stavanger og Oslo kan være at undersøkelsene er foretatt på ulike tidspunkt. Det er rimelig grunn til å anta at ungdoms deltagelse i de tradisjonelle ungdomsorganisasjonene er nedadgående (Skogen 1993). I 1986 oppga 80 prosent av ungdom i alderen 14–16 år at de var medlem i minst en organisasjon, ett lag eller én forening. Senere undersøkelser for hele landet viser en noe lavere andel organiserte. I den landsomfattende Ung i Norge-undersøkelsen fra 1992 oppga 76 prosent av ungdommene at de var medlem i én eller flere organisasjoner (Øia 1994). En slik utviklingstendens forklarer imidlertid ikke hvorfor organisasjonsdeltagelsen blant Bodøungdom i 1996 ligger omtrent på nivå med Tromsøungdom fire år senere.

Deltagelse i organisasjonslivet kan uttrykke mange typer engasjement og medføre forskjellige aktiviteter. Eksempelvis uttrykker det å være med i en miljøorganisasjon eller en avholdsforening et bestemt politisk engasjement. Videre kan det viktigste ved den organiserte fritiden være det sosiale fellesskapet med jevnaldrende. Fritidsklubben fungerer ofte på denne måten. Klubbene er åpen for alle og oppmøtet er frivillig. Organisasjoner eller foreninger som er rettet mot å oppøve ferdigheter stiller ofte strengere krav til deltagerne. Ønsker en ungdom å være med i et idrettslag, forventes det at hun eller han stiller regelmessig på trening og ofte må ungdommen ha et visst prestasjonsnivå for å kunne delta. Fordi organisasjonsdeltagelse kan arte seg på ulike vis, er det interessant å undersøke hvilke typer av foreninger som står sterkest i Tromsø.

Tabell 3.3. Medlemsskap i ulike organisasjoner etter boområde. Prosent.

Er du med i noen av følgende foreninger, klubber eller lag?	Tromsøya	Kroken	Troms-dalen	Kvaløy-sletta	Distriktene	Andre	Alle
Idrettslag	34	34	35	39	36	27	35
Fritidsklubb*	10	25	18	13	15	10	14
Musikkorps, kor, orkester	8	9	6	7	7	13	8
Rockeklubb/bandøvelser	8	11	5	9	14	5	8
Avholdsforening/mot rusgift	7	9	5	4	5	8	6
Forening for dyrehold	5	7	5	7	7	3	6
Kristen forening	4	8	5	7	7	3	6
Røde Kors, Norsk Folkehjelp o.l.	3	4	4	2	8	3	4
Norsk supporterklubb	2	5	2	5	4	8	4
Politisk organisasjon	5	4	5	3	1	5	4
Jakt- og fiskeforening	4	5	3	4	2	8	4
4H / ungdomslag*	2	3	1	5	11	-	3
Hobbyklubb	2	4	2	4	3	5	3
Rollespill-klubb	4	4	3	3	3	-	4
Motorklubb*	2	4	5	2	1	3	2
Speideren	2	2	1	2	-	5	2
Miljø- og naturvernorganisasjon	3	2	2	2	1	-	2
Turistforening	3	4	1	2	1	2	2
Innvandrerorganisasjon	1	1	1	1	1	-	1
Annen organisasjon	10	7	6	7	6	8	8

*Signifikant boområdeforskjell på et 5--prosentnivå.

Tabell 3.3 viser andelen som deltar i ulike foreninger etter bosted i kommunen. Ikke uventet er idrettslagene de som organiserer flest. Her finner vi alt fra turn- og danseforeninger til lagidretter som fotball og håndball. Andelen organiserte i slike foreninger ligger på mellom 30 og 40 prosent blant ungdom fra alle deler av kommunen. Mange er også medlemmer av en fritidsklubb. Flest fra Kroken har krysset av for dette. Her er hele 25 prosent av ungdommene med, mot bare 10 prosent på Tromsøya. Ellers er det bare musikkforeninger, rockeklubb og bandøvelser, avholdsforeninger, kristne foreninger og foreninger for dyrehold som organiserer mer enn 5 prosent av ungdommene i kommunen. Distriktsungdom er særlig aktive når det gjelder rockeklubb og bandøvelser. Samtidig er flest fra utkantområdene med i et ungdomslag/4H eller i foreninger som Røde Kors og Norsk Folkehjelp.

Vi kan forvente at ungdom som har verv eller tillitsoppgaver får et annet utbytte av sin organisasjonsdeltagelse enn ungdom som kun er vanlige medlemmer. I spørreskjemaet ble ungdommene spurt om de satt i styret eller hadde andre tillitsoppgaver i ulike organisasjoner. 66 prosent av ungdommene i Tromsø oppgir at de har hatt verv i en organisasjon. Om lag halvparten av disse igjen hadde styreverv eller andre tillitsoppgaver på undersøkelsestidspunktet.

Tabell 3.4. Andelen som har/har hatt verv etter boområde. Prosent.

Sitter/har du sittet i styre el. hatt tillitsoppgaver i en org.?	Tromsøya	Kroken	Troms-dalen	Kvaløy-sletta	Distriktene	Alle
Sitter nå	29	33	28	25	41	29
Har sittet tidligere	28	27	28	25	30	27
Nei	43	40	44	50	29	44
Totalt	100	100	100	100	100	100
N	516	132	161	315	94	1283

Signifikant boområdeforskjell på et 5--prosentnivå.

Tabell 3.4 viser andelen som har og har hatt verv blant ungdom fra de ulike delene av kommunen. Vi så ovenfor at andelen organiserte er størst blant distriktsungdommen. Ikke uventet har de samme ungdommene flest tillitsoppgaver. Her oppgir hele 71 prosent at de har eller har hatt ett eller flere verv. Motsatt finner vi den høyeste andelen som aldri har hatt et slikt verv på Kvaløysletta. Hele 50 prosent har svart nei på spørsmålet om styreverv og tillitsoppgaver blant ungdom fra dette boområdet.

En nærmere analyse viser at organisasjonsmedlemskap er relatert til Tromsøungdommenes sosiale bakgrunn. Flest med fedre i mellomlagsyrker og som oppgir mange bøker i hjemmet er med i én eller flere lag eller foreninger. Et slikt resultat stemmer overens med andre undersøkelser av sammenhengen mellom ungdoms sosiale bakgrunn og organisasjonsmedlemskap (Strandbu 2000, Vestel m.fl. 1997, Øia og Bergwitz 1994). Vi har tidligere sett at flere bosatt i distriktene har manuelt arbeidende fedre, samt at de noe oftere oppgir få bøker i hjemmet enn den jevne Tromsø-ungdom. Dette til tross er organisasjonsdeltagelsen størst blant ungdom i distriktene både når det gjelder medlemskap og verv. Det ser dermed ut til å være andre faktorer enn sosial bakgrunn som fører til den høye deltagelsen blant ungdom fra utkantområdene. I en stor kommune som Tromsø vil det være lokale forskjeller i tilbudet til ungdom på fritida. *Én* forklaring på at flere blant distriktsungdommen deltar i organisasjonslivet kan nettopp være at de har færre fritidstilbud utenom organisasjonene enn ungdom som bor i sentrumsnære strøk. Samtidig er det mulig at oppslutningen er større på et mindre sted fordi integrasjonen innbyggerne imellom er tettere. Når samfunnet er mer gjennomsiktig, er det kanskje vanskeligere for en ungdom å slutte i en forening eller et lag.

Kulturaktiviteter

Kunst og kultur er både samfunnets lim – og individets og enkeltgruppers mulighet til å markere egenart. ...Lett tilgang til et bredt spekter av kulturgoder er viktig for folks trivsel og vekst (Barne- og familiedepartementet 2001).

Slik åpner kapittelet som omhandler tiltak for å stimulere barn og ungdoms kreative, kulturelle og fysiske utfoldelse i regjeringens budsjettoversikt fra 2001. I regjeringens satsning for 2001 gis det støtte både til tiltak rettet mot ungdom som kulturkonsumenter og mot ungdom som aktive kulturutøvere. Tromsø regnes som en av landes fremste kulturbyer. En rekke kulturtilbud er beregnet spesielt på kommunens unge innbyggere. Dette avsnittet omhandler først Tromsøungdoms bruk av ulike kulturtilbud. Senere undersøkes de unges aktive deltagelse på tre kulturarenaer, i musikklivet, idretten og revy-/teaterlivet, nærmere.

Bruk av kulturtilbud på fritiden

I spørreskjemaet ble ungdommene spurt om de i løpet av den siste måneden hadde vært på biblioteket, lest en bok, vært på kino, vært tilskuer til et idrettsarrangement eller om de selv hadde spilt teater. Samtidig skulle de

krysse av for om de det siste året hadde vært på teaterforstilling, revy, musikkspill, museum eller kunstutstilling, rock- og popkonsert eller klassisk konsert. Disse aktivitetene spenner over et bredt felt av kulturtilbud i Tromsø. Tabellen 3.5 viser oppslutningen om ulike aktiviteter etter ungdommenes bosted i kommunen.

Tabell 3.5. Andelen som har vært tilskuer ved eller drevet med ulike kulturaktiviteter etter boområde. Prosent.

Siste 30 dager	Troms- øya	Kroken	Troms- dalen	Kvaløy- sletta	Distriktene	Andre	Alle
Vært på kino*	67	64	60	62	51	45	63
Vært på diskotek*	45	69	52	48	33	39	52
Tilskuer på et idrettsarr.*	45	57	38	38	22	39	42
Lest en bok*	45	36	32	44	47	39	42
Tur i skog og mark*	29	27	24	30	44	39	30
Gått på bibliotek (ikke skolebiblioteket)	25	33	23	26	23	15	25
Spilt teater*	16	16	19	10	10	12	14
Siste 12 måneder							
Vært på revy etc.*	67	51	78	47	39	44	58
Vært på houseparty	48	54	47	47	47	46	48
Gått på museum*	47	34	40	45	34	35	42
Sett på teaterforestilling*	47	37	50	35	30	31	40
Gått på rock-/popkonsert	38	33	34	33	31	32	35
Gått på kunstutstilling*	34	19	19	25	20	23	27
Gospel-/kirkekonsert*	18	22	23	12	17	8	17
Gått på klassisk konsert*	10	4	5	7	2	9	7

*Signifikant boområdeforskjell på et 5--prosentnivå.

De populærkulturelle tilbudene har størst oppslutning blant ungdommen. Jevnt over har flest vært på kino, diskotek eller et idrettsarrangement, mens færre har gått på tur i skog og mark eller stukket innom biblioteket minst én gang siste måned. Av årlige aktiviteter er revyer og houseparties mest vanlig. Relativt få har derimot overhørt en klassisk konsert, vært på en kirkekonsert eller gått på kunstutstilling.

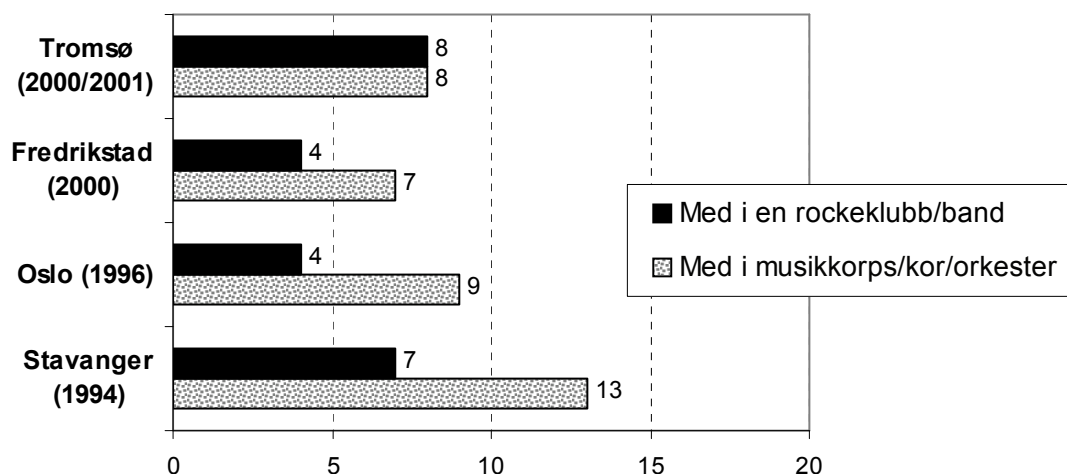
Når det gjelder forskjeller mellom de ulike boområdene i kommunen, er Tromsdalen kjent for et aktivt kulturliv. Dette kommer også til uttrykk i ungdommenes svar. Flest i Tromsdalen har krysset av for at de har spilt teater minst én gang siste uke. Samtidig ligger dette boområdet på topp når det gjelder andelen som har besøkt en teaterforestilling, sett en revy eller vært

tilhører ved en gospel eller kirkekonserter. Ungdom bosatt på Tromsøya oppgir oftest at de har vært på kino eller på en rock- eller popkonserter. Samtidig har flest fra «Øya» vært i museum, på kunstutstilling og klassisk konsert. Kroken ungdommen er høyest representert når det gjelder diskotek, houseparties og idrettsarrangementer. Flest fra dette boområdet har også vært på biblioteket den siste måneden. En del av de forskjellene vi finner mellom ungdom fra ulike områder i kommunen må tilskrives tilgjengelighet. Relativt få fra distriktsområdene har vært på de fleste av kulturarrangementene ovenfor. At vi finner et slikt mønster har sannsynligvis sammenheng med at tilbudet er dårligere her. Bare når det gjelder det å gå tur i skog og mark og boklesing har flest distriktsungdom krysset av for dette.

Deltar Tromsøungdom oftere i ulike kulturaktiviteter enn ungdom flest?

Mens vi ovenfor ga et bilde av ungdom som kulturkonsumenter ser vi nå nærmere på Tromsøungdom som aktive kulturutøvere. Tromsø forbindes med et stort og variert musikkmiljø. Når det gjelder ungdom, er det kanskje popbransjen som har gitt Tromsø det mest internasjonale preget. Lene Marlin og Espen Lind er eksempler på to Tromsøartister som bør nevnes i denne sammenheng. Andre er Bel Canto, Biosphere og Volcano m/ Rune Lindbæk. Hvordan er aktiviteten på musikkfronten blant 14–16-åringer i Tromsø sammenlignet med ungdom andre steder i landet?

Figur 3.2. Prosentandelen som deltar i organisert musikkaktivitet i Tromsø, Fredrikstad, Oslo og Stavanger. 9. klasse – grunnkurs.

Figur 3.2 viser andelen som spiller i en rockeklubb eller et band og andelen som er med i et musikkorps, kor eller orkester i fire norske kommuner. Hovedinntrykket fra figuren er at deltagelsen i det organiserte og/eller

halvorganiserte musikklivet er ganske lik på tvers av kommunegrensene. Jevnt over er flere unge med i et musikkorps, kor eller orkester enn i en rockeklubb eller et band. Bare i Tromsø er oppslutningen om de to musikk-sjangerne den samme. Omtrent like mange i Stavanger som i Tromsø, oppgir at de er med i en rockeklubb eller et band. Selv om flere i Stavanger er med i en organisert musikkaktivitet kan det dermed se ut som bandaktiviteten har en større plass i Tromsø relativt sett.

I tillegg til betegnelsen kulturby har Tromsø blitt kalt en idrettsby. Dette navnet fikk byen i forbindelse med den store utbyggingen av idrettsanlegg i perioden 1974 til 1986. Ifølge Troms idrettskrets var det i 1997 mellom 80 og 90 idrettslag i Tromsø (Ungdomsmeldinga 1996). I denne undersøkelsen har vi sett at 34 prosent av Tromsøungdom fra 9. klasse til og med grunnkurs er med i et idrettslag. Hvor stor er oppslutningen om idrettslagene i Tromsø sammenlignet med aktiviteten blant ungdom andre steder?

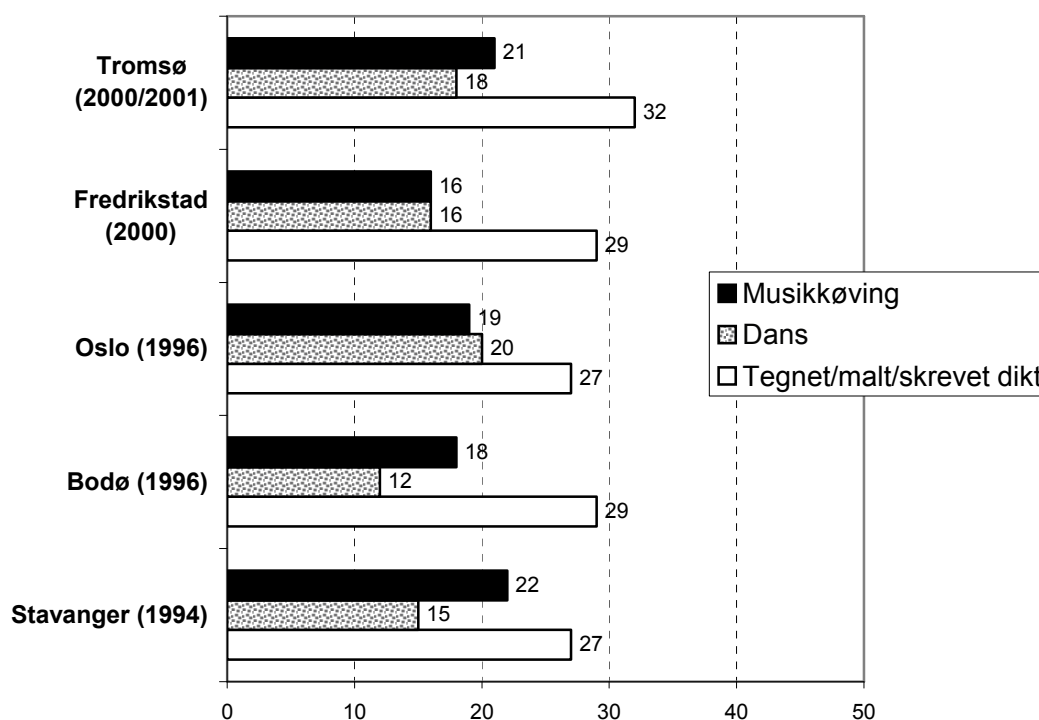
Tabell 3.6. Prosentandelen som er med i et idrettslag i Tromsø, Fredrikstad, Oslo, Bodø, Trondheim og Stavanger. 9. klasse – grunnkurs.

	Tromsø (2000/2001)	Fredrikstad (2000)	Oslo (1996)	Bodø (1996)	Trondheim (1994)	Stavanger (1994)
Med i idrettslag	34	41	42	36	45	45
N	1450	1115	9617	1572	2115	3269

Tabellen ovenfor viser andelen som oppgir at de er med i et idrettslag blant ungdom fra Tromsø sammenlignet med ungdom i Fredrikstad, Oslo, Bodø, Trondheim og Stavanger. Vi finner den laveste andelen idrettsaktive i Tromsø og Bodø. Både i Fredrikstad, Oslo, Trondheim og Stavanger er i overkant av 40 prosent med i et idrettslag, mens henholdsvis 34 og 36 prosent i Tromsø og Bodø har krysset av for det samme. Selv om forskjellene ikke er store, er det verd å merke seg at Tromsø ligger i det nederste sjiktet når det gjelder ungdoms deltagelse i idrettslag.

Innledningsvis så vi at flere i Tromsø enn i Fredrikstad bruker tid på musikkøvinger sammen med andre i løpet av en uke. Skyldes dette et særtrekk ved Fredrikstadungdommen, eller skiller ungdom i Tromsø seg ut også når vi sammenligner med andre kommuner?

Figur 3.3. Prosentandel som har drevet med ulike kulturaktiviteter siste uke i Tromsø, Fredrikstad, Oslo, Bodø og Stavanger. 9.klasse – grunnkurs.

I et forsøk på å besvare spørsmålet ovenfor ser vi nærmere på deltagelse i kulturaktiviteter i løpet av en uke. Til dette formålet har vi trukket ut ungdommenes svar i forhold til tre typer aktiviteter; «vært på øving eller spilt instrument sammen med andre», «drevet med dans, jazzballett, aerobic, folkedans e.l.» og «tegnet, malt eller skrevet dikt hjemme på egen hånd». Figur 3.3 viser andelen som har drevet med slike fritidsaktiviteter minst én gang siste uke i Tromsø, Fredrikstad, Oslo, Bodø og Stavanger.

Heller ikke når det gjelder ukentlige kulturaktiviteter finner vi store forskjeller mellom ungdom bosatt i ulike kommuner. Flest i Tromsø oppgir at de har tegnet, malt eller skrevet dikt hjemme på egen hånd minst én gang siste uke. Relativt mange i de andre kommunene har imidlertid krysset av for det samme. Heller ikke når det gjelder dans, jazzballett og aerobic er forskjellene store. Selv om Tromsøungdom er noe mer aktive i musikklivet, sammenlignet med unge i Fredrikstad, skiller de seg ikke særlig verken fra ungdom i Oslo, Bodø eller Stavanger på dette punktet. Når det gjelder andelen som oppgir at de har spilt teater, får vi derimot støtte for vår antagelse om at Tromsøungdom er særlig aktive i kulturlivet. Tabell 3.7 nedenfor viser andelen som har spilt teater minst én gang den siste måneden i Tromsø, Fredrikstad, Notodden og Oslo. Hele 14 prosent i

Tromsø, mot henholdsvis 5, 7 og 8 prosent i Fredrikstad, Notodden og Oslo har spilt teater minst én gang siste måned.

Tabell 3.7. Prosentandelen som har spilt teater minst én gang den siste måneden. 9. klasse – grunnkurs.

	Tromsø (2000/2001)	Fredrikstad (2000)	Notodden (1999)	Oslo (1996)
Spilt teater	14	5	7	8
N	1417	1093	386	9408

Her er det imidlertid mulig at tidspunktet for gjennomføringen av undersøkelsen kan ha bidratt til det relativt høye prosenttallet i Tromsø. Det er grunn til å anta at revy- og teateraktivitet generelt er størst rundt juletider og ved avslutningen av et skoleår. Som kjent ble spørreskjemaet i Tromsø fylt ut rundt juletider. I Notodden ble ungdomsundersøkelsen derimot foretatt om høsten, mens Oslo og Fredrikstad gjennomførte sine undersøkelser våren 1996 og våren 1999.

Samlet kan vi si at Tromsøungdom ligger i det øvre sjiktet både når det gjelder musikalsk aktivitet, tegning, maling, diktskriving og dans. Dette til tross er deltagelsen i slike aktiviteter ikke særlig avvikende sett i forhold til de andre kommunene i sammenligningen. Likevel ser ungdom i Tromsø ut til å være noe mer orientert mot rock- eller pop-sjangeren når de deltar i organisert musikkaktivitet på fritida.

3.2 Framtidsplaner

Et trekk ved den økonomiske utviklingen det siste hundreåret i de fleste industrialiserte land er at antallet sysselsatte i primærnæring og industri har gått ned. I tråd med at arbeidsmarkedet har endret seg har vi fått et økende krav om spesialisering og formell kompetanse på arbeidsmarkedet. De fleste norske ungdommer fortsetter i dag i videregående skole etter at de har fullført grunnskolen. I Tromsø er hele 88 prosent mellom 16–18 år i videregående opplæring. Når så mange har videregående utdanning, oppfattes ikke denne typen utdanning lenger som særlig høy. Heller ikke utdanning på høyskole- og universitetsnivå er i dag en sikker vei til de beste jobbene i samfunnet (Hansen 1999). På et vis kan vi si at verdien av høyere utdanning er lavere i dag enn tidligere. Like fullt har betydningen økt for de som ikke har slik utdanning. Selv om Norge i dag er preget av høykonjunktur og et stramt arbeidsmarked, er konkurransen om de mest attraktive jobbene fremdeles stor, og formelle kvalifikasjoner er et krav for innpass i en rekke stillinger både i

privat og offentlig sektor. I det store og hele er det derfor grunn til å forvente at utdanning vil spille en viktig rolle for Tromsøungdoms muligheter i yrkeslivet. Hvilket utdanningsnivå sikter ungdom i Tromsø mot? For ungdom i distriktene vil høy utdanning ofte bety en orientering vekk fra hjemstedet og det lokale arbeidsmarkedet. Fører dette til at distriktsungdom sjeldnere har planer om å ta utdanning på universitets- og høyskolenivå enn ungdom i sentrale strøk?

Høsten 1972 åpnet universitetet i Tromsø og nordnorsk ungdom kunne for første gang ta høyere utdanning i sitt hjemlige miljø (Fulsås 1998). Selv om Tromsø har et rikt utdanningstilbud, vil ikke alle som planlegger høyere utdanning velge å ta denne i Tromsø. Unge mennesker er aktive på et større geografisk område i dag enn tidligere. Økt mobilitet og samhandling på tvers gjør de lokale arenaene mindre viktige. Alder, utdanning og yrke kan i dag synes viktigere som sorteringsmekanismer enn bosted eller, for eksempel, skillet mellom Sør- og Nord-Norge. Når ungdoms tilknytning til lokalsamfunnet svekkes, blir kanskje det å bosette seg på hjemstedet mindre viktig (Heggen 1993). I hvilken grad orienterer unge i Tromsø seg mot lokalsamfunnet når de planlegger framtida? Ønsker de å bosette seg på hjemstedet når de er ferdige med skole- og utdanning?

Utdanningsambisjoner

Ungdommene i Tromsø ble bedt om å svare på følgende spørsmål: *På hvilket trinn har du planlagt å avslutte utdanningen din?* Tabellen nedenfor viser ungdommenes utdanningsplaner etter hvor de er bosatt i kommunen. Samlet oppgir 38 prosent at de planlegger å ta høyere utdanning, nær halvparten er usikre på hva de vil, mens 14 prosent oppgir at de vil avslutte utdanningen senest etter videregående. Om lag 70 prosent av alle som har gjort seg opp en mening ønsker dermed å ta mer utdanning etter videregående.

Tabell 3.8. Utdanningsplaner etter bosted. Prosent.

	Tromsøya	Kroken	Troms- dalen	Kvaløy- sletta	Distriktene	Andre	Alle
Uni./høyskole høy grad	36	18	25	28	11	17	28
Uni./høyskole lav grad	10	11	8	11	13	9	10
Videregående el. lavere	12	13	13	13	22	36	14
Ubestemt/annet	42	59	53	48	54	38	47
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	531	140	165	319	97	64	1316

Signifikant boområdeforskjell på et 5--prosentnivå.

Flest fra Tromsøya planlegger å ta en høy grad ved et universitet eller en høyskole, mens vi finner den største andelen ubestemte blant ungdom fra Kroken, Tromsdalen og i distriktene. Kroken- og distriktsungdommen kjennetegnes dessuten ved at en relativt lav andel planlegger utdanning på høyeste nivå. At ungdom i distriktene sjeldnere enn ungdom fra Tromsøya planlegger høyere utdanning kan til dels henge sammen med det hjemlige arbeidsmarkedet. Sannsynligvis er utdanningsetterspørselen lavere i distriktene enn i bykjernen. Hvis en ungdom fra distriktene ønsker å bosette seg på hjemstedet, må hun eller han justere sine utdannings- og yrkesplaner deretter. Vi må videre regne med at forskjeller mellom ungdom fra ulike boområder i kommunen kan relateres til foreldrenes utdanningsnivå. Som vist tidligere, har ungdom fra Kroken og distriktene oftere bakgrunn fra lavere sosial lag. Samlet, tyder både norske og internasjonale studier på at ungdoms planer og faktiske valg av utdanning henger sammen med sosial bakgrunn. Barn fra høyere sosiale lag er overrepresentert i allmennfag på videregående og tar oftere utdanning på høyskole- og universitetsnivå enn barn av foreldre som selv har lav utdanning og dårligere betalte jobber (f.eks. Bjørnson 1995, Skjerslie og Aamot 1997).

Litt flere jenter enn gutter planlegger høy utdanning. Mens 41 prosent blant Tromsøjentene sikter mot en grad fra et universitet eller en høyskole, gjelder det samme 34 prosent av guttene. Dette er i tråd med andre studier som viser at norske jenter er noe mer utdanningsmotiverte enn guttene (f.eks. Stefansen 1997, Sletten 2001). Felles for begge kjønn og for ungdom i de ulike delene av kommunen er imidlertid den store andelen usikre. Et slikt svarmønster er ikke spesielt for ungdom i Tromsø, men går igjen i flere norske undersøkelser av ungdoms utdanningsplaner (f.eks. Stefansen 1997, Heggen 1991).

Tabell 3.9. Utdanningsplaner i Tromsø, Fredrikstad, Oslo, Bodø, Stavanger og Kristiansand. 9. klasse-grunnkurs.

På hvilket trinn har du planlagt å avslutte utdanningen din?	Tromsø (2000/2001)	Fredrikstad (2000)	Oslo (1996)	Bodø (1996)	Stavanger (1994)
Universitet/høyskole høy grad	28	27	27	20	21
Universitet/høyskole lav grad	10	15	12	15	10
Videregående eller lavere	14	15	33	19	30
Ubestemt/annet	47	43	28	46	40
Totalt	100	100	100	100	100
N	1316	10833	9997	1535	3194

Vi kan få et inntrykk av ambisjonsnivået i Tromsø ved å sammenligne resultatene vedrørende utdanningsplaner med tall fra andre kommuner. Tabell 3.9 viser utdanningsplaner blant ungdom bosatt i Tromsø, Fredrikstad, Oslo, Bodø og Stavanger.

Hovedinntrykket er et høyt ambisjonsnivå og små forskjeller. Vi finner den høyeste andelen som planlegger utdanning på over fire år etter videregående i Tromsø. Både i Tromsø, Fredrikstad og Oslo planlegger nær 30 prosent en høy grad ved et universitet eller en høyskole, mens rundt 20 prosent har krysset for det samme i Stavanger og Bodø. Flest Osloungdom ønsker å avslutte utdanningen senest etter videregående. Her er andelen som ikke har bestemt seg for framtidig utdanning tilsvarende lavere. Felles for ungdom i Tromsø, Fredrikstad, Bodø og Stavanger er at en stor andel ikke vet hvor høy utdanning de ønsker å ta.

Bosettingspreferanser

Som vi har vært inne på tidligere er Tromsø en kommune med relativt store lokale forskjeller. Selv om kommunen sett under ett opplever befolkningsvekst, er det først og fremst mer sentrale strøk som bidrar til denne veksten. Kommer en slik tendens også til syne i de unges planer for framtidig bosetting? Ønsker distriktsungdom å bosette seg på hjemstedet når de er ferdig med skole og utdanning?

Vi begynner med å gi en oversikt over de unges bosettingspreferanser. Spørsmålet som ble stilt var formulert som følger: «Ønsker du å bosette deg på hjemstedet ditt etter endt utdanning?». Tabell 3.10 viser ungdommens svar etter hvor de er bosatt i kommunen.

Tabell 3.10. Flytteplaner etter bosted. Prosent.

Ønske om bosetning på hjemstedet	Tromsøya	Kroken	Troms-dalen	Kvaløy-sletta	Distriktene	Andre	Alle
Ja, svært gjerne	15	15	17	9	13	9	13
Dersom det faller seg slik	27	23	28	26	24	30	26
Usikker	35	38	32	44	27	30	36
Annet sted	22	24	24	21	36	31	24
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	541	144	167	326	97	67	1342

Signifikant boområdeforskjell på et 5-prosentnivå.

Flere ønsker å bosette seg på hjemstedet enn de som vil flytte til et annet sted. Samlet har 13 prosent krysset av for at de svært gjerne ville bosette seg på hjemstedet, 26 prosent vil bli boende dersom det faller seg slik og én av fire ønsker å flytte til et annet sted. Jevnt over er andelen usikre imidlertid stor. Ungdom fra Tromsøya, Kroken og Tromsdalen svarer omtrent som gjennomsnittet for alle ungdommene i kommunen, mens en overvekt av ungdom fra Kvaløysletta ikke vet hvor de vil bo. Ikke uventet skiller distriktsungdom seg noe ut når det gjelder bosettingspreferanser. Mens 24 prosent totalt mener de kommer til å bosette seg et annet sted enn hjemstedet når de er ferdig med utdannelsen, gjelder dette hele 36 prosent i distriktene. Hvis disse ungdommene realiserer sine planer, kan vi kanskje regne med en fortsatt nedgang i folketallet her. Hele 13 prosent blant distriktsungdommen vil imidlertid også *svært gjerne* bosette seg på hjemstedet. Dette tilsvarer andelen totalt. Færre er usikre blant utkantungdommen enn i kommunen for øvrig. Tabellen tyder slik på en sterkere polarisering og et mer bevisst forhold til framtidig bosetting i distriktene. I en situasjon med befolkningsnedgang og en usikker framtid oppleves valg av bosted sannsynligvis som et relevant tema for mange unge i distriktene.

De fleste undersøkelser av ungdoms bosettingspreferanser tyder på at jenter oftere enn gutter ønsker seg vekk fra hjemstedet (f.eks. Stefansen 1997). Også i Tromsø er den samlede tendensen at flest jenter ønsker å bosette seg et annet sted etter endt utdanning. Bare i Kroken er det flere gutter enn jenter som har krysset av for at de ønsker å flytte. På Kvaløysletta og i distriktene er det derimot små eller ingen kjønnsforskjeller i bosettingspreferanser.

Hvis ungdommene ønsker å flytte, hvor vil de bo? Er det urbane liv mest attraktivt eller søker de unge til mindre plasser andre steder i landet? Tabellen nedenfor viser ungdommenes svar på spørsmålet om hvor de helst vil bo når de er ferdige med utdanningen sin. Følgende svaralternativer ble gitt; «*Tror ikke jeg kommer til å flytte*», «*i eller like utenfor større by*», «*i eller utenfor mellomstor eller liten by*», «*større tettsted*», «*lite tettsted/bygdesentrum*», «*spredtbebygde strøk*», «*annet land*» eller «*usikker på hvor jeg vil flytte*». I tabell 3.11 er de som ikke planlegger å flytte fra hjemstedet og de som var usikre på hvor de ville flytte utelatt. Samtidig har vi slått de resterende svaralternativene sammen til fire kategorier; *storby*, *mindre by/tettsted*, *lite tettsted/bygd* og *annet land*.

Tabell 3.11. Hvor ungdommene ønsker å bosette seg etter boområde i dag. Prosent.

	Troms- øya	Kroken	Troms- dalen	Kvaløy- sletta	Distriktene	Andre	Alle
Storby	54	53	53	47	40	30	50
Mindre by/stort tettsted	8	13	9	17	34	33	14
Lite tettsted/bygd	2	5	6	4	9	9	4
Annet land	35	28	32	33	17	27	32
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	321	75	97	180	53	33	759

Signifikant boområdeforskjell på et 5-prosentnivå.

Halvparten av de som har gjort seg opp en mening ønsker seg urbanitet og vil flytte til en storby etter at de er ferdige med utdanningen. Om lag en tredjedel drømmer om å bo i et annet land, mens bare 18 prosent ønsker seg til en mindre by eller et tettsted. En grunn til at ungdom planlegger å flytte ut av distriktene kan være bedre utsikter til utdanning og jobb i byene. Som regel er det lettere å få jobb på et større enn på et mindre sted. Distriktpolitikk handler imidlertid ikke bare om utdanningsmuligheter og arbeidsplasser. Mange vil hevde at ungdom også flytter fordi de ønsker å gjøre bruk av byenes aktivitets- og kulturtilbud. Bygdene trenger ikke bare arbeidsplasser, men også sosiale møteplasser. I tråd med en slik tankegang har blant andre Norges Bygdeungdomslaget argumentert for å bruke en større del av bygdeutviklingsmidlene til såkalte «lokalsamfunnstiltak» (www.bygdeungdom.no). I Tromsø kan det se ut til at mange av de som planlegger å flytte fra hjemstedet nettopp ønsker å ta del i bylivets gleder. Blant distriktsungdommen er det imidlertid omtrent like mange som ønsker seg til en mindre by eller et tettsted som til en storby.

Våre data kan bare si noe om hva ungdom tenker og tror om framtida og ikke hva de faktisk gjør. Ikke alle planer lar seg gjennomføre og mange ombestemmer seg underveis. Selv om vi ikke kan si noe direkte om hvor Tromsøungdommen ender opp, kan planene ha en symbolsk funksjon (Fauske 1993). Ungdoms forestillinger om framtida kan blant annet fortelle noe om hva de oppfatter som bra og hvem de ønsker å være. Hva den enkelte oppfatter som *det gode liv* vil imidlertid endre seg noe etter livsfase (Myklebust 1997). Krav til en framtidig bosituasjon vil være ganske annerledes for en ugift 16-åring enn for et par småbarnsforeldre i trettiårene. Det er dermed mulig at mange av de som i dag ønsker å flytte ut vil oppfatte hjemstedet som et mer attraktivt alternativ etterhvert som de blir eldre.

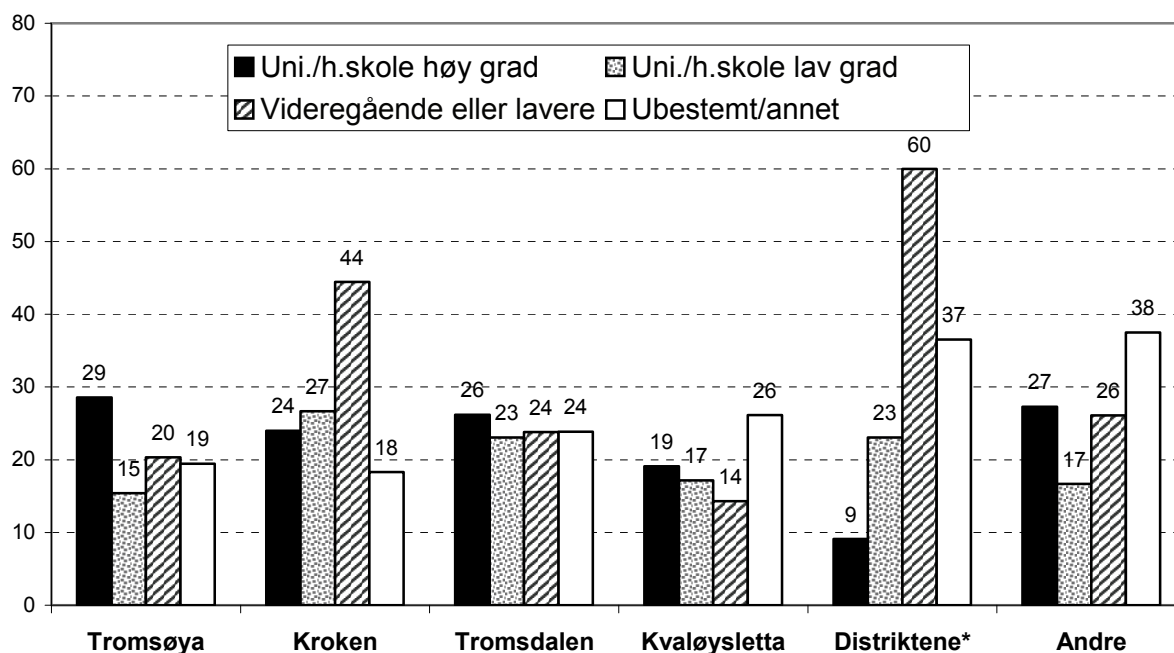
Hva kjennetegner ungdom som ønsker flytte fra hjemstedet?

Det er gode grunner til å forvente en sammenheng mellom ungdoms utdannings- og bosettingsplaner. På den ene siden kan det tenkes at ungdom som føler tilknytning til lokalmiljøet velger en utdanning og et yrke som gjør det mulig å bosette seg her. Alternativt kan utdanning og yrke blir viktigere enn lokaliseringen, ved at unge mennesker velger å bosette seg der mulighetene for å få en god jobb er størst. Generelt er det slik at bynæringene i større grad etterspør høyere utdanning og formell kompetanse enn utkantnæringer. Rent pragmatisk kan vi derfor si at ungdom som planlegger høy utdanning oftere bør ønske å bosette seg i sentrale strøk. Betyr dette at distriktsungdom som planlegger høyere utdanning sjelden ser for seg en framtid på hjemstedet etter endt utdanning?

En analyse av bosettingspreferanser i Tromsø viser små eller ingen forskjeller i bosettingspreferanser med hensyn til utdanningsplaner. At vi ikke finner en sammenheng her, kan blant annet skyldes at mange vil ha gode muligheter til å ta høyere utdanning på hjemstedet. For ungdom i distriktene må vi likevel regne med at det å sikte mot høyere utdanning ofte medfører flytting – i det minste midlertidig. Vi kan videre forvente at det å planlegge utdanning på universitets- eller høyskolenivå innebærer en orientering vekk fra det hjemlige arbeidsmarkedet. Betyr dette at vi finner forskjeller mellom ungdom i de ulike kommunedelene når det gjelder sammenhengen mellom flytte- og utdanningsplaner?

Figur 3.4 (neste side) viser andelen som ønsker å flytte fra hjemstedet etter utdanningsplaner separat for de ulike boområdene i Tromsø kommune. Mot formodning er det *ikke* først og fremst de utdanningsmotiverte distriktsungdommene som ønsker seg vekk. Hele 60 prosent av de som planlegger å avslutte utdanningen senest etter videregående, mot bare 9 prosent av de som sikter mot en høy utdanning ønsker å bosette seg et annet sted enn hjemplassen når de er ferdig med utdannelsen. Det er altså ingen motsetningen mellom det å planlegge høyere utdanning og å føle lokal tilknytning i distriktene. Det samme er tilfelle for Krokenungdommen. På Tromsøya er bildet et annet. Her finner vi den største andelen som ønsker å flytte blant de som også planlegger lang utdanning. Ellers er forskjellene jevnt over små.

Figur 3.4. Andelen som ønsker å bosette seg et annet sted enn hjemstedet blant ungdom med ulike utdanningsplaner.

*Signifikant forskjell i bosettingspreferanser på minst et 5-prosentnivå.

Det er vanskelig å forklare hvorfor flest blant de minst utdanningsmotiverte i distriktene planlegger å flytte. Én mulighet er at vi har å gjøre med en generell misnøye-effekt. Det kan være at ungdom som ønsker seg vekk jevnt over er utilfreds med sin egen livssituasjon. Derfor søker de nye erfaringer og ønsker seg ut i verden. Alternativt kan det være at disse ungdommene har et mer realistisk bilde av sine muligheter på hjemstedet. Distriktsungdom som planlegger lav utdanning har kanskje nærmere kjennskap til eventuelle problemer i det lokale arbeidsmarkedet, enn de som satser på høyere utdanning. Når arbeidsplasser blir borte eller legges ned i distriktene, gjelder dette ofte yrker som krever lite formell utdanning. Både jordbruk, fiske og fiskeindustri må regnes som utsatte næringer i så måte. Til slutt er det verd å nevne at mange bygder har relativt kort vei til byen. Samtidig er prisnivået på sentrumsnære boliger høyt i Tromsø. Dette gjør bygder med gode pendlemuligheter attraktive for unge i etableringsfasen. Å sikte mot et yrke i bynæringene er dermed ikke nødvendigvis uforenelig med å planlegge en framtid i distrikts-Tromsø.

Ovenfor ble det antydnet at det å ønske seg bort fra hjemstedet kunne knyttes til en generell misnøye med egen livssituasjon. Vi skal undersøke en slik antagelse nærmere. For det første kan vi anta at ungdom som er godt integrert i lokalsamfunnet trives bedre på hjemstedet enn ungdom som føler seg utenfor. Organisasjonsdeltagelse kan være et mål på integrering. Hvis

trivsel henger sammen med bosettingspreferanser kan vi kanskje også forvente at uorganisert ungdom oftere ønsker å flytte fra hjemplassen enn ungdom som deltar i én eller flere organiserte fritidsaktiviteter. Videre kan vi tenke oss at et høyt forbruk av rusmidler samt involvering i kriminell atferd er tegn på dårlig tilpasning. Kanskje er det ikke bare den utdanningsmotiverte, men også den «rølpete» og rastløse ungdommen som ønsker seg ut?

Ved hjelp av en analysemetode kalt logistisk regresjon skal vi undersøke nærmere hva som kjennetegner ungdom med utfartstrang. En nærmere beskrivelse av metoden er gitt i vedlegg 3. Kort fortalt er formålet med å anvende en slik metode å se hvilke kjennetegn ved ungdommene som har størst effekt på flytteplanene. I den logistiske regresjonsmodellen må spørsmålet om bosettingspreferanser forenkles. Sagt på en annen måte må den avhengige variabelen kun ha to verdier. Fordi vi ønsker å undersøke flyttemotivasjon plasserer vi ungdom som har krysset av for at de *ønsker å bosette seg et annet sted* i en gruppe for seg. Ungdom som enten er *usikre, svært gjerne vil bli boende, eller kan tenke seg å bo på hjemstedet om det faller seg slik* utgjør den andre gruppa.

Tabell 3.12 (neste side) viser resultatet av en logistisk regresjonsmodell der vi først undersøker hvilken innvirkning ungdommenes bosted, klassetrinn, kjønn og fars yrke har på sannsynligheten for at ungdom ønsker å flytte fra hjemstedet. I blokk 2 tar vi også hensyn til organisasjonsdeltagelse, rusmiddelbruk og involvering i kriminelle handlinger.

Resultatet i tabell 3.12 er ikke umiddelbart forståelige. For et trent øye vil tabellen imidlertid fortelle noe om hvilken effekt ulike kjennetegn ved ungdommene har på sannsynligheten for at de ønsker å flytte. For å si noe om effekt brukes målet Odds Ratio. Odds Ratio-tallet presenteres til slutt i hver blokk under forkortelsen O.R. Målet er her en beregning av oddsen for at en ungdom ønsker å bosette seg et annet sted enn hjemstedet etter endt utdanning. Oddsen tilsvarende da forholdet mellom sannsynligheten for at en ungdom ønsker å flytte og sannsynligheten for at hun eller han ønsker å bli boende på hjemstedet (eller er usikker). Odds ratio er videre en beregning av forholdet mellom oddsen for at en ungdom ønsker å flytte og oddsen for at han eller hun ikke ønsker dette. Det viktige for å lese tabellen ovenfor er å vite at OR større enn 1 gir økt sannsynlighet for at en ungdom ønsker å flytte fra hjemstedet, mens OR mindre enn 1 gir redusert sannsynlighet for at ungdommen vil flytte.

Tabell 3.12. Logistisk regresjon med Odds Ratio effekter. Sannsynligheten for at en ungdom ønsker å bosette seg et annet sted enn hjemstedet når hun eller han er ferdig med utdannelsen. Prosent.

Logittkoeffisienter (b), Standardfeil (SE), signifikanstest (p) og Odds Ratio (OR).

	Blokk 1				Blokk2			
	B	S.E.	p	O.R	B	S.E.	p	O.R
Konstant	-1,12	1,02	ns	0,33	-0,27	1,14	ns	0,76
Kjønn (ref. gutt)	0,20	0,15	ns	1,22	-0,13	0,07	0,07	0,87
Alder	-0,04	0,07	ns	0,97	0,45	0,17	0,01	1,57
Fars yrke (ref. arbeider)								
Mellomlagsyrker	0,54	0,18	0,00	1,72	0,72	0,19	0,00	2,06
Lavere funksjonæryrker	0,18	0,19	ns	1,19	0,27	0,20	ns	1,31
Ikke svart/annet	0,23	0,59	ns	1,26	0,31	0,60	ns	1,37
Bosted (ref. Tromsøya)								
Kroken	0,06	0,27	ns	1,06	0,08	0,28	ns	1,08
Tromsdalen	0,09	0,24	ns	1,09	0,10	0,25	ns	1,10
Kvaløysletta	0,01	0,19	ns	1,01	0,11	0,19	ns	1,12
Distriktene	0,76	0,27	0,00	2,14	0,88	0,28	0,00	2,42
Andre	0,73	0,33	0,02	2,08	0,87	0,34	0,01	2,39
Org. deltagelse (ref. uorganisert)								
1-2 organisasjoner					-0,27	0,16	0,10	0,76
3 eller flere					-0,44	0,25	0,08	0,65
Rusmiddelbruk (ref. avholdende)								
Moderat alkoholbruk					0,56	0,18	0,00	1,75
Høykonsumenter av rus					0,74	0,24	0,00	2,09
Kriminalitet (ref. ingen lovbrudd)								
1 lovbrudd					0,51	0,29	0,08	1,66
2 eller flere lovbrudd					0,95	0,24	0,00	2,59
N	1080							

ns = ikke signifikant på et 10-prosentnivå

Resultatet av en signifikanstest presenteres under tegnet *p*. Som nevnt innledningsvis viser signifikansnivået risikoen for at de forskjellene vi finner mellom én eller flere grupper i datamaterialet er et resultat av tilfeldig variasjon. I tabellen ovenfor har vi latt et signifikanstall som viser en risiko på mindre enn 10 prosent stå. Der risikoen for at de sammenhengene vi finner skyldes tilfeldigheter, er større enn 10 prosent, har vi skrevet inn

forkortelsen *ns*, for *ikke signifikant*. I praktisk betyr dette at vi ikke legger vekt på sammenhenger som er merket med *ns*.

Den første blokken i vår regresjonsmodell består av bakgrunnsvariablene kjønn, alder, fars yrke og ungdommens bosted i kommunen. Alle bakgrunnsvariabelene, bortsett fra alder, har en selvstendig effekt på sannsynligheten for å ønske seg bort fra hjemstedet. I en bivariat modell finner vi at litt flere jenter (27 prosent) enn gutter (20 prosent) vil bosette seg et annet sted enn hjemstedet når de er ferdig med utdannelsen. Når vi tar hensyn til alder, sosial bakgrunn og bosted i den logistiske regresjonsmodellen, har kjønn ikke lenger betydning for ungdoms flytteplaner. Ellers øker det å ha mellomlagsbakgrunn, i motsetning til det å ha arbeiderbakgrunn, sannsynligheten for at ungdom vil flytte. Videre planlegger distriktsungdom oftere å bosette seg et annet sted etter endt utdanning også når vi tar hensyn til sosioøkonomisk bakgrunn, kjønn og alder. For alle disse sammenhengene er sannsynligheten for at resultatet skyldes tilfeldig variasjon i datamaterialet mindre enn 10 prosent.

I Blokk 2 introduseres variabelen organisasjonsdeltagelse og de to samlemålene vi konstruerte for rusmiddelbruk og kriminalitet i forrige kapittel. Her peker høy grad av deltagelse i organisasjonslivet i retning av en orientering mot hjemstedet. Det er mindre sannsynlig at ungdom som er med i én eller flere foreninger ønsker seg vekk fra hjemstedet enn at uorganisert ungdom gjør det. Sannsynligheten ser ut til å reduseres jo flere foreninger de unge er med i. Hypotesen om at deltakelse på lokale arenaer fremme positive holdninger til etablering lokalt støttes dermed av resultatene fra den logistiske regresjonsmodellen.

Videre er et høyt rusmiddelbruk og deltagelse i kriminelle handlinger relativt sterke predikatorer for at de unge ønsker å flytte fra hjemstedet. I de fleste sammenhenger vil verken det å delta i problematferd eller en intensiv rusmiddelbruk være årsaken til at de unge ønsker å flytte fra hjemstedet. Forklaringen ligger mest sannsynlig i ulike bakenforliggende faktorer. Den enkelte ungdoms tilbøyelighet til å søke spenning kan være én slik faktor som både påvirker problematferd og flytteplaner. Det å flytte ut kan nettopp være en måte å søke nye utfordringer på. Samtidig kan det at en ungdom ønsker å flytte være et tegn på at hun eller han har få venner eller opplever å ikke passer inn på hjemstedet. En studie basert på Oslungdom viser at kriminelt belastede ungdommer ofte mangler nære, fortrolige venns-kapsrelasjoner (Pedersen 1993). Internasjonale studier har gitt blandede resultater i så måte. Det ser likevel ut til å være solid dokumentasjon for at barn med sviktende sosiale ferdigheter og problema-

tiske vennsforbindelser har forhøyet risiko for å begå kriminelle handlinger når de kommer i tenårene. Når det gjelder rusmidler, tyder flere studier på det motsatte. Rusmiddelbrukere er oftere del av velfungerende jevnaldrenettverk enn de som aldri ruser seg (f.eks. Pedersen 1993, Pape 1996). Et høyt eller særlig tidlig forbruk vil sannsynligvis likevel være knyttet til dårlig tilpasning i oppvekstmiljøet. Det kan dermed tenkes at vi finner en sammenheng mellom bruk av rusmidler, deltagelse i kriminelle handlinger og ungdoms flytteplaner fordi alle tre kjennetegn er relatert til ungdoms manglende trivsel og integrering i det sosiale miljøet på hjemstedet.

«*Hva gjør bygdene til attraktive steder?*» Dette var et av spørsmålene som ble stilt i kommuneplanen for Tromsø fra 1999. God plass og fin natur, lag og foreninger å delta i, nærhet og samhørighet var noen av forslagene som ble gitt. I det foregående har vi ikke fokusert på hva som gjør hjemstedet attraktivt, men hva som gjør at ungdom ønsker seg bort. Samlet ser ungdoms utferdstrang ut til å være et mangetydig fenomen. For det første er det slik at flere distriktsungdommer ønsker å bosette seg et annet sted enn hjemstedet etter endt utdanning. Dette kan ha sammenheng med at mulighetene både når det gjelder jobb og fritid synes flere i byene. Videre er bosetningspreferanser knyttet til sosial bakgrunn og kjønn. Ungdom med mellomlagsbakgrunn og jenter ønsker noe ofte å flytte fra hjemstedet enn ungdom fra lavere sosiale lag og gutter. Sist men ikke minst ser det å ønske seg vekk ut til å være et trekk ved de mest utsatte ungdommene. Ungdom som har et høyt forbruk av rusmidler og ungdom som ofte deltar i kriminelle handlinger ønsker sjeldnere å bosette seg på hjemstedet, enn ungdom som ikke har slike kjennetegn. Både misnøye og dårlig integrering i det lokale miljøet kan være mulige forklaringer på at vi finner en sammenheng her.

4 Ungdoms medvirkning på tre arenaer

Medvirkning og deltagelse framstår som intuitivt positive begrep. Folk flest vil nok synes det er fint at ungdom engasjerer seg og er med og bestemmer både lokalt og nasjonalt. Den klassiske tilnærmingen til unge menneskers deltagelse i samfunnet stammer fra sosialiseringsteoriene (f.eks. Eisebstadt, Parsons, Schelski og Coleman). Her er deltagelse forstått som unge menneskers integrering inn i samfunnsstrukturen gjennom internalisering av dominerende sosiale normer. Ungdom blir fullverdige deltagere i samfunnet ved å lære voksensamfunnets spilleregler. I et slikt perspektiv kan det virke som unge mennesker er passive mottakere av foreldregenerasjonens verdier og praksiser. At flere kommuner har opprettet egne ungdomsråd tyder på at ungdom ønskes velkommen til å delta i lokalpolitikken. Gjennom ungdomsrådet kan ungdom være med å si sin mening. Satt på spissen kan vi si at de skoleres i det demokratiske spillet og slik oppdras til å bli fullverdige deltagere i voksensamfunnet. Det er imidlertid ikke slik at ungdom bare sosialiseres inn i det bestående. Av og til kan det at ungdom uttrykker sin mening være problematisk for forvaltning og politikere. Unge miljøvernaktivisters engasjement mot byggingen av gasskraftverk i Norge kan være et slikt eksempel. Like fullt kan det å være uenig, protestere eller ønske endring være en måte å delta på. Protest er en form for kommunikasjon og kan dermed sies å bidra til samfunnsintegrasjonen. For et samfunn vil det som regel være et sunnhetstegn at de unge engasjerer seg i kritikken av det bestående. Ved å sette spørsmålstegn ved gamle sannheter er ungdom med å drive samfunnet framover. Engasjert ungdom vil ha på ulike holdninger til voksensamfunnet og det etablerte politiske liv. Noen melder seg inn i et ungdomspartiene, mens andre tyr til ulovlige aksjoner for å si sin mening. Hvilke kanaler velger Tromsøungdom flest å uttrykke sitt politiske engasjement gjennom? I siste del av dette kapitlet forsøker vi å svare på dette og andre spørsmål om unge Tromsøværingers interesse for og deltagelse i det politiske liv. Først ser vi nærmere på de unges mulighet til å være med og bestemme i skole og fritid.

4.1 Skolen

Nyere skolereformer legger vekt på elevinnflytelse i skolen. Elevene selv ser imidlertid ikke ut til å være fornøyd. Våren 1999 arrangerte Barneombudet

fem høringer der målet var at ungdomsskoleelever selv skulle få beskrive sin skolehverdag. Gjennom fire lokale og én nasjonal høring møttes ungdom, forskere og utdanningsmyndigheter for å formidle erfaring og kunnskap for å revitalisere og fornye ungdomsskolen. Under høringene kom det blant annet fram at elevene ønsket større egeninnflytelse i skolen.

Tabell 4.1. Andelen som er helt eller litt enig i de ulike påstandene om elevers medbestemmelse i skolen etter kjønn. Prosent.

I hvor stor grad er du enig i følgende påstander?	Ungdomsskolen	Videregående	Alle	N
Lærerne blander seg opp i altfor mye av det elevene foretar seg*	67	21	49	1400
Elevene i min klasse er med og bestemmer over undervisningen*	33	45	38	1403
Elevenes ønsker blir ikke tatt hensyn til uansett*	53	47	51	1392

*Signifikant skoletypeskjell på et 5-prosentnivå.

Vi har bedt ungdom i Tromsø gi uttrykk for hvordan de oppfatter sine muligheter til å være med og bestemme i skolen. Tabell 4.1 viser svaratferd i ungdomsskolen og i videregående. Samlet tyder ungdommenes svar på en viss misnøye. Om lag halvparten mener lærerne blander seg for mye inn, mens like mange er helt eller litt enig i at elevenes ønsker ikke blir tatt hensyn til i skolen. Bare 38 prosent mener elevene i deres klasse er med og bestemmer over undervisningen. Det er først og fremst ungdomsskoleelevene som gir uttrykk for lav elevinnflytelse. Sju av ti ungdomsskoleelever mener lærerne blander seg for mye inn i det elevene foretar seg, mot bare to av ti blant elever i videregående. Samtidig har litt flere i ungdomsskolen krysset av for at elevenes ønsker ikke blir tatt hensyn til, og færre er enige i at elevene i deres klasse er med og bestemmer over undervisningen.

Sannsynligvis er det slik at elever opplever å ha mye innflytelse på noen områder i skolen og mindre på andre. Vi skal se nærmere på elevenes opplevelse av innflytelse når det gjelder fire ulike områder; sammensetningen av grupper i klassen, ordensregler, innholdet i undervisningen og hvor mye lekser som blir gitt. Tabell 4.2 viser andelen som mener de *ikke har noe å si* på disse områdene i ungdomsskolen og i videregående.

Tabell 4.2. Prosentandelen som mener de ikke er med og bestemmer i det hele tatt på ulike områder i skolen. Prosent.

I hvor stor grad er <i>du</i> med på å bestemme...?	Ungdomsskolen	Videregående	Alle	N
...hvem som skal arbeide sammen i ulike grupper i klassen	17	21	18	1386
...hvilke ordensregler dere har på skolen*	34	48	39	1409
...innholdet i undervisningen	40	39	40	1381
...hvor mye lekser som blir gitt*	59	48	55	1409

*Signifikant skoletypeforskjell på et 5-prosentnivå.

Minst innflytelse opplever elevene at de har over hvor mye lekser som blir gitt. 55 prosent oppgir ingen innflytelse på leksemengden, mens rundt 40 prosent mener de ikke er med og bestemmer ordensregler og innholdet i undervisningen. Derimot mener bare 18 prosent at deres mening ikke blir hørt når sammensetningen av grupper i klassen skal bestemmes.

Ovenfor så vi at ungdomsskoleelever var mest misfornøyd med graden av elevstyring i skolen. Særlig gjaldt dette lærernes innblanding i det elevene foretar seg. Når vi spør om innflytelse på konkrete områder, er det imidlertid liten forskjell mellom elever i ungdomsskolen og i videregående. På enkelte punkt opplever ungdomsskoleelevene til og med at de har størst innflytelse. Dette gjelder skolens ordensregler og hvem som skal arbeide sammen i grupper. Et slikt svarmønster kan gi inntrykk av at ungdomsskoleelever er negativt innstilt til innblanding fra lærerne og skolens ledelse, samtidig som de faktisk har større eller like stor innflytelse som elever i videregående. Dette stemmer med hvordan en elev som nå går i videregående beskriver sine erfaringer fra grunnskolen;

Når vi gikk på ungdomsskolen skulle vi ha det til at ting var så tungt, men det var egentlig lett. Vi bestemte mer på ungdomsskolen. På Kongsbakken (videregående skole i Tromsø) har vi lange dager, men det er gøy. (Gutt 16 år).

Grunnskolen har i større grad enn videregående skole et oppdragende prosjekt, og lærerne vil av den grunn oftere blande seg inn. Videre er deltagelsen ikke lenger obligatorisk når ungdommene går over i videregående utdanning. Vi kan regne med at de som fortsetter derfor er mer motivert for å lære. Sannsynligvis er det også lettere for lærerne å gi ansvar og medinnflytelse til motiverte enn til skoletrøtte elever.

Ungdommenes svar på spørsmålene ovenfor sier noe om hvordan de oppfatter sine påvirkningsmuligheter per i dag. De ble også spurt mer direkte om hvordan de mente situasjonen *burde* være. Tabell 4.3 viser at elevene ønsker innflytelse når viktige avgjørelser som gjelder skolen deres skal tas.

Tabell 4.3. Andelen som er helt eller litt enig i de ulike påstandene om elevers medbestemmelse i skolen etter skoletype. Prosent.

I hvor stor grad er du enig i følgende påstander?	Ungdoms- skolen	Videre- gående	Alle	N
Elevene bør være med og vurdere kvaliteten på undervisningen i de ulike fagene	90	83	91	1401
Representanter for elevene bør være i flertall der det tas viktige avgjørelser på skolen	87	84	86	1373
Lærere og elever bør sammen utarbeide ukeplaner, lekseplaner og arbeidsplaner	83	85	84	1396

Langt de fleste ønsker å være med og bestemme over sin egen skolehverdag. De ønsker seg både en mulighet til å vurdere kvaliteten på den undervisningen de tilbys og innflytelse på utformingen av undervisningsopplegget. 86 prosent av ungdommene er dessuten helt eller litt enig i at elevene bør være i flertall i de organ som tar viktige avgjørelser på skolen.

Ifølge Grunnskoleloven og Lov om videregående opplæring har elevene rett til medinnflytelse i skolen. Hver skole skal ha et samarbeids- eller skoleutvalg som uttaler seg i alle saker som gjelder skolen. I disse utvalgene skal det være minst to representanter for elevene (jf. Grunnskolelova § 32 og Lov om videregående opplæring § 27). I Tromsø oppgir mange av elevene at de ønsker elevflertall i de utvalg der viktige avgjørelser tas på skolen. Det kan derfor virke som om dagens lovverk ikke oppfyller elevenes ønsker. Hvordan forstår ungdom i Tromsø egentlig formuleringen *viktige avgjørelser*? Ønsker ungdomsskoleelever ansvar for økonomi og personalpolitikk på skolen? Antakelig ikke. De fleste er fremdeles umyndige og er ikke juridisk ansvarlige. Det vil derfor alltid være en grense for hvor stort ansvar elever kan og bør ta i skolen. Samtidig er nok ikke denne grensen nådd i dag. Ungdom kan ha og ønsker større innflytelse både over innholdet i undervisningen, arbeidsmetoder og forvaltning av skolens midler enn de har i dag.

Elevrådene – har de innflytelse?

Alle skoler på ungdomstrinnet og alle skoler for videregående utdanning skal ha et elevråd. Elevrådet er det formelle organet på skolen som representerer elevene. I lov om videregående opplæring heter det at elevrådet skal ta seg av oppgaver som omhandler elevenes arbeidsforhold og velferdsinteresser. Elevrådene er imidlertid ikke tillagt beslutningsmyndighet i skolesamfunnet (NOU 1995:18). Hvordan oppfatter ungdommene selv elevrådenes rolle?

Gjennom barneombudets høringer fra 1999 kom det fram at ungdomskoleelevene hadde liten tiltro til elevrådenes gjennomslagskraft på skolen. En Tromsølev vi snakket med beskrev rådet slik:

Elevrådet på skolen har absolutt ingenting å si. Det er liksom de vellykkede jentene som sitter i elevrådet, de bare diller. De vet ikke hva de skal gjøre (Jente 16 år).

Stemmer dette bildet av elevrådets arbeid med den gjengse oppfatningen blant ungdom i Tromsø? I spørreskjemaet ble respondenten bedt om å ta stilling til følgende påstand: *Elevrådet har stor innflytelse på skolen vår*. Hele 71 prosent krysset av for at de var helt eller litt enig i at elevrådet har stor innflytelse på skolen. Bare 10 prosent krysset av for at de var helt uenig i påstanden. I kontrast til utsagnet ovenfor opplever de fleste altså at elevrådet er et organ som har innflytelse i skolen.

Vi har videre spurt elevene i Tromsø hvordan de ville ha gått fram hvis de ønsket å endre måten læreren underviser på, lærebøkene eller ordensreglene på skolen. Tabellen nedenfor viser andelen i ungdomsskolen og i videregående som ville gått fram på ulike måter. Det er tydelig at ungdommene opplever elevrådet som en naturlig vei å gå hvis de ønsker å endre noe på skolen. Hele 85 prosent har krysset av for at de ville ha kontaktet elevrådet slik at de kunne ta opp saken. Elevene er heller ikke fremmed for å ta opp slike saker med en av lærerne eller med inspektør/ rektor på skolen.

Tabell 4.4. Prosentandelen som sikkert eller kanskje ville gått fram på ulike måter hvis de skulle endre noe på skolen sin etter skoletype.

Tenk deg at du ville endre noe på skolen din. Hvordan ville du gå fram?	Ungdoms- skolen	Videre- gående	Alle
Kontaktet elevrådet slik at de kunne ta opp saken	85	84	85
Tatt kontakt med en av lærerne*	80	85	82
Tatt kontakt med inspektøren eller rektor	76	75	76
Startet en aksjon sammen med andre elever*	63	59	62
Snakket med mor eller far slik at de kunne ta kontakt med skolen*	64	48	58
Skrevet om det i skoleavisa*	61	46	55
Snakket med en lokalpolitiker	48	40	45
Ville ikke gjort noen ting	55	53	54

**signifikant skoletypeskjell på et 5-prosentnivå.*

Ungdommenes svar tyder slik på at det å endre ting i skolen ikke oppfattes som synonymt med det å opponere mot lærere eller mot skolens formelle ledelse. En av elevene ved Kongsbakken videregående beskriver forholdet til lærerne slik;

Hvis man har en idé er det ofte ikke noe problem. Lærerne er imøtekommende. Det er opp til ungdom selv, de må ta tak i sin egen situasjon (Gutt 16 år).

Elever i ungdomsskolen og i videregående svarer i stor grad likt på spørsmålet om hvilken metode de ville bruke hvis de ønsket å endre noe på skolen. Det er først og fremst når det gjelder bruk av mor eller far som mellommenn at ungdom fra de to skoletypene svarer ulikt. Flere ungdomsskoleelever oppir at de *sikkert* eller *kanskje* ville ha snakket med mor og far først, hvis de ønsket å endre noe på skolen. Til slutt er det verd å merke seg at over halvparten også har krysset av for at de sannsynligvis ikke ville gjort noen ting.

Når vi spør ungdom om de ønsker større innflytelse, svarer de fleste positivt. Samtidig tyder undersøkelsen på at elever flest opplever at de får være med og bestemme på flere områder i Tromsøskolene. De tror elevrådet har innflytelse og mange ville ha brukt denne kanalen hvis de ønsket å endre noe på skolen. Vi kan derfor sette spørsmålstegn ved om de egentlig er misfornøyd med situasjonen slik den er i dag. Disse ungdommene vokser opp i en tid der ungdoms deltagelse og medinnflytelse generelt oppfattes som noe positivt. Det er derfor ikke gitt at et ønske om større innflytelse uttrykker en reell misnøye eller en opposisjon mot skolens ledelse.

4.2 Fritiden

Blant de som har besvart undersøkelsen deltar 64 prosent i organiserte fritidsaktiviteter. Det er vanlig å oppfatte deler av det frivillige organisasjonslivet som en alternativ kanal for deltagelse og innflytelse i samfunnslivet (Wollebæk, Lorentzen og Selle 2000). I begrunnelsen for Barne- og familiedepartementets tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner heter det blant annet at «*organisasjonene skal sikres og styrkes som arena for medbestemmelse og demokrati og som barn og ungdoms redskaper for deltagelse i samfunnet*» (Barne- og familiedepartementet 2001). Gjennom å støtte organisasjoner med et gitt verdigrunnlag kan ungdom både få gjennomslag for og lære å arbeide for en sak de tror på. Det er åpenbart at ikke alle klubber, lag eller foreninger ungdom er med i fungerer som korrektiv eller pressgruppe overfor myndighetene. Vi kan likevel tenke oss at deltagelse i organisasjonslivet bidrar til medvirkning på andre måter. Gjennom sin deltagelse får de unge innblikk i hvordan en større organisasjon fungerer og kan samtidig lære noe om sin egen mulighet til å være

med og bestemme. For at ungdom skal få trening i demokratiske arbeidsformer, bør organisasjonene ha en struktur der alle medlemmer kan delta i beslutningsprosesser. Ungdommene bør blant annet ha mulighet til å sette saker på dagsordenen, være med å velge ledere og kunne ha styreverv. I hvilken grad er unge i Tromsø med og bestemmer i organisasjonslivet?

8. juni 2000 åpnet Ungdomshuset: TVIBIT i Tromsø. I hele prosessen fram til åpningen har medvirkningsperspektivet stått sentralt. Ungdom har aksjonert for et nytt ungdomshus. De har vært med på å velge lokaler og navn, tegnet logo, planlagt bruken av huset og vært med å male og innrede det nye. Til grunn for virksomheten ligger en tanke om at TVIBIT ikke skal være nok et underholdningstilbud, men en arena der ungdom kan utfolde sin kreativitet og selv fungere som aktive kulturskapere. Vi har tatt utgangspunkt i denne tankegangen og spurt ungdom i Tromsø om de jevnlig driver med aktiviteter de selv har tatt initiativet til og der ungdom bestemmer alt. Hva synes ungdom om de voksnes innblanding i deres fritidsaktiviteter?

Ungdomsorganisasjonene – en arena for demokratisk skolering?

Deltagelse i organisasjonslivet kan uttrykke ulike typer engasjement og medføre forskjellige aktiviteter. Vi har tidligere sett at de organisasjonene som får størst oppslutning fra ungdom i Tromsø er idretten, fritidsklubbene og musikkorganisasjonene (kor, korps, orkester, band). Disse klubbene tilbyr oppøving i ferdigheter og sosialt samvær, men kan i mindre grad betegnes som pressgrupper i samfunnet. En del er også med i foreninger mot rusgift, kristne foreninger, miljø- og naturvernorganisasjoner eller i politiske ungdomsorganisasjoner. Disse organisasjonene har i større grad et ideologisk utgangspunkt, og må i større grad antas å fungere som *redskap for ungdoms deltagelse i samfunnet*.

Mange unge er med i mer enn én organisasjon. I spørreskjemaet ble ungdommene bedt om å oppgi hvilken type forening de var mest aktiv i. Følgende alternativer ble gitt; *partipolitisk organisasjon, annen politisk forening (f.eks. Natur og ungdom, dyrevernforening osv.), fritidsklubb/ ungdomshus, sang-/musikkforening, idrettslag, kristen/religiøs forening, andre foreninger, lag eller klubber og er ikke med i en organisasjon*. Nedenfor har vi slått de to første alternativene sammen i en kategori kalt *politisk organisasjon*, mens kristen/religiøs forening er innlemmet i gruppa for andre foreninger. Tabell 4.5 viser hvilke organisasjonstyper ungdommene er mest aktive i etter hvor de bor i kommunen.

Tabell 4.5. Hvilken type organisasjon ungdommene er mest aktive i etter bosted. Prosent.

	Tromsøya	Kroken	Troms- dalen	Kvaløy- sletta	Distriktene	Andre	Alle
Politisk organisasjon	8	2	4	2	0	9	5
Fritidsklubb/ ungdomshus	14	25	13	12	33	18	16
Sang/Musikk	10	16	16	7	9	24	11
Idrettslag	51	43	56	59	34	39	51
Andre	18	14	11	21	24	9	17
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	331	88	101	200	67	33	820

Signifikant boområdeforskjell på et 5-prosentnivå.

Den største andelen politisk aktive finner vi på Tromsøya. Her har hele 8 prosent krysset av for at en partipolitisk organisasjon eller andre politiske foreninger (f.eks. Natur og ungdom, dyrevernförening, forening mot rusgift, elevorganisasjon) er den organisasjonstypen de er *mest* aktive i, mot ingen blant ungdom bosatt i distriktene. Ungdom fra distriktene oppgir derimot oftere at de er mest aktive i en fritidsklubb eller i et ungdomshus. Sang og musikkforeningene samler forholdsvis flest i Kroken og Tromsdalen, mens idrettslagene står sterkt blant ungdom bosatt på Kvaløysletta. Idrettslagene er imidlertid den organisasjonstypen som aktiviserer flest i alle deler av kommunen.

En del organisasjoner er ledet og drevet av voksne, og inngår som ledd i mer eller mindre bevisste «oppdragelsesprosjekt». Andre organisasjoner kan de unge bruke mer til eget formål, som arena for ungdommenes egen kulturutfoldelse (Hegna 1996). I spørreskjemaet skulle ungdommene oppgi graden av egenstyring i den organisasjonen de var mest aktive i. Tabell 4.6 på neste side, viser Tromsøungdommenes svaratferd i forhold til dette spørsmålet. Majoriteten blant organisert ungdom i Tromsø opplever at det er de voksne som bestemmer. Hele 60 prosent har krysset av for at de voksne bestemmer alt og tar avgjørelsene i den organisasjonen de er mest aktiv i. To av ti mener unge og voksne bestemmer omtrent like mye, mens bare 19 prosent oppgir at de er med i en organisasjon der ungdom bestemmer mest.

Tabell 4.6. Hvem bestemmer i den foreningen, klubben eller laget du er mest aktiv i?

	Absolutte tall	Prosent
De voksne lederne bestemmer alt	307	31
De voksne lederne legger stor vekt på hva vi unge mener, likevel er det de voksne som tar avgjørelsene	302	30
De unge og de voksne bestemmer omtrent like mye hver	207	21
En liten gruppe av de unge bestemmer nesten alt	28	3
Vi unge bestemmer nesten alt, innenfor visse grenser.	77	8
Det er bare unge i organisasjonen. Vi bestemmer alt selv	82	8
Totalt	1003	100

Ved første øyekast kan det se ut som om organisasjonene er voksenstyrte arenaer. Sannsynligvis er graden av voksenstyring i organisasjonen avhengig av hvilken type organisasjon ungdommene er med i. Hele 51 prosent av de aktive har krysset av for at den organisasjonen de er mest aktiv i er et idrettslag. De fleste idrettslag har voksne ledere som sannsynligvis styrer mye av aktiviteten i laget. Kanskje er det først og fremst i slike organisasjoner at ungdom opplever at de har liten innflytelse? Når ungdommene svarte på spørsmålet om medbestemmelse, ble de bedt om å tenke på den organisasjonen de var mest aktiv i.

Tabell 4.7. Hvem som bestemmer i organisasjonen etter organisasjonstype. Prosent.

Hvem bestemmer i den org. du er mest aktiv i?	Politisk organisasjon	Fritidsklubb/ ungdomshus	Sang/ Musikk forening	Idrettslag	Andre
Voksne bestemmer mest	25	44	52	74	51
Unge bestemmer mest	75	56	48	26	49
Totalt	100	100	100	100	100
N	36	135	88	419	138

Signifikant forskjell mellom organisasjonstypene på et 5-prosentnivå.

Tabell 4.7 viser ungdommenes opplevelse av egenstyring etter organisasjonstype. Her har vi slått ungdommenes svar på hvem som bestemmer sammen til to grupper. Ungdom som har svart at de voksne bestemmer *alt* og de som har svart at de voksne lederne bestemmer *mest*, er slått sammen til *en* gruppe. I den andre gruppa finner vi ungdom som mener at *de unge og de voksne bestemmer omtrent like mye*, *at en lite gruppe av de unge bestemmer nesten alt*, *at de unge bestemmer nesten alt* og de som mener de unge i organisasjonen *bestemmer alt*.

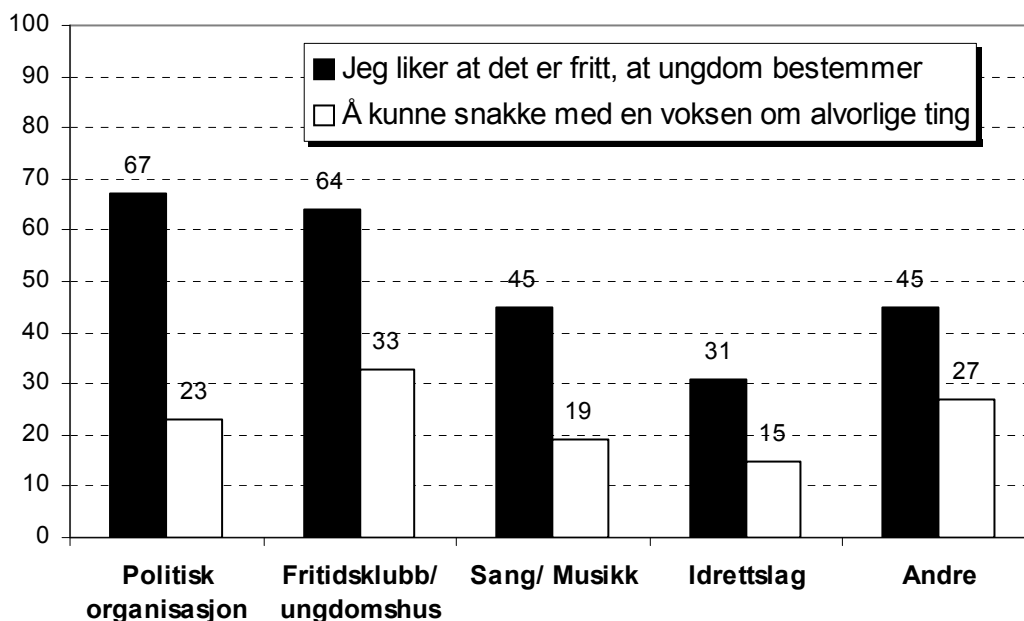
Som forventet er idrettslagene de foreningene der ungdom bestemmer minst. Hele tre fjerdeler blant de som er mest aktive i et idrettslag mener at det er de voksne lederne som bestemmer og tar avgjørelsene i organisasjonen. Bare 2 prosent i denne gruppen oppgir at det kun er ungdom med, og at de derfor bestemmer alt. Størst grad av opplevd egenstyring finner vi i de politiske organisasjonene. Her har 75 prosent krysset av for at ungdom bestemmer like mye eller mer enn de voksne lederne i organisasjonen. Enkelte av disse organisasjonene har ikke voksne ledere. En mer detaljert analyse viser at hele 44 prosent i denne gruppa oppgir at det bare er unge i organisasjonen, og at de derfor bestemmer alt. Vi kan i utgangspunktet forvente at ungdom har relativt frie tøyler i en fritidsklubb eller et ungdomshus. Deltagelse i slike organisasjoner stiller få formelle krav til ungdommene. Klubben er åpen for alle, og oppmøte er frivillig. Det er derfor overraskende at nesten halvparten av *fritidsklubb-ungdommene* mener det er de voksne som bestemmer mest, også på denne arenaen.

Er det problematisk at mange unge opplever organisasjonene som en voksenstyrt arena? På den ene siden bør ungdom få være med og bestemme hvis barne- og ungdomsorganisasjonene skal fungere som «demokratiskoler» for sine medlemmer. Dette forhindrer imidlertid ikke at voksnes engasjement i unges fritid som regel er et gode. En av ungdommene vi snakket med i etterkant av spørreundersøkelsen fremhever det positive ved å ha voksne støttespillere i organisasjonslivet;

Når jeg var 14–15 år så var det viktig for meg å ha kontakt med voksne folk som var med i organisasjonene jeg deltok i. Av og til er det greit at noen kjenner deg og vet hva du gjør (Jente 18 år).

Kanskje er det til og med slik at ungdom ønsker at voksne skal ta *større* ansvar for de aktivitetene de driver med på fritida?

Figur 4.1. Prosentandelen som mener en grunn for å delta i en organisert fritidsaktivitet stemmer helt for dem etter organisasjonstype.

I spørreskjemaet spurte vi etter grunnen til at ungdommene ble med i den organisasjonen de er mest aktive i. De fikk listet opp flere alternativer og skulle oppgi hvor godt de forskjellige grunnene stemte for dem. For ett av disse alternativene var ordlyden som følger: *Å kunne snakke med en voksen om alvorlige ting*. To av ti krysset av for at utsagnet *stemte svært bra*, mens 29 prosent mente denne årsaken *stemte litt* for dem. Av 11 ulike grunner som ungdommene skulle ta stilling til i spørreskjemaet var dette imidlertid én av de tre grunnene færrest ungdommer mente passet for dem. Den fjerde viktigste grunnen var formulert slik; *jeg liker at det er fritt, at ungdom bestemmer*. Svarene tyder dermed på at mulighet til egenstyring fungerer som motiverende faktor når ungdom velger fritidsaktivitet. Dette forhindrer ikke at de også setter pris på den kontakten de får med voksne i organisasjonene. Selve formuleringen i utsagnet»...å snakke med voksne om *alvorlige ting*» må sannsynligvis svare for at denne grunnen får relativt lav oppslutning blant ungdommen.

Vi ser av figur 4.1 ovenfor at flest blant ungdom som er med i en politisk organisasjon eller i en fritidsklubb/ungdomshus oppgir mulighet til egenstyring som grunn for at de er med. I de samme organisasjonene finner vi imidlertid også den største andelen som er *helt enig* i at det at de kan snakke med en voksen om alvorlige ting er en viktig grunn. Særlig gjelder dette ungdom i fritidsklubb eller ungdomshus. Her har en tredjedel oppgitt muligheten for voksenkontakt som en viktig grunn til at de er med. Ønsket om

kontakt med voksne står dermed ikke nødvendigvis i et motsetningsforhold til det å legge vekt på ungdoms mulighet til innflytelse i organisasjonen.

Ungdomsstyrte aktiviteter – bør voksne blande seg inn?

For å måle deltagelse i egenstyrte ungdomsaktiviteter ble følgende spørsmålsformulering brukt: Mange ungdommer samles jevnlig rundt en bestemt fritidsaktivitet. Eksempler på slike aktiviteter kan være alt fra band, dans eller revy til skating og ballspill på løkka. Her tenker vi på aktiviteter ungdom selv har tatt initiativet til og der ungdom bestemmer. Er du med i en slik gjeng eller vennegruppe? I Tromsø oppga litt over halvparten at de er med i en slik vennegruppe. Hva mener unge når de svarer ja på dette spørsmålet? Vi har spurt tre Tromsøgutter om hvordan de oppfattet spørsmålsformuleringen. For oss handler det mye om musikk. Du må være kreativ» svarte en. «Eller du må ikke alltid være så kreativ... Jeg var med å starte et bandylag en gang. For det var ikke noe tilbud. På ungdomsskolen var det flere som for eksempel leide en gymsal eller noe...» skjøt en av de andre inn. En egenstyrt ungdomsaktivitet trenger altså ikke være særlig kreativ i uttrykket. Det kan like gjerne handle om å finne måter å underholde seg selv på, når det ikke finnes et tilbud fra før av.

Tabell 4.8. Deltagelse i egenstyrt ungdomsaktivitet etter bosted. Prosent.

Med i en gjeng som jevnlig samles om en ungdomsstyrt aktivitet?	Troms-øya	Kroken	Troms-dalen	Kvaløysletta	Distriktene	Andre	Alle
Ja	52	54	56	49	58	53	53
Nei	48	46	44	51	42	47	47
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	476	126	151	300	88	62	1203

Ikke signifikant boområdeforskjell.

Tabell 4.8 viser forskjeller mellom de ulike boområdene i kommunen når det gjelder egenstyrt ungdomsaktivitet. Jevnt over er det små forskjeller. Leter vi etter nyanser er det likevel slik at ungdom i distriktene oftere går sammen med jevnaldrende og starter opp ulike fritidsaktiviteter på egen hånd. Forskjellene kan sannsynligvis knyttes til det eksisterende fritidstilbudet i de ulike områdene. Byungdommen har større tilgang på en rekke fritidsaktiviteter. Som vist i forrige kapittel gjør de oftere bruk av de fleste former for kulturell underholdning. I utkanten er tilbudene færre, og ungdom er overlatt til å skape mer selv.

I Ungdomshuset TVIBITs årsmelding fra 2000 heter det at «*Det er ungdommene selv som skal ha ansvaret for aktivitetene og det som skal skje på huset*». Ungdom skal ikke aktiviseres av voksne. De ansatte på huset skal fungere som støttespillere i denne prosessen, være behjelpelige med utlån av utstyr, skriving av søknader o.l. Ungdom som bruker huset jevnlig får låne nøkler og kan selv låse seg inn etter at huset er stengt for dagen. På TVIBIT får ungdom ansvar og stor frihet til å sette i gang sine egne prosjekter. Hva synes ungdom om å få ansvar for egne aktiviteter på denne måten? Vi snakket med to ungdommer som bruker huset en del. En av dem beskrev situasjonen slik;

På TVIBIT er det mye opp til deg. Det er ingen som sjekker hvis du ikke kommer.... På TVIBIT må du liksom ha et produkt. De skal liksom vise fram alt det beste.... Det er fint med aktiviteter som ungdom lager, men det er fint med hjelp også, å ha noen som ser etter deg og støtter deg. Ikke nødvendigvis noen som styrer, men kanskje rettleder. (Jente 16 år).

En annen framhever det positive ved aktivitetene på TVIBIT;

Her er vi ikke for å vinne liksom. Vi er her for å lære, for å ha det gøy. Vi får mulighet til å utvikle oss kreativt. Dessuten lærer jeg mye om administrasjon i tillegg. (Jente 18 år).

I denne sammenhengen skal vi ikke diskutere hvorvidt TVIBIT-filosofien fungerer for de som bruker huset. Vi skal se nærmere på hva ungdom synes, mer generelt, om voksnes deltagelse i ungdoms fritidsaktiviteter. Bør voksne blande seg inn? I spørreskjemaet ble ungdommene stilt overfor seks utsagn om voksnes innblanding i de aktivitetene ungdom driver med på fritida. De to første utsagnene vektlegger fordelene ved at ungdom styrer selv, de to neste omhandler kommunens rolle, mens det i de to siste hevdes at ungdom trenger hjelp fra voksne. Tabell 4.9 på neste side viser ungdommenes svaratferd på disse spørsmålene.

De fleste er enige i at egenstyring fører til bedre aktiviteter for ungdom. 80 prosent har krysset av for at de er helt eller litt enig i dette. Omtrent like mange mener at ungdom lærer å ta ansvar når de får bestemme selv. Betyr dette at ungdom flest ikke ønsker innblanding fra voksne? Sannsynligvis ikke. Over 60 prosent er helt eller litt enig i at hjelp fra voksne er nødvendig for at ungdom skal komme igang med de fleste fritidsaktiviteter, og halvparten er like enig i at det ikke blir orden på noen ting hvis det ikke er voksne ledere til stede. Det kan dermed se ut som om ungdom ser verdien av at de får ta initiativ og bestemme selv. Samtidig opplever mange at det i blant er nødvendig med hjelp fra voksne, enten i oppstartfasen eller som varige ledere.

Tabell 4.9. Svaratferd på ulike utsagn om voksnes deltagelse i aktiviteter som ungdom driver med. Prosent.

Er du enig eller uenig i følgende påstander?	Helt enig	Litt enig	Usikker	Litt uenig	Helt uenig	Total	N
Aktivitetene blir bedre når ungdom selv tar initiativ til og styrer hva de skal drive med i fritida	47	35	13	2	3	100	1266
Når ungdom bestemmer selv, lærer de å ta ansvar	46	35	14	3	3	100	1259
Kommunen bør skaffe lokaler til ungdoms fritidsaktiviteter, men ellers holde seg borte	35	30	23	9	4	100	1251
Kommunen bør gi penger til ungdom som ønsker å drive med aktiviteter på egenhånd	41	25	23	5	6	100	1251
Hjelp fra voksne er nødvendig for at ungdom skal komme i gang med de fleste fritidsaktiviteter	25	37	19	10	9	100	1256
Når det ikke er voksne ledere som styrer aktivitetene, blir det ikke orden på noen ting	12	39	24	14	12	100	1257

Når det gjelder kommunens innblanding er de fleste enige i at kommunen bør stille opp med penger og lokaler, men ellers være lite involvert. Bare 11 og 13 prosent er helt eller *litt uenig* i utsagnene om kommunens rolle. Her er det mulig at vi ville fått litt andre svar hvis vi hadde stilt spørsmålene annerledes. Det er kanskje ikke så rart at ungdom synes det er fint at de som starter opp aktiviteter på egen hånd får penger fra kommunen. Dette forhindrer ikke at det ofte er nyttig at kommunen følger opp slike prosjekt.

Ser vi alle spørsmålene under ett, viser ungdom i Tromsø at de har tro på prosjekter initiert og styrt av ungdom. De ser imidlertid også behovet for hjelp fra voksne og fra kommunen i blant. En av Tromsøjentene som bruker TVIBIT jevnlig, beskriver situasjonen slik:

Det er jo fint med voksne ledere. De er der og snakker med deg. De bryr seg om hvordan du har det ... Nå har det liksom vært så mye om at ungdom skal klare seg selv. Da glemmer man at ungdom har behov for voksne også (Jente 16 år).

4.3 Politikken

Valgdeltagelse i alle grupper, og særlig blant ungdom, er synkende. Ved lokalvalget i 1999 var to av tre førstegangselgere hjemmesittere (Bjørklund og Saglie 2000). Sammenlignet med valget i 1971 hadde deltagelsen blant de under 30 år sunket med 20 prosentpoeng (Bjørklund og Saglie 2000).

Skolevalgundersøkelser som gjennomføres jevnlig tyder videre på at ungdoms interesse for politikk er avtagende. Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste har med belegg i disse undersøkelsene vist at andelen unge som oppgir at de overhode ikke interesserer seg for politikk har økt fra 6 prosent i 1989 til 18 prosent i 1995 (Aardal 1999).

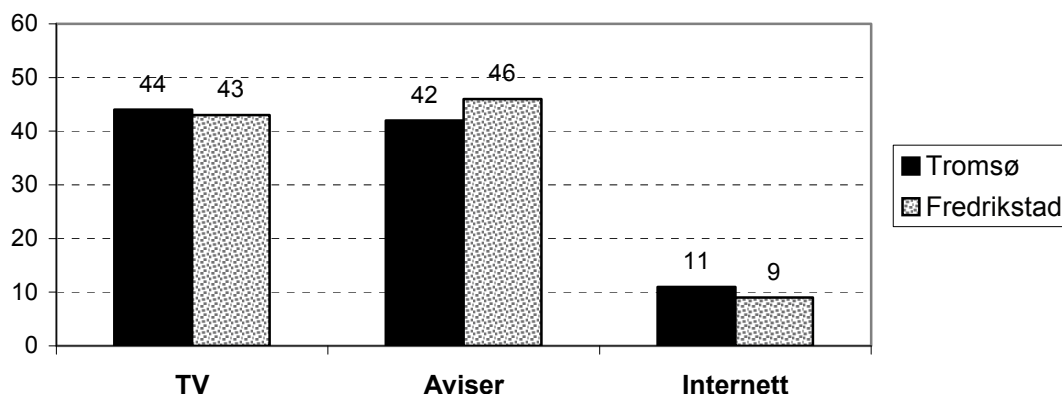
I denne studien har vi ingen mulighet til å studere ungdoms politiske deltagelse over tid. Vi skal derfor konsentrere oss om dagens Tromsøungdom, deres interesse for politikk og deltagelse i samfunnsdebatten. De fleste av respondentene i undersøkelsen har verken stemmerett ved kommune- eller stortingsvalg. Ikke desto mindre er deres politiske engasjement viktig. Ungdom er framtidige velgere og et demokrati forutsetter at flest mulig deltar. Vi må regne med at unge i Tromsø har gjort seg opp en mening om en rekke samfunnsspørsmål. Hvilke saker er de opptatt av? Ønsker de større innflytelse ved at stemmerettsalderen senkes, eller er de fornøyd med dagens situasjon? Ett formål med dette kapittelet er altså å gi et bilde av ungdoms politiske interesse. Samtidig leter vi etter forklaringer. Hvis ungdom ikke interesserer seg for politikk, hva kan årsaken være? Til slutt ser vi på ungdoms faktiske deltagelse. Hvordan velger ungdom i Tromsø å uttrykke sitt politiske engasjement? Generelt ser tendensen ut til å være at antallet medlemmer i de politiske organisasjonene har gått ned. Folk engasjerer seg direkte i enkeltsaker, framfor å delta i organisert politisk aktivitet over lengre tid. Stemmer et slik bilde også for unge i Tromsø?

Er ungdom interessert i politikk?

Ungdomsundersøkelsen i Tromsø inneholdt spørsmål om interesse for politikk. Ungdommene ble presentert for følgende setning; *Jeg er ikke interessert i politikk* og ble bedt om å svare på om de var *helt enig, nokså enig, usikker, nokså uenig* eller *helt uenig* i påstanden. Hele 37 prosent var svært enige, mens 18 prosent var nokså enige. Samlet oppga dermed over halvparten av ungdommene i Tromsø at de ikke interesserer seg noe særlig for politikk. Betyr dette at ungdom ikke er opptatt av politiske saker? Sannsynligvis ikke. Vi har spurt Tromsøungdom hvor ofte de bruker TV, aviser og internett til å følge med i ulike samfunnsspørsmål. Over 50 prosent bruker ett eller flere medier til å følge samfunnsspørsmål daglig, mens hele 72 prosent gjør dette *minst ukentlig*.

Spørsmålene om ungdoms mediebruk var også med i Fredrikstadundersøkelsen. Figur 4.2 viser andelen i de to kommunene som har sett på TV, lest aviser eller brukt internett for å holde seg oppdatert på ulike samfunnsspørsmål. Resultatet er temmelig likt i de to kommunene.

Figur 4.2. Andelen som daglig bruker ulike medier til å følge samfunnsspørsmål i Tromsø og Fredrikstad. Prosent.

Leter vi etter nyanser, er fjernsynet det mest brukte mediet blant Tromsø-ungdom, mens ungdom i Fredrikstad oftest bruker aviser for å holde seg oppdatert på ulike samfunnsspørsmål. Samlet oppgir i underkant av halvparten i begge kommuner at de følger samfunnsspørsmål både i TV og aviser *daglig*. Bruk av internett til dette formålet er mindre vanlig. Bare 11 prosent i Tromsø og 9 prosent i Fredrikstad har krysset av for at de daglig følger samfunnsspørsmål på nettet.

Sannsynligvis oppfatter mange ordet *politikk* som synonymt med partipolitikk (Ødegård 2001). Når de krysser av for at de ikke interesserer seg for politikk *generelt*, kan det være at de egentlig mener politiske partier *spesielt*. Selv om mange oppgir at de ikke interesserer seg for politikk, holder de fleste seg oppdatert på ulike samfunnsspørsmål gjennom mediene. Det er noe uklart hvordan ungdom forstår begrepet *samfunnsspørsmål*. Nedenfor ser vi nærmere på hvilke saker ungdom er opptatt av i hverdagen.

Hvilke saker er ungdom opptatt av?

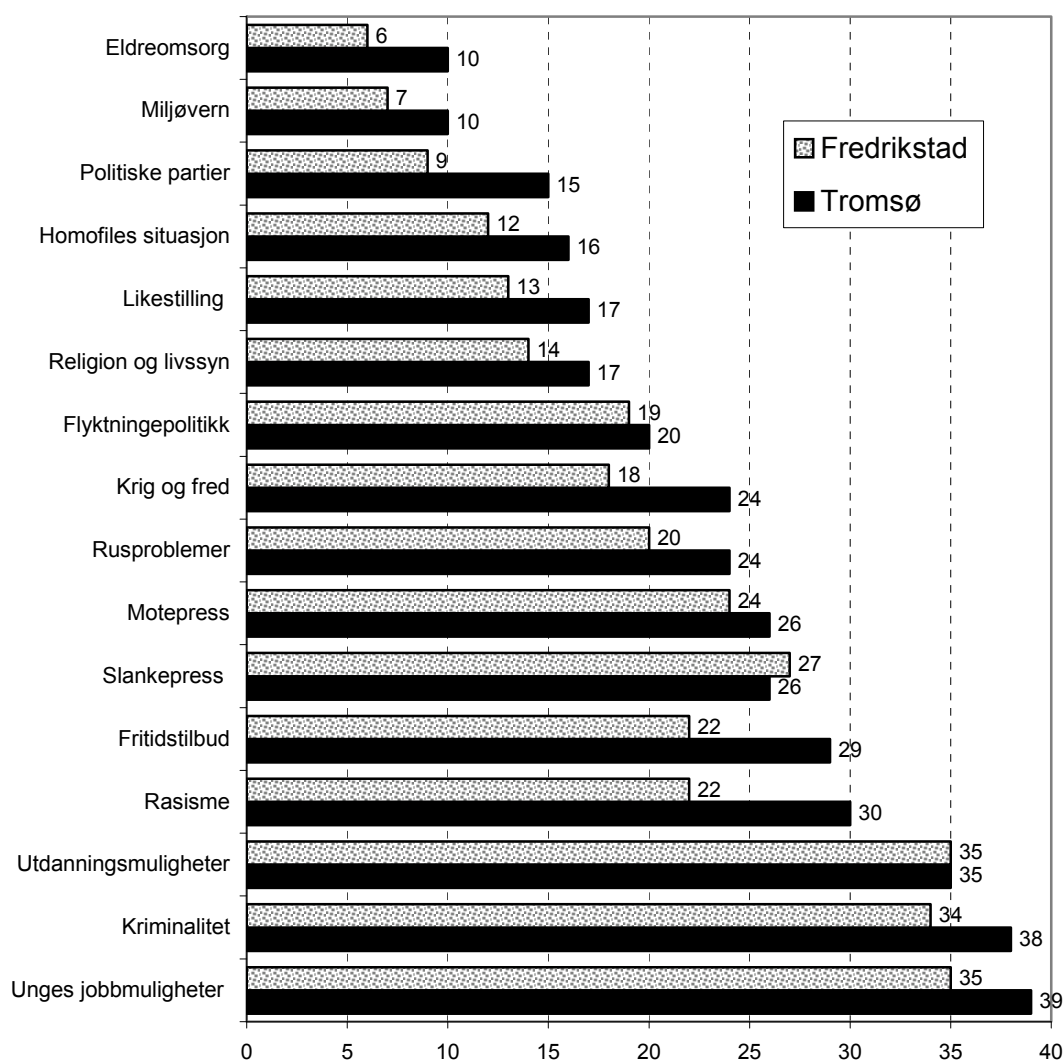
I dag er partienes grep om velgerne svekket. Ved stortingsvalget i 1997 hadde hele 43 prosent av velgerne skiftet standpunkt¹³ i forhold til valget fire år tidligere (Aardal 1999). Særlig var partiloyaliteten lav blant de yngste. Både deltagerprosenten og ungdoms valg av parti påvirkes av hvilke enkeltsaker som til enhver tid profileres. Vi skal se nærmere på hvilke politiske saker ungdom i Tromsø er opptatt av i hverdagen.

I undersøkelsen ble ungdommene spurt hvor ofte de snakket med venner, familie og andre om 17 utvalgte tema. Disse omfattet både politiske

¹³ Å skifte standpunkt innebærer i denne sammenheng enten at den enkelte stemte på et nytt parti eller vandret til og fra hjemmesitternes rekker.

saker i tradisjonell forstand og mer typiske ungdomsaktuelle tema. Figur 4.3 viser andelen som oppga at de snakker om forskjellige tema ukentlig eller oftere blant ungdom i Tromsø sammenlignet med ungdom i Fredrikstad. Så nær som i ett tilfelle snakker Tromsøungdom oftere om disse temaene enn ungdom i Fredrikstad. Det kan dermed se ut som de både er mer engasjert i saker som gjelder ungdom spesielt og politiske tema i tradisjonell forstand.

Figur 4.3. Prosentandelen som snakker om ulike tema ukentlig eller oftere i Fredrikstad og Tromsø. Ungdom i 9. klasse og på grunnkurs¹⁴.

Forskjellene til tross ser mønsteret av hvilke saker man snakker mye og lite

¹⁴ 10.-klassingene var ikke med i Fredrikstad-undersøkelsen. For å gjøre gruppene like, er 10.-klassingen i Tromsø utelatt i Figuren 4-3. For Tromsøungdommen er resultatet imidlertid stort sett det samme. For en analyse der også 10.-klassingene er inkludert, se vedlegg 1.

om ut til å være omtrent likt i de to kommunene. Stedsspesifikke forskjeller ser dermed i liten grad ut til å prege rangeringen av hvilke saker ungdom snakker mye og lite om. Her finnes det imidlertid unntak. Selv om ungdom i de to kommunene snakker omtrent like ofte om kropp og moter, er Fredrikstadungdommen mer opptatt av slike saker relativt sett. Slankepress og kroppsidealer er det eneste temaet som diskuteres hyppigere i Fredrikstad enn i Tromsø. Videre er motepress det fjerde mest omtalte temaet i Fredrikstad, mens det samme temaet ligger på sjuendeplass i Tromsø.

Det er naturlig å tenke seg at saker vi til enhver tid er opptatt av henger sammen med den livsfasen vi befinner oss i. Eksempelvis kan vi forvente at eldre mennesker oftere enn yngre, diskuterer helsevesenet eller pensjonsordninger. I tråd med en slik antagelse viser opplysninger fra Statistisk Sentralbyrås omnibus-undersøkelser forskjeller mellom velgergruppene i hvilke saker de prioriterer. Ikke uventet var eldreomsorg og helse de sakene flest velgere var opptatt av ved stortingsvalget i 1997 (Aardal 1999). Velgere over 50 år var mer opptatt av slike tema enn de yngre. Saker som omhandlet utdannings- og skole spørsmål, samt energi og miljø ble derimot prioritert høyest blant de yngste velgerne (18–30 år). At unge er mer opptatt av miljø spørsmål virker naturlig i og med at det i stor grad er representanter fra denne aldersgruppa som har satt slike tema på den politiske dagsordenen. Utdannings- og skole spørsmål er videre saker som ligg tett opp mot mange unge velgeres virkelighet.

Resultatene fra Tromsø og Fredrikstad levner liten tvil om at livsfase har betydning for de samfunnspolitiske sakene ungdom snakker om. Eldreomsorg er et tema få diskuterer jevnlig, mens saker som fritidstilbud, utdannings- og jobbmuligheter for ungdom befinner seg blant de fem temaene ungdom i Tromsø snakker *hyppigst* om. Interesse for ungdomsaktuelle tema forhindrer imidlertid ikke at ungdom også er opptatt av saker som ikke nødvendigvis angår dem selv direkte. Hele 39 prosent blant Tromsøungdommen har krysset av for at de ukentlig eller oftere snakker om rasisme, mens 37 prosent snakker like ofte om kriminalitet med venner, familie eller andre. Vi må regne med at de fleste ikke selv har vært utsatt for rasistiske fordommer. Tromsø kommune dekker et område som har vært brukt av samer i lang tid. Sannsynligvis har en del ungdom samisk bakgrunn. Når vi spør hvilken ungdomsgruppe de tilhørere, mener likevel bare 7 ungdommer at merkelappen *samisk ungdom* passer for dem. Videre oppgir kun 1 prosent at de er adoptert fra et annet land, mens 4 prosent har innvandrerbakgrunn. Man trenger imidlertid verken ha minoritetsbakgrunn, være innflytter eller brun i huden for å oppleve rasisme som et viktig tema.

Miljøvern er én av de sakene som oftest knyttes opp mot ungdoms politiske engasjement. Både *Ung i Norge*-undersøkelsen fra 1992 (Øia 1994) og Statistisk Sentralbyrås omnibus-undersøkelse fra 1997 tyder på at miljøvern har høy prioritet blant ungdom (Aardal 1999). Det er derfor overraskende at det blant ungdom i Tromsø er omtrent like uvanlig å snakke om miljøvern som om eldreomsorg. Kanskje er det slik at ungdom har sluttet å bekymre seg for miljøet ved årtusenskiftet?

Undersøkelsene det ble referert til ovenfor representerer en noe annen kohort enn dagens 14–16 åringer i Tromsø. *Ung i Norge*-respondentene var 13–19 år i 1992 og vil i dag være mellom 22 og 28 år, mens tallene fra SSB gjaldt velgere under 30 år i 1997. Siste halvdel av åttitallet og tidlig nittitalt sto miljøsaken sterkt i ungdomsbefolkningen. Miljøvernorganisasjonen Bellona, som ble dannet i 1986, var en av pådriverne i denne sammenheng. Miljøvern var ungdommens sak. Populære filmer og bøker myntet på ungdom handlet om unge mennesker som tok dristige sjanser i miljøsakens tjeneste. Thomas Robsahms film *Svarte pantere* og Ingvar Ambjørnsens bok *De blå ulvene* i Pelle og Proffen serien kan tjene som eksempler på dette.

I løpet av de siste 30 åra har miljøpolitikken gjennomgått en institusjonaliseringsprosess (Reitan og Stigen 2000). De som er unge i dag er praktisk talt flasket opp på miljøvern via barne-TV og i skolesammenheng. Mens miljøsaken tidligere var preget av omfattende konflikter mellom partier og interesseorganisasjoner, har alle partiene etter hvert tatt opp miljøpolitikken i sine programmer (Aardal 1993). At vern om miljøet slik er innlemmet i statlig virksomhet, kan være én forklaring på at ungdom sjelden snakker om miljøvern i det daglige. Kanskje er ungdom fornøyd med den jobben politikere og byråkrater gjør på feltet og frykter dermed ikke en framtidig miljøkatastrofe? Før vi nedenfor utdyper en slik påstand bør det nevnes at en rangering av hvor ofte ungdom diskuterer ulike tema seg i mellom ikke er identisk med deres politiske prioriteringer. Selv om ungdom i liten grad snakker om miljøvern til daglig, kan det være at mange slutter opp om miljøsaken og vil vektlegge partienes miljøprofil også ved framtidige valg.

Forventninger til framtida

Vi har forsøkt å finne ut hvordan unge i Tromsø vurderer sjansen for at ulike negative eller positive hendelser vil ramme dem selv og samfunnet generelt i framtida. Tabell 4.10 på neste side presenterer andelen som har svart *ja* på ulike spørsmål om framtida og samfunnsutviklingen. Ungdommenes svar tyder på at de særlig bekymrer seg for hendelser som er utenfor

deres egen kontroll. Dette gjelder spesielt faren for volds- og rusproblemer i samfunnet generelt. Litt over halvparten har krysset av for at de forventer en økning her. Hva reflekterer et slikt svarmønster? Mest sannsynlig er dette uttrykk for en generell bekymring i samfunnet. De unge er større optimister når det gjelder eget liv. Få forventer at negative hendelser som arbeidsledighet eller en skilsmisse vil ramme dem personlig. Samtidig har over en tredjedel krysset av for at de tror de får det bedre økonomisk enn foreldrene. Det er stort samsvar i hvilke forventinger jenter og gutter har til framtida. Begge kjønn frykter en økning av rus- og voldsproblemer, mens få både blant jenter og gutter forventer at de vil bli skilt eller arbeidsledig. Det finnes likevel enkelte forskjeller. Flere jenter mener at rusproblemene vil øke, mens flere gutter tror de vil få det økonomisk bedre enn foreldrene. Samtidig har om lag dobbelt så mange gutter som jenter krysset av for at de tror de kommer til å stå uten arbeid etter endt utdanning.

Tabell 4.10. Prosentandelen som har svart ja på de ulike spørsmålene om framtida etter kjønn.

Her kommer noen spørsmål om din tro på framtida og det samfunnet vi lever i.	Gutt	Jente	Alle
Tror du at rusproblemene i samfunnet vil komme til å øke?*	55	63	59
Tror du det blir mer vold i samfunnet?	53	57	55
Tror du at du kommer til å få det økonomisk bedre enn foreldrene dine?*	45	30	37
Tror du den generasjonen du tilhører kommer til å bli rammet av en omfattende miljøkatastrofe?	29	27	28
Tenk deg at du en gang gifter deg, tror du at du kommer til å bli skilt?	19	15	17
Tror du at du kommer til å bli arbeidsledig når du er ferdig med skole og utdanning?*	9	4	6

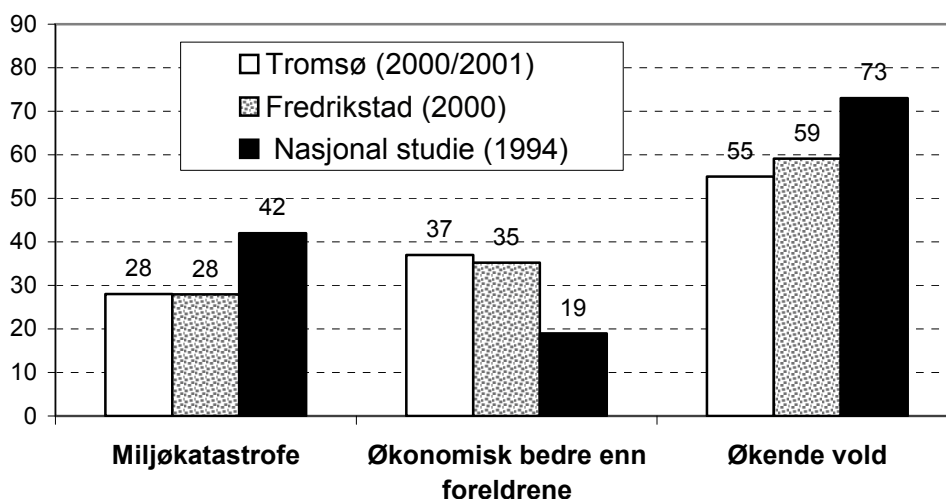
**Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.*

At ungdom i liten grad forventer arbeidsledighet ved endt utdanning, virker intuitivt forståelig. Norge er i dag preget av høykonjunkturer og små ungdomskull. Dette har ført til et stramt arbeidsmarked og en kamp om å rekruttere ung arbeidskraft. Ut fra skilsmisseratene kunne vi imidlertid forvente en mer pessimistisk holdning til framtidige giftemål. Andelen ekteskap som ender i skilsmisse har økt dramatisk de siste 50 årene. For ekteskap inngått i år 2000 tyder Statistisk sentralbyrås beregninger på at 42 prosent vil ende med skilsmisse (SSB 2001). Tross dårlige odds forventer de fleste at ekteskapet vil holde hvis de en gang gifter seg. Hadde vi stilt

spørsmålet litt annerledes og spurt om de trodde antallet skilsmisser i Norge vil øke, er det mulig vi ville fått et annet resultat. Det å spå om framtidige hendelser i samfunnet generelt og i eget liv spesielt er to forskjellige ting. Selv om ungdom bekymrer seg for samfunnsutviklingen, er det ikke nødvendigvis slik at de forventer at ulike negative hendelser vil ramme dem. Ungdom flest ser lyst på egen framtid.

Tre av spørsmålene om framtid i Tromsø-undersøkelsen er identiske med spørsmål om framtid som ble stilt i ungdomsundersøkelsen i Fredrikstad. Det samme gjelder en landsomfattende spørreskjema-undersøkelse foretatt av Program for ungdomsforskning og AUF i 1994 (Øia 1995)¹⁵. I figuren nedenfor vises ungdommenes forventninger til framtida i Tromsø, Fredrikstad og i den landsomfattende studien fra 1994.

Figur 4.4. Andelen som har svar ja på spørsmål om hendelser i framtida i tre ungdomsundersøkelser. Prosent.

Geografiske forskjeller ser ut til å ha liten innvirkning på ungdommenes svar. Om lag like mange i Tromsø som i Østfoldkommunen Fredrikstad er bekymret for en framtidig miljøkatastrofe og for økende vold i samfunnet. Samtidig forventer litt over en tredjedel i begge kommuner å få det økonomisk bedre enn foreldrene. Avstanden fra Tromsøungdom i dag til videregående skoleelever i 1994 er betraktelig større. Ungdommen i den sistnevnte undersøkelsen gir uttrykk for en større pessimisme¹⁶ med tanke

¹⁵ Undersøkelsen omfattet 10 021 ungdommer i grunnskolen og i videregående skole. For en nærmere beskrivelse av utvalget se Øia (1995).

¹⁶ Det er mulig at forventninger om økonomisk mobilitet ikke er et uttrykk for optimisme blant alle. Hvis målet er redusert forbruk, vil økonomisk vekst kanskje motsatt vurderes

på framtida. Færre forventet økonomisk mobilitet, mens flere var bekymret for økende vold og dramatiske miljøproblemer. Vi må ta enkelte forbehold når vi sammenligner studien fra 1994 med undersøkelsene i Tromsø og Fredrikstad. I den første undersøkelsen går en overvekt av respondentene i videregående skole, mens det i de to kommunale studiene er flest ungdomsskoleelever med. Resultatene fra Tromsø viser en svak tendens til at ungdoms bekymring for framtida øker med alderen. Dette gjelder imidlertid ikke forventninger om egen arbeidsløshet og økonomisk vekst. Sett under ett er det lite trolig at alder kan være hele forklaringen på de relativt dramatiske forskjellene vi finner mellom ungdommenes svar i 1994 og Tromsøungdoms forventninger til framtida ved tusenårsskiftet. Det kan dermed se ut som om unge i dag har et noe mer optimistisk syn på framtida enn tidligere ungdomsgrupper.

Det er verdt å merke seg spesielt at forventningen om en framtidig miljøkatastrofe får relativt lav oppslutning både i Tromsø og i Fredrikstad. Bare 28 prosent har krysset av for at de forventer at deres generasjon vil rammes av en omfattende miljøkatastrofe.

En nærmere analyse av Tromsøungdommens svar viser ikke uventet at det er sammenheng mellom ungdoms miljøbekymringer og hvor ofte de snakker om miljøvern med venner, familie eller andre. 16 prosent av dem som forventer en omfattende miljøkatastrofe snakker daglig eller oftere om miljøvern, mot 6 prosent blant de som har svart negativt på dette spørsmålet. En del av forklaringen på at ungdom i dag sjelden snakker om miljøvern kan dermed være at de rett og slett er mindre bekymret for miljøet enn tidligere. En slik antagelse er i tråd med andre undersøkelser som konkluderer med at folks bekymring for miljøproblemer er på vei nedover. Blant annet viser tall fra MMIs longitudinelle verdiundersøkelse, Norsk Monitor, at betraktelig flere fryktet omfattende miljøproblemer i 1989 enn i 1997 (Hellevik og Høie 1999). Når det gjelder klimaendringer, nedbrytning av ozonlaget, sur nedbør, bileksos og husholdningsavfall, har folks bekymring blitt redusert ved årtusenskiftet. Det er videre et klart sammenfall mellom redusert bekymring og folks fallende engasjement i miljøproblematikken. Ovenfor foreslo vi at ungdom er mindre opptatt av miljøvern fordi miljøsaken i dag er innlemmet i statlig virksomhet. Hellevik og Høie lanserer en lignende delforklaring på resultatene fra Norsk Monitor. De foreslår blant annet at folks bekymring ikke bare

som en uheldig utvikling. Vi skal ikke legge spesiell vekt på en slik tolking her, da vi forventer at dette kun vil gjelde en svært liten gruppe av ungdommene.

påvirkes av hvor alvorlig situasjonen faktisk er, men også av om man opplever at noen «gjør noe» med problemet eller ikke. En person som føler at miljøvern blir tatt på alvor av myndighetene, vil kanskje i mindre grad gå rundt og bekymre seg for en miljøkatastrofe.

Holdninger til politikk og politikere

Vi har spurt unge i Tromsø om de interesserer seg for lokalpolitikken. Slik svarte en:

Når det står i avisa så tenker jeg litt. Den saken med Ungdomshuset var kul. Rådhuset og høyblokker og sånn bryr jeg meg ikke om. Det blir mye prat og ingen penger (Gutt 16 år).

I dette avsnittet ser vi nærmere på Tromsøungdoms holdninger til politikk og politikere. De politiske partiene er et lite debattert tema i ungdomsgruppa. Dette forsterker en antagelse om at mange unge opplever at partipolitikk ikke angår dem. I spørreskjemaet ble de presentert for fire påstander om politikere og om politisk engasjement. Tabell 4.11 nedenfor viser andelen som er svært enig, ganske enig, usikker, ganske uenig eller svært uenig i de ulike påstandene.

Tabell 4.11. Svaratferd på spørsmål om holdninger til politikk og politisk engasjement. Prosent.

Dimensjoner og påstander i spørreskjemaet:	Svært enig	Ganske enig	Usikker	Ganske uenig	Svært uenig	N
Tillit : Alt i alt gjør politikerne en god jobb	3	21	40	20	15	1386
Plikt : Vi bør alle blande oss inn i politikk, støtte det som er rett og protestere mot det som er galt	33	33	20	7	7	1370
Apati : Det er mulig for ungdom flest å påvirke politikken	13	27	31	18	11	1368
Kompetanse : Politikken er ofte så innviklet at folk som meg ikke kan sette seg inn hva den dreier seg om	17	25	26	20	12	1368

66 prosent er svært eller ganske enige i at *alle bør blande seg inn i politikk, støtte det som er rett og protestere mot det som er galt*. Det kan dermed se ut som om pliktfølelsen er sterkere enn interessen når det gjelder slike tema. Mest vanskelig syntes ungdommene det var å ta stilling til påstanden om at politikerne gjør en god jobb og påstanden om ungdoms mulighet til å påvirke.

Mens henholdsvis 24 og 40 prosent er svært eller ganske enig, krysset 40 og 31 prosent av for at de er usikre. Videre er 42 prosent enig i at *politikken er for innviklet til at de kan sette seg inn i hva den dreier seg om*.

Tabell 4.12. Gjennomsnittlig skåre (1-5) på ulike holdninger man kan ha til politikk og politikere etter klasstrinn. (1=svært lavt, 5=svært høyt).

	Tillit til politikere	Politisk pliktfølelse	Apati	Politisk kompetanse	Politisk interesse
<i>Klasstrinn</i>	*		*	*	*
Grunnkurs	2,66	3,76	2,96	3,00	2,63
10. klasse	2,81	3,72	2,87	2,92	2,53
9. klasse	2,84	3,84	2,76	2,62	2,37

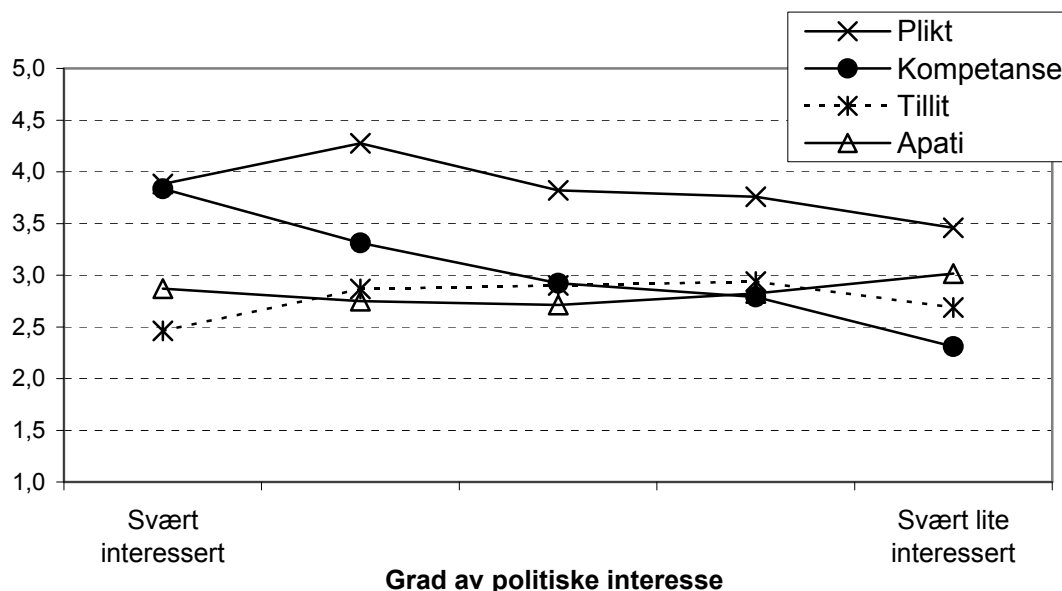
*signifikant forskjell mellom ungdom i ulike klasstrinn på minst et 5-prosentnivå.

De ulike påstandene er ment å måle ulike holdningsdimensjoner og er laget etter inspirasjon fra Aardal (1999) og Bynner (1997). Ovenfor er ungdommenes svar kodet slik at tall nær 5 viser høy grad av *tillit*, *pliktfølelse*, *apati* og opplevd politisk *kompetanse* mens tall nær 1 indikerer at ungdommene skårer lavt på én av disse dimensjonene. Her har vi også tatt med ungdommenes svar på spørsmålet om politiske interesse. Tabell 4.12 viser gjennomsnittstallet for tillit, pliktfølelse, apati, kompetanse og politisk interesse blant ungdom i ulike klasstrinn. Vi ser at opplevelsen av egen kompetanse og interesse for politikk øker etter hvert som ungdommene blir eldre. Samtidig er de eldste ungdommene mest skeptiske til politikerne og har lavest tanker om sine egne muligheter til å påvirke. Økt interesse og høyere politisk kompetanse blant de eldste følges altså ikke av økt tillit til politikerene.

Vi skal se nærmere på sammenhengen mellom ungdommenes interesse for politikk og deres holdninger til politikk og politikere. Hva kjennetegner ungdom som oppgir at de ikke er interessert i politikk? Figur 4.5 viser gjennomsnittlige holdninger blant ungdom som henholdsvis er svært uenig, ganske uenig, usikre, ganske enig og svært enig i at de *ikke* interesser seg for politikk. Som det framgår av figuren, henger interesse for politikk særlig sammen med opplevelsen av egen politisk kompetanse. Ungdom som oppgir at de ikke interesserer seg for politikk, er betraktelig oftere enig i at politikken er *for innviklet til at folk som dem kan sette seg inn i hva den dreier seg om*, enn politisk interessert ungdom. Motsatt henger politisk interesse sammen med en oppfattelse av at politisk deltagelse er en plikt. Her er det imidlertid størst forskjell på ungdom som er moderat interessert

og ungdom som er svært lite interessert. Politisk interesse gir relativt svakt utslag når det gjelder graden av apatifølelse.

Figur 4.5. Gjennomsnittlig skåre (1-5) på ulike dimensjoner som gjelder ungdommenes holdninger til politikk og politikere etter politiske interesse.

Signifikante forskjell på et 5-prosentnivå, alle fire dimensjoner.

Når det gjelder ungdommenes tillit til at politikerne gjør en god jobb, er denne størst blant ungdom som befinner seg midt på treet hva gjelder politisk interesse og lavest blant ungdom som enten oppgir at de er svært interessert eller svært lite interessert i politikk. En forklaring på ungdoms lave interesse for politikk kan dermed være mistillit til politikerne. Det er imidlertid like sannsynlig at mistillit går sammen med politiske interesse. Teorier om politisk deltagelse støtter opp under et slikt bilde. Når tilliten til det politiske systemet er lav, kan dette enten føre til protest (voice) eller også til at den enkelte trekker seg unna (exit) og velger å ikke delta (se bl.a. Petersson m.fl. 1989). Hvis vi forventer at tillit har innvirkning på ungdoms interesse for politikk, kan vi på liknende måte anta to hendelsesforløp; enten at ungdommene vender fokuset vekk fra politikken og de tradisjonelle organisasjonene når tilliten er lav, eller at interessen øker.

Stemmerettsalderen

Kan vi egentlig forvente at ungdom interesserer seg for politikk? Ungdom under 18 år har jo likevel verken rett til å stemme ved kommune- eller stortingsvalg. En måte å få ungdom engasjert på kan være å gi dem større

reell makt. Ungdommens demokratiforum¹⁷ har tatt konsekvensen av et slikt forslag og ønsker at stemmeretten senkes til 16 år. Følgende vedtak ble gjort 22. oktober 1999;

Ungdommens demokratiforum mener at stemmerettsalderen skal senkes til 16 år. Vi ønsker at dette skal gjøres uavhengig av hvilke aldersgrenser man har for valgbarhet og myndighet (www.odin.dep.no/bfd).

Er det slik at den jevne ungdom under 18 år ønsker lavere stemmerettsalder? Vi har spurt ungdom i Tromsø hva de synes om å endre aldersgrensen for å stemme. Tabellen nedenfor viser andelen som mener aldersgrensen bør senkes, heves og andelen som mener aldersgrensen bør være slik den er i dag.

Tabell 4.13. Svaratferd på spørsmål om endring av stemmerettsalderen etter klassetrinn. Prosent.

I dag må du være 18 år for å stemme ved kommune- og stortingsvalg. Hva synes du om å endre denne aldersgrensen?	9. klasse	10. klasse	Grunnkurs	Alle
Senkes, for eksempel til 16 år.	42	35	25	33
Greit at aldersgrensen er 18 år	33	41	51	43
Heves, for eksempel til 20 år.	1	3	4	3
Dette har jeg ingen mening om.	23	21	20	21
Totalt	100	100	100	100
N	403	442	525	1370

Signifikant klassetrinnforskjell på et 5-prosentnivå.

Blant Tromsøungdom er det bare moderat oppslutning om forslaget til Ungdommens demokratiforum. En tredjedel har krysset av for at de ønsker at stemmerettsalderen senkes. Hele 43 prosent synes det er greit at aldersgrensen for å stemme er 18 år, mens 3 prosent mener aldersgrensen bør heves. Det er verdt å merke seg at andelen som ønsker å senke stemmerettsalderen reduseres etter hvert som ungdommene blir eldre. En nær dobbelt så stor andel 9.-klassinger sammenlignet med grunnkurselever har krysset av for dette. Et slikt svarmønster kan ha ulike forklaringer. Det er mulig at de eldste ungdommene har en mer realistisk holdning til hva en endring vil innebære. De fleste grunnkurselever har fylt eller fyller snart 16

¹⁷ Ungdommens demokratiforum er et rådgivende forum under Barne- og familiedepartementet. Forumet skal arbeide for å øke ungdoms mulighet til innflytelse i samfunnsutviklingen lokalt og sentralt.

år. En senkning av stemmerettsalderen vil dermed bety at de selv kan stemme ved kommune- og stortingsvalg. Større kunnskap om hva det innebærer å delta i kommune- og stortingsvalg kan være en annen grunn til at flere blant de eldste synes det er nødvendig å være minst 18 før man får en slik rettighet. Alternativt er det mulig at de eldste elevene er mer desillusjonert hva gjelder egen evne til medvirkning i politikken. Hvis en ungdom føler seg avmektig eller at politikk likevel ikke er noe som angår dem, ser de kanskje ingen grunn til at aldersgrensen for valgdeltagelse senkes.

Ovenfor så vi at de yngste ungdommene har størst tillit til politikerne. De føler at politisk engasjement er en plikt og opplever mindre grad av politiske apati enn de eldste. Et ønske om å senke stemmerettsalderen til 16 år ser dermed ut til å være knyttet til politisk optimisme og en tillit til politikerne. Er det derfor først og fremst ungdom som er fornøyd med dagens situasjon som ønsker å delta gjennom å stemme ved valg? Ut fra de analysene vi har foretatt hittil kan vi ikke gi et klart svar på dette spørsmålet. For å undersøke forbindelsen mellom holdninger og et ønske om at stemmerettsalderen senkes nærmere, skal vi som i forrige kapittel bruke en logistisk regresjonsanalyse. Metoden gjør det mulig å se hvordan ulike holdninger til politikk og politikere henger sammen med et ønske om å senke stemmerettsalderen, uten at ungdommens alder forstyrrer sammenligningen.

Fordi vi vil undersøke kjennetegn ved ungdom som ønsker å senke stemmerettsalderen, plasserer vi disse i en gruppe for seg, mens ungdom som enten ikke har noen mening eller ønsker å bevare eller heve stemmerettsalderen utgjør en annen gruppe. Tabell 4.14 viser resultatet av en logistisk regresjonsmodell der vi først undersøker effekten av ulike holdninger for seg, mens vi i blokk 2 også tar hensyn til klassetrinn. Odds Ratio-målet er her en beregning av sannsynligheten for at ungdom ønsker å senke stemmerettsalderen når ungdommene har ulike holdninger til politikk og politikere. I vårt tilfellet brukes en holdningsskala som går fra 1 til 5. Odds ratio-tallet forteller oss noe om den gjennomsnittlige effekten av å flytte seg ett trinn opp på en av disse holdningsskalaene. Også i denne sammenheng er det viktige for å lese tabellen å vite at OR større enn 1 gir økt sannsynlighet for at en ungdom ønsker å senke stemmerettsalderen, mens OR mindre enn 1 gir redusert sannsynlighet for det samme.

Tabell 4.14. Logistisk regresjon med Odds Ratio-effekter. Sannsynligheten for at en ungdom ønsker at stemmerettsalderen senkes.

Logittkoeffisienter (b), Standardfeil (SE), signifikanstest (p) og Odds Ratio (OR).

	Blokk 1	Blokk 2
--	---------	---------

	B	S.E	p	O.R	B	S.E	p	O.R
Konstant (ref.lav)	-0,51	0,38	ns	0,60	4,33	0,95	0,00	75,79
Apati	-0,06	0,06	ns	0,95	-0,04	0,06	ns	0,96
Kompetanse	-0,05	0,05	ns	0,95	-0,04	0,05	ns	0,96
Interesse	0,09	0,05	0,06	1,09	0,10	0,05	0,03	1,11
Tillit	-0,21	0,06	0,00	0,81	-0,23	0,06	0,00	0,80
Plikt	0,13	0,06	0,02	1,14	0,13	0,06	0,02	1,13
Alder					-0,33	0,06	0,00	0,72
N	1281							

Ikke alle holdningsmålene har signifikant effekt på ungdoms holdninger til stemmerettsalderen. Grad av apati og opplevd politisk kompetanse har verken signifikant effekt før eller etter at vi tar hensyn til ungdommenes alder. Interesse for politikk, tillit til politikerne og opplevd plikt til å engasjere seg politisk har derimot signifikant effekt på sannsynligheten for at en ungdom ønsker å senke stemmerettsalderen både før og etter at vi tar hensyn til alder. Det samme gjelder for effekten alder. Det er altså ikke slik at ulikhet i holdninger til politikk og politikere slik de er målt her, kan forklare at de yngste elevene oftest ønsker å senke stemmerettsalderen.

Konklusjonen blir at sannsynligheten for at en ungdom ønsker å senke stemmerettsalderen øker med avtagende tillit til politikerne. Videre er det mer sannsynlig at ungdom ønsker å senke aldersgrensen hvis de er interessert i politikk og hvis de føler at politisk engasjement er en samfunnsplikt. Et slikt mønster kommer til syne også uavhengig av ungdommenes alder. Mot formodning er det altså flest blant ungdom som er kritiske til dagens politikere som ønsker å senke stemmerettsalderen. Samtidig er dette en effekt av det å være politisk interessert. Oppsummerende kan det dermed virke som et ønske om å senke stemmerettsalderen henger sammen med en engasjert og aktiv kritikk av dagens politikere.

Tradisjonell deltagelse eller aksjonsorientert meningsytring?

En måte å gi ungdom medinnflytelse på er å innlemme dem i kommunepolitikken. I dag har mange norske kommuner opprettet et ungdomsråd eller et ungdommens kommunestyre til dette formålet. Tromsø har hatt et ungdomsråd siden oktober 1998. Ungdomsrådets hensikt er å fremme unges interesser og bidra til politiske aktiviteter i kommunen. Mer spesifikt har rådet en tredelt funksjon. Det skal være rådgivende, informerende og skape aktivitet. Ungdomsrådet kan uttale seg til kommunale råd, utvalg og

styrer og til kommuneadministrasjonen i saker som har betydning for ungdom. Videre skal rådet informere om virksomheten, sette ungdomsspørsmål på dagsorden, samt ha kontakt med andre interesseorganisasjoner og grupperinger for ungdom. Rådet skal dessuten være et aktivitets- skapende organ og medvirke til arrangementer og prosjekter for og med ungdom. Under dette avsnittet ser vi først på Tromsøungdoms kjennskap til og deltagelse i rådet. Vi spør også om hvem som rekrutteres inn i rådet. Til slutt undersøkes Tromsøungdoms politiske deltagelse mer generelt.

Ungdomsrådet

Gjennom ungdomsrådet ligger de strukturelle forholdene til rette for at ungdom kan delta i lokalpolitikken. En forutsetning for at rådet skal fungere som en kanal inn i politikken er at ungdom i kommunen kjenner til at det finnes. I spørreskjemaet ble ungdommene spurt om de visste at det fantes et slik tiltak i kommunen. Bortimot 60 prosent av alle som var med i undersøkelsen mente det fantes slike tiltak. De fleste visste eller husket imidlertid ikke hva rådet het. Bare 6 prosent av alle som svarte på spørsmålet visste at tiltaket het *Ungdomsrådet*, mens 2 prosent trodde TVIBIT var navnet. Andre forslag som ble nevnt var Elevorganisasjonen og Kvaløysletta Bibelråd.

De færreste har så god kjennskap til rådet at de husker hva det heter. Sannsynligvis har bare et fåtall av disse igjen selv vært med. I spørreskjemaet ble ungdommene bedt om å oppgi om de noen gang hadde vært involvert i rådet. Til sammen svarte 193 ungdommer ja på dette spørsmålet. Disse utgjør 13 prosent av alle som var med i undersøkelsen. 48 stykker blant disse igjen har krysset av for at de var med i Ungdomsrådet på undersøkelsestidspunktet. Dette tallet virker høyt. Ungdomsrådet består kun av 12–13 faste medlemmer. Faste deltagere og varamedlemmer velges på den årlige ungdomskonferansen. I beste fall kan vi regne med at 26 ungdommer deltar i Ungdomsrådet til enhver tid. Dette utgjør om lag halvparten av det faktiske antallet som krysset av for at de var involvert i Ungdomsrådet på undersøkelsestidspunktet. Det blir derfor tydelig at flere har krysset av feil eller misforstått spørsmålet om deltagelse i Ungdomsrådet.

Ungdommene ble kun spurt om de visste om det var etablert tiltak i Tromsø kommune for at unge kunne være med å bestemme i saker som angår dem. Navnet, Ungdomsrådet, ble ikke oppgitt direkte. Vi vet derfor ikke med sikkerhet hva ungdommene har hatt i tankene når de svarte på spørsmålet om egen deltagelse. Selve spørsmålsformuleringen har nok skapt en del misforståelser. Bare 14 av de som krysset av for at de deltar nå og 34 av de som mener de deltok tidligere har oppgitt riktig navn på

tiltaket. Hele 23 av de som krysset av for at de har deltatt i ungdomsrådet husket ikke hva tiltaket het, mens 6 stykker mente det ikke fantes slike tiltak i Tromsø. Det er lite sannsynlig at de ville svare slik hvis de faktisk hadde vært innom ungdomsrådet. Samlet er det bare 44 ungdommer som både har oppgitt riktig navn og krysset av for at de selv deltar eller har deltatt i ungdomsrådet. Det er denne gruppa vi skal ha i tankene når vi snakker om deltagere i Ungdomsrådet videre i rapporten.

Deltakere i dagens Ungdomsråd kan fortelle at det er populært å være med i ungdomsrådet og at det derfor er rift om plassene. Hvis vi støtter oss på deres beskrivelse, kan vi regne med at ungdomsrådsdeltagelse er et knapt gode. Hvilke grupper blant Tromsø-ungdommen gjør bruk av dette godet? Vi skal først se hvordan representantene i Ungdomsrådet fordeler seg i forhold til boområder i kommunen. Ungdomsrådets møter holdes for tiden i ungdomshuset TVIBIT som ligger i Tromsø sentrum. Grunnet kortere reisevei til møtene, kan vi forvente at det er lettest for ungdom i sentrumsnære strøk å delta i rådets arbeid. Tabell 4.15 nedenfor viser andelen som enten deltar i dag, eller som har deltatt tidligere blant ungdom fra ulike områder av kommunen.

Tabell 4.15. Deltagelse i Ungdomsrådet etter bosted. Prosent. Det faktiske antallet som har vært med i ungdomsrådet er oppgitt i parentesene.

	Distriktene	Tromsøya	Kvaløysletta	Tromsdalen	Kroken	Andre
Deltar/har deltatt	6 (6)	3 (18)	2 (8)	1 (1)	0 (0)	0 (0)
Har aldri deltatt	94 (92)	97 (529)	98 (320)	99 (167)	100 (144)	100 (67)
Totalt	100 (98)	100 (547)	100 (328)	100 (168)	100 (144)	100 (67)

Mot formodning er ungdom fra distriktet høyest representert i forhold til antallet ungdommer som bor i disse områdene. Den laveste andelen finner vi blant ungdom med tilhørighet i Tromsdalen eller Kroken. Ungdom i distriktene ser dermed ut til å være særlig aktive også når det gjelder deltagelse i lokalpolitikken.

Ungdomsrådet – et forum for «VIPere»?

Representerer ungdomsrådet den jevne Tromsø-ungdom? Nærmere analyser viser at rådsmedlemmene både skiller seg ut hva gjelder sosial bakgrunn og egne prestasjoner. 3 prosent blant ungdom med foreldre i mellomlagsyrker er eller har vært med, mot henholdsvis 2 og 1 prosent blant ungdom med fedre ansatt i lavere funksjonæryrker og manuelle yrker. Ikke uventet har

rådet også en overrepresentasjon av unge som gjør det bra på skolen. Halvparten av alle nåværende og tidligere rådsmedlemmer oppgir gode eller svært gode karakterer, mens om lag 40 prosent har like gode karakterer totalt. Litt flere jenter (3 prosent) enn gutter (1,7 prosent) har vært aktive i ungdomsrådet. Det ser dermed ut til å være en viss overvekt av ungdom med mellomlagsbakgrunn, de som presterer godt på skolen og av jenter i ungdomsrådet.

Som nevnt ovenfor velges medlemmene på den årlige ungdomskonferansen. Hovedsakelig er det representanter fra elevrådene og ungdom fra de frivillige barne- og ungdomsorganisasjonene som deltar på Ungdomskonferansen. Uorganisert ungdom oppfordres til å delta gjennom lokalpressen. Denne strategien for å få med uorganisert ungdom har imidlertid vært lite vellykket. I hovedsak er det ungdom med bakgrunn fra de ulike politiske ungdomspartiene som bruker muligheten til åpen påmelding (Kilde: Samtale med to ungdomsrådsrepresentanter).

Tabell 4.16. Om ungdommene har vært med i Ungdomsrådet etter organisasjonsdeltagelse. Prosent.

Har du vært involvert i ungdomsrådet?	Ingen medlemskap	1-2 org.	3 eller flere	Alle
Har aldri deltatt	99	98	94	98
Deltar/har deltatt	1	2	6	2
Totalt	100	100	100	100
N	543	739	183	1465

Signifikant forskjell på et 5-prosentnivå.

Tabell 4.16 viser deltagelse i ungdomsrådet etter medlemskap i én eller flere ungdomsorganisasjoner. Mens 6 prosent blant de som oppgir tre eller flere organisasjonsmedlemskap har vært involvert i ungdomsrådet, gjelder dette én prosent blant de som ikke er medlem i noen organisasjoner. Selv om ungdom deltar i organiserte fritidsaktiviteter, betyr det ikke nødvendigvis at de er politiske engasjert. Slike forhold er avhengig av hvilken *type* organisasjoner den enkelte er med i. Tallene 4.17 viser at det er en overvekt av ungdom som engasjerer seg i politiske organisasjoner blant de som er med i ungdomsrådet.

Tabell 4.17. Om ungdommene har vært med i Ungdomsrådet etter hvilken type organisasjon de er mest aktiv i. Prosent.

Har du vært involvert i ungdomsrådet?	Partipolitisk/ annen politisk org.	Sang/ Musikk	Fritidsklubb/ ungdomshus	Idrettslag	Andre	Ikke med
Har aldri deltatt	83	97	97	99	94	99
Deltar/har deltatt	18	3	3	1	6	1
Totalt	100	100	100	100	100	100
N	40	95	146	443	148	374

Signifikant forskjell mellom organisasjonstypene på et 5-prosentnivå.

At en større andel blant de som er politisk engasjert på andre måter deltar i rådet, betyr imidlertid ikke at ungdom fra politiske organisasjoner nødvendigvis er i flertall. Ungdom som er med i et av ungdomspartiene eller andre politiske organisasjoner er i utgangspunktet en liten gruppe. Selv om 18 prosent blant disse har vært innom ungdomsrådet, utgjør dette bare 7 ungdommer i absolutte tall. Ungdom som har krysset av for at de er mest aktive i et idrettslag, har den laveste andelen rådsmedlemmer. Idrettslagene er imidlertid den organisasjonsformen som samler flest ungdommer. Dermed teller nåværende og tidligere rådsmedlemmer med en slik organisasjonstilknytning omtrent like mange (6 stykker) som ungdom med bakgrunn fra ulike politiske organisasjoner. En nærmere analyse viser videre at nesten alle av dem som oppgir at de deltar eller har deltatt i Tromsø kommunes Ungdomsråd også har hatt eller har styreverv og tillitsoppgaver i andre organisasjoner.

Oppsummerende kan vi si at Tromsøungdom som deltar gjennom tradisjonelle politiske kanaler er en liten gruppe, og at de samme ungdommene deltar på flere arenaer. Slik fungerer rådet først og fremst som et ekstra møteforum for ungdom som allerede sier sin mening via andre kanaler. Svekker dette ungdomsrådets funksjon? Ikke nødvendigvis. Det ligger i rådets organisering at bare en lite andel av ungdommene i Tromsø kan være med til enhver tid. Disse er naturlig nok også engasjert på andre områder i samfunnslivet. Slik fungerer det politiske systemet for øvrig. Antallet plasser på Stortinget og i kommunestyrene er begrenset. De fleste innbyggere i Norge stemmer ved kommune og stortingsvalg, men bare et mindretall har selv politiske verv. På lignende måte har ungdom flest i Tromsø mulighet til å delta på den årlige ungdomskonferansen. Ved å stemme over de sakene rådet skal prioritere, samt være med å velge nye medlemmer, har de mulighet til å påvirke rådets arbeid kommende år.

Det er ingen grunn til å kritisere sammensetningen av ungdomsrådet i seg selv. Likevel er det verdt å merke seg at ungdom som bruker denne kanalen inn i lokalpolitikken er en spesiell gruppe. Vi kan derfor stille

spørsmålstegn ved om ungdom flest føler at rådets medlemmer representerer dem. Ungdom vi snakket med i etterkant av undersøkelsen kunne fortelle at politisk engasjert ungdom i Tromsø ofte omtales som «VIPerne». En Tromsøjente som selv er politisk aktiv beskrev situasjonen slik:

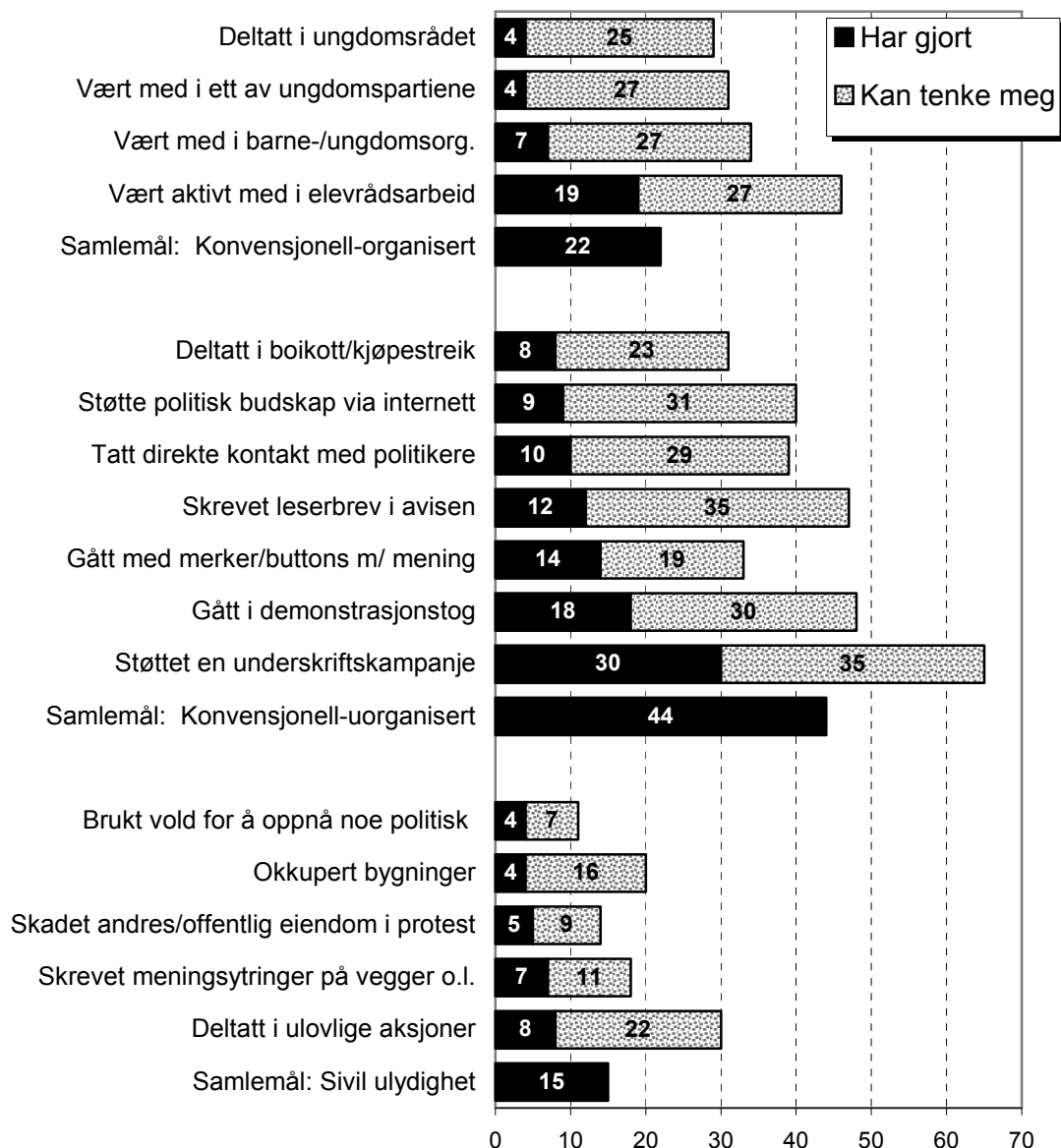
Noen har jo fordommer mot ungdom som er med i politiske organisasjoner. De sier at vi er nesten-voksne, men det er vi ikke. Vi er jo ungdommer. (Jente 15).

Ulike kanaler for medvirkning

Vi skal gi et bilde av hvilke handlinger ungdom i Tromsø tyr til når de ønsker å si sin mening om det samfunnet de lever i. Følgende instruks ble gitt i spørreskjemaet: *Nedenfor er det listet opp noen måter å si sin mening om samfunnet på. Har du på egenhånd eller sammen med venner gjort noe av dette?* Ungdommene skulle både krysse av for om de hadde utført én eller flere av de 19 handlingene, og hvis de ikke hadde utført handlingene selv, om de kunne tenke seg å gjøre det i framtida. Vi ønsket ikke informasjon om antall ganger ungdommene hadde deltatt i politiske handlinger som de ikke selv hadde tatt initiativet til, for eksempel om de hadde gått i demonstrasjonstog med mor og far i løpet av oppveksten. De skulle derfor kun ta med handlinger som de hadde gjort på egen hånd eller sammen med venner. Sju prosent av ungdommene som deltok i undersøkelsen svarte ikke på noen av spørsmålene i dette batteriet i det hele tatt. Blant de som svarte hadde 44 prosent, altså bort imot halvparten, ikke gjort noen av handlingene som var listet opp i spørsmålsbatteriet.

Figur 4.7 på neste side viser andelen som har brukt og andelen som kunne tenke seg å bruke ulike metoder for å si sin mening om samfunnet. Underskriftsaksjoner er den enkelthandlingen flest ungdommer har benyttet seg av. Dette er en aktivitet som krever lav innsats fra ungdommen selv. Når det gjelder deltagelse i organisert virksomhet, står elevrådsarbeid i en særklasse. 19 prosent har vært aktivt med i elevrådsarbeid, mot henholdsvis 4 og 7 prosent som har ytret sin mening gjennom deltagelse i et ungdomsparti eller andre barne- og ungdomsorganisasjoner. Ikke uventet har de færreste tydd til ulovligheter. Det er likevel verdt å merke seg at andelen som har deltatt i ulovlige aksjoner er dobbelt så stor, sammenlignet med andelen som er med eller har vært med i ett av ungdomspartiene.

Figur 4.7. Andelen som har deltatt eller kunne tenke seg å utføre ulike politiske handlinger. Prosent.

Ungdoms ønsker om å utføre ulike politiske handlinger i framtida kan regnes som et mål på potensiale for politisk deltagelse. Jevnt over er det flere som kunne tenke seg å utføre én eller flere av handlingene ovenfor, enn andelen som faktisk har utført dem. Bare når det gjelder mer ekstreme handlinger som det å ty til vold, drive hærverk eller skrive meningsytringer på vegger o.l. er potensialet relativt lite. Mange vil nok synes at det å bruke ulovligheter for å si sin mening er en drastisk handling i et demokrati.

I figur 4.7 er de ulike aktivitetstypene inndelt i tre blokker. Den øverste gruppa representerer meningsytring gjennom konvensjonell deltagelse i organiserte former. Samlet har én av fire (22 prosent) sagt sin mening om samfunnet på denne måten. I den neste gruppa finner vi mer ad-hoc-pregede måter å uttrykke seg på. Slike aktiviteter har ofte én eller flere organisasjoner i ryggen, men målet er som regel å engasjere også utenfor

organisasjonenes rekker. Hele 44 prosent av ungdommene har deltatt i minst én slik aktivitet. Aktiviteter der utøveren på ulike måter bryter loven utgjør den siste gruppa. Til sammen har 15 prosent begått ulovligheter for å si sin mening om samfunnet. Dette betyr at noen ungdommer har deltatt i flere enn én type sivil ulydighet.

Vi skal dele ungdommene inn i fire gjensidig utelukkende grupper etter politisk deltagelse. Den største gruppa omfatter ungdom som ikke deltar i noen aktiviteter. I neste gruppe finner vi ungdom som deltar konvensjonelt og i organiserte former; *Meningsytring i organiserte former*. Videre samles ungdom som ikke har sagt sin mening via organiserte kanaler, men som har ytret seg på en ad-hoc preget måte i en tredje gruppe; *lovlig ad-hoc meningsytring*. Ingen av ungdommene i disse tre første gruppene har begått sivil ulydighet. Den siste gruppa har derimot fått betegnelsen *sivil ulydighet*. Her samles de som har brukt ulike ulovlige virkemidler for å si sin mening om samfunnet. Bare relativt få ungdommer (3 prosent) har kun brukt virkemidler som ulovlige aksjoner, vold, tagging, hærverk eller okkupasjon. De fleste har også ytret sin mening via konvensjonelle kanaler for politisk deltagelse. Det å ty til ulovligheter må regnes for å være relativt ekstremt, og vi har derfor valgt å skille disse ut som en egen gruppe. Samlet er 44 prosent ikke aktive, 19 prosent har ytret seg i *organiserte* former, 22 prosent har drevet lovlig *ad-hoc*-preget meningsytring, mens 15 prosent har tydd til *sivil ulydighet* for å si sin mening om samfunnet.

Tabell 4.18. Ulike former for deltagelse etter kjønn. Prosent.

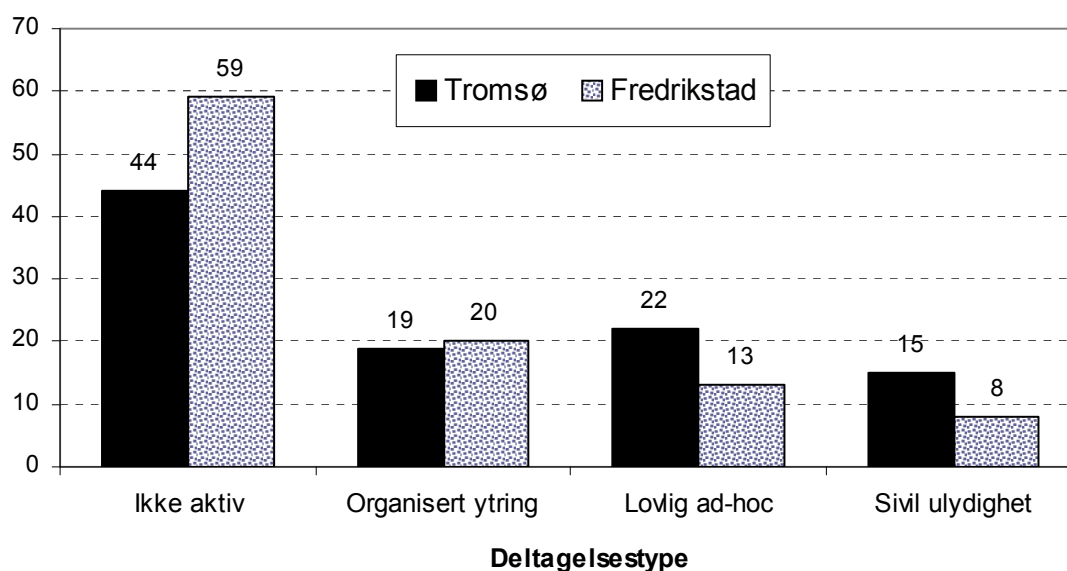
Type deltagelse	Gutt	Jente	Alle
Ikke aktiv	47	40	44
Organisert meningsytring	14	25	19
Lovlig ad-hoc meningsytring	17	25	22
Sivil ulydighet	20	10	15
Totalt	100	100	100
N	666	683	1349

Tabell 4.18 viser andelen som har deltatt på ulike måter etter kjønn. Flere jenter enn gutter har deltatt både i organisert virksomhet og i lovlig meningsytring utenfor organisasjonene. Guttene finner vi igjen blant dem som ikke har deltatt i noen av aktivitetene ovenfor eller som har begått ulovligheter. Dobbelt så mange gutter som jenter befinner seg i denne siste gruppa.

Spørsmålene om deltagelse i ulike politiske handlinger ble også gitt til ungdom i Fredrikstad. Figuren nedenfor viser andelen som har deltatt i ulike aktivitetstyper i de to kommunene. Opplysninger om aktiv deltagelse

stemmer med det inntrykket vi har av ungdoms samfunnsengasjement i de to kommunene. Tromsøungdoms politiske engasjement er ikke bare ord. Sammenlignet med ungdom i Fredrikstad deltar Tromsøungdom oftere i politiske handlinger. Grappa som deltar politisk gjennom de tradisjonelle organisasjonene er omtrent lik i Tromsø og Fredrikstad. Det er først og fremst når det gjelder alternative og aksjonsorienterte former for deltagelse at Tromsøungdom er mer aktive. Dermed kan engasjementet i Tromsø både se kraftigere og mindre «strømlinjeformet» ut enn i Fredrikstad. En så stor andel som 15 prosent i Tromsø har brukt aksjonsformer som innebærer sivil ulydighet, mot bare 8 prosent i Fredrikstad.

Figur 4.7. Prosentandelen som enten ikke er aktiv eller som har deltatt politisk på ulike måter i Tromsø og Fredrikstad. Ungdom i 9.klasse og i grunnkurs.

Noen velger sannsynligvis å ty til ekstreme midler fordi de er misfornøyde med situasjonen slik den er i dag. Andre igjen støtter opp om det bestående og velger å jobbe for saker de tror på gjennom tradisjonelle politiske kanaler. For Tromsø kommune er det positivt at ungdommen engasjerer seg. På den annen side kan det være et signal om misnøye med dagens politiske system når ungdom tyr til ulovligheter for å si sin mening om samfunnet. Den største grappa blant Tromsøungdommen består imidlertid av ungdom som verken har deltatt på den ene eller den andre måten.

4.4 Hvem er de politisk aktive?

Vi skal se nærmere på hva som kjennetegner politisk aktiv ungdom i Tromsø. Hvem blir hørt og hvem forholder seg tause. Våre analyser tyder på at alternative og aksjonsorienterte uttrykksformer står sterkt i Tromsø.

Vi vet allerede at de fleste som har bedrevet sivil ulydighet også har deltatt via andre kanaler. Det er likevel grunn til å tro at ungdom som også tyr til ulovligheter skiller seg fra ungdom flest. Hva kjennetegner ungdom som tyr til sivil ulydighet for å si sin mening om samfunnet?

Først gis en oversikt over fordelingen på en rekke bakgrunnsvariabler i de ulike aktivitetsgruppene. Senere under dette avsnittet skal vi se på skoleprestasjoner, utdanningsplaner, deltagelse i vinningskriminalitet og rusmiddelbruk blant ungdom som ytrer seg på ulike måter. Tabell 4.19 (neste side) viser andelen som enten er aktiv eller har deltatt politisk på ulike måter etter kjønn, klassetrinn, fars yrke og antall bøker i hjemmet.

Jenter er noe oftere politisk aktive enn gutter. Samtidig uttrykker de seg oftere via organisasjonene. Guttene er derimot overrepresentert blant de som har begått én eller flere ulovligheter for å si sin mening. Videre finner vi flest av de eldste blant ungdom som har brukt lovlige metoder, organisert eller uorganisert, mens en større andel av de yngste enten ikke har vært politisk aktive eller har tydd til ulovligheter. Når det gjelder sosioøkonomisk bakgrunn, har ungdom som ikke deltar politisk oftere fedre ansatt i lavere funksjonæryrker og færre bøker i hjemmet i forhold til ungdom som har gjort én eller flere politiske handlinger. Blant de som har deltatt via lovlige kanaler finner vi en overvekt av ungdom med mellomlagsbakgrunn og mange bøker i hjemmet, mens vi finner den største andelen med fedre i manuelle yrker blant de som har brukt sivil ulydighet for å si sin mening om samfunnet. Relativt mange i den siste gruppa har også oppgitt at familien har mer enn 500 bøker i hjemmet. Dette virker intuitivt litt merkelig. Skal vi spekulere kan det være at flere av foreldrene i denne gruppa har et utdanningsnivå eller en kulturell ballast som ikke kommer til uttrykk ved fedrenes yrkestittel.

Tabell 4.19. Prosentandelen som enten er aktiv eller har deltatt politisk på ulike måter etter kjønn, klassetrinn, fars yrke og antall bøker i hjemmet.

	Ikke aktiv	Lovlig ad-hoc	Organisert ytring	Sivil ulydighet	Alle
Kjønn*					
Gutt	53	42	35	67	49
Jente	47	58	65	33	51
Totalt	100	100	100	100	100
N	588	297	262	202	1349
Klassetrinn*					
9. klasse	32	28	26	31	30
10. klasse	34	29	31	35	32
Grunnkurs	35	44	44	34	38
Totalt	100	100	100	100	100
N	585	297	262	199	1343
Fars yrke*					
Mellomlag	31	38	39	28	34
Lavere funksjonærer	32	23	25	27	28
Manuelt arbeidende	37	39	36	45	38
Totalt	100	100	100	100	100
N	469	261	227	160	1117
Bøker i hjemmet*					
Mer enn 500	25	30	37	35	30
100 til 500	40	43	39	33	39
100 eller færre	35	27	24	31	31
Totalt	100	100	100	100	100
N	578	294	262	198	1332

*Signifikant forskjell mellom aktivitetsgruppene på et 5-prosentnivå.

Både organisert deltagelse og sivil ulydighet vil som regel være uttrykk for et stort politisk engasjement. Felles for disse ungdommene er at de ofte kommer fra boklige hjem. En viss intellektuell ballast hjemmefra ser dermed ut til å være et kjennetegn ved ungdom som engasjerer seg, på den ene eller den andre måten. Ellers er de to gruppene ganske ulike. Det er dem imellom vi finner den største kjønnsforskjellen. Det å ty til ulovligheter er først og fremst guttenes måte å uttrykke seg på. Derimot finner vi en klar overvekt av jenter blant de organiserte. Samtidig er ungdom som har begått sivil ulydighet gjennomgående yngre enn de organiserte. Satt på spissen og i generelle trekk kan det å ty til ulovligheter dermed se ut til å være en maskulin og noe umoden uttrykksform, mens en organisert meningsytring først og fremst brukes av «modne» jenter med mellomlagsbakgrunn.

Sivil ulydighet – et virkemiddel for de ressurssterke eller de marginaliserte? Det å kaste bløtkaker på politikerne kan betegnes som en form for sivil ulydighet. Aksjonistene politianmeldes og trues med opp til 6 måneders fengsel for legemsfornærmelse. Likevel vil en del, kanskje først og fremst på venstresida, oppfatte slike aksjoner som noe positivt, som et tegn på bevissthet og initiativ i ungdomsbefolkningen. Flere har uttrykt sin begeistring for fenomenet. Til Bergens Tidene har blant andre forfatteren Tor Åge Bringsvær uttalt følgende om aksjonsformen og aktivistene; «*Jeg synes bløtkakekasting er en god aksjonsform. Jentene som kastet var modige*» (Bergens Tidene 25.04.01), mens Forsvarsadvokat Harald Stabell mener at bløtkakekasting er noe politikerne får tåle (Dagsavisen 5. mai 2001). Bløtkakekasting må regnes for å være relativt harmløst. Andre aksjoner er mer dramatiske. I forbindelse med EU-toppmøtet i mai dette året var Gøteborg åsted for gatekamper mellom politi og en gruppe voldelige demonstranter. Av svenske medier og politikere ble demonstrantene betegnet som *profesjonelle pøbler*.

Hva med sivilt ulydig ungdom i Tromsø? Er de rølpete urostifere eller særlig bevisste og resurssterke unge mennesker? Et slikt spørsmål har flere svar og resultatet vil sannsynligvis være avhengig av hvordan man griper det an. Én måte kan være å undersøke hvordan ungdommene lykkes i utdanningssystemet. I undersøkelsen ble ungdommene bedt om å oppgi resultater fra siste karakteroppgjør i fagene norsk, matematikk og engelsk. Dette er viktige fag både i grunnskolen og i videregående, og vi skal bruke karaktergjennomsnittet for alle tre fag som et samlemål på ungdommenes prestasjonsnivå. Karakterskalaen varierer noe i de to skoletypene. Vi justerer for slike forskjeller ved å dele ungdommenes prestasjoner i fem nivåer; god, middels god, middels, middels svak og svak etter synkende prestasjonsnivå. I tabellen nedenfor vises andelen som befinner seg på de ulike prestasjonsnivåene etter politisk deltagelse.

Tabell 4.20. Prosentandelen som enten er aktiv eller har deltatt politisk på ulike måter etter skoleprestasjoner.

Skoleprestasjoner	Ikke aktiv	Lovlig ad-hoc	Organisert ytring	Sivil ulydighet	Alle
God	18	20	33	25	23
Middels god	17	21	23	19	20
Middels	18	26	21	16	20
Middels svak	23	19	12	18	19
Svak	23	15	11	23	18
Totalt	100	100	100	100	100
N	435	234	221	153	1043

Signifikant aktivitetsgruppeskjell på et 5-prosentnivå.

Ikke uventet er politisk engasjert ungdom de som gjør det best på skolen. Blant de som ikke har deltatt i noen politiske handlinger finner vi derimot en klar overvekt av ungdom med svake eller middels svake karakterer. Hele 46 prosent av ungdommene i denne gruppa oppgir et slikt prestasjonsnivå. Motsatt sorterer bare 24 prosent av de som har sagt sin mening via organisasjonskanalen i de to laveste prestasjonsgruppene. Også blant de som bare har deltatt i mer ad-hoc-pregede ytringer finner vi en overvekt av ungdom med middels eller gode skoleprestasjoner. Ungdom som tyr til ulovligheter er en mindre ensartet gruppe. Om lag én av fire befinner seg i den øverste prestasjonsgruppa, mens nesten like mange oppgir svake skoleprestasjoner. Slik framstår ungdom i denne gruppa mer todelt sammenlignet med de andre aktivitetsgruppene.

I tillegg til karakterer kan utdanningsplaner være et mål på ungdoms ambisjoner. Vi har tidligere sett at 38 prosent av alle ungdommene i Tromsø planlegger å ta mer utdanning etter videregående. Har politisk engasjert ungdom oftere planer om høy utdanning enn ungdom flest?

Tabell 4.21. Prosentandelen som enten er aktiv eller har deltatt politisk på ulike måter etter ungdommenes utdanningsplaner.

Utdanningsplaner	Ikke aktiv	Lovlig ad-hoc	Organisert ytring	Sivil ulydighet	Alle
Universitet/høyskole høy grad	24	31	33	29	28
Universitet/høyskole lav grad	9	14	11	10	10
Videregående eller lavere	14	13	14	21	15
Ubestemt/annet	53	43	42	40	47
Totalt	100	100	100	100	100
N	565	295	254	196	1310

Signifikant aktivitetsgruppeforskjell på et 5-prosentnivå.

Når det gjelder utdanningsplaner, følger disse i stor grad ungdommens prestasjonsmønster. Ungdom som ikke er politisk aktive planlegger sjeldnere utdanning på høyeste nivå og er oftere usikre med hensyn til framtidig utdanning enn ungdom i andre grupper. Flest høyt-aspirerende finner vi blant ungdom som deltar politisk gjennom organisasjonene. Også i dette tilfellet skiller ungdom som har bedrevet sivil ulydighet seg noe fra ungdom som kun har brukt konvensjonelle kanaler for medvirkning. De har jevnt over noe lavere ambisjoner. 21 prosent planlegger å avslutte skolegangen senest etter videregående, mot 15 prosent totalt. Samtidig er andelen som planlegger utdanning på høyeste nivå tilnærmet lik andelen i

de andre aktivitetsgruppene. Slik forsterkes inntrykket av at ungdom som bedriver sivil ulydighet er en heterogen gruppe. Her finner vi både de mest resurssterke og de ungdommen som gjør det dårlig i skolen eller har lave ambisjoner utdanningsmessig.

Mye tyder på at ungdom som engasjerer seg politisk via *én* kanal, også uttrykker sitt engasjement på andre arenaer. I forrige kapittel så vi blant annet at de fleste som har vært innom ungdomsrådet også deltar i organisasjonslivet på andre måter. En nærmere analyse viser ikke uventet at organisasjonsmedlemskap også er klart relatert til det å ha utført én eller flere politiske handlinger. Ikke uventet oppgir ungdom som deltar politisk i organiserte former flest organisasjonsmedlemskap. Mer overraskende er det kanskje at nesten like mange blant de som har brukt sivil ulydighet er med i tre eller flere organisasjoner. Et slik svarmønster blir mer forståelig når vi vet at de fleste som sorterer i gruppa for sivil ulydighet også har ytret sin mening via lovlige kanaler. Hvilke typer foreninger organiserer så de sivilt ulydige? Skiller ungdom som bruker ulovlige virkemidler seg ut når det gjelder hvilke type foreninger de er mest aktive i?

Tabell 4.22. Prosentandelen som enten er aktiv eller har deltatt politisk på ulike måter etter den type organisasjon ungdommene er mest aktive i.

Type organisasjon ungdommene er mest med i*	Ikke aktiv	Lovlig ad-hoc	Organisert ytring	Sivil ulydighet	Alle
Partipolitiske/andre politiske foreninger	1	1	6	8	3
Fritidsklubb/ungdomshus	12	7	10	19	12
Sang/Musikk	6	8	12	6	8
Idrettslag	36	39	38	24	36
Andre	9	13	14	14	12
Ikke med	35	31	20	28	30
Totalt	100	100	100	100	100
N	521	275	244	180	1220

Signifikant aktivitetsgruppeskjell på et 5-prosentnivå.

Tabellen ovenfor viser andelen som er mest med i politiske organisasjoner, en fritidsklubb eller ungdomshus, sang eller musikkforening eller i et idrettslag etter ungdommenes politiske engasjement. Det er flest uorganiserte blant de som heller ikke har gjort noen politiske handlinger. Det å ty til ulovligheter er på ingen måte forbeholdt de uorganiserte. Også ungdom som bruker ulovlige aksjoner som politisk virkemiddel deltar i det frivillige organisasjonslivet. Det er ikke vanskelig å finne eksempler på foreninger

og sammenslutninger som helt klart appellerer til den ressurssterke delen av ungdomsgruppa og som samtidig, ved leilighet, anvender sivil ulydighet som virkemiddel. Natur og Ungdom, NOAH (dyrevernorganisasjon) eller Rød Front kan være eksempler på slike. Vi ser imidlertid en tendens til at de sivilt ulydige sjeldnere er med i tradisjonelle ungdomsorganisasjoner som idrettslag og foreninger for musikk og sang. Derimot er mange med i en politisk forening, en fritidsklubb eller et ungdomshus. Det kan slik se ut som disse ungdommene orienterer seg mot arenaer med lav grad av voksenstyring når de deltar i organisasjonslivet. Som vist tidligere er det i de politiske foreningene og på ungdomsklubben at ungdom opplever at de får bestemme mest selv.

Så langt tyder våre analyser på at de sivilt ulydige er en relativt heterogen gruppe. På den ene siden er dette organiserte og ressurssterke ungdommer med gode skoleprestasjoner og høye utdanningsambisjoner. Slike kjennetegn stemmer med bildet av den bevisste, målrettede og opprørske ungdommen, som ikke går av veien for å bryte loven når formålet er godt. En betydelig andel av de sivilt ulydige har imidlertid også svake karakterer og lave utdanningsambisjoner. Kanskje er det å bryte loven for å si sin mening om samfunnet også et virkemiddel for en mer marginalisert del av ungdomsgruppa? Marginalitetsbegrepet brukes ofte for å betegne ungdom som viser et uønsket eller negativt utviklingsforløp (Pedersen 1996). Som nevnt tidligere kan ungdomskriminalitet og et høyt rusmiddelbruk være symptomer på et større problembilde. Hvilken sammenheng finner vi mellom bruk av sivil ulydighet, annen type kriminalitet og rusmiddelbruk?

Alle som sorterer i gruppa for sivil ulydighet har i prinsippet begått én eller flere ulovlige handlinger. De har enten brukt vold for å oppnå noe politisk, okkupert bygninger, drevet hærverk, deltatt i ulovlige aksjoner eller skrevet meningsytringer på vegger og lignende. Flere av spørsmålene vi har brukt til å konstruere kriminalitetsmålet i kapittel 2 beskriver ulovlige handlinger som kan være politisk motivert. Dette gjelder særlig spørsmålene om hærverk og slåsskamper. For å unngå at det er de samme handlingene som måles skal vi derfor kun bruke spørsmålene om trusler og innbrudd når vi undersøker sammenhengen mellom generell kriminalitet og sivil ulydighet. Både det å true til seg penger eller ting eller å bryte seg inn for å stjele noe må først og fremst regnes som vinningskriminalitet. Tabell 4.23 viser andelen som har vært involvert i ett eller flere lovbrudd av denne typen etter politisk deltagelse.

Tabell 4.23. Prosentandelen som enten er aktiv eller har deltatt politisk på ulike måter etter deltagelse i kriminelle handlinger.

Lovbrudd	Ikke aktiv	Lovlig ad-hoc	Organisert ytring	Sivil ulydighet	Alle
Ingen lovbrudd	94	95	94	67	90
Ett eller flere lovbrudd	6	5	6	33	10
Totalt	100	100	100	100	100
N	570	252	292	198	1312

Signifikant aktivitetsgruppeskjell på et 5-prosentnivå.

Andelen vinningskriminelle er størst i gruppa for sivil ulydighet. Her har en tredjedel enten truet til seg penger og ting eller brutt seg inn for å stjele noe minst én gang. For de andre aktivitetsgruppene er denne andelen bare 5–6 prosent.

Tabell 4.24. Prosentandelen som enten er aktiv eller har deltatt politisk på ulike måter etter rusmiddelbruk.

Rusmiddelbruk	Ikke aktiv	Lovlig ad-hoc	Organisert ytring	Sivil ulydighet	Alle
Avholdende	48	45	43	21	43
Moderate alkoholbrukere	35	38	42	30	36
Høykonsumenter av rus	17	16	15	49	21
Totalt	100	100	100	100	100
N	576	291	259	196	1322

Signifikant aktivitetsgruppeskjell på et 5-prosentnivå.

Tabell 4.24 viser rusmiddelbruk blant ungdom som ikke deltar eller deltar politisk på ulike måter. Jevnt over oppgir litt under halvparten av ungdommene at de er avholdende, mens mellom 15 og 20 prosent er høykonsumenter av rus. Ungdom som har drevet sivil ulydighet viser imidlertid et svært avvikende rusmønster. Her oppgir nær halvparten at de er høykonsumenter av rus. Det vil si at de drikker alkohol minst ukentlig og/eller har prøvd ett eller flere illegale rusmidler. Bare én av fem blant ungdom som har tydd til ulovligheter for å si sin mening bruker ingen rusmidler jevnlig. Dette til tross for at andelen blant de yngste er relativt stor her.

Vi skal se nærmere på hvilken selvstendig effekt ett eller flere kjennetegn ved ungdommene har på deres deltagelse i politiske handlinger. Her brukes betegnelsen selvstendig effekt fordi vi, i motsetning til i de foregående krysstabellene, kontrollerer for andre variabler. Eksempelvis

kan vi undersøke betydning av skoleprestasjoner for det å bedrive sivil ulydighet uten at kjønns- eller aldersforskjeller i de ulike prestasjonsgruppene forstyrrer sammenhengen.

Tabell 4.25. Logistisk regresjon med Odds Ratio-effekter. Sannsynligheten for at en ungdom har deltatt politisk på ulike måter.

Logittkoeffisienter (b), Standardfeil (SE), signifikanstest (p) og Odds Ratio (OR).

	Ikke politisk aktiv				Sivil ulydighet			
	B	S.E.	p	O.R	B	S.E.	p	O.R
Konstant	2,59	1,29	0,04	13,36	2,41	2,10	ns	11,17
Kjønn (ref. gutt)								
Jente	-0,14	0,17	ns	0,87	-0,63	0,26	0,02	0,53
Alder (ref. lav)								
	-0,12	0,08	ns	0,89	-0,35	0,14	0,01	0,71
Bosted (ref. Tromsøya)								
Kroken	0,75	0,29	0,01	2,13	-0,48	0,45	ns	0,62
Tromsdalen	0,07	0,27	ns	1,07	-1,33	0,52	0,01	0,27
Kvaløysletta	0,03	0,20	ns	1,03	-0,39	0,31	ns	0,68
Distriktene	-0,21	0,33	ns	0,81	-0,88	0,55	0,11	0,42
Andre	0,36	0,41	ns	1,43	0,20	0,56	ns	1,23
Bøker (ref. 100 eller færre)								
100-500 bøker	-0,34	0,20	0,09	0,71	-0,02	0,31	ns	0,98
Mer enn 500	-0,49	0,22	0,03	0,61	0,00	0,33	ns	1,00
Fars yrke (ref. arbeider)								
Mellomlag	0,42	0,21	0,04	1,53	-0,14	0,33	ns	0,87
Lavere funksjonær	0,80	0,21	0,00	2,22	-0,20	0,33	ns	0,82
Ikke svart/annet	1,26	0,58	0,03	3,53	0,24	0,86	ns	1,28
Skoleprestasjoner (ref. svak)								
	-0,21	0,06	0,00	0,81	0,07	0,10	ns	1,07
Organisasjonstype (ref. ikke org.)								
Partipolitisk/annen politisk	-1,44	0,54	0,01	0,24	1,69	0,54	0,00	5,42
Sang/Musikk forening	-0,21	0,30	ns	0,81	0,55	0,41	ns	1,73
Fritidsklubb/Ungdomshus	-0,74	0,34	0,03	0,48	0,24	0,53	ns	1,27
Idrettslag	-0,46	0,21	0,03	0,63	0,03	0,34	ns	1,04
Andre	-0,54	0,28	0,05	0,58	0,71	0,41	0,09	2,03
Ruskategori (ref. avholdende)								
Moderate alkoholbrukere	-0,39	0,19	0,04	0,68	1,04	0,33	0,00	2,82
Høykonsumenter av rus	-0,47	0,26	0,07	0,63	1,97	0,36	0,00	7,19
Kriminalitet (ref. ikke vinningskrim.)								
Vinningskriminalitet	-0,95	0,35	0,01	0,39	1,75	0,34	0,00	5,78
N	750				750			

I tabell 4.25 vises resultatet av en logistisk regresjonsanalyse der vi har undersøkt sannsynligheten for at en ungdom har deltatt i ulovlige hand-

linger for å si sin mening om samfunnet når hun eller han har andre ulike kjennetegn. Vi undersøker også hvilken effekt ulike kjennetegn har på sannsynligheten for at en ungdom ikke er politisk aktiv. For å lese tabellen gjelder de samme reglene som er nevnt tidligere i rapporten. Odds Ratio-tallet (OR) forteller noe om effekten av å ha et gitt kjennetegn (f.eks. det å være jente) på sannsynligheten for at ungdommen ikke er politisk aktiv eller har drevet med sivil ulydighet. Også i denne sammenheng er det viktige for å lese tabellen nedenfor å vite at OR større enn 1 gir økt sannsynlighet for at en ungdom ikke er politisk aktiv/har bedrevet sivil ulydighet, mens OR mindre enn 1 gir redusert sannsynlighet for det samme.

Antall bøker i hjemmet, fars yrke, skoleprestasjoner, organisasjonsmedlemskap, rusmiddelbruk og deltagelse i vinningskriminalitet har selvstendig effekt på politisk aktivitet. I tabellen ovenfor brukes de yngste guttene, med få bøker i hjemmet, arbeiderbakgrunn, svake skoleprestasjoner, som er uorganiserte, avholdende og ikke har deltatt i vinningskriminalitet som referanse. I forhold til denne gruppa reduseres sannsynligheten for at en ungdom *ikke har deltatt* politisk når hun eller han har mange bøker i hjemmet, gode skoleprestasjoner, er med i én eller flere fritidsorganisasjoner, bruker rusmidler og har vært involvert i vinningskriminalitet. Motsatt øker sannsynligheten når ungdommen er bosatt i Kroken og har lavere funksjonærbakgrunn (evt. ikke har svart på spørsmålet om fars yrke eller bosted). Videre er *sivil ulydighet* først og fremst relatert til kjønn, deltagelse i organisasjonslivet, rusmiddelbruk og kriminalitet. Guttene, de politisk organiserte, ungdom med et høy forbruk av rusmidler og ungdom som har deltatt i vinningskriminalitet er overrepresentert blant de som har deltatt i ulovlige aksjoner. Videre ser sannsynligheten for at en ungdom har deltatt i ulovlige aksjoner ut til å være størst når ungdommene bor på Tromsøya.

Oppsummerende ser det å *ikke* delta politisk først og fremst ut til å være et trekk ved de yngste. Samtidig vil ungdom som ikke engasjerer seg ligne på unge flest i Tromsø. I og med at hele 43 prosent i Tromsø ikke har deltatt i noen politiske handlinger sier det seg selv at dette må betegnes som normalatferd. Mindre vanlig er det å ty til sivil ulydighet. Bare 15 prosent har deltatt i ulovligheter for å si sin mening om samfunnet. Som nevnt ovenfor ser denne gruppa ut til å være relativt heterogen. Vi finner imidlertid visse marginaliseringstrekk. Også når vi tar hensyn til alder, kjønn og sosial bakgrunn er både rusmiddelbruk og deltagelse i vinningskriminalitet sterke predikatorer for sivil ulydighet. Her er det imidlertid den klassiske utagerende problematferden som kommer til syne. Høyt

rusmiddelbruk og ungdomskriminalitet vil i mange sammenhenger få uheldige konsekvenser for de ungdommene det gjelder. Enkelte av de sivilt ulydige er mest sannsynlig ungdom som vil utvikle et større mønster av problematferd på sikt – ungdom på randsonen av samfunnet (jmf. Pedersen 1996). Sivil ulydighet kan imidlertid også være del av en aktiv protest mot det bestående for relativt resurssterke ungdommer.

5 Lokale forskjeller – en oppsummering

Innledningsvis antok vi at ungdoms oppvekstvilkår ville variere etter hvilken del av kommunen de unge var bosatt i. Under dette siste kapitlet gis en kort oppsummering av lokale forskjeller i Tromsø. Vi har blant annet sett at det er forskjell på ungdom fra de ulike boområdene når det gjelder sosial bakgrunn. Blant de som bor på Tromsøya er flest fedre ansatt i mellomlagsyrker, mens den største andelen sysselsatt i manuelle yrker bor i Kroken og i distriktene. Når det gjelder antall bøker i hjemmet, har ungdom bosatt i Kroken og distriktene færrest, mens flest på Tromsøya oppgir at familien har mer enn 500 bøker i hjemmet. Jevnt over regner vi med at det er en sammenheng mellom fars yrke, antall bøker i hjemmet og utdanningsnivå. Det kan dermed se ut som foreldrenes utdanningsnivå er høyest på Tromsøya og lavest i Kroken og i distriktene.

Rus og problematferd – små forskjeller, men ungdom i Kroken er noe mer utsatt

I utgangspunktet kunne vi forvente et høyere forbruk av rusmidler i sentrum fordi det finnes flest serverings- og utesteder her. Dette er ikke tilfelle når det gjelder ungdoms alkoholbruk. Tar vi hensyn til ungdommenes alder ligger områdene Kroken og Tromsdalen på topp når det gjelder andelen som drikker minst én gang i måneden. Flest av de som ikke drikker i det hele tatt bor derimot på Tromsøya. For bruken både av lettere og tyngre narkotiske stoffer ser tilgjengelighet ut til å være av større betydning. Flest fra Tromsøya har bruk hasj, amfetamin og ecstasy. Samtidig er det litt flere blant ungdom i sentrumsnære strøk enn ungdom i distriktene som tror de kan skaffe hasj i løpet av to-tre dager hvis de ønsket det.

Ser vi på deltagelse i ulike kriminelle handlinger ligger Tromsøya på topp når det gjelder hærverk og skade, mens Krokenungdommen oftest har vært med på et innbrudd. Videre har flest bosatt i Kroken deltatt i slåsskamper både med og uten våpen. Spør vi etter andelen som har vært viten til vold mot andre, er denne også størst i Kroken. Også når det gjelder egenopplevd vold ligger Krokenungdommen i det øvre sjiktet. Det må understrekes at forskjellene mellom de ulike boområdene jevnt over er liten. Når dette er sagt, tyder undersøkelsen på en viss opphopning av vold og problematferd i Kroken.

Færre tilbud og flest organiserte i distriktene

Når det gjelder organiserte fritidsaktiviteter, er deltagelsen lavest på Tromsøya og høyest i distriktene. Blant distriktsungdommen er 72 prosent med i én eller flere organiserte fritidsaktiviteter, mot 64 prosent totalt. Ikke uventet har de samme ungdommene flest styreverv og tillitsoppgaver. Ungdom i distriktene er dessuten særlig aktive når det gjelder deltagelse i det kommunale ungdomsrådet. Én forklaring på at vi finner flest organiserte i distriktene kan være sterkere sosial kontroll, en annen at det er færre alternative fritidstilbud på hjemstedet. Også når det gjelder bruk av ulike kulturtilbud skiller distriktsungdommen seg fra Tromsøungdom flest. Færre har vært på kino, diskotek, idrettsarrangement, revy, museum og konsert. Bare når det gjelder det å gå tur i skog og mark og boklesning har flest distriktsungdommer krysset av for dette. Samtidig driver flere med én eller flere fritidsaktiviteter som de selv har tatt initiativet til. Ungdom i distriktene har færre tilbud og er sannsynligvis overlatt til å skape mer selv.

Flest i distriktene vil flytte – men planer om høyere utdanning er ikke årsaken

Spørsmålet om framtidig bosetting er et særlig relevant tema i distriktene. Færre er usikre på hvor de vil bo etter endt utdanning enn Tromsøungdom flest. Her finner vi den største andelen som ønsker å bosette seg et annet sted enn hjemstedet etter endt utdanning. Samtidig planlegger en betydelige andel å bli boende. Selv om planene går i ulike retninger ser det dermed ut til at distriktsungdom har et noe mer reflektert forhold til spørsmålet om framtidig bosetting. Når det gjelder utdanningsplaner, kjennetegnes Kroken og distriktene ved at relativt få planlegger utdanning på høyeste nivå. Forskjellen mellom de ulike boområdene kan sannsynligvis relateres til foreldrenes utdanningsnivå. Samtidig må vi regne med at utdanningsetterspørselen på det hjemlige arbeidsmarkedet er lavere i distriktene enn i bykjernen. Det er imidlertid ingen klar motsetning mellom det å planlegge høy utdanning og å ønske og bosette seg i distriktene. Mot formodning ønsker flest blant de minst utdanningsmotiverte å flytte. En mulig forklaring på at vi finner en sammenheng her kan være en generell misnøye-effekt. Disse ungdommene er kanskje både skoletrette og lei av hjemplassen.

Summary

This report is written on commission from the municipality of Tromsø. The findings are based on data from a questionnaire administrated in December 2000 and January 2001 to pupils attending secondary school and first year of upper secondary school, mainly aged 14 to 16. The sample consists of 1456 young people and represents 74 percent of the target population. Young people's participation in school, leisure activities and local politics is given special attention in the report. Furthermore, we focus on substance use, conduct problems, leisure activities and future plans.

Concerning substance use our inquiry shows that six out of ten in Tromsø drink alcohol frequently (at least once a month), 10 percent have tried cannabis, while respectively 4 and 3 percent have tried ecstasy and amphetamine during the last year. In general, young people in Tromsø resemble youths elsewhere in Norway. The abuse of alcohol and illegal drug consumption is neither considerably higher nor considerably lower than the abuse in other municipals we would normally compare with. Furthermore, 20 percent state that they have been involved in criminal activity such as vandalism, burglary and threats. 38 percent have been involved in a fight without weapons, while about one out of ten have attended one with weapons involved. Mostly it is the young boys in Tromsø who take part in various criminal activities. Compared to municipalities such as Fredrikstad, Oslo and Kristiansand, the rate of juvenile delinquency is rather high in Tromsø.

The second part concerns leisure activities and future plans. A significant part of the youths' leisure-time is used for social interaction with peers. Young people in Tromsø seem to give a high priority to social activities outside the home. 64 percent take part in at least one organised leisure activity. Athletic clubs, leisure-time clubs, and song- and music organisations are the most common ones. All in all, youth in Tromsø do not differ notably from youth elsewhere when it comes to participation in various cultural activities. Nearly one half of the respondents have not yet made up their minds regarding higher education. Close to 40 percent plan to a university or college degree, while 14 percent plan to leave school earlier. Only one out of four do not wish to settle in their local community as adults. Youths living in rural areas of the municipality more often plan to settle elsewhere than those living in a central area.

In chapter four we describe young people's participation in school, leisure activities, and politics. Most pupils express a wish for greater influence on important issues significant for their own school-situation. Furthermore, the findings seem to indicate that young people have little influence in some of the organised leisure activities. Most youths believe that it is better when young people take responsibility and make their own decisions concerning their leisure activities. When it comes to political interest, the most frequent issues discussed are educational- and job-opportunities, crime, and racism. One out of four in Tromsø have participated in traditional political activities, 44 percent have participated in more ad-hoc based political activities, while 15 percent have played an active part in illegal protest actions. Compared to youth in Fredrikstad young people in Tromsø talk more often about most political issues. Additionally, they are more often involved in political activities.

Referanseliste

Bakken, A. (1998). *Ungdomstid i storbyen*. NOVA-rapport 7/98. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring

Beck, Ulrich (1999). *World risk society*. Cambridge: Polity Press

Bjørnson, O. (1995). *Som far så sønn? En analyse av klassereproduktive tendenser i ungdoms framtidsorientering og valg av utdanning*. UNGforsk-rapport 6/95 Oslo : NAVFs program for ungdomsforskning

Bjørklund, T. og Saglie, J. (2000). *Lokalvalg 1999: rekordlav og rekordhøy deltagelse*. Institutt for samfunnsforskning, Rapport 2000:12, Oslo

Brynner, J., Chisholm, L. og Furlong, A. (1997). *Youth, citizenship and social change in a European context*. Aldershot: Ashgate

Giddens, Anthony (1999). *Runaway world. How globalisation is reshaping our lives*. London: Profile Books

Fauske, H. (1993). «Lokal forankring og global orientering? Holdninger til heimstaden blant unge i Oppland». I Heggen, K., Myklebust, J. O. og Øia, T. (red): *Ungdom i lokalmiljø. Perspektiv frå pedagogikk, sosiologi, antropologi og demografi*. Oslo: Det Norske Samlaget

Fulsås, Narve (1998). *Universitetet i Tromsø: et kort tilbakeblikk: kortversjon*. Tromsø: Universitetet i Tromsø

Hansen, M. N. (1999). Utdanningspolitikk og ulikhet: rekruttering til høyere utdanning 1985–1996. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, nr. 2: 172–203

Heggen, K. (1991). *Ungdom og moderne lokalsamfunn. Frå Ungdomsprosjektet i Møre og Romsdal*. Møreforskning. Rapport 1/91

Heggen, K. (1993). «Kvalifisering i lokal kontekst». I Heggen, K., Myklebust, J. O. og Øia, T. (red): *Ungdom i lokalmiljø. Perspektiv frå pedagogikk, sosiologi, antropologi og demografi*. Oslo: Det Norske Samlaget.

Hegna, K. (1996) *Koss har med det? Ungdomsundersøkelsen i Stavanger 1995*. UNGforsk-rapport 1/96 Oslo : NAVFs program for ungdomsforskning

Kaufmann, A. (1992). *Kriminalitetsutvikling hos barn og unge. En sammenfatning av risikofaktorer knyttet til individet og psykososialt miljø*. Oslo: Det kriminalitetsforebyggende råd

Moshuus, G. (1996). «Utfordringer for barne- og ungdomsorganisasjonene». I Øia, T. (red) *Ung på 90-tallet. En antologi*. Oslo: UNGforsk/Cappelen Akademiske Forlag

Myklebust, J. O. (1997). «Livsløp og lokalsamfunn». I Frønes, I., Heggen, K. og Myklebust, J. O. (red.): *Livsløp, oppvekst, generasjon og sosial endring*. Oslo: Universitetsforlaget

Reitan, Marit og Stigen, Inger Marie (2000) «Kampen om miljøet – fra politikk til administrasjon?», *Tidsskrift for samfunnsforskning* 3:405–430

Pape, H. (1997). *Karakteristika ved ungdomskriminalitet og unge lovovertredere*. Oslo: Politihøgskolen

Pape, H. (1996). Alkoholens gleder og farer i ungdomstiden. I Pedersen, W. & Waal, H. (red) *Rusmidler og veivalg*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag

Pape, H. & Hammer, T. (1996). How does Young People's Alcohol Consumption Change During the Transition to Early Adulthood? A longitudinal Study of Changes on Aggregate and Individual Level. *Addiction*, 9. 1345–1357

Pedersen, W. (1998). *Bittersøtt*. Oslo: Universitetsforlaget

Pedersen, W. (1996) «Marginalitet–arbeiderklassens sårbare sønner». I Øia, T. (red) *Ung på 90-tallet. En antologi*. Oslo: UNGforsk/Cappelen Akademiske Forlag

Pedersen, W. & Aas, H. (1995). Full for første gang. En longitudinell studie. *Nordisk alkohol tidsskrift* (12):121–132

Pedersen, W. (1993). Forebyggende foreningsliv? *Tidsskrift for samfunnsforskning* (34):199–218

Pedersen, W. (1993). «Ungdom, vennskap og bruk av rusmidler». *Tidsskrift for Den norske lægeforening*, Vol. 113, (14):1747–1749

Petersson, O., Westholm, A. og Blomberg, G. (1989). *Medborgarnas makt*. Stockholm: Carlssons

Rossow, In. (1996). «Alcohol-related violence: The impact of drinking pattern and drinking context». *Addiction*, Vol. 91, (11):1651–1661

Rutter, M., Giller, H. og Hagell, A. (1998). *Antisocial behavior by young people*. Cambridge: Cambridge University Press

Rørmark, Bjarte (1998). *Fra leder til veileder*. Oslo: Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU)

SIFA (1999). *Rusmidler i Norge*. Statistikk'99. Oslo: Rusmiddeldirektoratet/SIFA

Skjersli, S. og Aamodt P. O. (1997). «Effekter av Reform 94 på sosiale skjevheter i valg mellom allmenfag og yrkesfag». Utdrag fra Lødding m. fl. (red.): *Idealer og paradokser – Aspekter ved gjennomføringen av Reform 94*. Oslo: Tano Aschehoug.

- Skog, O. J. (1998). *Å forklare sosiale fenomener. En regresjonsbasert tilnærming*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS
- Skog, O. J. (2001). «Alcohol consumption and mortality rates from traffic accidents, accidental falls, and other accidents in 14 European countries». *Addiction* Vol. 96: S49–S58
- Skogen, K. (1993) *Ungdom, friluftsliv og organisasjoner*. UNGforsk-rapport 2/93 Oslo : NAVFs program for ungdomsforskning
- Skretting, A. (1996). *Ungdom og rusmidler: Data fra de årlige spørreskjemaundersøkelsene til Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning*. Oslo: Rusmiddeldirektoratet/SIFA
- Skretting, A. (1999). *Bruk av rusmidler ved utgangen av ungdomsskolen: resultater fra den norske delen av den europeiske skoleundersøkelsen – ESPAD, 1995 og 1999*. Oslo: Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning
- Skretting, A. (2000). *Ungdom og rusmidler: Data fra SIFAs årlige spørreskjemaundersøkelse 1968–99*. Oslo: Rusmiddeldirektoratet/SIFA
- Sletten, M.A. (2001). *Tilleggsrapport – Ung i Notodden*. NOVA-skrift 1/01. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
- Stefansen, K. (1997). *Ungdomsundersøkelsen i Strand – om rusmiddelbruk, fritidsmønstre og skoletilpasning*. NOVA-rapport 25/97. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
- Stefansen, K. (1998). *Ung i Målselv. Fritidsmønstre, rusmiddelbruk og framtidplaner*. NOVA-rapport 25/98. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Strandbu, Å. (2000). *Storbyungdom og natur. En undersøkelse av Osloungdoms forhold til friluftsliv og miljøproblemer*. NOVA-rapport 14/00. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Utekontakten i Tromsø (2000). *Ungdom og rusmidler – en rusundersøkelse i Tromsø sentrum*. Tromsø: Utekontakten.
- NSD (1997): *Undersøkelse om arbeidsforhold og arbeidserfaringer 1997*.
- Vestel, V., Moshuus, G. H. og Hegna, Kristinn (1997). *Ung i Bodø : fritidsaktiviteter, rusmiddelbruk og problematferd blant ungdom i Bodø i 1996*. Nova rapport 20/1997. Oslo : Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring
- Wollebæk, D., Selle, P. /Lorentzen, H. (2000): *Frivillig innsats: Sosial integrasjon, demokrati og økonomi*. Bergen: Fagbokforlaget
- Wichstrøm, L., Skogen K. og Øia, T. (1996) *Increased rate of conduct problems in urban areas : what is the mechanism?* Baltimore: American Academy of Child and Adolescent Psychiatry

Wichstrøm, L. (1994). *Mental helse blant ungdom i Norge : Oslo som særtilfelle?* UNGforsk-Rapport 3/94. Oslo : NAVFs program for ungdomsforskning

Ødegård, G. (2001) *Ungdomstid i Fredrikstad: Om skole fritid, rus, samfunnsengasjement og verdiorienteringer*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring

Øia, T. (1995): *Apolitisk ungdom?* Otta: Cappelen Akademiske Forlag AS

Øia, T. & Berwitz, Ø. (1994). *Fritidsmønstre og risikoatferd. En undersøkelse av fritidsvaner til 16–19 åringer i Oslo*. UNGforsk-Rapport 1/94. Oslo : NAVFs program for ungdomsforskning

Øia, T. (1994): *Norske ungdomskulturer*. Oslo: Oplandske bokforlag

Øia, T. (1990): *Et forargelsens hus*. Oslo: Kirke- og kulturdepartementet. Ungdoms- og idrettsavdelingen

Aardal, Bernt (1999) *Velgere i 90-årene*. Oslo: NKS-forlaget.

Andre kilder:

Aschehoug og Gyldendals store norske leksikon (1994) *Bind 13*.

Barne- og familiedepartementet (2001) *satsing på barn og ungdom. Regjeringens mål og innsatsområder i statsbudsjettet 2001*

Barne- og familiedepartementet (2001) www.odin.dep.no/bfd

Destinasjon Tromsø (2000). Infoguide Tromsø

Norges Offentlige Utredninger (1995) *Ny lovgivning om opplæring*. NOU 1995:18

Kommuneplan for Tromsø (1999) *Plan 2011*. Tromsø: Tromsø kommune.

Lærerplanverket for den tiårige grunnskolen (1996) Oslo: Det kongelige Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet

Nordlys (2001) www.nordlys.no

Ungdomsmeldinga (1997) *Ka med oss?* Tromsø: Tromsø kommune

SSB (1999) Statistisk årbok. Oslo/Kongsvinger: Statistisk Sentralbyrå

SSB (2001) www.ssb.no/emner/02/02/03/skildsmisse

SSB(2001) www.ssb.no/kommuner

Norges bygdeungdomslag (2001) www.bygdeungdom.no

Vedlegg 1: Tabeller

Grunnmodul

Bakgrunn

Kjønnsfordelingen i utvalget. Absolutte tall og prosent.

Er du gutt eller jente?	Absolutte tall	Prosent
Gutt	725	49
Jente	725	49
Ukjent kjønn	15	1
Totalt	1465	100

Andelen adopterte. Absolutte tall og prosent.

Er du adoptert fra et annet land?	Absolutte tall	Prosent
Ja	17	1
Nei	1417	97
Ukjent	31	2
Totalt	1465	100

Klassetrinn etter kjønn. Prosent

Hvilket klassetrinn går du i?	Gutt	Jente	Alle
9.klasse	28	31	30
10.klasse	32	34	33
Grunnkurs	40	35	38
Totalt	100	100	100
N	720	723	1443

NS

Foreldrenes landbakgrunn (fødeland). Absolutte tall og prosent.

Er din far/mor født i Norge?	Absolutte tall	Prosent
Minst en forelder norsk	1384	95
Vestlig innvandrerbakgrunn	22	2
Ikke-vestlig innvandrerbakgrunn	23	2
Ukjent	33	2
Totalt	1465	100

Familiesammensetning/bosituasjon. Absolutte tall og prosent.

Hvem bor du sammen med nå?	Absolutte tall	Prosent
Mor og far	873	60
En av foreldrene/flytter mellom	390	27
På hybel, internat e.l.	105	7
Annet	65	4
Ukjent	32	2
Totalt	1465	100

Fars og mors sosioøkonomisk status. Absolutte tall og prosent.

Hvilket yrke har dine foreldre?	Fars yrke		Mors yrke	
	Absolutte tall	Prosent	Absolutte tall	Prosent
Høyere administrative stillinger	17	1	4	0
Teknisk/økonomisk mellomlag	206	14	122	8
Humanistisk-sosiale mellomlag	173	12	312	21
Lavere funksjonærer	332	23	636	43
Primærnæring	52	4	8	1
Andre selvstendig næringsdrivende	18	1	5	0
Arbeidere	410	28	104	7
Ukjent	257	18	274	19
Totalt	1465	100	1465	100

Foreldrenes samlede¹ sosioøkonomiske status. Absolutte tall og prosent.

Foreldrenes yrkeskategori ²	Absolutte tall	Prosent
Ledere + teknisk-økonomisk mellomlag	308	21
Humanistisk-sosialt mellomlag	303	21
Lavere funksjonæryrker	523	36
Primærnæring, selvstendig næringsdrivende	76	5
Manuelt arbeidende	130	9
Begge foreldre uten arbeid	97	7
Begge foreldre ukjent	28	2
Total	1465	100

1. Når mor og fars status er ulike har foreldrene fått status tilsvarende den høyeste sosialgruppa. Unntak: Når en av foreldrene har sitt virke i primærnæring eller er selvstendig sorterer begge foreldre i gruppa for *primærnæring, selvstendig næringsdrivende*.

2. *Ledere*: ledende stillinger i offentlig og privat sektor. *Teknisk-økonomisk mellomlag og Humanistisk-sosialt mellomlag*: stillinger som minst krever tre års utdanning på universitet eller høyskole. *Lavere funksjonæryrker*: ansatte i tjenesteytende virksomhet, offentlig og privat sektor (mindre enn tre års høyere utdanning). *Primærnæring, selvstendig næringsdrivende*: Jordbruk, fiske o.l., samt selvstendig næringsdrivende. *Manuelt arbeidende*: faglærte og ufaglærte i manuelle yrker.

Antall bøker i hjemmet etter foreldrenes yrkeskategori. Prosent.

Antall bøker i hjemmet?	Ledere + tek./øko. m.lag	Hum./sos. mellomlag	Lavere funksjonærer	Primærnæring / selvstendige	Arbeider	Uten arbeid / Alle ukjent	Alle
100 eller færre	19	19	40	45	48	39	32
100 til 500	37	39	42	27	41	35	39
Mer enn 500	44	43	18	28	11	26	29
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	303	301	526	75	132	89	1426

Skole og framtidsplaner

Prestasjonsnivå etter kjønn

Prestasjonsnivå ¹	Gutt	Jente	Alle
Svakt	24	16	20
Middels svakt	20	18	19
Middels	21	17	19
Middels godt	16	23	20
Godt	18	26	22
Totalt	100	100	100
N	552	563	1115

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

1. Samlet karaktermål (1-6) i norsk hovedmål, matematikk og engelsk, sist ungdommene fikk karakterer.

Oppslutning om ulike skoleholdninger. Prosent.

Påstander om hvordan det er å gå på skolen. Hva passer best for deg?	Helt enig	Litt enig	Litt uenig	Helt uenig	Totalt	N
Å få gode karakterer er viktig	72	24	2	1	100	1426
Jeg trives på skolen	56	30	8	5	100	1420
Skolen kommer godt med uansett hva jeg skal senere	57	29	9	5	100	1413
Vi lærer mye interessant på skolen	30	45	18	8	100	1413
Lærerne våre er flinke til å lære bort	18	46	25	11	100	1420
Elevene har ingen innflytelse på viktige avgjørelser i skolen	17	36	32	15	100	1393
Skoletida er den beste tida i et menneskes liv	6	20	31	44	100	1406

*Kjønnsforskjellene er signifikante på et 5-prosentnivå.

Oppslutning om ulike skoleholdninger (0-3). 0=helt uenig, 3= helt enig. Gjennomsnitt.

	Gutt	Jente	Totalt	N
Gode karakterer er viktig	2,67	2,66	2,67	1424
Jeg trives på skolen*	2,28	2,47	2,37	1418
Skolen kommer godt med uansett hva jeg skal senere*	2,29	2,47	2,38	1411
Vi lærer mye interessant på skolen	1,95	1,97	1,96	1411
Lærerne våre er flinke til å lære bort	1,73	1,68	1,70	1418
Elevene har ingen innflytelse på viktige avgjørelser i skolen*	1,62	1,49	1,55	1391
Skoletida er den beste tida i et menneskes liv*	0,81	0,93	0,87	1404

*Kjønnsforskjellene er signifikante på et 5-prosentnivå.

*Studieretning i videregående/planlagt studieretning etter kjønn/klassestrinn.
Prosjenter.*

Valg av videregående kurs (9. og 10. klasse = ønsker)	Kjønn		Klassestrinn			Alle
	Gutt	Jente	9.klasse	10.klasse	Grunnkurs	
Allmenne, øko. og adm. fag	34	42	32	41	40	38
Idrett og kreative fag ¹	16	28	30	25	14	22
Tradisjonelle jentefag ²	3	19	10	7	16	11
Tradisjonelle guttefag ³	38	5	13	19	28	21
Annet	9	7	14	7	3	7
Totalt	100	100	100	100	100	100
N	660	669	373	416	535	1324

Signifikant kjønnsforskjell Signifikant klassestrinnsforskjell

1. Musikk, dans, drama, formgivingsfag, idrett.
2. Helse- og sosialfag, hotell og næringsmiddelfag.
3. Byggfag, elektrofag, mekaniske fag, kjemi- og prosessfag.

Utdanningsplaner etter kjønn. Prosjenter.

På hvilket trinn har du planlagt å avslutte utdanningen din?	Gutt	Jente	Alle
Universitet/høyskole høy grad	26	29	27
Universitet/høyskole lav grad	8	12	10
Videregående eller lavere	18	12	15
Ubestemt/annet	48	47	48
Totalt	100	100	100
N	698	705	1403

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Bosettingspreferanser etter kjønn. Prosjenter.

Ønsker du å bosette deg på hjemstedet når du er ferdig med utdanningen din?	Gutt	Jente	Alle
Ja, svært gjerne	17	11	14
Ja, dersom det faller seg slik	26	26	26
Usikker	36	36	36
Nei, jeg ønsker å bosette meg et annet sted	21	27	24
Totalt	100	100	100
N	712	720	1432

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Hvor ungdommene vil bo etter kjønn. Prosjenter.

Hvor vil du helst bo når du er ferdig med utdanningen din?	Gutt	Jente	Alle
Tror ikke jeg kommer til å flytte	18	12	15
Storby	30	29	29
Mindre by/stort tettsted	7	8	8
Lite tettsted/bygd	3	2	3
Annet land	17	19	18
Usikker	26	29	27
Totalt	100	100	100
N	697	697	1394

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Venner

Vennsksapsform etter kjønn. Prosentner.

Når du er sammen med venner, vil du si at du vanligvis er sammen med...?	Gutt	Jente	Alle
1-2 faste	30	25	28
1-2 faste + gjeng	16	21	19
Gjeng	29	31	30
Tilfeldig/annet	25	22	24
Totalt	100	100	100
N	690	694	1384

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Antagelser om vennebesøk på sykehus etter kjønn. Prosentner.

Hvis du ble lagt inn på sykehus. Ville dine venner besøke deg jevnlig?	Gutt	Jente	Alle
Ja, helt sikkert	38	59	48
Ja, det tror jeg	50	38	44
Tror ikke/har ikke venn	12	3	8
Totalt	100	100	100
N	711	720	1431

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Mobiltelefon og internett

Prosentandelen som har eier, disponerer eller har tilgang til mobil og internett etter kjønn.

	Gutt	Jente	Alle
Eier eller disponerer mobiltelefon stort sett alene*	81 (715)	90 (718)	85 (1433)
Har regelmessig adgang til mobiltelefon*	83 (661)	90 (667)	86 (1328)
Har adgang til mobiltelefon av og til	80 (578)	78 (522)	79 (1100)
Har tilgang til internett hjemme*	76 (682)	72 (696)	74 (1378)

Tallene i parentesene tilsvarer antall ungdommer som har svart på de ulike spørsmålene (N).

*Kjønnsforskjellene er signifikante på et 5-prosentnivå.

Mobiltelefontilgang etter kjønn. Prosentner.

	Gutt	Jente	Alle
Eier eller disponerer mobiltelefon stort sett alene	80	89	84
Har regelmessig adgang til mobiltelefon, eier ikke	5	4	4
Har adgang til mobiltelefon av og til, ikke regelmessig og eier ikke	9	4	6
Ukjent	7	3	5
Totalt	100	100	100
N	725	725	1450

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Den daglige fritiden

Prosentandelen som har drevet med ulike aktiviteter siste 30 dager etter kjønn.

	Gutt	Jente	Alle
Vært på kino	62	63	63
Vært på diskotek	54	50	52
Vært tilskuer på et idrettsarrangement	40	44	42
Lest en bok (ikke skolebok)*	30	54	42
Vært på tur i skog og mark	30	31	30
Gått på bibliotek (ikke skolebiblioteket)*	18	32	25
Spilt teater	6	20	14

**Kjønnforskjellene er signifikante på et 5-prosentnivå.*

Andelen som har drevet med ulike aktiviteter siste 12 mnd. etter kjønn.

	Gutt	Jente	Alle
Vært på revy, musikkspill etc.*	48	68	58
Vært på houseparty	48	48	48
Gått på museum*	39	45	42
Sett på teaterforestilling*	31	50	40
Gått på rock- eller popkonsert	34	36	35
Gått på kunstutstilling*	24	29	27
Gått på gospel- eller kirkekonsert*	11	23	17
Gått på klassisk konsert*	6	8	7

**Kjønnforskjellene er signifikante på et 5-prosentnivå.*

Andelen som har drevet med ulike aktiviteter to ganger eller oftere siste uke (siste 7 dager).

	Gutt	Jente	Alle
Sett på TV*	89	93	91
Hørt på musikk*	85	96	90
Dratt til nærmeste by eller inn til sentrum*	69	82	76
Vært sammen med venner hjemme hos deg/hos dem	74	70	72
Brukt størstedelen av kvelden ute sammen med venner	67	70	69
Gjort lekser*	54	66	60
Hjulpet til hjemme (vasket, ryddet osv)*	48	62	55
Vært på Internett*	64	46	55
Brukt datamaskin til annet enn spill*	60	43	51
Hjemme alene, evt. med far, mor, søsken hele kvelden*	43	50	47
Sett på video*	52	35	43
Gått på kafé eller snackbar*	36	49	42
Besøkt familie	41	41	41
Spilt dataspill*	64	17	41
Vært helt alene hjemme mesteparten av kvelden	34	30	32
Drevet med trening i et idrettslag*	36	25	30
Trimmet på egenhånd (løpt en tur, gått i svømmehall etc.)*	34	24	29
Besøkt nabo*	31	26	28
Kjørt/sittet på med bil/motorsykel/moped for moro skyld	30	26	27
Gjort noe sammen med mor og far (hobby, trening e.l.)	30	26	25
Spilt andre spill (kortspill, spørrespill etc.)	20	18	19
Hatt jobb etter skolen	17	19	18
Tegnet, malt eller skrevet dikt hjemme på egen hånd*	11	25	18
Stått og hengt ved gatehjørne/kiosk/bensinstasjon e.l.	18	16	17
Passet søsken	14	15	15
Vært i fritidsklubb*	14	11	13
Vært på øving eller spilt instrument sammen med andre	14	12	13
Spilt rollespill	12	9	11
Skrudd på bil, moped eller motorsykel*	15	4	9
Drevet med dans, jazzballett, aerobic, folkedans o.l.*	4	14	9
Vært på treningsstudio/helsestudio*	12	5	9
Vært på møte i et lag eller forening	9	7	8
Vært på kampsport- eller selvforsvarstrening*	11	4	7
Drevet med hester, riding*	3	9	6

**Kjønnforskjellene er signifikante på et 5-prosentnivå.*

Organisert fritid

Medlemsskap i ulike organisasjoner etter kjønn og klassetrinn. Prosent. N = 1450, gutter=725, jenter=725.

Er du med i noen av følgende foreninger, klubber eller lag?	Gutt		Jente		Alle	
	Er med nå	Har vært	Er med nå	Har vært	Er med nå	Har vært
Idrettslag*	38	29	30	31	34	30
Fritidsklubb*	14	24	15	31	14	28
Musikkorps, kor, orkester*	5	13	10	27	8	20
Rockeklubb/bandøvelser*	9	9	7	6	8	8
Avholdsforening/mot rusgift*	5	8	8	6	6	7
Forening for dyrehold*	3	5	9	5	6	5
Kristen forening	5	7	6	6	5	6
Røde kors, Norsk folkehjelp o.l.	4	6	3	5	4	6
Norsk supporterklubb*	5	9	2	2	4	5
Politisk organisasjon*	3	7	4	3	4	5
Jakt- og fiskeforening*	7	6	1	2	4	4
4H / ungdomslag	3	8	4	6	3	7
Hobbyklubb*	5	7	2	6	3	6
Rollespill-klubb	4	6	2	5	3	5
Motorklubb*	4	9	1	2	3	5
Speideren*	3	15	1	12	2	14
Miljø- og naturvernorganisasjon	2	6	2	4	2	5
Turistforening*	3	4	1	1	2	2
Innvandrersorganisasjon*	1	5	1	1	1	3
Annen organisasjon	9	5	8	5	8	5

*signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Andelen organiserte* etter kjønn. Prosent.

	Gutt	Jente	Alle
ingen medlemskap	34	39	37
1-2 organisasjoner	53	49	51
3 eller flere	13	12	13
Totalt	100	100	100
N	725	725	1450

*Ungdommene bedt om å krysse av for om de var medlem av 19 navngitte organisasjoner. I tillegg kunne de legge til organisasjoner som ikke var listet opp i spørreskjemaet

Idrettsaktivitet

Idrettsaktivitet etter kjønn. Prosent.

	Gutt	Jente	Alle
Aktiv	73	65	69
Ikke idrettsaktiv	27	35	31
Totalt	100	100	100
N	625	639	1264

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå

Type idrett etter kjønn. Prosent.

I hvilken idrett er du mest aktiv? (åpent spørsmål)	Gutt	Jente	Alle
Fotball	50,5	32,0	41,5
Håndball	2,0	5,2	3,6
Basketball	7,9	2,7	5,4
Kampsport/selvforvar	8,9	4,0	6,5
Riding	0,2	12,1	6,0
Dans	0,4	11,1	5,6
Snowboard	7,5	2,7	5,2
Styrketrening/treningsstudio	2,8	2,9	2,8
Turn	0,6	4,8	2,6
Innebandy/landhockey	3,2	1,7	2,4
Svømming	1,2	3,6	2,3
Aerobic	0,0	3,1	1,5
Ski	2,0	0,6	1,3
Skating (rulleskøyter/-brett)	2,2	0,2	1,2
Sykling	1,6	0,8	1,2
Ballet	0,0	2,3	1,1
Volleyball	0,2	1,9	1,0
Friidrett	1,0	1,0	1,0
Annet	8,0	7,0	7,6
Totalt	100	100	100
N	507	478	985

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå

Deltagelse i idrettskonkurranser etter kjønn og klasstrinn. Prosent.

Deltar du i idrettskonkurranser?	Gutt			Jente			Alle
	9.klasse	10.klasse	Grunnkurs	9.klasse	10.klasse	Grunnkurs	
Ja	62	48	28	37	31	17	36
Deltok før	25	30	47	24	37	48	36
Deltar ikke	13	22	25	38	32	35	28
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	201	226	280	217	239	256	1425

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå på alle klasstrinn.

Konkurransenivå etter kjønn. Prosent.

På hvilket nivå deltar/deltok du (angi høyeste nivå)	Gutt	Jente	Alle
Deltar/deltok ikke	24	35	29
Lokalt (klubbmesterskap etc.)	35	43	39
Krets nivå	28	17	23
Nasjonalt nivå (landsstevne, NM)	8	4	6
Internasjonalt nivå	5	1	3
Totalt	100	100	100
N	661	626	1287

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Rusmiddelbruk

Andelen som ikke har drukket alkohol/så vidt har smakt etter kjønn og klassetrinn. Prosent. N=1403, Jenter=706, Gutter=697.

	Gutt	Jente	Alle
9. klasse	62	67	65
10. klasse*	52	43	48
Grunnkurs	26	21	24

(Andel totalt = 43 prosent).

**Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.*

Drickemønster. Prosent.

Har du noen gang drukket øl, vin eller brennevin?	Absolutte tall	Prosent
Har aldri smakt øl, vin eller brennevin	113	8
Har så vidt smakt, men drikker aldri/nesten aldri	500	35
Drikker ca. 1 gang pr. måned	296	21
Drikker 2-3 ganger pr. måned	294	21
Drikker ca. 1 gang pr. uke	141	10
Drikker mer enn en gang pr. uke	67	5
Totalt	1411	100

Drickemønster etter klassetrinn og kjønn. Prosent.

Har du noen gang drukket øl, vin eller brennevin?	Gutt			Jente			Alle		
	9. klasse	10. klasse	Grunn-kurs	9. klasse	10. klasse	Grunn-kurs	9. klasse	10. klasse	Grunn-kurs
Aldri/nesten aldri	62	52	26	67	43	21	65	48	24
Drikker månedlig	34	32	44	31	44	63	32	38	53
Drikker ukentlig	5	16	30	2	13	16	3	15	23
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	197	220	280	215	239	252	412	459	532

**Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå i 10. klasse og i grunnkurs.*

Prosentandelen som tror de kan skaffe hasj i løpet av to tre dager etter kjønn og klasstrinn. N=1410, gutter=701, jenter=709.

Hvis du ønsket å få tak i hasj, tror du at du ville klare å skaffe deg stoffet i løpet av to tre dager?	Gutt		Jente		Alle	
	ja	vet ikke	ja	vet ikke	ja	vet ikke
9. klasse	31	32	27	35	32	33
10. klasse	55	22	47	19	51	20
Grunnkurs	60	15	54	19	57	16

(Andel totalt som tror de kan skaffe hasj = 43 prosent).

*Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå i 10. klasse.

Bruk av ulike illegale rusmidler. Prosent.

	Brukt hasj/marihuana	Brukt amfetamin	Brukt ecstasy
0 ganger	89,1	96,9	96,0
1 gang	2,9	0,7	1,3
2-5 ganger	3,0	0,5	1,9
6-10 ganger	1,1	0,4	0,2
10-50 ganger	1,0	0,5	0,3
Mer enn 50 ganger	2,9	0,9	1,3
Totalt	100	100	100
N	1399	1390	1392
n som har prøvd	(152)	(43)	(45)

Andelen som har bruk av hasj etter kjønn og klasstrinn. Prosent.

Har du brukt hasj siste 12 mnd. ?	Gutt			Jente			Alle		
	9.klasse	10.klasse	Grunn-kurs	9.klasse	10.klasse	Grunn-kurs	9.klasse	10.klasse	Grunn-kurs
Nei	91	85	84	98	92	88	95	89	86
Ja	9 (17)	15 (32)	16 (44)	2 (5)	8 (20)	12 (29)	5 (22)	11 (52)	14 (73)
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	188	219	279	215	238	252	403	457	531

Ikke signifikant kjønnsforskjell

Bruk av amfetamin etter kjønn og klasstrinn. Prosent.

Har du brukt amfetamin siste 12 mnd. ?	Gutt			Jente			Alle		
	9.klasse	10.klasse	Grunn-kurs	9.klasse	10.klasse	Grunn-kurs	9.klasse	10.klasse	Grunn-kurs
Nei	96	96	95	99	98	98	98	97	96
Ja	4 (7)	4 (8)	5 (13)	1 (2)	2 (5)	2 (6)	2 (9)	3 (13)	4 (19)
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	185	219	276	215	238	249	400	457	525

Ikke signifikant kjønnsforskjell

Bruk av ecstasy etter kjønn og klasstrinn. Prosent.

Har du brukt ecstasy siste 12 mnd. ?	Gutt			Jente			Alle		
	9. klasse	10. klasse	Grunnkurs	9. klasse	10. klasse	Grunnkurs	9. klasse	10. klasse	Grunnkurs
Nei	96	97	93	97	97	98	97	97	95
Ja	4 (8)	3 (6)	7 (19)	3 (6)	3 (7)	2 (6)	3 (14)	3 (13)	5 (25)
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100
N	187	217	278	215	238	249	402	455	527

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå i grunnkurs.

Problematferd, vold og mobbing

Problematferd. Prosent.

Har du vært med på/gjort noe av dette de siste 12 månedene?	0 ganger	1 gang	2-5 ganger	6-10 ganger	10-50 ganger	Totalt	N
Vært i slåsskamp med våpen (f.eks. kniv)	91	4	3	0	1	100	1392
Vært i slåsskamp (u. våpen)	62	15	14	4	5	100	1406
Gjort hæververk/skade for mer enn 1000 kroner	83	8	4	1	3	100	1393
Truet til deg penger eller ting	94	2	2	1	2	100	1395
Brutt deg inn for å stjele noe	93	3	2	1	2	100	1397

Prosentandel som har drevet med problematferd en eller flere ganger siste mnd. etter kjønn.

Har du vært med på/gjort noe av dette de siste 12 månedene?	Gutt			Jente		
	%	(n)	N	%	(n)	N
Vært i slåsskamp med våpen (f.eks. kniv)*	14	(98)	686	3	(21)	704
Vært i slåsskamp (u. våpen)*	54	(377)	699	22	(158)	705
Gjort hæververk/skade for mer enn 1000 kroner*	26	(181)	686	7	(50)	705
Truet til deg penger eller ting*	10	(69)	689	2	(17)	704
Brutt deg inn for å stjele noe*	12	(80)	691	3	(23)	704

**Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.*

Har vært vitne til voldelige handlinger etter kjønn. Prosent.

Har du opplevd eller vært vitne til at andre har blitt utsatt for voldelige handlinger?	Gutt	Jente	Alle
Ja, flere ganger	50	28	39
Ja, en gang	24	34	27
Nei, aldri	28	38	33
Totalt	100	100	100
N	703	705	1408

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Utsatt for trusler om vold etter kjønn. Prosent.

Har du i løpet av de siste 12 mnd. blitt utsatt for trusler om vold?	Gutt	Jente	Alle
Aldri	64	85	74
1 gang	17	10	13
2-5 ganger	11	4	7
Mer enn 5 ganger	9	1	5
Totalt	100	100	100
N	695	707	1402

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Utsatt for vold uten synlige merker etter kjønn. Prosent.

Har du i løpet av de siste 12 mnd. blitt slått eller dasket uten å få synlige merker?	Gutt	Jente	Alle
Aldri	56	66	61
1 gang	17	17	17
2-5 ganger	12	9	10
Mer enn 5 ganger	16	8	12
Totalt	100	100	100
N	686	707	1393

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Utsatt for vold uten behov for legebehandling etter kjønn. Prosent.

Har du i løpet av de siste 12 mnd. fått sår eller kvestelse uten at du trengte legebehandling?	Gutt	Jente	Alle
Aldri	75	82	79
1 gang	11	9	10
2-5 ganger	6	6	6
Mer enn 5 ganger	8	3	6
Totalt	100	100	100
N	691	696	1387

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Utsatt for vold og behov legebehandling for etter kjønn. Prosent.

Har du i løpet av de siste 12 mnd. blitt skadet så sterkt at det krevde legebehandling?	Gutt	Jente	Alle
Aldri	89	95	92
1 gang	7	3	5
2-5 ganger	2	1	1
Mer enn 5 ganger	2	1	1
Totalt	100	100	100
N	683	697	1380

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Deltagelse i mobbing etter kjønn. Prosent.

Hender det at du er med på plaging, erting eller utfrysning av andre elever på skoleveien eller i friminuttet?	Gutt	Jente	Alle
Mer enn en gang per uke	12	2	7
Ukentlig/hver 14. dag	23	3	13
Aldri/nesten aldri	65	95	79
Totalt	100	100	100
N	215	201	416

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Offer for mobbing etter kjønn. Prosent.

Blir du selv noen ganger plaget, ertet eller frosset ut av andre elever på skoleveien eller i friminuttet?	Gutt	Jente	Alle
Mer enn en gang per uke	10	3	7
Ukentlig/hver 14. dag	14	5	9
Aldri/nesten aldri	76	92	84
Totalt	100	100	100
N	214	199	413

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Selvbilde og foreldre

Svarfordeling på utsagn om eget selvbilde. Prosent.

Nedenfor er det noen utsagn om hvordan du synes du selv er. Kryss av for det som passer det best.	Utsagnet stemmer...				N
	svært godt	ganske godt	ganske dårlig	svært dårlig	
Jeg er skuffet over meg selv	8	21	42	28	1384
Jeg liker ikke den måten jeg lever livet mitt	9	18	30	43	1377
Jeg er stort sett fornøyd med meg selv	39	44	12	5	1385
Jeg liker meg selv slik jeg er	40	41	14	5	1386
Jeg er svært fornøyd med hvordan jeg er	35	43	15	7	1386

Prosentandelen som er svært eller ganske enig i de ulike utsagnene etter kjønn.

Nedenfor er det noen utsagn om hvordan du synes du selv er. Kryss av for det som passer det best.	%	Gutt		Jente		N
		(n)	N	(n)	N	
Jeg er skuffet over meg selv*	23	(159)	687	37	(255)	695
Jeg liker ikke den måten jeg lever livet mitt*	25	(171)	684	30	(207)	691
Jeg er stort sett fornøyd med meg selv*	89	(613)	690	77	(534)	693
Jeg liker meg selv slik jeg er*	89	(614)	688	73	(507)	696
Jeg er svært fornøyd med hvordan jeg er*	86	(594)	694	70	(481)	690

**Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.*

Svarfordeling på utsagn om foreldrene. Prosent.

(Hvis foreldrene dine er veldig forskjellige, tenk på den du til-bringer mest tid sammen med)	Utsagnet stemmer...						Totalt	N
	helt	godt	ganske godt	omtrent	ikke særlig godt	ikke i det hele tatt		
Foreldrene kjenner de fleste av vennene	32	27	14	14	9	4	100	1428
Viktig for foreldrene å vite hvor/hva jeg gjør	31	24	17	15	8	4	100	1424
Foreldre kjenner foreldrene til vennene mine	15	18	17	21	20	9	100	1419
Foreldre snakker ofte om hvor flink jeg er	16	27	21	19	11	6	100	1425
Mine foreldre er skuffet over meg	2	3	4	7	30	55	100	1416

Prosentandelen som mener de ulike utsagnene stemmer helt, godt eller ganske godt etter kjønn.

(Hvis foreldrene dine er veldig forskjellige, tenk på den du tilbringer mest tid sammen med)	Gutt			Jente		
	%	(n)	N	%	(n)	N
Foreldrene kjenner de fleste av vennene	72	507	708	75	536	717
Viktig for foreldrene å vite hvor/hva jeg gjør*	66	469	706	78	555	715
Foreldre kjenner foreldrene til vennene mine	50	352	703	50	354	713
Foreldre snakker ofte om hvor flink jeg er	61	431	705	68	484	717
Mine foreldre er skuffet over meg	11	75	703	6	45	710

**Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.*

Ønsker om tiltak

Oppslutning om ulike ungdomspolitiske tiltak. Prosent.

Tenkt deg at du sitter i kommunestyret og skal bevilge penger til ungdomstiltak. Hva ville du legge vekt på?	Svært viktig	Ganske viktig	Litt viktig	Ikke viktig	Totalt	N
Økt støtte til frivillige lag og foreninger	22	33	33	13	100	1334
Flere idrettsanlegg, idrettshaller	35	27	24	14	100	1352
Fritidsklubber	35	35	22	8	100	1351
Ungdomshus	47	33	15	5	100	1366
Steder unge kan drive selv	42	32	19	7	100	1359
Tiltak for å få mindre arbeidsledighet blant ungdom	44	29	17	10	100	1343
Penger til ungdom som på egen hånd ønsker å drive med musikk, teater og lignende.	34	29	26	12	100	1346
Idrettstilbud, haller og andre anlegg som kan brukes av mosjonister	25	28	32	15	100	1330
Bedre muligheter til å drive konkurranseidrett	26	26	31	17	100	1333
Senter for friluftsliv, med hester, kanoer og annet utstyr, med mulighet for opplæring.	22	26	30	22	100	1326
Møtesteder der voksne og unge kan treffes	15	24	35	26	100	1326
Økt innsats mot hasj, narkotika og annen rusmiddelbruk	55	22	11	12	100	1338
Økt innsats for flere og bedre utdanningstilbud i kommunen	53	29	11	7	100	1335
Økt innsats mot kriminalitet og vold	59	23	11	7	100	1345
Økt innsats for likestilling mellom gutter og jenter	42	26	18	14	100	1332
Økt innsats mot rasisme	53	21	13	13	100	1342
Helsestasjon for ungdom	45	34	14	7	100	1337
En pott med penger som ungdom selv kan disponere	34	21	21	24	100	1340

Oppslutning om ulike ungdomspolitiske tiltak etter kjønn og klassetrinn.

Prosentandelen som har krysset av for at de ulike tiltakene er svært viktige.

	Gutt	Jente	9.klasse	10.klasse	Grunnkurs	Alle
Økt innsats mot kriminalitet og vold	52	66	62	57	58	59
Økt innsats mot hasj, narkotika og annen rusmiddelbruk	48	61	57	52	56	55
Økt innsats for flere og bedre utdanningstilbud i kommunen	48	58	55	51	54	54
Økt innsats mot rasisme	42	63	60	53	47	53
Ungdomshus	42	52	54	49	39	47
Helsestasjon for ungdom	33	57	47	46	43	45
Tiltak for å få mindre arbeidsledighet blant ungdom	41	46	42	43	45	44
Steder unge kan drive selv	40	44	47	44	37	42
Økt innsats for likestilling mellom gutter og jenter	31	53	53	38	36	42
Flere idrettsanlegg, idrettshaller	43	26	40	40	27	35
Fritidsklubber	35	35	45	37	25	35
Penger til ungdom som på egen hånd ønsker å drive med musikk, teater o.l.	32	35	36	34	31	34
En pott med penger som ungdom selv kan disponere	40	28	40	36	28	34
Bedre muligheter til å drive konkurranseidrett	33	19	30	31	19	26
Idrettstilbud, haller og andre anlegg som kan brukes av mosjonister	31	20	29	28	21	25
Senter for friluftsliv, med hester, kanoer og annet utstyr	16	28	27	22	19	22
Økt støtte til frivillige lag og foreninger	25	18	22	23	20	22
Møtesteder der voksne og unge kan treffes	13	16	15	14	15	15

Lokalmodul

Medbestemmelse i skolen

Den enkeltes opplevelse av medbestemmelse i skolehverdagen. Prosent.

I hvor stor grad er du med på å bestemme...?	I stor grad	I noen grad	Ikke i det hele tatt	Totalt	N
Hvem som skal arbeide sammen i grupper	16	65	18	100	1397
Hvilke ordensregler det er på skolen	11	50	39	100	1420
Innholdet i undervisningen	11	50	40	100	1393
Hvor mye lekser som blir gitt	12	33	55	100	1420

Prosentandelen som mener at de selv i stor grad er med på å bestemme ulike forhold i skolen etter kjønn.

I hvor stor grad er du med på å bestemme...?	Gutt			Jente		
	%	(n)	N	%	(n)	N
Hvilke ordensregler det er på skolen	12	84	710	11	74	705
Hvem som skal arbeide sammen i grupper*	19	130	698	14	96	694
Innholdet i undervisningen*	14	94	696	8	57	591
Hvor mye lekser som blir gitt*	15	107	709	9	60	705

**Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.*

Svaratferd på ulike påstander om elevers medbestemmelse i skolen. Prosent.

Er du enig/uenig om følgende påstander om elevers mulighet til medbestemmelse i skolen?	Helt enig	Litt enig	Litt uenig	Helt uenig	Totalt	N
Elevene bør være med på å vurdere kvaliteten på undervisningen i de ulike fagene	57	33	7	2	100	1413
Representanter for elevene bør være i flertall der det tas viktige avgjørelser på skolen	47	39	11	4	100	1386
Lærere og elever bør sammen utarbeide ukeplaner, lekseplaner og arbeidsplaner	53	31	10	7	100	1409
Elevrådet har stor innflytelse på skolen vår	21	50	19	10	100	1421
Elevenes ønsker blir ikke tatt hensyn til uansett	19	32	33	16	100	1405
Lærerne blander seg opp i alt for mye av det elevene foretar seg i friminuttene	28	22	23	28	100	1413
Elevene i min klasse er med på å bestemme over undervisningen	8	30	34	28	100	1416

Prosentandelen som er helt eller litt enig i ulike påstandene om elevers medbestemmelse i skolen etter kjønn.

Er du enig/uenig om følgende påstander om elevers mulighet til medbestemmelse i skolen?	Gutt			Jente		
	%	(n)	N	%	(n)	N
Elevrådet har stor innflytelse på skolen vår*	66	465	706	76	536	708
Elevene bør være med på å vurdere kvaliteten på undervisningen i de ulike fagene	91	636	701	91	642	706
Elevene i min klasse er med på å bestemme over undervisningen	40	277	704	36	252	705
Lærere og elever bør sammen utarbeide ukeplaner, lekseplaner og arbeidsplaner	83	577	699	85	598	703
Elevenes ønsker blir ikke tatt hensyn til uansett*	54	375	696	47	333	702
Lærerne blander seg opp i alt for mye av det elevene foretar seg i friminuttene*	56	388	699	43	305	707
Representanter for elevene bør være i flertall der det tas viktige avgjørelser på skolen	84	584	697	87	594	682

*Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Svaratferd på spørsmål om hvordan man ville gå fram hvis man skulle endre noe på skolen. Prosent.

Tenk deg at du ville endre noe på skolen din. Hvordan ville du gå fram?	Ja, sikkert	Ja, kanskje	Nei	Totalt	N
Ville ikke gjort noen ting	17	37	46	100	1375
Snakket med mor/far slik at de kunne kontakte skolen	14	44	42	100	1361
Startet en aksjon sammen med andre elever	25	37	38	100	1372
Snakket med en lokalpolitiker	14	31	55	100	1369
Skrevet om det i skoleavisa	23	32	45	100	1361
Kontaktet elevrådet slik at de kunne ta opp saken	49	35	16	100	1372
Tatt kontakt med en av lærerene	38	44	18	100	1378
Tatt kontakt med inspektøren eller rektor	36	40	25	100	1377

Prosentandelen som sikkert eller kanskje ville gått fram på ulike måter hvis de skulle endre noe på skolen sin etter kjønn.

Tenk deg at du ville endre noe på skolen din. Hvordan ville du gå fram?	Gutt			Jente		
	%	(n)	N	%	(n)	N
Ville ikke gjort noen ting*	60	413	690	49	333	679
Snakket med mor/far slik at de kunne kontakte skolen	56	384	681	59	396	674
Startet en aksjon sammen med andre elever	60	413	684	64	433	682
Snakket med en lokalpolitiker	45	308	686	45	305	686
Skrevet om det i skoleavisa*	48	328	680	62	415	675
Kontaktet elevrådet slik at de kunne ta opp saken*	78	541	680	89	611	686
Tatt kontakt med en av lærerene*	80	549	687	84	577	685
Tatt kontakt med inspektøren eller rektor*	72	493	685	79	542	686

*Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Forventninger til framtida

Svaratferd på spørsmål om framtiden. Prosentar.

Her kommer noen spørsmål om din tro på framtiden og det samfunnet vi lever i	Ja	Nei	Vet ikke	Totalt	N
Tror du at du kommer til å få det økonomisk bedre enn foreldrene dine?	37	16	47	100	1400
Tror du den generasjonen du tilhører kommer til å bli rammet av en omfattende miljøkatastrofe?	28	38	34	100	1387
Tror du at du kommer til å bli arbeidsledig når du er ferdig med skole og utdanning?	6	75	19	100	1391
Tror du det blir mer vold i samfunnet?	55	17	28	100	1391
Tenk deg at du en gang gifter deg, tror du at du kommer til å bli skilt?	17	36	47	100	1386
Tror du at rusproblemene i samfunnet vil komme til å øke?	59	11	30	100	1394

Prosentandelen som har svart ja på de ulike spørsmålene om framtiden etter kjønn.

Her kommer noen spørsmål om din tro på framtiden og det samfunnet vi lever i.	Gutt	Jente	Alle
Tror du at du kommer til å få det økonomisk bedre enn foreldrene dine?*	45	30	37
Tror du den generasjonen du tilhører kommer til å bli rammet av en omfattende miljøkatastrofe?	29	27	28
Tror du at du kommer til å bli arbeidsledig når du er ferdig med skole og utdanning?*	9	4	6
Tror du det blir mer vold i samfunnet?	53	57	55
Tenk deg at du en gang gifter deg, tror du at du kommer til å bli skilt?	19	15	17
Tror du at rusproblemene i samfunnet vil komme til å øke?*	55	63	59

**Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.*

Politisk interesse

Hvor ofte det diskuteres politikk i familien etter kjønn. Prosentar.

Hvor ofte blir det diskutert politikk i din familie?	Gutt	Jente	Alle
Daglig	11	10	11
Ukentlig	18	17	17
Av og til	42	43	42
Aldri/nesten aldri	29	30	30
Totalt	100	100	100
N	692	707	1399

Ingen signifikant kjønnsforskjell.

Svaratferd på spørsmål om politikk og politikere. Prosent.

	Svært enig	Ganske enig	Usikker	Ganske uenig	Svært uenig	Total	N
Alt i alt gjør politikerne en god jobb	3	21	40	20	15	100	1386
Vi bør alle blande oss inn i politikk, støtte det som er rett og protestere mot det som er galt	33	33	20	7	7	100	1370
Det er mulig for ungdom flest å påvirke politikken	13	27	31	18	11	100	1368
Politikken er ofte så innviklet at folk som meg ikke kan sette seg inn i hva den dreier seg om	17	25	26	20	12	100	1368
Jeg er ikke interessert i politikk	37	18	14	19	13	100	1384

Prosentandelen som er svært eller ganske enig i ulike utsagn om politikk og politikere.

	Gutt			Jente		
	%	(n)	N	%	(n)	N
Alt i alt gjør politikerne en god jobb	23	160	688	24	169	692
Vi bør alle blande oss inn i politikk, støtte det som er rett og protestere mot det som er galt*	63	428	680	68	466	684
Det er mulig for ungdom flest å påvirke politikken	39	264	680	41	279	682
Politikken er ofte så innviklet at folk som meg ikke kan sette seg inn i hva den dreier seg om*	38	256	676	45	309	676
Jeg er ikke interessert i politikk	53	360	682	57	394	696

*Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Holdninger til endring av stemmerettsalderen etter kjønn. Prosent.

I dag må du være minst 18 år for å stemme ved kommune- og stortingsvalg.	Gutt	Jente	Alle
Jeg synes aldersgrensen bør senkes, for eksempel til 16 år	41	26	33
Jeg synes det er greit at aldersgrensen er 18 år, slik den er i dag	35	51	43
Jeg synes aldersgrensen bør heves, for eksempel til 20 år	3	3	3
Dette har jeg ingen mening om.	21	21	21
Totalt	100	100	100
N	680	695	1375

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Hvor ofte ungdommene snakker om ulike samfunnspolitiske tema. Prosent.

Hvor ofte snakker du med venner, familie eller andre om slike samfunnsspørsmål?	Daglig	Ukentlig	Av og til	Aldri/nesten aldri	Totalt	N
Ungdoms muligheter til å få jobb	12	29	41	18	100	1376
Rasisme	11	18	46	26	100	1400
Utdanningsmuligheter for ungdom	10	29	44	16	100	1389
Kriminalitet	10	27	45	18	100	1380
Fritidstilbud for ungdom der du bor	9	23	43	26	100	1379
Slankepress og kroppsideal	8	18	36	38	100	1378
Krig og fred	6	18	52	24	100	1381
Motepress	6	19	41	34	100	1372
Rusproblemer i samfunnet	6	19	41	35	100	1381
Flyktningepolitikk og innvandring	6	13	39	42	100	1377
Likestilling mellom kvinner og menn	5	11	37	46	100	1381
Homofiles situasjon i samfunnet	5	11	35	50	100	1376
Religion og livssyn	5	12	30	53	100	1376
Politiske partier	4	10	29	56	100	1372
Ungdomspolitiske saker i Tromsø	4	9	30	57	100	1382
Miljøvern	3	7	34	56	100	1376
Eldreomsorg	3	7	32	58	100	1375

Prosentandelen som snakker om ulike tema ukentlig eller oftere etter kjønn.

Hvor ofte snakker du med venner, familie eller andre om slike samfunnsspørsmål?	Gutt	Jente	Alle
Rasisme	30	27	28
Krig og fred	23	24	24
Fritidstilbud for ungdom der du bor*	28	36	32
Miljøvern	10	9	10
Homofiles situasjon i samfunnet	14	16	15
Motepress*	17	33	25
Utdanningsmuligheter for ungdom*	33	46	40
Kriminalitet	36	38	37
Likestilling mellom kvinner og menn*	12	21	16
Flyktningepolitikk og innvandring*	21	16	19
Ungdoms muligheter til å få jobb	39	43	41
Politiske partier*	18	11	14
Religion og livssyn*	14	20	17
Slankepress og kroppsideal*	13	38	26
Rusproblemer i samfunnet*	21	29	25
Eldreomsorg	10	10	10
Ungdomspolitiske saker i Tromsø	13	13	13

*Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Kunnskap hvem som er ordfører i Tromsø. Absolutte tall, prosenter og prosentandel etter kjønn.

Kjenner du navnet på ordføreren i Tromsø kommune?	Absolutte tall	Prosenter	Gutt	Jente	Alle
Herman Kristoffersen	922	63	60	67	63
Kristoffer Hermansen	23	2	2	1	2
Alfrid Utrgard	9	1	0	1	1
Nei, jeg vet ikke hva ordføreren heter	402	27	30	25	28
Ikke svart	109	7	8	6	7
Totalt	1465	100	100	100	100
N	-	-	725	725	1450

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Kunnskap om hvilket parti som har ordføreren i Tromsø. Absolutte tall, prosenter og prosentandel etter kjønn.

Vet du hvilket parti ordføreren kommer fra?	Absolutte tall	Prosenter	Gutt	Jente	Alle
Arbeiderpartiet	561	38	42	35	38
Andre partier	77	5	5	6	5
Vet ikke	720	49	45	53	49
Ikke svart	107	7	7	6	7
Total	1465	100	100	100	100
N	-	-	725	725	1450

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Politisk deltagelse

Andelen som har deltatt eller kunne tenke seg å gjøre ulike politiske handlinger. Prosenter.

	Har gjort	Kan tenke meg	Ville ikke gjort	Totalt	N
Støttet en underskriftskampanje	30	35	35	100	1327
Vært aktivt med i elevrådsarbeid	19	27	54	100	1318
Gått i demonstrasjonstog	18	30	52	100	1326
Gått med merker/buttons som uttrykker mening	14	19	67	100	1327
Skrevet leserbrev i avisen	12	35	53	100	1323
Tatt direkte kontakt med politikere	10	29	61	100	1338
Brukt internett til å støtte et politisk budskap	9	31	61	100	1325
Deltatt i boikott/kjøpestreik	8	23	70	100	1317
Deltatt i ulovlige aksjoner	8	22	70	100	1326
Vært med i barne-/ungdomsorganisasjoner	7	27	66	100	1320
Skrevet meningsytringer på vegger o.l.	7	11	83	100	1317
Skadet andres eller offentlig eiendom i protest	5	9	87	100	1321
Vært med i ett av ungdomspartiene	4	27	69	100	1335
Deltatt i ungdomsrådet	4	25	71	100	1322
Okkupert bygninger	4	16	80	100	1317
Brukt vold for å oppnå noe politisk	4	7	88	100	1329

Prosentandelen som brukt ulike metoder for å si sin mening om samfunnet etter kjønn.

	Gutt		Jente	
	Har gjort	kan tenke meg	Har gjort	kan tenke meg
Tatt direkte kontakt med politiet	9	25	11	32
Vært med i et av ungdomspartiene	4	21	4	34
Vært med i andre frivillige ungdomsorg.	6	15	9	38
Skrevet leserbrev i avisen	9	29	14	41
Støttet en underskriftskampanje	23	33	37	37
Gått i demonstrasjonstog	17	29	19	32
Deltatt i ulovlige aksjoner	13	28	3	16
Brukt internett til å støtte et budskap politisk	10	31	7	30
Brukt vold for å oppnå noe politisk	8	12	1	3
Skrevet meningsytringer på vegger, gjerder o.l	7	15	6	7
Gått med merker/buttons som uttrykker en mening	13	19	14	20
Skadet andres eller offentlig eiendom i protest	9	14	2	4
Deltatt i boikott/kjøpestreik	9	24	7	21
Vært aktivt med i elevrådsarbeid	16	21	22	32
Okkupert bygninger	7	22	2	10
Deltatt i ungdomsråd/ungdommens kommunestyre	5	17	4	32

Ungdomsrådet

Kunnskap om ungdomsrådet. Absolutte tall og prosenter.

I flere kommuner er det etablert tiltak for at unge skal være med å bestemme i saker som angår dem. Vet du om Tromsø kommune har etablert slike tiltak?	Absolutte tall	Prosent	Gutt	Jente
Ja, det heter...	122	8	8	12
Ja, men husker ikke hva det heter	750	51	54	63
Tror ikke det finnes slike tiltak i Tromsø	408	28	39	25
Totalt	1280	87	100	100
Ikke svart	185	13		
N	1465	100	641	632

34 stykker tror tiltaket heter noe annet enn ungdomsrådet.

Kunnskap om navnet på ungdomsrådet.

Ja det heter...	Absolutte tall	Prosent	Gutt	Jente
Ungdomsråd	83	6	74	69
TVIBIT	24	2	19	22
Elevorganisasjonen	6	0	0	8
Kvaløysletta Bibelråd	4	0	7	1
Totalt	117	8	100	100
Ikke svart	1348	92		
N	1465	100	43	74

Kunnskap om ungdomsrådet etter kjønn. Prosent.

Vet du om Tromsø kommune har etablert tiltak for at unge skal være med å bestemme i saker som angår dem?	Gutt	Jente	Alle
Ja, det heter Ungdomsråd	4 (32)	7 (51)	6 (83)
Ja, det heter TVIBIT	1 (8)	2 (16)	2 (24)
Ja, det heter Elevorganisasjonen	0 (0)	1 (6)	0 (6)
Ja, det heter Kvaløysletta Bibelråd	0 (3)	0 (1)	0 (4)
Ja, men husker ikke hva det heter	49 (353)	56 (405)	52 (758)
Tror ikke det finnes slike tiltak i Tromsø	34 (249)	22 (158)	28 (407)
Ikke svart	11(80)	12 (88)	12 (168)
Totalt	100	100	100
N	725	725	1450

Andelen som har vært involvert i ungdomsrådet i ungdomsrådet. Absolutte tall, prosenter og prosentandelen etter kjønn.

Har du selv deltatt/vært involvert i ungdomsrådet?	Absolutte tall	Prosent	Gutt	Jente
Ja, jeg deltar nå	48	3	4	3
Jeg har deltatt tidligere	145	10	9	12
Nei, aldri	1167	80	87	85
Totalt	1360	93	100	100
Ikke svart	105	7	-	-
N	1465	100	670	683

Ingen signifikant kjønnsforskjell.

Hvem ungdommene representerte når de var med i ungdomsrådet. Absolutte tall, prosenter og prosentandel etter kjønn.

Dersom du har deltatt i et slik tiltak, hvem representerte du?	Absolutte tall	Prosent	Gutt	Jente	Alle
Jeg representerte skolen/klassen min	102	7	8	9	9
Jeg representerte foreningen/laget/klubben jeg er med i	52	4	4	4	4
Jeg representerte fritidsklubben	34	2	3	3	3
Har aldri deltatt	998	68	85	83	84
Totalt	1186	81	100	100	100
Ikke svart	279	19	-	-	-
N	1465	100	600	580	1180

Ingen signifikant kjønnsforskjell.

Verv og medbestemmelse i organisasjonslivet

Svaratferd på spørsmål om ungdommene har hatt verv i ulike organisasjoner.
Prosent.

Sitter/har du sittet i styret eller hatt andre tillitsoppgaver noen av følgende steder?	Sitter nå	Har sittet tidligere	Nei	Totalt	N
Elevrådet	11	26	63	100	1360
Partipolitisk ungdomsorganisasjon	2	3	95	100	1351
Fritidsklubben	6	11	83	100	1356
Andre politiske foreninger	4	4	92	100	1356
Ungdomshuset	3	4	93	100	1357
Sang- /musikkforening	3	6	91	100	1355
Idrettslag	7	10	83	100	1351
Kristne-/religiøse foreninger	3	2	95	100	1342
I andre foreninger, lag eller klubber	9	10	81	100	1349

Organisasjonsverv etter kjønn. prosent.

Sitter/har du sittet i styret eller hatt andre tillitsoppgaver i en organisasjon?	Gutt	Jente	Alle
Sitter nå	29	29	29
Har sittet tidligere	26	29	27
Nei	46	42	44
Totalt	100	100	100
N	678	688	1366

Ingen signifikant kjønnsforskjell.

Organisasjonsmedlemskap etter kjønn. Prosent.

Hvilken type forening er du mest aktiv i?	Gutt	Jente	Alle	n*
Partipolitisk organisasjon	1	1	1	(15)
Annen politisk forening	1	3	2	(25)
Fritidsklubb/Ungdomshus	11	13	12	(145)
Sang-/musikkforening	4	11	8	(94)
Idrettslag	43	29	36	(442)
Kristen/religiøs forening	1	2	2	(22)
Andre foreninger, lag eller klubber jeg er med i	8	12	10	(126)
Er ikke med i noen lag, klubb eller forening	31	29	30	(372)
Totalt	100	100	100	-
N	611	630	1241	-

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

*Absolutt antall som er mest aktiv i denne foreningstypen.

Medlemskap i ulike organisasjonstyper etter klassetrinn. Prosent.

	9.klasse	10.klasse	Grunnkurs	Alle
Politisk org	2	4	4	3
Fritidsklubb/ungdomshus	14	13	9	11
Sang/Musikk	6	9	8	8
Idrettslag	46	40	25	36
Andre	11	11	14	12
Ikke med	21	25	41	30
Totalt	100	100	100	100
N	354	400	481	1235

Signifikant klassetrinnforskjell på et 5-prosentnivå.

Svar på spørsmål om styret i organisasjonen etter organisasjonstype. Prosent.

Er det voksne eller unge som sitter i styret i den org. som du er mest aktiv i?	Partipolitisk organisasjon	Annen politisk forening	Fritidsklubb/ Ungdomshus	Sang-/musikk	Idrettslag	Kristen/religiøs	Andre	Ikke med
Er ikke helt sikker	20	8	15	13	12	18	7	65
I styret sitter det bare voksne	0	17	11	20	61	9	26	12
Noen unge, men mest voksne	13	8	26	33	19	32	26	7
Omlag like mange unge og voksne	13	8	13	14	3	18	14	6
Noen voksne, men mest unge	20	8	20	11	2	5	7	2
Det sitter bare unge i styret	33	50	16	9	3	18	20	8
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	15	24	141	91	425	22	121	203

Svar på spørsmål om styret i organisasjonen etter organisasjonstype. Prosent.

Er det voksne /unge som sitter i styret?	Annen politisk forening	Partipolitisk organisasjon	Fritidsklubb / Ungdomshus	Kristen/ religiøs forening	Sang-/ musikkforening	Idrettslag	Andre	Ikke med
Vet ikke	8	20	15	18	13	12	7	65
Flest voksne	25	13	37	41	53	80	53	19
Like mange eller flest unge	67	67	48	41	34	8	40	16
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100
N	24	15	141	22	91	425	121	203

Signifikant forskjell mellom organisasjonstypene på et 5-prosentnivå.

Svar på spørsmål om styret i organisasjonen etter klassetrinn. Prosent.

Er det voksne /unge som sitter i styret?	9.klasse	10.klasse	Grunnkurs	Alle
Vet ikke	22	22	23	22
Mest voksne	55	55	50	54
Like mange eller flest unge	23	23	26	24
Totalt	100	100	100	100
N	341	371	372	1084

Ingen signifikant klassetrinnsforskjell.

Svar på spørsmål om styret i organisasjonen etter organisasjonstype. Prosent.

Er det voksne /unge som sitter i styret?	Politisk org.	Fritidsklubb/ ungdomshus	Sang/ Musikk	Idretts- lag	Andre	Ikke med	Alle
Vet ikke	13	15	13	12	8	65	22
Mest voksne	21	37	53	80	51	19	54
Like mange eller flest unge	67	48	34	8	41	16	24
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	39	141	91	425	143	203	1042

Signifikant forskjell mellom organisasjonstypene på et 5-prosentnivå.

Svar på spørsmål om hvem som bestemmer i organisasjonen etter organisasjonstype. Prosent.

Hvem bestemmer i den org. du er mest aktiv i?	Politisk org.	Fritidsklubb/ ungdomshus	Sang/ Musikk	Idretts- lag	Andre	Ikke med	Alle
De voksne lederne bestemmer alt	14	19	19	38	21	35	30
Lederne legger vekt på hva vi unge mener, men de bestemmer	11	25	33	36	30	26	31
De unge og de voksne bestemmer omtrent like mye	8	22	26	20	25	16	21
En liten gruppe av de unge bestemmer nesten alt	6	7	6	0	2	4	3
Vi unge bestemmer nesten alt. De voksne kontrollerer	17	21	5	3	11	4	7
Det er bare unge i organisasjonen. Vi bestemmer	44	7	11	2	12	14	8
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	36	135	88	419	138	145	961

Signifikant forskjell mellom organisasjonstypene på et 5-prosentnivå.

Svar på spørsmål om hvem som bestemmer i organisasjonen etter organisasjonstype. Prosent.

Hvem bestemmer i den org. du er mest aktiv i?	Politisk org.	Fritidsklubb/ ungdomshus	Sang/ Musikk	Idretts- lag	Andre	Ikke med	Alle
Voksne bestemmer mest	25	44	52	74	51	61	61
Unge bestemmer mest	75	56	48	26	49	39	39
Totalt	100	100	100	100	100	100	100
N	36	135	88	419	138	145	961

Signifikant forskjell mellom organisasjonstypene på et 5-prosentnivå.

Om det er voksne eller unge som bestemmer mest i organisasjonen etter organisasjonstype og klassetrinn. Prosent.

	9.Klasse			8.Klasse			10.Klasse		
	Voksne	Unge	N	Voksne	Unge	N	Voksne	Unge	N
Politisk org	67	33	6	29	71	14	6	94	16
Fritidsklubb/ ungdomshus	50	50	46	40	60	47	37	63	38
Sang/Musikk	84	16	19	52	48	31	38	62	37
Idrettslag	72	28	151	81	19	152	69	31	115
Andre	61	39	38	51	49	41	44	56	59
Ikke med	58	42	38	74	26	46	55	45	58

Svaratferd på spørsmål om hva som er grunnen til at ungdom er med i ulike organisasjoner. Prosent.

Hva er den viktigste grunnen til at du er med i den organisasjonen du er mest aktiv i?	Utsagnet stemmer...			Totalt	N
	svært bra	litt	ikke		
Det er hyggelig, moro	68	23	9	100	1056
Jeg lærer noe spennende, interessant	59	25	16	100	1 040
Liker å gjøre det organisasjonen driver med	58	25	17	100	1039
Jeg får nye venner	39	40	21	100	1059
Jeg liker at det er fritt, at ungdom bestemmer	42	36	23	100	1 021
Mange av vennene mine er medlemmer	33	39	27	100	1060
Jeg er enig i det som organisasjonen står for	37	34	29	100	1017
Jeg liker å konkurrere	43	26	31	100	1044
Vi kommer mye ut på reiser	26	33	41	100	1056
Å snakke med voksne om alvorlige ting	20	29	51	100	1 020
Foreldrene mine vil at jeg skal være med	14	29	57	100	1049

Prosentandelen som mener de ulike utsagnene stemmer svært bra etter kjønn.

Hva er de viktigste grunnene til at du er med i den organisasjonen du er mest aktiv i?	Gutt	Jente	Alle
Det er hyggelig, moro*	65	72	68
Jeg lærer noe spennende, interessant	55	62	59
Liker å gjøre det organisasjonen driver med*	55	61	58
Jeg liker å konkurrere*	54	32	43
Jeg liker at det er fritt, at ungdom bestemmer*	41	43	42
Jeg får nye venner*	36	42	39
Jeg er enig i det som organisasjonen står for*	34	40	37
Mange av vennene mine er medlemmer*	36	29	33
Vi kommer mye ut på reiser	28	24	26
Å kunne snakke med en voksen om alvorlige ting	22	19	20
Foreldrene mine vil at jeg skal være med*	18	10	14

*Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Svaratferd på ulike grunner til at ungdommene har sluttet i en organisasjon. Prosent.

Dersom du har sluttet i en eller flere foreninger, lag eller organisasjoner, hvorfor sluttet du?	Stemmer svært bra	Stemmer litt	Stemmer ikke	Totalt	N
Venner sluttet	13	27	59	100	1091
Fikk andre interesser	42	36	22	100	1095
Tok for mye tid å være med	32	36	32	100	1079
Kravene til å kunne hevde seg ble for store	16	26	58	100	1068
Måtte slutte fordi jeg ble for gammel	8	13	79	100	1069
Jeg flyttet til et annet sted	13	10	77	100	1068
Dårlige ledere	17	25	58	100	1065
Vi medlemmer fikk lov til å bestemme alt for lite	11	21	68	100	1063
Ble for dyrt	11	17	72	100	1061
For lange reiser, transportproblemer	6	14	80	100	1066
Foreningen, laget eller klubben ble nedlagt	9	12	79	100	1061
Det var ikke spennende nok	20	31	50	100	1065
Jeg vokste i fra det	20	27	53	100	1068
Skolearbeidet ble for krevende	14	26	60	100	1066
Jeg begynte i en annen forening	19	18	63	100	1058
Husker ikke hvorfor jeg sluttet	9	17	74	100	1030

Prosentandelen som har krysset av for at de ulike grunnene stemmer svært bra etter kjønn.

	Gutt	Jente	Totalt
Venner sluttet	16	11	13
Fikk andre interesser	40	45	42
Tok for mye tid å være med	32	32	32
Kravene til å kunne hevde seg ble for store	16	16	16
Måtte slutte fordi jeg ble for gammel	7	8	8
Jeg flyttet til et annet sted	11	14	13
Dårlige ledere	19	15	17
Vi medlemmer fikk lov til å bestemme alt for lite	13	10	11
Ble for dyrt	10	11	11
For lange reiser, transportproblemer	8	5	6
Foreningen, laget eller klubben ble nedlagt	10	9	9
Det var ikke spennende nok	20	19	20
Jeg vokste i fra det	20	20	20
Skolearbeidet ble for krevende	14	14	14
Jeg begynte i en annen forening	18	21	19
Husker ikke hvorfor jeg sluttet	10	7	9

Bruk av TVIBIT og fritidsklubbene

Bruk av TVIBIT. Absolutte tall og prosent. Andelen blant gutter og jenter.

Har du noen gang benyttet deg av TVIBIT?	Absolutte tall	Prosent	Gutt %	Jente %
Ja	656	50	45	54
Nei, men jeg kan tenke meg å gjøre det	286	22	19	25
Nei, det er ikke noe for meg	276	21	27	16
Har ikke hørt om tilbudet	96	7	9	5
Totalt	1314	100	100	100
N	-	-	639	670

Andelen som har vært på et allmøte på Tvibit. Absolutte tall og prosent. Prosentandelen blant gutter og jenter.

Har du noen gang vært med på et allmøte på TVIBIT?	Absolutte tall	Prosent	Gutt	Jente
Ja	66	5	7	4
Nei	1180	95	93	96
Total	1246	100	100	100
N	-	-	605	636

Bruk av ulike tilbud på TVIBIT. Absolutte tall og prosent. N=1465

	Absolutte tall	Prosent
Kafeen	564	38
Gått på konsert, teater, utstilling o.l.	357	24
Brukt Internett hos Unginfo	267	18
Helsestasjonen	86	6
Brukt møtelokalene	61	4
Besøkt Unginfo av andre grunner	53	4
Brukt øvingslokalene	50	3
Brukt filmredigeringsutstyret	37	3
Prosjektvugga	34	2
Annet	205	14

Prosentandelen blant gutter og jenter som har bruk av ulike tilbud på TVIBIT. N=725 gutter, 725 jenter.

	Gutt	Jente	Alle
Kafeen*	33	44	39
Brukt Internett hos Unginfo*	21	16	18
Besøkt Unginfo av andre grunner	3	4	4
Gått på konsert, teater, utstilling o.l.	23	26	25
Prosjektvugga	3	2	2
Helsestasjonen*	2	9	6
Brukt filmredigeringsutstyret*	4	1	3
Brukt møtelokalene	5	4	4
Brukt øvingslokalene*	5	2	3
Annet	15	13	14

*Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Bruk av ulike fritidsklubber. Prosent.

Hvor ofte er du på følgende fritidsklubber?	Ukentlig	Månedlig	Sjeldnere	Aldri	Totalt	N
Stakkevolden ungdomsklubb	7	7	21	66	100	1282
Tromsdalen kulturhus	6	5	11	78	100	1269
Kvaløysletta bydelshus	4	6	10	80	100	1275
Hamna	2	2	6	90	100	1254
Kroken fritidssenter	5	4	11	80	100	1280
P 22	2	4	9	85	100	1254
Alfheim allaktivitetshus	1	2	6	90	100	1255
Sommerlyst ungdomsklubb	9	9	16	66	100	1285
Annen fritidsklubb	8	9	17	66	100	1276

Prosentandelen som har vært på de ulike klubbene månedlig eller oftere etter kjønn.

Hvor ofte er du på følgende fritidsklubber?	Gutt	Jente	Alle
Stakkevolden ungdomsklubb	16	12	14
Tromsdalen kulturhus	12	10	11
Kvaløysletta bydelshus	10	10	10
Hamna*	5	2	4
Kroken fritidssenter	9	9	9
P 22	6	5	6
Alfheim allaktivitetshus	5	3	4
Sommerlyst ungdomsklubb*	20	15	18
Annen fritidsklubb	18	16	17

*Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Bruk av fritidsklubbene i kommunen etter kjønn. Prosent.

Hvor ofte går du på fritidsklubb?	Gutt	Jente	Alle
Månedlig eller oftere	53	51	52
Sjelden eller aldri	47	49	48
Totalt	100	100	100
N	673	692	1365

Ikke signifikant kjønnsforskjell.

Hva ungdommene er mest fornøyd/misfornøyd med ved den fritidsklubben de går på etter kjønn. Skåre 1-6 (1= svært misfornøyd, 6= svært fornøyd).

Gjennomsnittstall.

Hvor fornøyd/misfornøyd er du med den klubben du går oftest på?	Gutt	Jente	Alle	N**
Kontakten mellom ansatte og ungdommene*	3,94	4,26	4,11	930
Mulighet til å påvirke hvordan klubben drives*	3,58	3,90	3,74	872
Åpningstider*	3,52	3,73	3,63	928
Utstyr	3,49	3,60	3,55	966
Tilbud til aktiviteter	3,26	3,31	3,28	983
Antall dager åpent	3,07	3,24	3,16	939
Helgetilbud*	2,82	2,59	2,70	903

*Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

**vet ikke-svar er utelatt.

Ungdomsstyrte fritidsaktiviteter

Andelen som jevnlig deltar i «ungdomsstyrte» fritidsaktiviteter sammen med andre etter kjønn. Prosentner.

Er du med i en gjeng som jevnlig samles rundt en fritidsaktivitet som dere selv har tatt initiativ til og der dere bestemmer alt?	Gutt	Jente	Alle
Ja	57	47	52
Nei	43	53	48
Totalt	100	100	100
N	636	647	1283

Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Svaratferd på ulike utsagn om voksnes deltagelse i aktiviteter som ungdom driver med. Prosentner

Er du enig eller uenig i følgende påstander?	Helt enig	Litt enig	Usikker	Litt uenig	Helt uenig	Total	N
Aktivitetene blir bedre når ungdom selv tar initiativ til og styrer hva de skal drive med i fritida	47	35	13	2	3	100	1266
Når ungdom bestemmer selv lærer de å ta ansvar	46	35	14	3	3	100	1259
Kommunen bør skaffe lokaler til ungdoms fritidsaktiviteter, men ellers holde seg borte	35	30	23	9	4	100	1251
Kommunen bør gi penger til ungdom som ønsker å drive med aktiviteter på egenhånd	41	25	23	5	6	100	1251
Hjelp fra voksne er nødvendig for at ungdom skal komme i gang med de fleste fritidsaktiviteter	25	37	19	10	9	100	1256
Når det ikke er voksne ledere som styrer aktivitetene blir det ikke orden på noen ting	12	39	24	14	12	100	1257

Prosentandelen som er helt eller litt enig i de ulike utsagnene om voksnes deltagelse i aktiviteter som ungdom driver med etter kjønn.

	Gutt	Jente	Alle
Aktivitetene blir bedre når ungdom selv tar initiativ til og styrer hva de skal drive med i fritida	80	83	81
Når det ikke er voksne ledere som styrer aktivitetene blir det ikke orden på noen ting	49	51	50
Når ungdom bestemmer selv lærer de å ta ansvar*	76	85	81
Kommunen bør gi penger til ungdom som ønsker å drive med aktiviteter på egenhånd	69	64	66
Hjelp fra voksne er nødvendig for at ungdom skal komme i gang med de fleste fritidsaktiviteter	60	64	62
Kommunen bør skaffe lokaler til ungdoms fritidsaktiviteter, men ellers holde seg borte	67	63	65

*Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Prioritering av ungdomspolitiske tiltak i Tromsø

Oppslutning om ulike ungdomspolitiske tiltak i Tromsø. Prosent.

	Svært viktig	Litt viktig	Ikke viktig	Total	N
Bedre kinotilbud	64	26	11	100	1217
Ungdomscafé	60	31	9	100	1227
Ungdomsdiskotek	58	31	12	100	1223
Et ungdommenes hus	50	35	14	100	1217
Treningsanlegg ute (skibakke, skaterampe)	49	32	19	100	1215
Idrettshall, inneanlegg for sport	47	31	22	100	1218
Video, medieverksted, ungdomsavis, -radio	44	38	19	100	1212
Et hus der foreninger for ungdom kan holde til	41	42	17	100	1235
Øvingslokale for ungdom	38	44	18	100	1221
Svømmehall	35	41	24	100	1216
Amatørteater/revy	30	37	34	100	1208
Spillehaller/automater	25	32	43	100	1216
Senter for jazzballett og andre typer dans	23	38	39	100	1222
Rockeklubb	22	40	38	100	1224
Et senter for maling/tegning	21	37	42	100	1207
Hobbyverksted	19	47	35	100	1218
Et sted der ungdom kunne snekre og mekke	17	39	44	100	1212
Senter for motorinteressert ungdom	17	35	48	100	1221
Ridesenter	15	28	57	100	1207
Bibliotek nærmere der du bor	15	28	57	100	1205
Lyrikk og viseklubb	6	25	69	100	1209
Annet	63	9	28	100	272

Holdninger til ulike ungdomsgrupper

Gjennomsnittlig poengsum (0-9) til ulike ungdomsgrupper blant jenter og gutter.
(0 poeng = liker svært dårlig, 9 poeng = liker svært godt).

	Gutt		Jente		Total	
	Gjennom- snitt	N	Gjennom- snitt	N	Gjennom- snitt	N
Ungdom som går i fritidsklubb*	4,80	622	5,20	628	5,00	1250
Ungdom som strever for å få gode karakterer*	4,64	612	5,01	620	4,83	1232
Ungdom som spiller rollespill*	3,93	604	4,93	603	4,43	1207
Ungdom som står på snowboard*	3,99	612	4,70	612	4,35	1224
Idrettsungdom*	3,97	629	4,64	619	4,30	1248
Ungdom som er opptatt av å kle seg moteriktig*	4,07	607	4,36	620	4,22	1227
Ungdom som går på house/rave-party	4,06	605	4,33	612	4,20	1217
Motorinteressert ungdom	4,17	607	4,16	600	4,16	1207
Skatere*	3,56	614	4,71	607	4,14	1221
Innvandrerungdom*	3,49	598	4,76	602	4,13	1200
Bygdeungdom*	3,74	595	4,51	592	4,12	1187
Hiphop□ere*	3,39	604	4,77	596	4,07	1200
Ungdom som liker å sitte hjemme på lørdagskvelden	3,88	611	4,15	620	4,02	1231
Ungdom som støtter Bellona og Natur og Ungdom*	3,58	597	4,23	579	3,90	1176
Jenter som er opptatt av feminisme og likestilling*	3,53	597	4,20	610	3,87	1207
Ungdom som investerer i aksjer*	4,02	599	3,62	594	3,82	1193
Ungdom som drikker mye alkohol	3,73	617	3,85	630	3,79	1247
Ungdom som henger i byen på kveldstid	3,77	605	3,79	613	3,78	1218
Ungdom som er opptatt av å kle seg i dyre merkeklær	3,87	609	3,65	617	3,76	1226
Samisk ungdom*	3,15	601	4,29	595	3,72	1196
Speiderungdom*	3,18	606	3,93	605	3,56	1211
Ungdom som deltar i skjønnhetskonkurranser	3,56	601	3,43	612	3,50	1213
Homofile ungdommer*	2,54	583	4,38	598	3,47	1181
Militærnektere*	3,13	598	3,78	582	3,45	1180
Ungdom som bare driver med data*	3,63	613	3,22	615	3,43	1228
Kristenruss*	2,88	575	3,86	546	3,36	1121
Våpeninteressert ungdom*	3,70	604	2,88	604	3,29	1208
Taggere	3,07	607	3,35	616	3,21	1223
Freakere*	2,85	575	3,40	581	3,13	1156
Ungdom som deltar i ulovlige aksjoner*	3,32	595	2,90	606	3,11	1201
Ungdom som kjemper mot innvandring	2,85	601	2,98	604	2,91	1205
Sosser*	2,54	580	3,08	583	2,81	1163
Ungdom som røyker hasj i blant*	2,52	605	2,21	612	2,36	1217
Satanister*	2,51	609	2,11	608	2,31	1217
Nynazister	1,64	614	1,55	604	1,59	1218

*Signifikant kjønnsforskjell på et 5-prosentnivå.

Vedlegg 2: Lokalmodul Tromsø

I denne delen ønsker vi å vite mer om hva du gjør i fritiden, ulike opplevelser av å være ung og dine holdninger til samfunnet.

Her kommer noen spørsmål om dine muligheter til å være med å bestemme på skolen. I hvor stor grad er **du** med på å bestemme.....

	I stor grad	I noen grad	Ikke i det hele tatt
Hvilke ordensregler det er på skolen	☐	☐	☐
Hvem som skal arbeide sammen i ulike grupper i klassen	☐	☐	☐
Innholdet i undervisningen	☐	☐	☐
Hvor mye lekser som blir gitt	☐	☐	☐

Her kommer flere påstander om **elevers** medbestemmelse i skolehverdagen. Er du enig eller uenig i følgende påstander:

	Helt enig	Litt enig	Litt uenig	Helt uenig
Elevrådet har stor innflytelse på skolen vår	☐	☐	☐	☐
Elevene bør være med på å vurdere kvaliteten på undervisningen i de ulike fagene	☐	☐	☐	☐
Elevene i min klasse er med på å bestemme over undervisningen	☐	☐	☐	☐
Lærere og elever bør sammen utarbeide ukeplaner, lekseplaner og arbeidsplaner	☐	☐	☐	☐
Elevenes ønsker blir ikke tatt hensyn til uansett	☐	☐	☐	☐
Lærerne blander seg opp i alt for mye av det elevene foretar seg i friminuttene	☐	☐	☐	☐
Representanter for elevene bør være i flertall der det tas viktige avgjørelser på skolen	☐	☐	☐	☐

Tenk deg at du ønsket å endre noe på skolen din, for eksempel måten læreren underviser på, lærebøkene eller ordensreglene på skolen. Hvordan tror du at du ville gå fram?

Sett ett kryss på hver linje	Ja, sikkert	Ja, kanskje	Nei	
Ville ikke gjort noen ting	☐	☐	☐	
Snakket med mor eller far slik at de kunne ta kontakt med skolen	☐	☐	☐	
Startet en aksjon sammen med andre elever (underskriftskampanje, streik, delt ut løpesedler o.l.)	☐	☐	☐	
Snakket med en lokalpolitiker	☐	☐	☐	
Skrevet om det i skoleavisa	☐	☐	☐	
Kontaktet elevrådet slik at de kunne ta opp saken	☐	☐	☐	
Tatt kontakt med en av lærerene	☐	☐	☐	
Tatt kontakt med inspektøren eller rektor	☐	☐	☐	
	Daglig	Ukentlig	Av og til	Aldri/nesten aldri
Hvor ofte blir det diskutert politikk i din familie?	☐	☐	☐	☐

De fleste har en mening om politikk og politikere. Nedenfor står en del slike meninger. I hvilken grad er du enig eller uenig i disse påstandene?

Sett ett kryss på hver linje	Svært enig	Ganske enig	Usikker	Ganske uenig	Svært uenig
Alt i alt gjør politikerne en god jobb	☐	☐	☐	☐	☐
Vi bør alle blande oss inn i politikk, støtte det som er rett og protestere mot det som er galt	☐	☐	☐	☐	☐
Det er mulig for ungdom flest å påvirke politikken	☐	☐	☐	☐	☐
Politikken er ofte så innviklet at folk som meg ikke kan sette seg inn i hva den dreier seg om	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er ikke interessert i politikk	☐	☐	☐	☐	☐

I dag må du være minst 18 år for å stemme ved kommune- og stortingsvalg. Hva synes du om å endre denne aldersgrensen?

Sett kun ☐	Jeg synes aldersgrensen bør senkes, for eksempel til 16 år.
ett kryss. ☐	Jeg synes det er greit at aldersgrensen er 18 år, slik den er i dag.
☐	Jeg synes aldersgrensen bør heves, for eksempel til 20 år.
☐	Dette har jeg ingen mening om.

Nedenfor er det listet opp ulike temaer som har med samfunnet å gjøre. Hvor ofte snakker du med venner, familie eller andre om slike samfunnsspørsmål?

Sett ett kryss på hver linje.	Daglig	Ukentlig	Av og til	Aldri/nesten aldri
Rasisme	☐	☐	☐	☐
Krig og fred	☐	☐	☐	☐
Fritidstilbud for ungdom der du bor	☐	☐	☐	☐
Miljøvern	☐	☐	☐	☐
Homofiles situasjon i samfunnet	☐	☐	☐	☐
Motepress	☐	☐	☐	☐
Utdanningsmuligheter for ungdom	☐	☐	☐	☐
Kriminalitet	☐	☐	☐	☐
Likestilling mellom kvinner og menn	☐	☐	☐	☐
Flyktingepolitikk og innvandring	☐	☐	☐	☐
Ungdoms muligheter til å få jobb	☐	☐	☐	☐
Politiske partier	☐	☐	☐	☐
Religion og livssyn	☐	☐	☐	☐
Slankepress og kroppsideal	☐	☐	☐	☐
Rusproblemer i samfunnet	☐	☐	☐	☐
Eldreomsorg	☐	☐	☐	☐
Ungdomspolitiske saker i Tromsø	☐	☐	☐	☐

Følger du med på samfunnsspørsmål gjennom mediene?

Sett ett kryss på hver linje.	Daglig	Ukentlig	Av og til	Aldri/nesten aldri
TV	☐	☐	☐	☐
Aviser	☐	☐	☐	☐
Internett	☐	☐	☐	☐

Her kommer noen spørsmål om din tro på framtiden og det samfunnet vi lever i.

	Ja	Nei	Vet ikke
Tror du at du kommer til å få det økonomisk bedre enn foreldrene dine?	☐	☐	☐
Tror du den generasjonen du tilhører kommer til å bli rammet av en omfattende miljøkatastrofe?	☐	☐	☐
Tror du at du kommer til å bli arbeidsledig når du er ferdig med skole og utdanning?	☐	☐	☐
Tror du det blir mer vold i samfunnet?	☐	☐	☐
Tenk deg at du en gang gifter deg, tror du at du kommer til å bli skilt?	☐	☐	☐
Tror du at rusproblemene i samfunnet vil komme til å øke?	☐	☐	☐

I flere kommuner er det etablert ulike tiltak for at unge skal være med å bestemme i saker som angår dem. Eksempel på slike tiltak er lokale ungdomsråd og ungdoms bystyre eller kommunestyre.

Vet du om Tromsø kommune har etablert slike tiltak? Ja, det heter
 Ja, men husker ikke hva det heter
 Tror ikke det finnes slike tiltak i Tromsø

Har du selv deltatt/vært involvert i et slikt tiltak der ungdom kan være med på å bestemme i kommunale saker?
 Ja, jeg deltar nå
 Jeg har deltatt tidligere
 Nei, aldri

Dersom du har deltatt i et slik tiltak, hvem representerte du?
 Jeg representerte foreningen/laget/klubben jeg er
 Jeg representerte skolen/klassen min
 Jeg representerte fritidsklubben
 Har aldri deltatt

Kjenner du navnet på ordføreren i Tromsø kommune?
 Ja, han/hun heter.....
 Nei, jeg vet ikke hva ordføreren heter

Vet du hvilket parti ordføreren i Tromsø kommer fra?
 Ja, (skriv partiet).....
 Nei, jeg vet ikke hvilket parti som har ordføreren

Sitter du i styret eller har andre tillitsoppgaver noen av de følgende stedene?

Sett ett kryss på hver linje	Sitter nå	Har sittet tidligere	Nei
Elevrådet	☐	☐	☐
Partipolitisk ungdomsorganisasjon	☐	☐	☐
Fritidsklubben	☐	☐	☐
Andre politiske foreninger (f.eks. Natur og ungdom, dyrevernforening, forening mor rusgift, elevorganisasjon)	☐	☐	☐
Ungdomshuset	☐	☐	☐
Sang- /musikkforening	☐	☐	☐
Idrettslag	☐	☐	☐
Kristne-/religiøse foreninger	☐	☐	☐
I andre foreninger, lag eller klubber jeg er med i	☐	☐	☐

Nedenfor er det listet opp noen måter å si sin mening om samfunnet på. Har du på egenhånd eller sammen med venner gjort noe av dette?

Sett ett kryss på hver linje.

Hvor mange ganger har du gjort dette i løpet av det siste året (siste 12 mnd.)?

	Har gjort	Kan tenke meg å gjøre	Ville ikke gjort	
Tatt direkte kontakt med politikere	☐	☐	☐	
Vært med i ett av ungdomspartiene	☐	☐	☐	
Vært med i andre frivillige barne- eller ungdomsorganisasjoner	☐	☐	☐	
Skrevet leserbrev i avisen	☐	☐	☐	
Støttet en underskriftskampanje	☐	☐	☐	
Gått i demonstrasjonstog	☐	☐	☐	
Deltatt i ulovlige aksjoner	☐	☐	☐	
Brukt Internett til å støtte politisk budskap (for eksempel sende e-mail)	☐	☐	☐	
Brukt vold for å oppnå noe politisk	☐	☐	☐	
Skrevet meningsytringer på vegger/gjerder og lignende	☐	☐	☐	
Gått med merker/buttons som uttrykker en mening	☐	☐	☐	
Skadet andres eller offentlig eiendom i protest	☐	☐	☐	
Deltatt i boikott/kjøpestreik	☐	☐	☐	
Vært aktivt med i elevrådsarbeid	☐	☐	☐	
Okkupert bygninger	☐	☐	☐	
Deltatt i ungdomsråd/ungdommens kommunestyre o.l.	☐	☐	☐	

Hvor ofte er du på en eller flere av de følgende fritidsklubber? Sett ett kryss på hver linje.

	Ukentlig	Månedlig	Sjeldnere	Aldri
Stakkevolden ungdomsklubb	☐	☐	☐	☐
Tromsdalen kulturhus	☐	☐	☐	☐
Kvaløysletta bydelshus	☐	☐	☐	☐
Hamna	☐	☐	☐	☐
Kroken fritidssenter	☐	☐	☐	☐
P 22	☐	☐	☐	☐
Alfheim allaktivitetshus	☐	☐	☐	☐
Sommerlyst ungdomsklubb	☐	☐	☐	☐
Annen fritidsklubb	☐	☐	☐	☐

Hvor fornøyd/misfornøyd er du med den fritidsklubben du går oftest på? Du svarer ut fra dine egne erfaringer med stedet det siste året. Dersom du ikke har slik erfaring, kan du svare på bakgrunn av ditt INNTRYKK.

Gi poeng fra 1 (svært misfornøyd) til 6 (svært fornøyd) Sett ett kryss på hver linje

	Svært misfornøyd				Svært fornøyd		Vet ikke
	1	2	3	4	5	6	
Tilbudet av aktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Antall dager åpent i uka	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Åpningstider	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Helgetilbudet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utstyr	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kontakten mellom ansatte og ungdommen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Muligheten til å påvirke hvordan klubben skal drives

Dersom du er medlem i en eller flere lag eller foreninger, hvilken type forening er du **mest aktiv** i?

Sett kun ett kryss

- Partipolitisk organisasjon
- Annen politisk forening (f.eks. Natur og ungdom, dyrevernforening, forening mot rusgift, elevorganisasjon)
- Fritidsklubb/Ungdomshus
- Sang-/musikkforening
- Idrettslag
- Kristen/religiøs forening
- Andre foreninger, lag eller klubber jeg er med i
- Er ikke med i noen form for lag, klubb eller forening

Er det voksne eller ungdommer som sitter i styret i lokallaget for den foreningen, laget eller klubben som du er **mest aktiv** i?

Sett kun ett kryss

- Er ikke helt sikker på hvem som sitter i styret, eller om det finnes noe styre
- I styret sitter det bare voksne
- I styret sitter det noen unge, men mest voksne
- Det sitter omlag like mange unge og voksne i styret
- I styret sitter det noen voksne, men mest unge
- Det sitter bare unge i styret

Hvem er det som bestemmer og tar avgjørelser i den foreningen, klubben eller laget som du er **mest aktiv** i?

Sett kun ett kryss

- De voksne lederne bestemmer alt
- De voksne lederne legger stor vekt på hva vi unge mener, likevel er det de voksne som tar avgjørelsene
- De unge og de voksne bestemmer omtrent like mye hver
- En liten gruppe av de unge bestemmer nesten alt
- Vi unge bestemmer nesten alt. De voksne passer bare på at vi holder oss innenfor noen grenser
- Det er bare unge i organisasjonen. Vi bestemmer alt selv

Hva er de viktigste grunnene til at du er med i den foreningen, laget eller klubben som du er **mest aktiv** i?

Sett ett kryss på hver linje.

	Stemmer svært bra	Stemmer litt	Stemmer ikke
Mange av vennene mine er medlemmer	☐	☐	☐
Jeg får nye venner	☐	☐	☐
Vi kommer mye ut på reiser	☐	☐	☐
Foreldrene mine vil at jeg skal være med	☐	☐	☐
Det er hyggelig, moro	☐	☐	☐
Jeg er enig i det som organisasjonen står for	☐	☐	☐
Jeg liker å konkurrere	☐	☐	☐
Liker å gjøre det organisasjonen driver med	☐	☐	☐
Jeg liker at det er fritt, at ungdom bestemmer	☐	☐	☐
Å kunne snakke med en voksen om alvorlige ting	☐	☐	☐
Jeg lærer noe spennende, og noe som jeg interesserer meg for	☐	☐	☐

Dersom du har sluttet i en eller flere foreninger, lag eller klubber, **hvorfor har du sluttet?**

Kryss av bak hver påstand i den ruta som passer best.

Sett et kryss på hver linje.

	Stemmer svært bra	Stemmer litt	Stemmer ikke
Venner sluttet	☐	☐	☐
Fikk andre interesser	☐	☐	☐
Tok for mye tid å være med	☐	☐	☐
Kravene til å kunne hevde seg ble for store	☐	☐	☐
Måtte slutte fordi jeg ble for gammel	☐	☐	☐
Jeg flyttet til et annet sted	☐	☐	☐
Dårlige ledere	☐	☐	☐
Vi medlemmer fikk lov til å bestemme alt for lite	☐	☐	☐
Ble for dyrt	☐	☐	☐
For lange reiser, transportproblemer	☐	☐	☐
Foreningen, laget eller klubben ble nedlagt	☐	☐	☐
Det var ikke spennende nok	☐	☐	☐
Jeg vokste i fra det	☐	☐	☐
Skolearbeidet ble for krevende	☐	☐	☐
Jeg begynte i en annen forening	☐	☐	☐
Husker ikke hvorfor jeg sluttet	☐	☐	☐

Her kommer et spørsmål om hva du gjør når du er sammen med venner utenfor lag og foreninger.

Mange ungdommer samles jevnlig rundt **en bestemt** fritidsaktivitet. Eksempler på slike aktiviteter kan være alt fra band, dans eller revy til skating og ballspill på løkka. Her tenker vi på aktiviteter **ungdom selv har tatt initiativ til og der ungdom bestemmer.**

Er du med i en slik gjeng eller vennegruppe? Ja
 Nei

Hvis ja, beskriv kort hva dere gjør?

Nedenfor er det listet opp en del utsagn om aktiviteter ungdom driver med. Er du enig eller uenig i følgende påstander:

Sett ett kryss på hver linje	Helt enig	Litt enig	Usikker	Litt uenig	Helt uenig
Aktivitene blir bedre når ungdom selv tar initiativ til og styrer hva de skal drive med i fritida	☐	☐	☐	☐	☐
Når det ikke er voksne ledere som styre aktivitetene blir det ikke orden på noen ting	☐	☐	☐	☐	☐
Når ungdom bestemmer selv lærer de å ta ansvar	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunen bør gi en pott med penger til ungdom som ønsker å drive med aktiviteter på egenhånd	☐	☐	☐	☐	☐
Hjelp fra voksne er nødvendig for at ungdom skal komme i gang med de fleste fritidsaktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunen bør skaffe lokaler til ungdoms fritidsaktiviteter, men ellers holde seg borte	☐	☐	☐	☐	☐

TVIBIT er et nytt tilbud for ungdom i Tromsø

Har du noen gang benyttet deg av TVIBIT?

Sett kun ett kryss

- Ja
- Nei, men jeg kan tenke meg å gjøre det
- Nei, det er ikke noe for meg
- Har ikke hørt om tilbudet

Hvis du har vært på TVIBIT, hvilke tilbud har du brukt?

Her kan du sette flere kryss.

- Kafeen
- Brukt Internett hos Unginfo
- Besøkt Unginfo av andre grunner
- Gått på konsert, teater, utstilling o.l.
- Prosjektvugga
- Helsestasjonen
- Brukt filmredigeringsutstyret
- Brukt møtelokalene
- Brukt øvingslokalene
- Annet

Har du noen gang vært med på et allmøte på *TVIBIT*

- Ja
- Nei

Dersom det skulle startes et nytt tiltak eller bygges et nytt anlegg for ungdom i Tromsø, hva ønsker du deg? Prøv å skille ut noen tiltak du synes er mer viktig enn andre, men sett ett kryss for hvert tiltak

	Svært viktig	Litt viktig	Ikke viktig
Et hus der foreninger for ungdom kan holde til	☐	☐	☐
Senter for motorinteressert ungdom	☐	☐	☐
Rockeklubb	☐	☐	☐
Øvingslokale for ungdom	☐	☐	☐
Senter for jazzballett og andre typer dans	☐	☐	☐
Lyrisk og viseklubb	☐	☐	☐
Hobbyverksted	☐	☐	☐
Ungdomscafé	☐	☐	☐
Ungdomsdiskotek	☐	☐	☐
Bedre kinotilbud	☐	☐	☐
Ridesenter	☐	☐	☐
Spillehaller/automater	☐	☐	☐
Et ungdommenes hus	☐	☐	☐
Video, medieverksted, ungdomsavis, ungdomsradio	☐	☐	☐
Bedre treningsanlegg ute (skibakke, fotballbane, skaterampe o.l.)	☐	☐	☐
Idrettshall, inneanlegg for sport	☐	☐	☐
Svømmehall	☐	☐	☐
Bibliotek nærmere der du bor	☐	☐	☐
Amatørteater/revy	☐	☐	☐
Et sted der ungdom kunne snekre og mekke	☐	☐	☐
Et senter for maling/tegning	☐	☐	☐
Annet, skriv hva:	☐	☐	☐

Her er det ramset opp en rekke ulike grupper ungdom. Tenk deg at du har en skala fra 1 til 10. Hvis du liker gruppa, eller det gruppa driver med, gir du den mellom seks og ti poeng. Du gir den flere poeng desto mer du liker den. Hvis du derimot ikke liker gruppa, eller det gruppa driver med, gir du den mellom fem og ett poeng. Du gir gruppa mindre poeng desto mindre du liker den. Du kan godt gi det samme antall poeng til flere ulike grupper.

Dersom du ikke kjenner til, eller har hørt om gruppa, hopper du over.

Hvor mange poeng vil du gi:	Antall poeng									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Idrettsungdom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som går i fritidsklubb	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Innvandrerungdom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kristenruss	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Speiderungdom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Homofile ungdommer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som er opptatt av å kle seg moteriktig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bygdeungdom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hiphop'ere	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som spiller rollespill	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Våpeninteressert ungdom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som strever hardt for å få gode karakterer på skolen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som går på house/rave-party	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som deltar i ulovlige aksjoner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Samisk ungdom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Militærnektere	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sosser	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Satanister	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jenter som er opptatt av feminisme og likestilling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skatere	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som deltar i skjønnhetskonkurranser	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som drikker mye alkohol	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som er opptatt av å kle seg i dyre merkeklær	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som bare driver med data	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Motorinteressert ungdom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som står på snowboard	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som støtter Bellona og Natur og Ungdom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Taggere	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som kjemper mot innvandring	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Freakere	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nynazister	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som investerer i aksjer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som røyker hasj i blant	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som henger i byen på kveldstid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ungdom som liker å sitte hjemme på lørdagskvelden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Hvilken betegnelse på ungdom i listen over passer best på deg? Svar:.....

Vedlegg 3

Metodeforklaring - Logistisk regresjon

Den lineære regresjonsmodellen er den vanligste og er gitt ved formelen

$$Y' = a + b \cdot X.$$

For å kunne anvende denne må visse forutsetninger oppfylles. For det første må sammenhengen mellom de uavhengige og de avhengige variablene være lineær. Variasjon i de avhengige variablene vil da være uavhengig av hvor vi befinner oss på den uavhengige når denne endres med et nivå. I tillegg bør restvariasjonene i regresjonsligningen både være homoskedastiske, dvs. at variasjonene rundt regresjonslinjen er like stor for alle verdier av de uavhengige variablene. Restvariasjonene bør videre være normalfordelt. Dette har først og fremst innvirkning på statistisk hypotesetesting av regresjonsparameterne. Til slutt bør restvariasjonen være ukorrelert.

I lineære regresjonsanalyser er den avhengige variabelen som regel kontinuerlig i tillegg til at den vanligvis er på intervall- eller forholdstallsnivå. Av og til består den avhengige variabelen kun av gjensidig utelukkende og rangordnede kategorier. I slike tilfeller vil bruk av den lineære regresjonsmodellen ofte bli problematisk fordi avstanden mellom verdiene ikke har ingen mening og vi dessuten ofte kun har et lite antall verdier. Enkelte av forutsetningene for den lineære regresjonsmodellen vil ikke være oppfylt. Dette gjelder både forutsetningen om homoskedastisitet og linearitet. Heteroskedastisitet påvirker kun standardfeilen til parameterne, og blir derfor først problematisk når antallet observasjoner er svært lite. Når linearitetsforutsetningen ikke er oppfylt, vil imidlertid den rette linjen ikke lenger være en adekvat beskrivelse av regresjonskurven. I slike tilfeller er det vanlig å bruke en logistisk funksjon isteden for den lineære. Den avhengige variabelen kan her kodes om til dikotome variabler, og regresjonskurven vil da vanligvis få en S form gitt ved følgende formel:

$$Y' = 1 / (1 + e^{-(a+b \cdot x)})$$

Denne logistiske sammenhengen kan igjen overføres til en lineær hvis den avhengige variabelen omkodes på følgende måte:

$$L' = \log (Y' / (1 - Y'))$$

Den omkodede andelen (L') kalles en *logit*. Det lar seg vise at logiten er en lineær funksjon av den uavhengige variabelen:

$$L' = a' + b'X$$

Parameteren b' forteller her hvor mange enheter logiten øker når den uavhengige variabelen stiger med en enhet, mens a' er logiten til konstantleddet.

Logiten kan imidlertid være problematisk å tolke. For å si noe om effekt kan det derfor være hensiktsmessig å regne om logiten til odds. Oddsene tilsvarer forholdet mellom sannsynligheten for at en gitt verdi på den avhengige variabelen skal inntreffe og sannsynligheten for at den ikke skal inntreffe. Fordi den omkodede andelen, logiten, er logaritmen¹⁸ til oddsene, og b er et mål på hvor mye logaritmen til oddsene øker, kan vi regne oss fram til oddsene ved eksponensialfunksjonen (antilogaritmen) til b . Størrelsen $100 \cdot (e^{b'} - 1)$ forteller oss da hvor mange prosent oddsene øker når vi går fra en enhet til en annen på den avhengige variabelen.

Når effekt vurderes i denne rapporten, skal effektmålet Odds ratio brukes. Dette målet er en beregning av hvor mye mer sannsynlig (eller usannsynlig) det er at en gitt verdi på den avhengige variabelen er tilstede når verdien på den uavhengige variabelen går fra 0 til 1. Det vites allerede at oddsene er forholdet mellom sannsynligheten for at en gitt verdi skal inntreffe og sannsynligheten for at den ikke skal inntreffe ($Odds = P/1-P$). Odds ratio er da forholdet mellom oddsene for at denne verdien skal inntreffe for de ulike verdiene på den uavhengige variabelen ($Odds\ ratio = (P_i/1-P_i) / (P_j/1-P_j)$). Dette betyr i vårt tilfelle at $OR > 1$ gir økt sannsynlighet for at en gitt verdi skal inntreffe, mens $OR < 1$ betyr redusert sannsynlighet for at den samme verdien på den avhengige variabelen skal inntreffe. OR lik 1 gir ingen økt sannsynlighet (Hosmer og Lemeshow 1989).

¹⁸ Logaritmen til et tall (oddsene) er eksponenten i den potens som et annet tall (grunntallet) må opphøyes i for å gi det førstnevnte tallet (oddsene); (hvis $Y = e^x$ er $\log Y = x$). Eksponenten angir hvor mange ganger et tall skal multipliseres med seg selv.